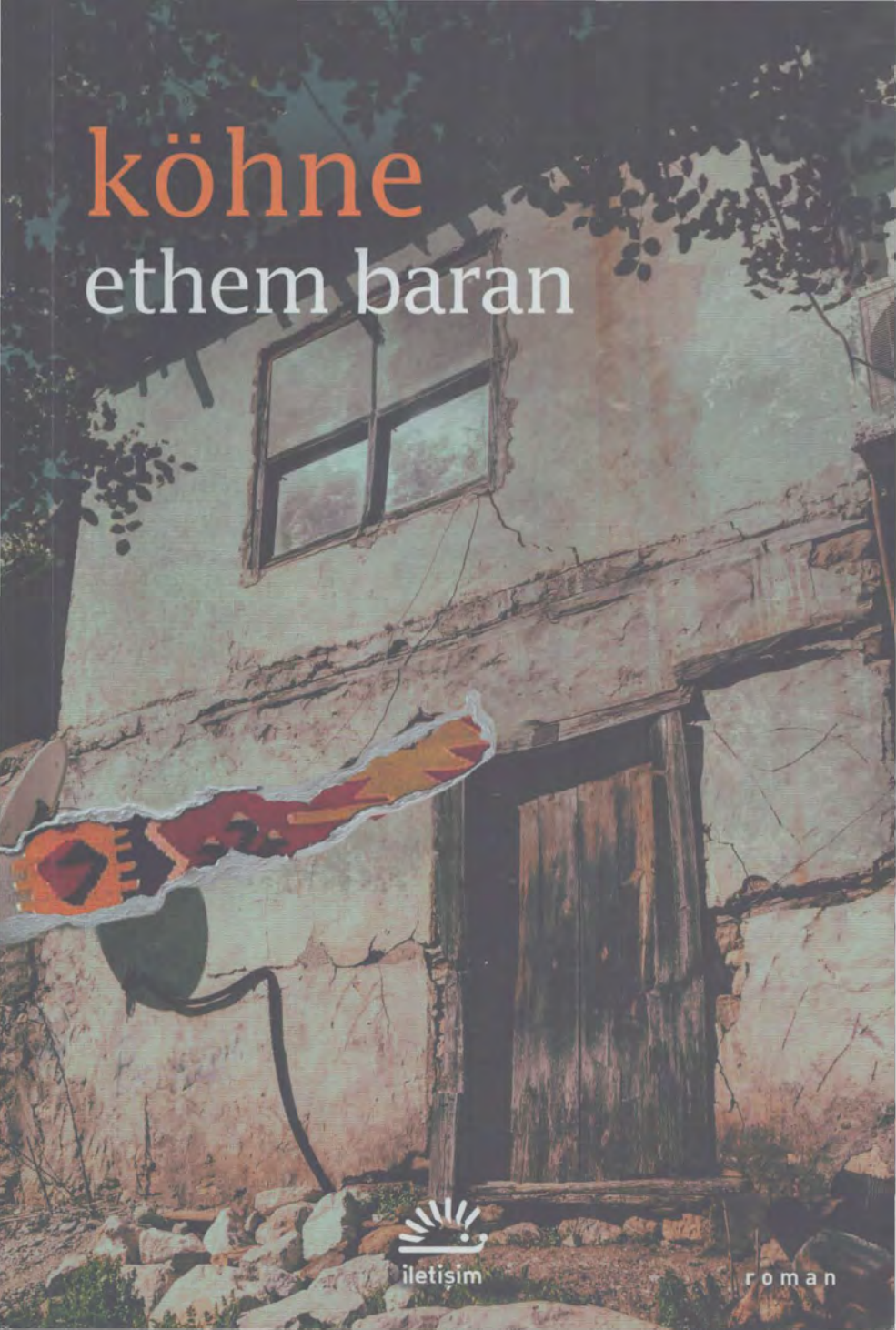
köhne

ethem baran

iletişim

roman

ETHEM BARAN 1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli dergilerde öykü, deneme ve eleştiri yazıları yayımlandı. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de çıktı. Onu 1994'te yayımlanan *Kurutulmuş Gül Mevsimi* izledi. *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* (2005), *Bozkırın Uzak Bahçeleri* (2006), *Evlerimiz Poyraza Bakar* (2009), *Bulut Bulut Üstüne* (2011), *Zira* (2015), *Döngel Dünya* (2020 Sait Faik Hikâye Armağanı), *Güzelliğini Gördükçe Ağlayasım Geliyor* (2021) adlı öykü kitapları ile *Yarım* (2008), *Emanet Gölgeler Defteri* (2013) ve *Köhne* (2024) adlı romanları vardır.

İletişim Yayınları 3394 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 605
ISBN-13: 978-975-05-3618-2
© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2024, İstanbul

EDİTÖR Duygu Çayırcıoğlu
KAPAK TASARIMI Suat Aysu
KAPAK Seda Mit
KAPAK FOTOĞRAFI Ayşegül Alp, CC0 -
"Abandoned Old Stone House Facade", pexels.com
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Yağmur Yıldırımay

BASKI Ayhan Matbaası SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ETHEM BARAN

Köhne

iletişim

Birinci Bölüm

1

Feramuz'un ilk ölümüydü bu.

İlk kez ölenlerin başına gelen onun da başına geldi ve sevdiği kadınları hatırladı.

İlkinde, üst üste yığılı yün yatak ve yorganların arkasında Şadiye'nin açtığı boşluğa saklanmış annesini düşünürken, odadaki karıncalara ve kırçıl tüylerinden patilerine, oradan da yattığı yerdeki yırtık çul kilime uyku akıtan kediye bakıyordu. Geceleri gökyüzünün hışırtısı duyuluyordu. Ay seğirtip pencerenin karşısına geliyordu. Sonra kızın yemenisinin açıkta bıraktığı boynuna gömüyordu kafasını. Daha önce hiçbir yerde rastlamadığı o kokuyu içine çekiyordu. Bu koku, yeni yeşile durmuş firiklerin çocuksu, dövenin altında çıtırdayan buğday saplarının sarışın, bahçedeki elmaların diri, aygın baygın tozlanan iğdelerin sarhoş, derin bir uykudan çıkıp gelmişçesine insanı uyuşturan cevizlerin serin kokusunu unutturan bir kokuydu. Artık başka hiçbir koku

bunun yerini alamayacak, buna benzemeyecekti. Başka hiçbir yer Feramuz'un yuvası olamazdı. Onun yeri belliydi bundan sonra.

İkincisinde, sokağın ortasında, toprak yolu ikiye bölen koca akasyanın çaprazına bakkal dükkânını açtığında, karşıdaki evin perde gerisinden onu izleyen nişanlı kız, bakkala her gidişinde Feramuz'dan bir parçayı alıp dönüyordu evine. Bu, bazen Feramuz'un sesi, bazen cıncık gibi parlayan mavi gözleri, bazen de çapkın gülümsemesi oluyordu. Kimi zaman kızın güzelliğini öven bir cümlesi, kimi zaman da Feramuz'un belli etmeden yaptığı hafif bir temas kızla birlikte gidiyordu eve; Feramuz'dan getirdiği ne varsa hepsini rüyalarına sarıp sarmalıyor, yeni hayallerin peşine düşüyordu bu nişanlı kız. Feramuz ise Şadiye'nin kokusunu arıyordu her kadında.

Üçüncüsünde, "Güzelliğinin hakkını veremiyordur kocan," diyerek sarıldığı kadının bakışlarından anlamıştı onun aklından geçenleri. "Bir bakışta bilirim," demişti. Dükkâna şeker almaya gelen kadını, "Senden tatlı şeker mi olur," dedikten sonra şeker çuvalının arkasına, karanlığın derinleştiği köşeye sürüklemişti.

Sonra diğerleri... Kopuk kopuk, zihninde pek netlik kazanamayan, çarçabuk silinmiş hatıralar...

Ama Selver... İlle de o...

Çocukluğunun zor, dolambaçlı yollarından işlediği oyalar, işlengiler, nakışlarla çıkmaya çalışan Selver'i gözüne kestirmişti çoktan. Kızın acemiliği, merakı ve hevesi vardı, onun da aradığı o doyumsuz koku... Kız da Feramuz'a onun ona baktığı gibi baktı; ondan aldıklarını bakışlarına yansıttı, işveli konuşmalarına ekledi, dükkâna gittiğinde lafı uzattı, körpeliğini ve güzelliğini Feramuz'a ılık ılık akıttı.

Daha ilk ölümünde, yıllardır korktuğu, köşe bucak kaçtığı ölümün nasıl bir şey olduğunu anlamıştı. Ölüm böyle bir

şeymiş... Kendinden büyük ya da küçük onca insanı toprağa vermiş, sen daha ölmüyor musun diyenlere, hepinizi o kadar çok seviyorum ki, benim için üzülmenize, ağlamanıza dayanamam; siz merak etmeyin, hepinizi tek tek gömmeden hiçbir yere gitmiyorum, diye takılmıştı yıllarca. Şimdi arkasından neler söyleyeceklerini tahmin edebiliyordu: Adamı işte böyle gömerler, diyeceklerdi muhtemelen. O, toprağın altına henüz girmişken, cenaze evinde, bir yandan peynirli pidelerle çaylarını mideye indirip bir yandan sigaralarını tüttürürken, yaşadığı kadar yaşadı, diyeceklerdi. Ardından da okkalı bir küfür...

Uykusuz gecelerinin ölümün kapısında sonlanmasını istiyordu; uyandığı yerin ölüm olmasını... Kaç uykuluk ömrünün kaldığını hesaplamaya çalışsa da işin içinden çıkamıyor, kendine bile anlatamadıklarını ölüme nasıl anlatacağını bilememenin sıkıntısıyla kıvranıyordu.

İlk kez öldüğünü anladığında, daha hiçbir kadından helallik almadığını düşündü. Sırayla gitmeliydi: İlk helalliği Şadiye'den almalıydı; ne de olsa koynuna girdiği ilk kadındı o. Şadiye ölmüş müydü? Ya Azize? Kumru? Reyhan? Hanife? Neredeydiler şimdi? Ne fark ederdi; yattığı yerde, ölümle yaşam arasında dolaşıp duruyordu ve her iki dünyaya da gidip gelmesi onun için son derece kolaydı nasıl olsa.

Rahmetli karısı Semiha'nın sözleri mıh gibi aklına çakılı kalmışken diğer kadınlardan hangi yüzle, ne isteyecekti?

Kapısında beklediği ölümden işte bu yüzden çok korkuyordu.

Ama yıllar sonra Selver'i karşısında görünce öldü Feramuz.

Onun ilk ölümüydü bu.

2

"Bir tosbağa bulabilirsek, ben bu derdi defederim ama..." dedi Gök Halit. Bunları, içindeki diğer Halit'e söylemiş de onun diyeceklerini bekliyormuş gibi bir süre bakışları havada asılı kaldı. Beş numara gaz lambasının ışığı biraz daha eridi, odadakilerin yüzü biraz daha gölgelendi, onlar da Gök Halit'in baktığı yere diktiler gözlerini. Beklediği karşılığı almışçasına devam etti: "Bir tosbağa..."

Odadakiler önce birbirlerinin gergin suratlarına baktılar ağır ağır, sonra da Gök Halit'in kararmış iki gökyüzünü andıran gözlerine. Onlar başlarını sağa sola çevirdikçe lambanın isli, kör aydınlığı da merakla yüzlerinde dolandı. Şakir ise duvarda kıpırdayıp duran gölgelerin arkasındaki boşlukta geziniyordu. Eşref'in derdine çare olacak tosbağa, rüzgârlı otların fısıltısını yutan bir sessizliğin içinde bekliyordu öylece. Ne var ki, Şakir, o sessizlikte kabarcıklanan bir sürü ala karlı tepeyi aşıp dere bayır dolanmasına rağmen bir türlü ona ulaşamıyordu. Sonra birden kayboluyordu tosbağa. Ama onu bulacağını biliyordu.

Sobanın üstünde cızırdayan çaydanlığı aldı, çayları tazeledi Eşref'in karısı Cemile. Ardından şekerliği dolandırdı. Bardaklarda dönen kaşıklar odadakilerin düşüncelerini karıştırırcasına şıkırdıyor, birbirinin üstüne binen sorular, bir umudun kapısına varıp yaslanıyordu, bir umutsuzluğun. Eşref köşedeki yatağında inlemeye devam ediyor, yarısı sedirde yarısı yerdeki minderlerde oturan kalabalığı kısık gözlerle izliyordu. Öyle inliyordu ki, sobadaki kömür karşılık veriyordu korların kızılından; çaydanlık, cızırtısını o iniltiye bırakıyor, duvara düşen gölgeler sahiplerinden önce ah çekiyordu seslerini yutarak. Eşref'in yalnızlığı yüzüne sığmıyor, uçsuz bucaksız ağrıların kıskacında derinleştikçe derinleşiyordu.

Dizine koyduğu tabakadan bir tutam tütün aldı, diğer elindeki sigara kâğıdına yatırdı Gök Halit. Herkes ona bakıyor, bir an önce bitirmesini ve lafı tosbağaya getirmesini bekliyordu. Kâğıdı diliyle ıslatıp işini bitirdikten sonra muhtar çakmağıyla yaktı sigarasını, dumanlı bir çıngı parlayıp göz yumdu burnunun altında.

"Mesele tosbağa bulmakta... Hem de canlı olmalı..."

Günlerin bir ayağı bahardaydı artık. Soğukla sıcak çalıp söylüyor, nisan ayının bir yanı puslu bir aydınlığın, bir yanı yağmurun çamurun içinde titreyip duruyordu. Başı dumanlı bahar, yavaşça aralanan o sisli kapıdan bakıyordu; dünyanın karnı ısındı diyordu herkes.

Şakir, "Ben bulurum," dedi. Dalıp gittiği boşluktan dönmüştü.

Gaz lambasının cızırtısından başka ses duyulmadı kısa bir süre. Sonra her kafadan bir ses çıkmaya başladı.

Nurettin, "Bırakın Allah'ınızı severseniz, kışta kıyamette tosbağa mı olur?" dedi sırıtarak. İnce bıyıklarının altında alayla kıvrılan dudakları az önceki sözleri onaylarcasına bir kez daha oynadı, halinden memnun yılık bir gülümseme yüzünde oturdu kaldı. Abisinin hastalığı da gülünecek bir şeydi ona göre. Tembelliğinden yatıyordu, insanın çalışmaya niyeti olmayınca böyle kırk dereden su getirirdi işte. Aklından geçen bu düşüncelerle kendini bir kez daha sevdi Nurettin. Ne de olsa bu evin akıllısı oydu. Abisi gibi herkesin dalga geçtiği sümsüğün teki değildi bir kere. Eşref her söylenene inanır, herkese güvenirdi; sonunda da hep yaya kalırdı. Kimse ciddiye almazdı onu; ne söylediği laf lafa benzerdi, ne yaptığı iş işe... Ona abi demezdi Nurettin; bizim oğlan aşağı, bizim oğlan yukarı. Bu bile çoktu aslında. Ne abiliğini görmüştü ki! Kendine hayrı yoktu. Şimdi de haftalardır yatak döşek yatıyordu işte. Bu kafayla daha çok yatardı.

"Ne kış kıyameti yeğenim," dedi Sabri, sesi acıydı. "Akşamdan akşama soba yanıyor diye kış mı denir buna; bağ bahçe gözünü açtı, dağ taş uyandı. Evler kış ama dışarısı bahar..."

Çarşı Hamamı'nda tellaklık yapan Sabri, damadı Eşref'i severdi, onun zaman zaman gereksiz yere diklenmesine, Cemile'ye eziyet etmesine sinirlense de, bunları niye yaptığını bilir, saflığına, kalbinin temizliğine acıyarak inanırdı. Hamamda Eşref'e de iş bulmak için çok uğraşmış, hatta bir ara külhancı olarak işe başlatmıştı, ama Eşref her zamanki beceriksizliğiyle onu da eline yüzüne bulaştırmıştı. Garsonluk, amelelik ve inşaat bekçiliğinden başka iş gelmiyordu elinden.

Battal Ağa da oğlunun hastalığına inanmıyordu; dudaklarının arasından osurur gibi pıırrrtt diye ses çıkardı. Biriyle alay edeceği zaman böyle yapardı. O sesi çıkarırken kapalı dudaklarının dışında kalan dilini öylece bıraktı bir süre. Sonra, "Tosbağa ne hayredecekmiş bizim oğlana, onun kendine hayrı yok," dedi. Nurettin'in suratındaki sırıtışın bir benzeri gelip Battal Ağa'nın yüzüne kurulmuştu şimdi.

Eşref, bacaklarının sızısı dışarıdan görülebilir, hatta elle tutulabilirmişçesine yorgana bakarak bir kez daha inledi.

Köşedeki minderinde dilsiz ağızsız, bir suç işlemiş de ne olduğunu bilmeyen bir suçlu gibi oturan Döndü, oğlunun bu halini görünce dile geldi, mutfak kapısının eşiğinde ayakta bekleyen gelini Cemile'ye seslendi:

"Kızım, şu oğlanın arkasına bir yastık koy da azıcık sırtı dinlensin. Beli bıkını ağrımıştır yata yata..."

Cemile'nin cılız bedeni duvardaki çiviye asılı lambanın ışığını keserek yatak odasının kapısına gitti hemencecik; kapıyı açtı, gölgesiyle birlikte odaya girdi, kenarları kanaviçeli iki yün yastıkla döndü. Kocasını doğrultup arkasını yastıklarla besledi, oturur vaziyete getirdi. Yarım bir inleme dudaklarının arasında kısılı kaldı Eşref'in.

Kar yiyen yağmurların başladığı günlerden birinde Eşref, loğlamak için dama çıkmıştı. Her yağmurda dam akıyor, Cemile bir taraftan, iki çocuğu diğer taraftan, akan yerlere leğen, tencere, kova, helke ne bulurlarsa koymaktan, dolanları boşaltmaktan harap oluyorlardı. Belediyede çalışan Nurettin yağmurlu havalarda ya işinden izin alıp geliyor ya da mesai dönüşlerinde kendi oturdukları kısmı, damın yarısını loğlayarak çatlakları kapatıyordu. Eşref ise çalıştığı kahveden ancak gece yarısı eve dönebiliyor, kendini yatağa zor atıyordu. O gün, yağmurun dışarıdan çok, neredeyse tamamen evin içine yağdığını görünce, "Birader loğlamadı mı damı?" diye sormuştu Cemile'ye.

Elinde leğenle mutfağa giden Cemile, "Damın yarısını, kendi tarafını loğladı, bizimki kaldı," dedi sıkıntıyla. Ağlıyor muydu, yağmur yüzünde mi yağıyordu, belli değildi.

Bir an ne diyeceğini, ne yapacağını bilemedi Eşref; merteklerin arasından süzülüp kafasına, yüzüne damlayan suların altında gitti geldi, gitti geldi. Sonra, Cemile'nin, "Sırtına bir şey al herif, kocakarı soğuğundan beter soğuk var dışarıda," demesine aldırmadan bir hışımla evden çıktı. Yağmur yağmurdu da, Eşref de yağmur olmuştu şimdi; akıp gitti bahçeden aşağı, şıvgının içinde karanlık oldu bu kez. Ablası Kumru'nun eviyle kendi evlerinin arasındaki geçitten yukarı, evin arkasına dolandı. Bir adım ötesi görünmüyordu ama el yordamıyla dama çıkan tahta merdiveni buldu. Loğun yerini tespit etmesi de el yordamıyla oldu. Eşref acele ettikçe rüzgârla yağmur da acele ediyordu sanki. Üçgen biçimindeki demire takılı taş silindiri damda gümbür gümbür dolaştırırken yediği soğuğu fark etmedi. İliklerine işleyen soğukla birlikte içinde de yağıyordu artık yağmur. Dam nerde bitiyor, boşluk nerde başlıyordu, bunu karanlık biliyordu bir tek. Dam diye karanlığı loğluyordu belki de. Göz kararı gidip geldi defalarca. Zifiri karanlık, damla birlikte zamanı da

yutmuştu; bu yüzden o hışım gibi inen yağmurun altında ne kadar kaldığını bilemedi. Soğuktan değil, öfkeden titriyordu. O öfkeyle damın tamamını, Nurettin'in ve babasıgilin evlerinin üstünü de loğladı.

Cemile, "Cımcılık olmuşsun, ben sana demedim mi?" diye söylendi eve girdiğinde.

Sonra Eşref'i soydu, kuruladı, yatırdı.

Bir daha kalkamadı Eşref. Bir gün yattı, iki gün yattı, üç gün yattı; yattı da yattı. Haftalarca ayaklarının üstüne basamadı.

Cemile, o cılız bedeniyle Eşref'i bahçenin en uzak köşesindeki helaya sırtında taşıdı durdu. Helanın ne kadar uzakta ve küçük sandıkları bahçenin ne kadar büyük olduğunu o zaman anladı ikisi de. Hele geceleri... Bahçedeki ıslak ağaçların soğuk birer hayalete, karanlığın derin mi derin bir kuyuya dönüştüğünü de o zaman anladılar. Derme çatma heladaki idare lambası içeride titredi, Cemile kıymık kıymık batan ayazın saçıldığı dışarının karanlığında...

Duvardaki üzerlik süsünün nazar mavisi boncuklarına, al yeşil çaputlarına bakarak ve tohumları sayarak bacaklarını unutmaya çalıştı Eşref. Kâh ayakucuna oturup kâh yerde yüzükoyun uzanarak ödevlerini yapan oğluyla kızına baka baka oyalandı. Annesi Döndü yuvarlana yuvarlana geldi, yuvarlana yuvarlana gitti her gün; evde pişirecek bir şey yoktur diye yemek getirdi. Nurettin'in karısı Güver, Cemile'nin gizli gizli akıttığı gözyaşlarına ortak oldu, derdiyle dertlendi. Battal Ağa cevizin gölgesindeki minderinde oturup güvercinlerini seyretti, kanat şakırtılarının katmerleştirdiği bir keyifle çayını içti. Nurettin ise kapıdan içeri adımını attığında çoktan hazır olan sofraya oturup son lokmayla birlikte önüne konan çayını yudumlayarak çocuklarını azarladı, Eşref'ten bahseden Güver'e kızdı ama –o akşam hariç– abisine uğramadı. Şakir... Şakir, ikinci karısı, aynı zamanda Gü-

ver'in annesi Ahraz'la –adını kimse bilmezdi bu dilsiz kadının– birlikte nerdeyse her gün ziyaretine geldi Eşref'in.

Tüm mahalle duydu Eşref'in yürüyemediğini. Hiçbir hap, merhem, kocakarı ilacı kâr etmedi.

Gök Halit pantolonundaki tütün kırıntılarını toplayıp tabakasına koydu hâlâ odada dolanan konuşmalardan arta kalanları da temizler gibi.

"Öyle deme Battal Ağa," dedi, "cenabı Rabbim hiçbir şeyi sebepsiz yaratmaz. Ya Rabbim, her şeyi yarattın da bu bokböceğini niye yarattın diyen herife bokböceğini yedirmemiş mi?"

Nurettin, dizinde tuttuğu çay bardağını kafasına diktikten sonra çay böyle içilir dercesine sırıtarak bakışlarını odadakilerin yüzlerinde dolaştırdı tek tek. Ardından:

"He, adam hastalanmış da bokböceği yersen iyileşirsin demişler değil mi? Hikâye bunlar, hikâye..." dedi dudak bükerek. "Şimdi bizim oğlan da tosbağa mı yiyecek?" Bardağını bir daha kafasına dikti ama bardak boştu. Elindeki boş bardak başına bela olmuştu şimdi, bir an ne yapacağını bilemedi, sonunda ayağının dibindeki çay tabağına usulca bıraktı. Cemile görmezden geldi, kalkıp kocasının yastığını çekiştirerek güya düzeltti.

Döndü, işaretparmağını diliyle ıslattı, kilime dökülmüş toz şeker kırıntılarını ıslak parmağıyla topladı, ağzına attı.

"Siz orasını bana bırakın," dedi Gök Halit o sırada. "Damdan düşen de bana gelir, soğuktan donan da..."

Döndü, Sabri ve karısı Şeker kafalarını sallayarak onayladılar onu.

Nurettin, her şeyi herkesten çok bilen adamlara özgü o tepeden bakışın sinir bozucu alaycılığıyla ve sırıtışını iyiden iyiye genişleterek adeta tısladı:

"Ne yani, Allah'ın tosbağası bizim oğlana yürümeyi mi öğretecek? Kendi öğrendi de..."

Gök Halit'in ağzı dumanlıydı, sesi de dumanlı çıktı:

"Bizim de bir bildiğimiz var elbet yeğenim," dedi.

Sobanın çıtırtısı tüm sesleri yutuyor, gece, gaz lambasının fersiz ışığında eriyordu.

3

Şakir sabahı sabah etti. Erkenden kalkıp yola düştü.

Bir şeyi yaparım derse yapan insanlardandı. Bu ufak tefek, çağla gözlü adam Eşref'in en yakın, en vefalı dostuydu. Aralarında en az yirmi yaş vardı. Eşref belki otuz, belki bunun iki eksiği ya da fazlası. Ne zaman doğduğunu bilmez çünkü. Battal Ağa da Döndü de bilmez. Hangi yılda olduklarının, yılın ne zaman başlayıp bittiğinin önemi yoktur onlar için. Yaz gelir, iyidir; iyidir çünkü kömür yakmayacaklardır artık. Güz gelir telaş başlar, önce odun kömür derdine düşülür, ardından peynirler çanaklara doldurulup toprağa gömülür, kışlık turşular kurulur, kışlık yufkalar hazırlanıp adam boyu istiflenir, çorbalık hamur ve erişte kesilir, biber ve patlıcan kurutulur... Geçen sene şöyle olmuştur, seneye böyle olacaktır ama hangi senede olduklarının ne önemi vardır?

Kışla'nın yanından geçerken tel örgülerin gerisindeki çıldırmış, gencecik yeşilliğe baktı. Şu tosbağa işini hallettikten sonra kadınlarla gelip madımak toplamayı geçirdi aklından.

Şakir'i kadınlar kendilerinden ayrı tutmazlardı; onlarla ekmek eder, hamur keser, sarma sarar, fal bakardı. Dilsiz karısının diliydi. Ahraz'ın soru soran bakışlarını söze döker, ağzından çıkan anlamsız sesleri ve el kol hareketlerini kelimelere dönüştürür, böylece hem karısının hem de kendisinin kadınlar arasındaki yerini, başka hiçbir erkeğe nasip olamayacak –erkeklerin aslında umursamadığı, hatta gülüp geçtikleri– yerini daha da sağlamlaştırırdı. Ahraz'dan haberdar

olup onunla evlenmesi de kadınların dizlerinin dibinde ona ayırdıkları, başka bir erkek tarafından doldurulamayacak bu konumu sayesinde olmuştu. Elinden her tür iş gelen, zararsız, vaktinden önce kocamış bu adam Ahraz'dan önce de, duvar diplerinin serin gölgesinde oturmuş el işiyle birlikte dedikodunun ilmekleri arasında dolanan kadınların yanına ya bir şey sormak ya da geçmişlerinin canı için bir tas su istemek maksadıyla sokulur, sonrasında da unutulmuş çul gibi orada kalırdı. Oya ya da işlenginin motifinden iğnenin kanaviçede nasıl gezineceğine, kazağın torunun nasıl örüleceğinden turşunun tuzu fazla kaçtığında sirkeli suda bekletilmiş soğanla nasıl ayarlanacağına her konuda kadınlarla yarışırdı. Ekmek öyle mi evrilir domuz fışkılar diye sinirlenip evirgeci eline alarak tandırın, sacın başına geçer, sizin içiniz kabarmış, getirin bir leğen su da falınıza bakayım diyerek kadınlar eğilmiş leğendeki suretlerine bakıyorken şap diye suya vurup onları ıslatır, göbekleri hoplatan gülüşmelere kasketini çıkarıp kel kafasını sıvazlayarak karşılık verirdi. Sonra da, amaan, avrat da avrat, ben de avrat, ayrımız gayrımız yok, deyip çağla gözlerini kırpıştırırdı.

Kışla'yı geride bırakıp şehrin son kez göründüğü düzlüğe geldiğinde, birbirine ulanmış tepelerin yumuşaklığında nennilenen çayırların bitmez tükenmez can sıkıntısına baktı Şakir. Canı sıkılan kendisi miydi yoksa? Öyle ya, her ne kadar kendilerine özgü bir sessizliği bekliyor gibi görünseler de mutluluğa, sevince kucak açmış bilindik, hep tekrarlanan bir rüyadan uyanmışçasına capcanlıydılar. İki yamacın dudakları arasına kısılmış derenin köpüğüyle yıkanan çimenlerin uykusuz yeşilini ezerek bir süre ilerledi su boyunda.

Karısı öldükten sonra büyük oğlunun yanında kalmaya başlamış, torun torba yaşayıp giderken o evde fazlalık olduğu her geçen gün kafasına dank etmişti. O günden sonra aralarında artık yadırganmadığı, hatta ortalarda görünmediğin-

de merak edildiğini bildiği kadınlara, beni everin, bana bir avrat bulun fışkılar, diye söylenip durmuştu.

Hamal Hüsnü, veremden ölen karısından sonra kızları Elmas ve Mutlu'yla ortada kalmıştı. İki çocuklu bir adama, ufacık tefecik, ağızsız dilsiz Ahraz'dan başka kim varacaktı? Öksüz ve yetim Ahraz'ı akrabaları Hamal Hüsnü'ye vererek horantadan bir boğaz eksilttiler. Ahraz'ın ilk iki çocuğu ölü doğdu. Üçüncüsü Güver. Akça pakça, anasının aksine dilli, şenlikli, güzel bir genç kız oldu Güver. Ablaları çoktan kocaya gitmişti, ama büyük ablası Elmas, dört çocuklu marangoz Orhan'a kaçtı iki çocuğunu bırakıp. Marangoz Orhan, Elmas'ı alıp Ankara'ya götürdü, ona bir ev açtı orada. Çok geçmeden Elmas'ı Ankara'da bırakıp evine döndü. Elmas da başka bir adamla evlendi hemencecik. Mutlu'yu da bir taşçıya vermişti Hamal Hüsnü. Tam o günlerde Hamal Hüsnü, sırtına binen yüklerin ağırlığına daha fazla dayanamayarak Hakk'ın rahmetine kavuştu. İşte Şakir'in evlenmek için dört döndüğü o günlerde kadınların aklına Ahraz geldi ve Şakir sıcak bir yuvaya kavuştu. Güver'in yardımıyla Ahraz'ın dilini çözmesi de zor olmadı.

Kel yazı, kambur yamaç yürüdü de yürüdü. Taşlık bir bayırdan çukura indi, oradan tepenin öbür dikliğine vurdu. Güneşin bütün ışığını emmiş uzun boylu, irice bir çiğdem yol gösterircesine az ileride bekliyordu Şakir'i. Yaklaştığında, ışığın onun içinden sıçrayıp küçücük taşların arasından boyunlarını uzatmış sayısız çiğdemin sırtına konduğunu, birinden aldığı turuncuyu diğerine bulaştıra bulaştıra ipildediğini gördü. Çiğdemler içlerinde mum yanıyormuş gibi alevlendi o sırada. Tosbağalar bu nazlı, çiçekleri ayrı tatlı, kökleri ayrı tatlı çiğdemleri yer miydi ki! Gök Halit tosbağayı ne yapacağını, gariban tosbağanın Eşref'in derdine nasıl çare olacağını söylememişti. Gerçi Gök Halit'in, damdan düşen ve neredeyse bütün kemikleri kırılan Bekir'i koyun pos-

tuna sararak ayağa kaldırdığını, donmak üzere bulunan Cemal'i ahırdaki hayvan gübresine gömerek hayata döndürdüğünü bilmeyen yoktu yok olmasına da Eşref'in hastalığı...

Meşeliğe yaklaştığında, alevlenen çiğdemlerin az ötesinden kanatları yanmışçasına havalanan bir kuş haber verdi Şakir'e tosbağanın yerini. Görememişti ama aceleci, korkak ve boşlukta hemencecik eriyen sesten anlamıştı bunun bir kuş olduğunu. Saklandığı yerden aniden ortaya çıkan bir yel cümle otları, papatyaları, çiğdemleri uğrun uğrun ırgaladı. Eşref de Cemile de dört gözle bekliyorlardı şimdi onu. Eşref bilirdi onun hemen yola düşeceğini. Bulmadan dönmeyeceğini. Eli boş dönerse Eşref'in yatağa düştüğü günden beri kararan kemikli yüzü iyice kararır, çökük yanakları daha da çöker, gözlerinin fersiz ışığı iyiden iyiye sönerdi. İnce yelin ferahlığında bir oyun tutturmuş, bir o yana bir bu yana renklerini bulaştırarak ıslık çalan otların arasında sırtı parlayıp sönen tosbağayı gördü. Kayaların arasında bir kayaydı sanki. Bahar ışığına sırtını vermiş bıkkın bir kaya. Ayağının altında, ince bir çıtırtıya kendini kaptırıp kımıldandı tosbağa onu fark edince, ama çoktan teslim olmuştu. Eskimiş kabuğu kederli bir tortu gibiydi. Gelinböceğine benziyordu gözleri.

"Hay seni verene kurban..." dedi Şakir seslice. Sesinin kuytularında az önceki minik kuşun cıvıltısı saklıydı. "Canını yerim senin..."

Tosbağayı heybeye, heybeyi omzuna attı. Yorulduğunu da o zaman anladı. Ter içinde kalmıştı. Güneşte gerneşen bir kayaya oturdu, derin bir soluk aldı. Otların, çiçeklerin kokusuyla içi doldu taştı. Sessizliğin uğultusu kulaklarını doldurdu. Zaman ve dünya genişlemiş, her şey daha bir tatlılaşmış gibi geldi. Kasketini çıkarıp dizine koydu, kel kafasını sıvazladı. Kımıldayıp duran tosbağayı bir kez daha görmek ve varlığından emin olmak için heybeyi omzundan in-

dirdi, bacaklarının arasına aldı. Heybenin gözünde, bulunduğu yerden başka bir yere gitmek istercesine debeleniyordu zavallı tosbağa.

"Sen Eşref'in nasibisin, senin kaderin de bu..." dedi onunla konuşur gibi. Acıdı birden, içi burkuldu. Bol güneş ışığı alan kuru topraklarda kendilerine bir delik kazıp bütün kışı orada geçirmek üzere kış uykusuna yatan bu zararsız hayvanları oldubitti severdi Şakir. Sessizliğin yaylana yaylana yerini genişlettiği, kendi uğultusunda çalkalanan bu tepelere gelirken pek de umutlu değildi aslında; uyanmamışlardır diye düşünmüştü. Olmadı, onları en son gördüğü yere, geçen sene üzüm toplamak için gittiği Yusuflu Köyü'nün bağlarına kadar uzatacaktı yolunu.

Heybenin üstünden şefkatle sıvazladı tosbağayı; yaşından beklenmeyen bir çeviklikle oturduğu kayadan kalktı. Ayaklarındaki kara lastikleri yer yer henüz tam kurumamış toprakların çamuruna, yer yer de tozlara bulaştıra bulaştıra şehre doğru yürüdü. "Mahallenin göbellerini sevindireyim," diye az önce gördüğü çiğdemlerden topladı bir tutam. Elinde kazgıcı olmadığı, çevreden de ona benzer bir sopa bulamadığı için çiğdemlerin kökleri toprakta kaldı mecburen.

Kışla'nın yokuşundan aşağı inerken güneşin şehrin üzerine eğildiğini, gölgelerin uzadığını, karnının acıktığını fark etti. Yakalayıp çöpe taktıkları serçeyi dumanlı bir ateşin üzerinde pişirmeye çalışan mahallenin çocukları Şakir'in elindeki çiğdemleri görünce çevresini sardılar.

"Çiğdem çıkmış mı?" dedi sümüğü dudağının ucuna inmiş çocuklardan biri.

"Çıkmış ya lan, görmüyor musun salak!" dedi dumanı üfleyen tombalak çocuk. Birbirlerini dürterek güldüler. Ardından:

"Yarın biz de gidip sökelim," dediler hep bir ağızdan.

Bahar geldi mi çocuklar ellerinde kazgıçlarla kırlara çıkar,

çiğdem sökerlerdi. Sonra da bir çalıya taktıkları çiğdemlerle ev ev dolaşır, bulgur ve yağ toplayıp çocuklardan birinin evden aşırdığı tencerede çiğdem pilavı pişirirlerdi.

Şakir elindeki çiğdemleri sümüklü çocuğa verdi, Eşref'in evine yöneldi. Cemile bahçeyi süpürüyor, Battal Ağa, cevizin altına oturmuş, leğende yıkanan güvercinlerini seyrediyordu Şakir bahçe kapısından girdiğinde. Leğendeki üç güvercin, kafalarıyla birlikte suya soktukları kanatlarını çırparak sırtlarına aldıkları damlaları kabaran tüylerinin altına saklamış, az önce leğenden çıkan diğer kuşların serinliğini çoğaltıyorlardı. Battal Ağa güvercinlerin kuğurtusuyla sarhoş bir halde, ıslak kanatlarının üzerine yatarak tüylerini kurutan kuşları gibi sağ dirseğine yaslanmış cevizin uykusunu derinleştiriyordu. Damdaki güvercinlerden biri kendi kanat şakırtısının rüzgârıyla takla ata ata leğenin yanına indi Şakir Battal Ağa'nın yanına vardığında. Şakir bir an nasıl adım atacağını bilemedi. Battal Ağa'nın güvercinlerini ürkütmek sunturlu bir küfrü baştan kabul etmek demekti. Güvercinlerine musallat olan kedileri yakalayıp boyunlarını kapıya kıstırarak boğduğuna kaç kez şahit olmuştu Şakir. Omzundaki heybeyi indirip suç işlemekten korkan bir kedi sessizliğinde Battal Ağa'nın yanına çöktü.

"Selamünaleyküm Battal Ağa, bu zamanın hayırlı olsun."

Battal Ağa gözü heybede, istifini bozmadan:

"Aleykümselam, hoş geldin," dedi.

Battal Ağa'nın artık kuşları değil de bağdaşının yanına bıraktığı heybeyi izlediğini, Cemile'nin elinde süpürgesiyle kalakaldığını biliyordu Şakir. Heybenin hafiften kıpırdadığını fark edince Cemile'nin çilli yüzündeki çizgiler de yer değiştirdi, kederli gözlerinde ıslak bir ışıltı kabardı, kabardı, taşacak gibi oldu.

Battal Ağa, içi toprakla dolu balgam çanağını az öteye iterek yerinde doğruldu.

"Gelin, şu leğeni kaldır artık ortadan, kuşlar güzel yıkandılar bugün," diye Cemile'ye seslendi. Nefes darlığı vardı Battal Ağa'nın, konuşurken hırlıyordu. Şişman bedenini zorlukla döndürerek Şakir'e baktı.

"Nerden böyle, heybe meybe?"

Cemile leğeni almak için yaklaştığında güvercinler kanat şakırtılarının havada açtığı boşluğu da sırtlayarak uçup dama kondular. Hâlâ havada tüy tüy uçuşan kanat seslerine dokunmaktan sakınırcasına dört büklüm eğilerek leğeni aldı, götürüp çiçek açmış elma ağacının dibine döktü Cemile. Bir gözü hâlâ Şakir'deydi. Bağdaşını değiştirmiş, heybesini okşuyordu Şakir o sırada. Tosbağanın ölmediğinden emin olmak istiyordu. Heybenin içindeki canlılık hoşuna gitti. Gün boyu farkında olmadan içinde tuttuğu nefesi boşaltırcasına ofladı Battal Ağa'nın yüzüne karşı. Kasketini çıkarıp yine dizine koydu, elini kel kafasında gezdirdi, ter var mı diye baktı, sonra da elini kurular gibi göğsünden aşağı doğru üstünü sıvazladı.

"Divanlı'ya doğru gittim, tosbağa aramaya."

Tosbağa lafını duyunca Battal Ağa tekrar heybeye çevirdi gözlerini, minderinde oturuşunu yeniledi.

"Haa... Gök Halit konuştuydu dün. Şu bizim oğlanın işleri..."

Onca dağı taşı Şakir'in yerine o dolaşmış gibi soluk alıp veriyordu. Bir türlü ayağa kalkamayan Eşref'i, Cemile'nin sırtında helaya gidip geliyorken gördükçe, kimseye söylemese de canı sıkılıyordu. "Kurt yesin ciğer," dedi içinden. İnşallah bir an önce ayaklanır da işine gücüne bakardı iyi kötü.

"Ne yapacakmış tosbağayla? Buldun mu bari?" derken göğsüyle birlikte omuzları da inip kalktı.

Şakir heybeyi açtı, incitmekten çekinerek yavaşça çıkardı tosbağayı. İrice bir taş parçasıydı sanki yere bıraktığı. Cemile, elinde leğen, gözlerinde döküldü dökülecek gencecik

bir ışıltı, bu kıpırtısız taşa bakıyordu. Salı pazarından bir şişe sülük alıp Eşref'in bacaklarına tutturmuşlardı da o bile işe yaramamıştı; şimdi kabuğuna çekilmiş bu zavallı hayvanla ne edecekti Gök Halit? Eve dönmüş müydü acaba? Bu saatlerde at arabasını çekerdi kapının önüne. Az konuşur çok sigara içerdi. Gök gözleri çiğ maviydi ve insanda ne kadar az bakarsan o kadar iyidir hissi uyandırırdı. Bu gözler ilk bakışta tuhaf bir ürperti oluştururdu insanda; tanımlanamaz bir uzaklaşma duygusu... Konuşması da uzak. Fazla lafa gerek yok, ne söyleyeceksen söyle, bu konuşma burada bitsin dercesine keskin bir susuş...

Tosbağa, Cemile'nin az önce su döktüğü elma ağacına doğru hareketlendi usul usul.

"Eşref nasıl Cemile kızım?"

Konuşan Şakir'di.

"Nasıl olsun, aynı..."

Sesi ağlamaklı çıkmıştı Cemile'nin. Gün boyu, ev işiydi, çeşmeden su getirmeydi, Eşref'i helaya taşımaydı derken bir yandan da akşama ne pişireceğini düşünüp durmuştu. Gene annesinden istemeye yüzü tutmamıştı. Eşref'in başucunda ona bakarak dalıp gitmişken sofa penceresinin tıklatıldığını duymuş, bir koşu oraya gittiğinde görümcesi Kumru'nun içerinin loş karanlığına baktığını görmüştü. Kumru, oyalı yemenisinin ucuyla ağzını kapatmış, iri gözlerini kırpmadan sessizce bakıyordu. Cemile, Kumru'yu görür görmez başıyla mutfak tarafını işaret etti. Düğürcük getirmişti Kumru; yufka sulamış, sofra bezine sarmış... Başını iki karışlık pencerenin sövesine dayadı, elindekileri uzattı, "Yağın, salçan var mı?" diye sordu. "Var biraz abla, annem verdiydi," dedi Cemile. "İyi, akşama çorba pişirirsin." Sonra ekledi:

"Kardeşim nasıl, yatıyor değil mi?"

"Yatıyor abla."

Bir tas düğürcükle sofra bezine sarılı yufkaları tezgâha bıraktı; çilli yüzünü gerginleştiren iç sıkıntısıyla yutkuna yutkuna akşam olanları, Gök Halit'i, Şakir'i, tosbağayı anlattı.

Eskiden, askeriyenin çöplüğüne birlikte giderlerdi; topladıkları ekmek artıklarını kurutur, peksimet niyetine yedirirlerdi çocuklarına; Kumru, Taha Bey'in evinde çalışmaya başlayalı gelemiyordu çöplüğe. Güver'le Cemile de komşuları Kadriye ve onun kızı Selver'le gidiyorlardı. Cemile, sözü, kaç zamandır çöplüğe gidemediklerine getirmişken Feramuz'un dükkânından çıkan Selver yanakları al al, bir cıvıltının içinde yüzercesine geldi, Kumru'nun yanına çömeldi.

"Ne o kız, ne bu neşe?" dedi Kumru.

"Hiiçç..."

Fıkır fıkırdı. Bir şey sakladığını anladı Cemile. Kumru olmasaydı anlatırdı kesin.

Cemile tosbağanın ardından gider gibi bahçe kapısına yöneldiğinde aklında Selver ve Feramuz vardı.

4

Gözlerini açtığında köprünün altında yatıyordu. Nerede olduğunu anlamak için iyice bakındı çevresine. Ayrıçam Köyü yakınlarındaki köprü olmalıydı bu, ama yine de emin olamadı. Yerinden doğrulmak isteyince vücudundaki ağrıyı hissetti. Kımıldayamıyordu bir türlü. Bağırmaya çalıştı, sesi çıkmadı. Elini uzatabilse dokunabileceği kadar yakınındaki cılız derenin suları kararmak üzereydi. Araba da geçmiyordu az yukarısındaki yoldan. Tarlaların sarısı göğe vurmuş, hafif bir serinlik çıkmıştı. Üşümeye başladı birden. Tekrar kalkmaya çalıştı, olmadı. Kolları, bacakları onun değildi sanki. Elinde olmadan inledi. Sırtüstü yattığı yerden sarıdan turuncuya, maviden mora doğru akan gökyüzüne bakıp ne-

den burada olduğunu anlamaya çalışırken bir kamyon durdu köprünün üstünde. Karayolları'nın kamyonundan inen iş arkadaşlarını görünce inlemesi arttı.

"Aha, Battal Abi burda, bulduk onu," dedi dereye doğru koşturan sıska, kısa boylu işçi; yardan aşağı kayarak indi. Kamyondan atlayan diğer işçiler de çok geçmeden toplandılar Battal Ağa'nın başına.

Battal Ağa... İş arkadaşlarının yanında Battal, Battal Abi; yıllar önce babadan dededen kalan tarla, bağ, bostan ve evi kardeşine bir kuruş almadan verip geride bıraktığı köyünde ve her geçen gün biraz daha büyüyerek şehre yaklaşan mahallesinde Battal Ağa... Hasattan sonra köyünde yapılan düğünlerin en hatırlı konuğudur o. Battal Ağa'ya okuntu olarak ibiğinden kan damlayan horozlar, besili tavuklar, buğusunda bağların kokusunu saklayan sepet sepet üzümler, dokundukça yumuşayan tiril tiril kumaşlar, nakışlarında gelinlik kızların hayallerinin parladığı mendiller gelirdi. Karşılığının ise yerine göre bir bilezik, en azından bir çeyrek altın, girdiği evin en nadide parçası haline gelen kurmalı bir çalar saat, fısırtısıyla insanı mest eden pırıl pırıl bir gaz ocağı, kaz, hindi gibi pahalı hediyeler olacağını bilirdi herkes. Kahvede onun oturduğu masada hesabı ondan başka kimse ödeyemezdi. Evdekilere zırnık koklatmaz, o doymadan kimse oturamazdı sofraya. Bakkaldaki veresiye defterinin kabarıklığı ya da çarşıdaki esnafa borcu onu rahatsız etmez, keyfinden alıkoymazdı.

Köprünün altında kemikleri kırılmış halde bulduklarında çocuk gibi ağlamak istedi ama arkadaşlarına zavallı bir çocuğun gözleriyle bakmaktan başka bir şey yapamadı.

Battal Ağa'nın kamyondan nasıl düştüğünü kimse anlayamadı. Kendisi de dahil. Kamyondakilerden kimi, yol boyunca uyukladığını, kimi, yanındakiyle sohbet ettiği için hiçbir şey görmediğini, kimi de Battal'ın zaman zaman ayağa kal-

karak derin derin nefes aldığını ama sonrasında olanları bilmediğini söyledi.

Gevşek ağızlı biri de, kamyonda halay çekerken düşmüş olabileceğini söyleyerek komiklik yapacağını zannetti ama kimse gülmeyince yüzündeki sırıtışı nereye saklayacağını bilemedi. Gerçi Battal Ağa'nın halay hikâyelerini bilmeyen yoktu. Hangi köyde düğün varsa "Kambersiz düğün olmaz" dercesine Battal Ağa oradaydı. "Davul vurdu mu dam başına çıkardık; o damdan öbür dama halay çeke çeke köyü dolanırdık," diye anlatmışlığı çoktu.

Battal Ağa'nın hatırladığı ise Köhne'de, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin önünde asfalta yama yapıyorlarken gördükleriydi. Kızı Kumru ile Feramuz, Kaplıca'dan çıkmış kasabanın çarşısına doğru yürüyorlardı. Ofis'in metal silolarından yansıyan ışıkla gözleri kamaşmış, dünyayı görmez olmuştu o anda.

Dönüş yolunda, kamyonun kasasında otururken nefes alamayıp sık sık ayağa kalkmasına sebep olan o ışık mıydı, bilemedi.

Kamyon, Karayolları Şefliği'nin önünde durunca fark ettiler onun yokluğunu. Ortalık bir anda karıştı. Köhne'de onlarla kamyona bindiğini hatırlıyordu herkes. Her zamankinin aksine ağzını bıçak açmadığı konusunda fikir birliğine vardılar: Kuş olup uçmadı ya bu adam!

Gittikleri yolu gözlerini dört açıp yolun iki yanını didik didik gözleyerek gerisin geri döndüler. Köprünün altında ölü gibi yatan Battal Ağa'yı görünce ağzındaki sigarayı rüzgâra içiren irikıyım işçi:

"Herif kuş olup uçmuş ya la..." dedi.

Battal Ağa'yı palas pandıras, bağırta bağırta kamyona atıp doğruca hastaneye götürdüler.

Sonradan, mahallede, çarşıda Battal Ağa'nın kavga ederken düştüğünü ama kamyondakilerin bunu sakladıkları-

nı söyleyenler olduğu gibi, halay çekmeyi çok seven bu yarın akıllının o sırada artık ne olduysa lüzumsuz bir coşkuya kapılıp halaya durduğunu ve hal böyle olunca tabii ki hoop cumburlop kamyondan uçtuğunu söyleyenler de oldu. Battal Ağa ise "Şapkam? Şapkam nerde?" dedi de başka şey demedi. Kazada kaybolan şapkasındaydı aklı. "Tirendaz adamım ben," derdi. Hakikaten pantolonunun paçasına bir noktacık olsun çamur bulaştırmazdı yürürken. Sıçratmadan nasıl yürüdüğüne kimse akıl erdiremezdi. Çarşıya giderken ceketini, işliğini, kömür ütüsüyle ütülenmiş pantolonunu giyer, "Evde pırlımpıt giyinirsin ama el içine çıkıyorken olmaz," diye tembihlerdi evdekileri.

"O zaman fark etmedim ben onu, nasıl fark edecektim ki, canımla uğraşıyordum. Hadi ben akıl edemedim, oradaki deyyuslar niye akıl edemediler! Bu adamın şapkası da vardı, hem de esaslı şapkaydı, Şapkacı Şeref'in onun için hususi yaptığı şapkaydı diye niye demediler? Hadi onlar demedi, benim olmaz olasıca oğlanların da mı aklına gelmedi?"

Üç ay yattı hastanede Battal Ağa. Karısı Döndü üç ay geceli gündüzlü başını bekledi. Nurettin haftada bir geldi ziyaretine, Eşref ise Cemile ve Güver'le birlikte her ziyaret gününde. Ya kızı Kumru?

Battal Ağa sekiz kişilik koğuştaki pencereye yakın yatağında alçıdan yapılma tuhaf bir yaratık gibi yatıyor, hastaneyi yamaçtan ayıran taş duvar boyunca sıralanmış çam ağaçlarına bakıyordu. Gözü yaşlı Kumru'yu karşısında görünce o tanıdık ışıkla yine karardı dünyası. Kamyonun kasasındaydı sanki. Nefesi daraldı, dünyanın ona ayrılan kısmı içine sığamayacağı kadar küçüldü, ayağa kalkmak istedi yeniden ama sadece sesine gücü yetti:

"Çek git gâvurun dölü! Ne yüzle geldin buraya! Senin gibi kızım yok benim!"

"Baba..." dedi, yutkundu, devam edecek oldu Kumru.

"Babanın ağzına sıçtırma fışkının kızı! Yallah, Feramuz olacak dürzünün yanına."

5

Akşama doğru hava serinlemeye, hatta soğumaya başlamıştı.

Gök Halit elinde iple tosbağanın yanında diz çökmüş bekliyordu. Ne yaparsa yapsın hayvan başını çıkarmıyordu kabuğundan. Ne avucundaki taşla kabuğa tıklatması işe yarıyordu ne de parmağını sokarak yakalamaya çalışması.

Eşref'i de bahçeye çıkarıp bir sandalyeye oturtmuşlardı. Cemile, Salı pazarından bir şişe sülük alıp geldiğinde de o gün hava güzel diye yine böyle bahçeye çıkarmışlardı. Su dolu leğene ayaklarını sokmuştu Eşref.

Şişedeki sülükleri leğene boşaltan Şakir, "Bu mübarekler kaşınan, ağrıyan neren varsa, orayı bilir, gelir yapışır," demişti.

Eşref canı yanacak sanmıştı ama yanmamıştı; yarı merak yarı korkuyla bacaklarına yapışan ve kanını emen sülüklere bakmıştı. Kanı emip iyice şişen sülükler bir süre sonra emmeyi bırakmış, bıraktıkları yerlerden kan sızmaya başlamıştı; Döndü de hemen toprak basmıştı oğlunun kanayan yerlerine. Çocukken de böyle yaparlardı Nurettin'le; bir yerleri kanadı mı ya işerlerdi ya da toprak basarlardı yaralarına. Sülükleri tekrar şişeye doldurmuştu Döndü. Sülükler iki-üç gün sonra emdikleri kanı kusacaklardı; Döndü de suyunu değiştirip bir avuç toprak atacaktı içine. Demek ki Cemile gibi onlar da toprak yiyorlar diye düşündü Eşref. O sülük şişesine ne olduğunu hatırlayamadı.

Gök Halit iki taşın arasına yaktığı odun ateşine budaklı, kalın bir odun daha attı kızgınlıkla. İşliğinin cebinden tabakasını çıkardı ağır hareketlerle, bir sigara çekti içinden. Si-

garasını dudaklarının arasına kıstırdıktan sonra yarısı tutuşmuş odunlardan birine uzandı; bileğindeki kıllar ateşi görünce ütülendi, kıvrıldı, koktu ama aldırmadı Gök Halit, ağız hizasına kadar getirdiği ucu korlaşmış oduna doğru eğilerek sigarasını yaktı, odunun dumanıyla sigaranınki birbirine dolandı, gidip gözlerinin önünde bulanık bir bulut oldu. Kafasını sağa sola çevirerek kırpıştırdığı gözleri sulanan bir mavide acı acı tüttü. Daha da sinirlendi Gök Halit. Sırtüstü çevirdiği tosbağa çoktan ölmüş gibi kıpırtısız yatıyordu. Oysa kafasını bir yakalayabilseydi, iple bağlayacaktı bir güzel, çekip sündürecek, sonra da kırt diye kesecekti. Ondan sonra bacakları kesmesi kolaydı. Ardından o kısımları çamurla doldurup ateşe atacaktı tosbağayı. İyice pişen tosbağanın kabuğu çatlayacaktı önünde sonunda.

Şakir, tosbağanın yaptığından kendi utanıyormuş gibi suçlu, ürkek bir sesle yalvardı:

"Hadi canını yediğim, hadi mübarek, çıkar şu başını."

"Çıkarmaz o mendebur başını," dedi Battal Ağa, balgam sökmek için öksürdü, omuzlarından soluyarak devam etti: "Ateşi gördü ya, korktu o, korktu."

Eşref'in ayakları suyun içindeydi sanki; sülükler yapışmış da kanını damar damar çekiyorlarmışçasına bacaklarını titretiyor, odunların çıtırtısından kaçan çıngılara bakıyordu. O aceleci, ürkek çıngılar gibi yerinden fırlayıp tosbağanın başına varıyordu bir hamlede. Dermanım sendeymiş kurban olduğum; Şakir Abim seni bulmak için dolaşmadık dağ tepe bırakmadı. Umudum sende. Perişanlığıma acı gözünü seveyim, diye yalvarıyor, sonra da oturduğu tahta sandalyede ayağa kalkacakmış gibi belini yokluyordu. Cemile'yle göz göze geliyorlardı sık sık. Kimseye duyuramadığı acılı ve sızlayan bir ses içinde dolanıp duruyordu.

Yumurtlayan bir tavuğun bağırışları geldi komşu bahçelerin birinden. Ardından kümesteki güvercinlerin kuğurtusu

duyuldu. Çocuklar bahçenin köşesindeki kömürlüğün camı kırık penceresinden bilmedikleri bir oyunu izler gibi bakıyorlardı hareketsiz tosbağaya. Güneş Kabak Tepe'nin ardına inmiş, şehrin güneyi gölgelenmişti. Bu tarafta ise az sonra kaybolacak yalancı bir aydınlık vardı şimdilik.

Cemile, kolları göğsünde bağlı, Eşref'in başında dikiliyor, yaşadıkları bu sıkıntının suçunu kendinde arıyordu. Çok intizar etmişti o gece. Eşref'in yine işsiz olduğu günlerden biriydi. Sabah iş arayacağım diye çıkıyor, dili ağzına sığmayacak bir halde sarhoş dönüyordu gecenin bir yarısı. O akşam yine sarhoş ama erken bir saatte eve döneceği tutmuştu. Cemile de çocukları doyurduktan sonra Güver'e gitmişti dertleşmeye. Yarım saat ya oturmuş ya oturmamış hemen dönmüştü. Kapı kilitli. Dışarısı kış. Çocukları evde bırakıp nasıl gidermiş. Yabancıya gitmedi ya. Gittiyse kardeşinin evine gitti. Aynı bahçenin içi. Yalvardı Cemile; oğlu Yağız'la kızı Fadime enselerine tokat yiyerek camları tırmaladı, o dışarıda yalvardı, yalvardı. Cemile dışarıda ağladı, çocuklar içeride. Kar tipiledi. Ağaçlar titredi, Cemile titredi de yüreği titremedi Eşref'in. Gözyaşları dondu Cemile'nin, kirpikleri dondu, kemikleri dondu. Gitmedi kimseye. Ne Nurettin'in, ne kayınbabasının ne de bahçe duvarları bitişik babasının kapısını çaldı. Kapının koluna yapıştı kaldı eli. Sırtında kendi ördüğü hırkadan başka bir şey yoktu. Çocuklar ağlaya ağlaya uyudu pencerenin önündeki sedirde. Eşref epey bağırıp çağırdıktan sonra sızdı. Ağlamayı unuttu, üşümeyi unuttu, ölmeyi unuttu Cemile. Çocuklarına acıdı, çocuklarına dayanamadı da ölmedi. Kimin ellerine bırakırım bu sabileri, dedi üstünü örten kara. Çocukluğunda, köydeyken, gece yağmur yağdığında anneleri onları uyandırır, tüm hane halkı harman yerine koştururdu. Islanmasın diye saplarla örterlerdi buğdayların üstünü. Ertesi gün kardeşi Tenzile'yle döven sürerlerken döne döne uyur kalırlardı. Kar da Cemile'yi örtmüştü

şimdi. Artık o da ıslanmıyordu. Aynı uykuydu işte. Ama bu uykunun içinde çocukları vardı. On yaşına yeni girmiş Yağız'la sekizindeki Fadime. Yağız az önce aynı bebekliğindeki gibi ağlamıştı. Ne çok ağlardı geceleri yavrucak. Cemile, süt istemek için amcası Feramuz'un kapısını gecenin ikisinde üçünde az çalmamıştı. Allah var, hiç boş çevirmemişti Semiha yengesi. Bir gece, babası Sabri, helaya kalktığında duymuş yandaki evden gelen ağlama sesini; ertesi gün, kızım bu çocuk niye ağlıyor saatlerdir, diye sormuştu. Açlıktandı, neden olacak. Sabri, Taşçı Mustafa'nın gelini Satı'ya, her gün yarım litrenin yarısı süt vereceksin, parası benden, dedi. Birkaç gün sonra kaynanası Döndü öğrendi bu durumu. Bu evden bir şey gidiyor ki, ordan da geliyor, dedi. Sabri bunu duyunca kesti sütü. Kime kalacaktı bu çocuklar Cemile uyursa? Uyku ağardıkça ısınıyordu Cemile. O sırada kapı açıldı. Yağız... Gözleri ağlamaktan şiş şiş. Babam horluyor, dedi. Sen üşüdün mü? Üşümemişti Cemile. Hem de hiç üşümemişti. Ondan mı acep, dedi içindeki Cemile'ye. Ettiğini buldu, kötürüm oldu işte; olan bana oldu, bu sabilere oldu.

Yağız tosbağanın başındaydı şimdi. Yalvarma sırası ona gelmişti:

"Çıkarsana başını, valla bir şey yapmayacağız."

Gök Halit, "Kızım, şu gaz tenekesini getir bakayım," dedi Cemile'ye.

Cemile'nin uzattığı gaz tenekesini ateşin üzerine ağır hareketlerle yerleştirdi.

"Bir helke de su getir hele."

Yağız tosbağayı okşamaya başlamıştı. Belki böyle yaparsa çıkarırdı başını, kim bilir. O sırada Battal Ağa uzun yoldan gelmişçesine derin soluklar alarak tosbağaya yaklaştı, ayağının burnuyla dürttü. Herhangi bir hareket olmayınca birkaç kez vurdu bu kez. Ne yapıp ettiyse de olgörüp kafasını çıkarttıramadı.

"Canını acıtma dede," dedi Yağız, "yazık değil mi niye vuruyorsun?"

Ocaktan sıçrayan kırmızı dilli bir çıngı ayakkabısının üstüne düşünce telaşlandı Yağız. Tenine ateş değmiş gibi geri çekti ayağını; yere düşen ve hızla kararan kıvılcıma bastı aceleyle. Annesi, çabuk eskimesin diye kızak kaymasına, top oynamasına bile izin vermiyordu bu ayakkabılarla. Eliyle sildi çıngının düştüğü yeri. Allah'tan bir şey olmamıştı. Öğretmeni, orta sırada oturan, sınıfın yaramazı Ahmet ve mahalleden arkadaşı Cemal'le birlikte müdürün odasına gitmelerini söylediğinde korkmuştu Yağız. Kapısının önünden geçerken bile tedirgin oldukları o odaya daha önce gitmemişti. Bütün sınıf onlara bakıyor, meraklı sorular, gülüşmeler ve fısıltıyla karışık bir uğultu yükseliyordu. Ürkek adımlarla koridora çıktıklarında kimin hangi suçu işlediğini öğrenmek isteyen bakışlarla birbirlerini süzdüler.

"Valla ben bir şey yapmadım," dedi Yağız.

"Ben de bir şey yapmadım."

"Müdür bizi dövecek oğlum," dedi Ahmet, "ayvayı yedik."

Koridordaki büyük pencerelerden süzülüp mozaik zemini uçucu bir aydınlığa boyayan kış güneşine dalıp çıktılar. Suratlarında, öğretmenden daha sert vuran bir elin beş parmağının kızarıklığı, avuçlarında kocaman, kalın bir cetvelin sızısıyla müdürün kapısına geldiler. Kim çalacaktı kapıyı? Ahmet:

"Ben çalamam oğlum!" dedi ileri geri sallanarak.

Cemal burnunun ucuna kadar gelen sümüğünü hork diye çekti:

"Ben de çalamam."

Yağız'ın gözleri çoktan dolmuştu. Konuşsa ağlayacaktı.

Uzun boylu, genç müdür yardımcısı geldi o sırada.

"Ne bekliyorsunuz burada?"

"Müdür sizi çağırıyor dedi öğretmenimiz." Konuşan Ahmet'ti.

"Ne bekliyorsunuz, girin hadi!"

Kapıyı belli belirsiz tıklatarak açtı, omuzlarından tutup sırtlarına dokunarak içeri soktu onları.

Kır saçlı, tombul yanaklı müdür bir şeyler imzalıyordu. Dedesinin, "Oku, büyük adam ol," dediğini hatırladı Yağız. Büyük adam, masasında oturup imza atar, çok para kazanırdı Karayolları'nın şefi gibi. Herkes onun ağzına bakardı, çünkü o ne derse olurdu. Her dediğini yaptırırdı. Dedesi gibi okuma yazma bilmeyen ve imzası olmayanlar da mühür basardı. Yağız az oynamamıştı dedesinin mührüyle, defterinden birkaç sayfayı heba etmişti mühür basacağım diye.

"Gelin bakayım çocuklar," dedi müdür yerinden kalkarak. Gitti, yan taraftaki dolaplardan birinin kapağını açtı.

"Gelin gelin," dedi babacan bir gülümsemeyle. Çocukların yüzlerindeki kızarıklık soldu, avuçlarındaki sızı dindi.

Dolapta bir sürü kışlık ayakkabı vardı. Çocukların ayaklarında da soğukkuyu lastikler.

"Ayağınıza hangisi oluyorsa alın," dedi müdür.

Yağız suç işlemiş gibi utandı, bir süre yerinden kıpırdayamadı. Müdür yardımcısı seçti işte bu ayakkabıları, sonra çömeldi, kendi çocuğuna giydirir gibi elleriyle giydirdi Yağız'a.

"Oldu mu yavrum?"

Biraz büyük gibiydi ama, "Oldu öğretmenim," dedi cılız bir sesle. Ayakları birden ısınmıştı sanki; içi ısınmış, gözleri ısınmıştı. Gözleri ısınınca da burnu akardı Yağız'ın. Yine öyle oldu. Ayakkabısı yanacak diye ocaktaki alevler gözlerinde çırpınmıştı aniden. Burnunu kazağının koluna sildi, sonra da gördü mü diye Gök Halit'in arkasında sırıtarak dikilen Nurettin amcasına baktı.

Gök Halit tosbağayı alıp kaynayan suyun içine bıraktı usulca.

"Sıcağı görünce belki çıkarır başını," dedi kendi kendine konuşur gibi. Sonra yeni bir sigara yaktı.

Battal Ağa, kışın ağırlığına dayanamayıp yıkılan bahçe duvarının dibinde dolaşıyor, bazı taşları ayağının ucuyla duvara doğru yuvarlıyordu. Babasının görmeyeceğinden emin olan Nurettin de bir sigara yaktı, tenekenin başına çömeldi.

"Ne yapacaksın başını çıkarırsa?"

"Keseceğim!" dedi Gök Halit. "Canlı canlı pişirecek halimiz yok ya!"

"Bizim oğlan," diye seslendi o sırada Eşref, "bir sigara da bana versene."

Çocukluğundan beri abisini zor durumda gördüğünde gülesi gelirdi Nurettin'in. Babasını gözleyerek ve bir sırrı açık ediyormuş gibi gülümseyerek sigarayı abisinin dudaklarına sıkıştırdı, yaktı.

"Tosbağayı nerden buldun?" diye sordu Gök Halit elma ağacına sırtını dayamış sessizce onları izleyen Şakir'e.

"Divanlı'nın oradan."

"Doğru, oralarda olur. Çiçekler uyandı ya şimdi, hayvanat da uyanır. Kör yılana rastladın mı?"

"Rastlamadım."

"Onlar da uyanır bu vakitler. Yerin altından çıkınca dosdoğru sarı çiçek aramaya koyulur kör yılan. Gözü görmediği için koklaya koklaya bulur sarı çiçeği, bulunca da yüzünü gözünü sürer babam sürer. Sürer ki, gözleri açılsın. Dağda bayırda gördüğünüz o sarı çiçekler var ya, işte onları ellemeyeceksin; yılanın köpüğü bulaşmıştır onlara."

Yağız, ayaklarının dibinde kör bir yılanın tıslayarak kıvrıldığını gördü birden ve titreyerek bir-iki adım geri çekildi. Mecalsiz kalan ayaklarını silkeleyecekken, deminden beri kömürlüğün penceresinden sessizce onları izleyen Fadime'yle amcasının oğlu Hamdi koşarak yanına geldiler.

"Şakir Emmi yılan da mı getirmiş abi?" dedi Fadime.

Yağız'ın sesi çoktan saklanmıştı. Aynı tıslamayı yeniden duydu.

Son bir nefes daha çektiği sigarasını bir fiskeyle ateşe atan Nurettin, "Su iyice ısındı Halit Emmi, bu ses tosbağadan mı geliyor? Başını da çıkarmadı mendebur," dedi.

Bahçeye akşamın gölgeleri inmişti. Gölgelerin içinden hafif bir rüzgâr çıktı, çiçeklenmiş ağaçlar ürperdi. Bu ürpertiye dayanamayan birkaç erik çiçeği süzüldü boşlukta, bir tanesi gelip tenekedeki kaynayan suya düştü.

Gök Halit, "Bu zavallı çıkarmayacak başını," dedikten sonra iki eliyle tenekeye dokundu; elinin yanmayacağını anlayınca kaldırdı ateşin üstünden, bir adım götürüp yan çevirdi. Dökülen suyla birlikte tosbağa da taş gibi düştü toprağın üzerine. Erik çiçeği yapışıp kalmıştı kabuğuna.

"Bu böyle olmayacak," dedi çaresiz bir sesle. "Allah affetsin."

Sonra tosbağayı alıp ters çevirdi ve ateşin üzerine bıraktı.

"Yağmur mu yağacak şimdi?" dedi Fadime. Anlamaz gözlerle bahçedekilere bakıyordu.

"Ne yağmuru yavrum, baban iyileşsin diye..." Cemile, Fadime'yi kucaklayıp kendine çekmişti.

"Yılan yakınca yağmur yağıyormuş ya... Öyle değil mi abi?"

Yağız'ın içinde hâlâ kıvrım kıvrım, ışıltılı bir tıslama geziniyordu. Sesini çıkarmadan bir-iki adım daha geri attı.

Kor ateşin içinden çıkan ve inlemeyi, çığlığı, ağlamayı andıran ama hiçbir sese de benzemeyen bir ses yanık kokusuyla birlikte doldurdu bahçeyi.

Cemile'nin içindeki sızı kalbinde atıyor, aynı çarpıntıyla gelip boğazında düğümleniyordu. Ama bunlarla yetinmiyordu bu ince sızı, kendini dışarı atmış, Cemile'nin gözleriyle Cemile'nin yerine o bakıyordu ateşe.

Döndü'nün kıpır kıpır oynayan dudaklarındaki dualar sessizliğin ortasına düşmüş yeni bir sessizlikti adeta.

Güver'in yanına sokulan Hamdi, "Anne, yağmur mu yağa-

cakmış?" diye fısıldadı. Güver sessizliği bozmamak için çocuğunun ağzını kapadı.

Gök Halit sigarasını yeniledi, tosbağanın üzerine birkaç parça odun attı. Çabuk tutuştu odunlar. Çocuklar, tosbağanın başını ve ayaklarını çıkardığını gördüler, büyükler ateşi. Tuhaf bir koku serinliğe karıştı, serinlik yan bahçedeki serçelerin cıvıltısına.

İki sopanın arasına kıstırdığı tosbağayı ateşten aldı Gök Halit, Cemile'nin getirdiği bakır tepsiye koydu. Kabuğu çatlamıştı tosbağanın. Bıçakla iyice yardı, ala kanlı etleri tepsiye döktü.

"Biraz soğusun şimdi," dedi duygusuz bir sesle.

Sonra iyice pişen kısımlarını Eşref'e yedirdiler, kanlı parçaları dizkapaklarından başlayarak çamur sıvar gibi bacaklarına sürdüler.

Bir hafta sonra ayağa kalktı Eşref. Kalkar kalkmaz da kömürlüğe gidip paslı, kör baltayı aldı ve küfrede küfrede Feramuz'un bakkal dükkânına doğru koşar adım yürüdü.

6

Battal Ağa, Tol Çarşı'daki bakırcıların çıngı çıngı döktükleri parıltılı alevlerin sıçrayışından, sobacıların kış grisinde donuklaşan boya kokularından, Aynalı Kahve'nin kaşık seslerine yaslanmış uğultusundan ve pırtıcıların renk cümbüşünden ağır ağır geçti, Hükümet Konağı'nın yanı başındaki arzuhalcilerden birinin müşteri için ayrılmış sandalyesine oturdu. Cebinden çıkardığı mendille terini sildi uzun uzun. Kasketi dizindeydi. Arzuhalcinin, "Buyur efendi, otur," diye işaret ettiği tahta sandalyede, barakaların gölgesinde oturmasına rağmen terlemeye devam ediyordu. Ter, kısa kesilmiş saçlarından, yüzündeki vaktinden önce derinleşmiş çiz-

gilerin oyuklarından süzülüp boynuna, ensesinden aşağı tüm bedenine inmişti.

Arzuhalci eskilikten rengi ağarmış siyah kolluklarını düzeltti, burnunun ucuna düşmüş gözlüklerinin üstünden uykulu uykulu baktı Battal Ağa'ya.

"İstidanın mevzuu nedir efendi ağa?"

Buraya gelmeden önce mahallenin muhtarı Kunduracı Rıdvan'ın dükkânına uğramıştı Battal Ağa.

"Yapsan yapsan bu işi sen yaparsın," demişti muhtara.

Ağzında ona akşama kadar yetecek çivi varmış gibi çıkarıp çıkarıp çakıyordu muhtar. Kafasını elindeki kunduradan kaldırmadan ve hiçbir şey sormadan lafın sonunu beklemişti. Battal Ağa aklından geçenleri anlatınca bu meselenin kendisini aştığını söyleyip buraya göndermişti onu.

Arzuhalcinin sorusuyla birlikte Battal Ağa başını sağa sola çevirdi yardım edecek birini arar gibi.

"Nereye istida vereceksin kardeşim, hele bir onu de..."

Yutkundu Battal Ağa:

"Devlete."

"Herkes devlete verir istidasını. Senin derdin nedir onu söyle."

"Derdim çok kardeşliğim. Benim olmaz olasıca bir kızım var. Adı Kumru. Evlatlıktan reddedeceğim onu. Benim böyle bir kızım yok artık. Yaz bir kâğıda; böyleyken böyle de..."

Arzuhalci önündeki küçük masanın yerini değiştirmeye hazırlanırcasına iki yanından tutup ileri geri, sağa sola şöyle bir oynattı, sonra üzerindeki daktiloya uzandı. Daktiloya takılı boş kâğıdı elinin tersiyle sıvazladı.

"Nerde oturuyorsun?"

"Kışla'nın orda."

"Hangi köydensin?"

"Babaali."

"Alevilerden misin?"

"Yok."

"Sizin köy karışık değil mi?"

"Yarı yarıya sayılır."

"Ali Kâhya'yı tanırsın o zaman?"

"Tanımam mı, iyi tanırım."

"Ali Kâhya has adamdır, görürsen selamımı söyle."

"Aleykümselam. Bizim gelip gitmemiz eksik olmaz. Ne deyim Ali Kâ'ya, ismini bağışlamadın."

"İstidacı Şevki de, o bilir. Şimdi de bakalım diyeceğini. Kızınla aranızdaki mevzu nedir?"

Battal Ağa kan ter içinde anlattı gözüyle gördüklerini, kulağıyla işittiklerini. Evli, çoluk çocuklu kızının, evli, çoluk çocuklu bir adamla, Feramuz denilen o dürzüyle ne boklar yediklerini biliyordu. El içine çıkacak yüzü kalmamıştı. Onun da bir kredisi, itibarı vardı. Onları Köhne'de yan yana gördüğü günün akşamına kamyondan düşmüş, aylarca hastanelerde sürünmüştü. Battal bizim çok değerli, çalışkan bir abimiz, elimiz ayağımız amma velakin vücudu hasar görmüştür, beyni zedelenmiştir, bizim işimiz ise ağırdır, ne yazık ki bu arkadaşımız artık bu ağır yükü kaldıramaz diyerek ve bunu da doktorlar heyetinin raporuna yazdırarak malulen tekaüt edilmesine karar verilmiştir dediler.

Battal Ağa konuşurken bir arzuhalciye, bir aşağıdan yukarı Hükümet Konağı'na bakıyor, adamın yüzünde gördüğü ciddiyeti Karayolları şefininkiyle karşılaştırarak ağırlıklarını tartıyordu. Okumuş adamlara her zaman özenmişti. Bakışları bile başkaydı adamların. İnsan şöyle bir ürperiyordu gözlerine bakınca. Allah'tan bu herif iyi kötü tanış çıkmıştı da – ne de olsa köylüsü Ali Kâ'nın ahbabıydı– rahat rahat her bir şeyi anlatmıştı.

Arzuhalci, "Yazmasına yazarım ama bir istidayla olmaz bu iş, mahkeme açman gerekir," dedi.

Battal Ağa'nın bir ter daha boşaldı vücudundan. "Hele

dürzüye hele, biz kebap kokusu var diye geldik, meğer eşek dağlıyorlarmış," dedi içinden.

"Sen gene de yaz Şevki Efendi kardeşim. Biz mahkeme muhkeme bilmeyiz. Kapısından adım atmışlığımız yoktur çok şükür. Allah da düşürmesin. O işler çok masraflı olur. Bizim o kadar tedarikimiz yoktur. Sen bir kâğıt ver bize, biz onu muhtara imzalatır, bir de mühür bastırırız. Kapı gibi senedimiz olur elimizde."

Arzuhalci Şevki Efendi siyah kolluklarını sırayla sıvazladı, daktilosundaki kâğıdı bir aşağı bir yukarı hareket ettirerek yokladıktan sonra parmaklarını yağlı tıkırtılarla tuşlar üzerinde dolaştırarak Battal Ağa'nın istediklerini yazdı. Parasını da aldıktan sonra, "Ali Kâ'ya selam söylemeyi unutma!" dedi.

Keyfi yerine gelmişti Battal Ağa'nın. Sergiciler'in oradaki Aynalı Kahve'de oturup üst üste iki çay içti.

Böyle keyifli zamanlarında eve faytoncu Felek'le dönerdi. Az buz adam değildi Felek; o ki, Büyük Cami'nin imamını teravihe götürüp getirirdi her ramazan. Parasını Jandarma Yaşar öderdi. Ciddi adamdı Jandarma Yaşar; camide postu vardı ve ondan başka kimse oturamazdı o posta. Herkes ayağa kalkardı görünce. O izin vermeden konuşanın vay haline. Bunları Felek'ten dinlemişti Battal Ağa. Felek'in suyuna gidersen, nabzına göre şerbet verirsen neler neler anlatırdı. Kadınlar hamamına anasıyla giden bir oğlan vardı misal. Akşamüzeri hamam çıkışında oğlanı, anasını eve bıraktıktan sonra Şehir Kulübü'ne götürürdü. Oğlanın babası bir yerin müdürüydü; öteki müdür ve amirlerle birlikte çocuğa hamam sefasını, hangi karının neresinin nasıl olduğunu anlattırır eğlenirlerdi.

Battal Ağa meydan yerindeki faytoncuların oraya geldiğinde Felek'i göremeyince, faytoncuların gölgesinde serinledikleri büfenin sahibi, kimseye selam verip almayan Yirik Re-

cep'e sordu. Atların altında serçelerin nasiplerini aradığı tek bir fayton vardı ama onun da sahibi ortalarda görünmüyordu. Yoksa cini kadar sevmezdi yirik dudağı her an kanayacakmış gibi duran bu herifi.

"Bizim Felek Ağa'ya bakındıydım."

Çarşının durgun sessizliğine saatlerdir bakıyormuş gibi yarı uykulu öylece donup kalmıştı Yirik Recep. "Seni adam yerine koyan Battal'ın aklına it sıçsın!" diye geçirdi içinden Battal Ağa. Adam çok işi varmış da rahatsız edilmiş gibi:

"Bugün ne günlerden?" dedi sinirle.

"Ben ağzımın yerini bulamıyorum, ne bileyim günlerden ne!"

İçinden de, "Avradını kestiğimin dürzüsü ben ne soruyorum sen ne diyorsun..." diye küfretti.

"Bugün cuma. Şöyle bir bak sağına soluna, hiç faytoncu görüyor musun?"

"Haaa..." diyerek elini alnına vurdu Battal Ağa, "doğru ya, bugün cuma. Mahcemal Hatun'un evine karıları götürmüşlerdir şimdi."

Mahcemal Hatun'un evinde her cuma Kur'an okunur, hatim indirilirdi. Kadınları Cevizli Çeşme'nin yanındaki konağa taşıyan faytonlar da sıra sıra dizilip beklerlerdi kadınlar dağılana kadar. Mahcemal Hatun'un dededen zengin olduğunu duymuştu Battal Ağa. Arkasındaki talimhanenin arsasını askeriyeye bağışlamışlar zamanında. Konağın bir odasında kuyu olduğu söylenirdi. "Herkesin bahçesinde olur bunların evinin içinde. Oldun mu böyle variyetli olacaksın," dedi kendi kendine.

Yirik Recep'in büfesinin iki yanında, gölgenin durumuna göre oturmak için tahta sıralar vardı. Bazı şarapçıların sızıp burada yattıkları olurdu. Gölgenin koyu yerine oturdu Battal Ağa, "Bana ordan soğuk bir gazoz aç," diye seslendi içeri.

Gazozu severdi. Gazozla birlikte sakız leblebisini de... Keyifli zamanlarında Yağız'ı bakkal Feramuz'a gönderip bir külah sakız leblebisi ve iki gazoz aldırırdı. Kendine ve Yağız'a. Diğer torunlarını yanına bile yaklaştırmazdı böyle anlarda. Artık Feramuz'dan alışveriş yapmıyorlardı. Yasaklamıştı hane halkına. Sebebini söylememişti. Eşref'le Nurettin duyarlarsa olacakların önüne kimse geçemezdi. Kumru'yla konuşmalarını, gidip gelmelerini de yasaklamıştı. Yolda biriyle karşılaştığında ya da biri gözüne dik dik baktığında Kumru'yla Feramuz'u Köhne'de yan yana bir kez daha görüyormuş, herkes her şeyi biliyormuş gibi geliyordu ona.

Gazozun son yudumunu kafasına diktiğinde Saat Kulesi'nin yanında damadı Fakı'yı gördü. Deli Şahinde'ye para veriyordu Fakı.

Geğirtiyle karışık, "Bu uyuz it nerden bulmuş parayı da ağalık taslıyor!" dedi kendi kendine.

7

Mültecileri üstü açık kamyonlarla getirip şehrin meydanına kum gibi döktüklerinde Fakı da oradaydı. Buğday Pazarı'nın meydana açılan ucundaki kahvede oturuyordu kamyonları gördüğünde. Saymakla bitmiyordu inenler. Kısa sürede neredeyse tüm şehir halkı oraya toplandı.

Tüylü, püsküllü, süslü şapkaları ve sepetlerde uyuyan bebekleriyle oldukça şık kadınlar; fötr şapkalı, kravatlı, kara gözlüklü erkekler ellerinden tuttukları çocukları ve eşyalarıyla İstanbul'da bindikleri trenden şehre bir saatlik mesafedeki ilçe tren istasyonunda indikten sonra oradan da kamyonlarla buraya getirilmişlerdi.

Ağustos sıcağında uykuya çekilmiş, neredeyse gözle gö-

rülür bir sessizliğe gömülü çarşı alışkın olmadığı derin bir uğultuyla çalkalandı.

Savaşın son günleriydi. Türkiye'nin Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ettiği, çarşıda, esnaf arasında konuşulan tek konu olmuştu. "İngiltere'nin dediği oldu," diyordu az çok okuması yazması olanlar: Eğer Türkiye savaşa girmeye karar verirse Birleşmiş Milletler'in bir parçası olabilecekmişiz. Nasıl olsa savaş bitti bitecekmiş. İsmet Paşa bu zamana dek oyalama taktiği uygulayarak ülkeyi savaşa sokmamış ama bu sefer başkaymış, hem zaten cephesiz bir savaşmış bu. Kamyonlardan inen bu mülteciler de memleketlerine gidemeyen yabancılarmış. Giderlerse öldürüleceklermiş; göz göre göre ölüme gönderecek halimiz yokmuş ya. El kadar sabiler var aralarında.

Fakı, –on beşinde ya var ya yoktu o zamanlar– pek bir şey anlamasa da bu konuşulanları dinlemiş, elbet bir hamallık işi çıkar diye mültecilerin arasına dalmıştı. Çıktı da. Ceketini koluna yatırmış fötr şapkası elinde uzun boylu bir adam, "Hamal?" diye seslendi Fakı'ya. Adamın Türkçe konuşmasına şaşıran Fakı konuşmak yerine başıyla cevap verdi. Şehirde ne kadar at arabası, fayton varsa hepsi oradaydı. Şanslı olanlar eşyalarıyla birlikte doluştular faytonlara, at arabalarına; bavulları yüklenen Fakı ve diğer hamallar, aralarında kendi dillerinde konuşan mültecilerle birlikte Dersim harekâtında geride yalnızca bir bölük bırakarak şehirden ayrılan alayın boşalttığı Kışla'ya doğru yollandılar. Uzun boylu adam, karısı ve annesinin elinden tutmuş kız çocuğunun arkasından giderken onlara acıdı Fakı. Korkak adımlarla yürürken düştü düşecek gibiydi yavrucak. Kıyafetlerine bakılırsa zengin olmalıydılar ama burada garibandılar işte. Pazarlık yapmamıştı Fakı, yine de iyi bir para verirdi herhalde bu uzun adam.

Kışla ilk yuvaları oldu mültecilerin. Şehre tepeden bakan Kışla'nın geniş düzlüğü çadırlarla doldu.

Çarşının bütün parasını toplasan bir sarhoşun mezesi etmez denirdi o zamanlar. Mülteciler gelince esnafın eli para gördü. Yüzlerce Alman, Musevi, Ermeni, Rum, şehrin sokaklarını canlandırdı. Eski konakların katlarını kiralayanlar oldu sonradan. Şimdi sanayi çarşısı olan Abdullah'ın Bostanı'na direkler diktiler, çizgiler çekip futbol sahası yaptılar. Çarşının girişindeki çamlara ampuller asıp orayı güzel bir bahçe haline getirdiler. Yorgi, yirmi dakika alafranga, yirmi dakika alaturka müzik çaldı bahçede. Kiraladıkları eski bir konağı kilise yaptılar, pazar ayinlerine gittiler. Çam kokusunun serinliğe karıştığı saatlerde Lise Caddesi'ni şık kadınlarla erkeklerin ayak sesleri şenlendirdi.

Fakı, mülteciler gittikten nice yıllar sonra bir yaz günü Abdullah'ın Bostanı'nın ilerisindeki taş köprünün orada, Matbaacı Abbas Bey'in bahçesini bellerken bir cüzdan buldu. Hava ne kadar sıcak olursa olsun terlemeyen Fakı, toza toprağa belenmiş cüzdana bakarken terden sırılsıklam oldu. O uzun adamın da cebinden böyle bir cüzdan çıkardığını ve içinde buna benzer paralar olduğunu hatırladı.

Dizleri yamalı, rengi iyiden iyiye ağarmış pantolonuna ve delik deşik olmuş süveterine defalarca sildiği ellerini bir türlü kurutamadı. Badem ağacına baktı, bir anda binlerce çekik göze dönüşen yapraklara. Binlerce göz de hayretle açılmış ona bakıyordu. Göz kırpmadan bakıyorlardı hem de. Taş köprünün altına saklanmış bir adam, otları çıtırdatarak, çıtırtıları ezerek, ezmenin tadını çıkararak ona doğru yürüdü. Sarı taştan kesilmiş sessiz, sinsi bir adam. Uzun. Evet uzun. O sene, eşyasını Kışla'ya taşıdığı ve ona iyi para veren Alman. Sonra çarşıda da defalarca rastlamıştı ona. Adam onu tanımamıştı tabii ama Fakı o adamı nerde görse tanırdı. İşte oydu. Eline vurup cüzdanı alacak, parasını çaldığı için bıçaklayacaktı onu. Oracıkta ölse kim bilir ne zaman bulurlardı cesedini. Matbaacı Abbas Bey'in bahçesine gidip gelirken

bir yandan da odun toplardı. Bugün topladığı kuru dallarla çuvalın yarısını doldurabilmişti ancak. Bademin cılız gölgesine bıraktığı çuvalı fark etti birden. Cüzdanı çuvala mı atsa, cebine mi bilemedi. Bunu düşüren adam gibi o da düşürebilirdi pekâlâ. Adam deyince, o uzun, sarı, sessiz adam kaybolmuştu yüreğinin çarpıntısıyla birlikte.

Çın çın ötüyordu yazı yaban. Otlar, böcekler, dere boyundaki ağaçlarda eğleşen kuşlar susmuş güneşin kızdırdığı sessizliği dinliyordu. Sessizlik ise tepeleri eğip büküyor, güneşten aldığı cesaretle otların üzerinde tütüyordu.

Fakı'nın yalnız olduğunu anlaması uzun sürdü. Bademin gölgesine, çuvalın yanına oturdu, sol elinde hem cüzdanı hem de tabakasını tutarak sanki sigara sarmakla meşgulmüş gibi cüzdanın içini inceledi bir süre sağa sola bakmayı ihmal etmeyerek. Evet, o uzun adamın cüzdanındaki paralara benziyordu bunlar. Baktıkça heyecanı yatıştı, çevresini daha açık seçik görmeye başladı. Yalnızdı işte; onun görmediği, çok uzakta, onu gören biri varsa bile elindekinin tabaka olduğunu sanırdı, nerden bilecekti ne olduğunu. Kim kaybetmiş de kim bulacaktı cüzdanı, hayatında cüzdan görmüşlüğü var mıydı bu milletin bakalım. Keyfi yerine geldi birden. Özene özene bir sigara sardı. Peşinden bir tane daha.

Gündüzün sıcağını, göz göz olmuş yaprakları, taş köprünün altından çıkıp çıkıp gelen taş suratlı adamı ve kulaklarında çınlayan sessizliği alıp eve getirdi Fakı.

Nazile, çalı süpürgesiyle avluyu süpürüyordu. Cevcet mahallede oyunda, Kumru, Taha Bey'in evinde, Paşa ise garsonluk yaptığı kahvede... Babasının olur olmaz saatlerde eve gelmesine alışkındı Nazile. Varlığıyla yokluğu pek fark etmezdi zaten. O yüzden Nazile bitişik komşu Bekçi Aşır'ın aynı avlu içindeki tek göz odasında kiracı olarak oturan talebe Tekin'le rahatça bakışıyor, fırsatını yakaladıkça konuşup cilveleşiyordu. Aşır'ın karısı Kadriye çoğunlukla komşu ev-

leri kapı kapı gezmek ya da mezbahadan bedava aldığı çözleri, işkembeleri mahalle çeşmesinde yıkamakla meşgul olduğundan ona yakalanma korkusu yoktu. Onun kızı Selver de Feramuz'un peşindeydi nasıl olsa. Bu ortak sırları onları birbirine daha da yaklaştırmıştı.

Babası dış kapıda görününce süpürmeyi bıraktı.

Fakı odun çuvalını tuvalet duvarının dibine indirip her zamanki sessizliğiyle evin önündeki peykesine yürüdü. Kar yağana kadar avludaki bu peykede otururdu. Susamlara bakarak. Bir de yıldızçiçeklerine. Sigara dumanlarının koyusunda. Sigara paketini çıkardı, severek okşadı. Diğer eliyle de cebindeki cüzdanı yokladı.

Duvarın dibindeki tozlu gül fidanlarına takıldı gözü. İnatla gürleşmiş fidanların hevesli kokusu, az ileride, köşedeki heladan adeta tüte tüte gelen bok kokusuna karışıyor, alt yandaki Taşçı Mustafa'nın ahırından yükselen dışkı kokusuyla mahallenin dört bir yanından yayılan tezek kokuları havayı iyiden iyiye ağırlaştırıyordu. Keyifle tüttürdüğü sigarasının dumanı dağılmasın, hiçbir yere gitmesin de burnunun ucunda burcu burcu tütsün isteyen Fakı bunca kokunun arasında para kokusu alır gibi oldu. Para da kokarmış diye düşündü gülümseyerek.

"Ablan nerde?"

"Dedemgile gittiydi, Cemile yengemle işlengi işliyorlar."

Fakı'nın sigarayı somurarak değil de zenginler gibi tadını çıkararak içişi Nazile'nin gözünden kaçmadı. Akşam yemeğini ocağa koymak için eve girdiğinde babasının Kumru işten bir an önce eve dönsün diye zamanı iple çektiğini bilmiyordu tabii.

Kumru eli ayağıydı Fakı'nın. "Kumru olmadan ben ağzımın yerini bile bulamam," derdi her zaman. Kumru gibi güzel bir kızı ona vermelerini hiçbir zaman anlayamamıştı. Yaşı Kumru'dan çok çok büyüktü; hatta onun yanında ihtiyar

bile sayılırdı. Kumru ise bastığı yerde çayır çimen biten bir ceylan. Güzelliği başına belaydı Kumru'nun. Bunun farkında olması da ayrı dert. İnsanın gözleri güzel olabilirdi, boncuk boncuk olabilirdi de bu kadar güzel bakmayı nasıl becerirdi? Her şeyin içyüzünü biliyormuş, kalubeladan beri çözülememiş bütün sırları çoktan çözmüş gibi kendinden emin, rahat, ışıklı, hem de bol ışıklı bakışlar. Bir taraftan da başka sırlar peşindeymiş gibi meraklı. Bu merakının başına bela olacağını her nasılsa anladı Döndü. Kızını kurda kuşa yem etmektense bir an önce başını bağlamalıydı. Fakı'nın babası dilenciydi, köy köy dolaşır eline geçeni biriktirirdi. Bu sayede şehirde bir miktar arsa kapatmıştı. Kışla'ya doğru büyüyen şehrin kuzey yamacında iki evlik bir arazi onundu artık. Üstüne hemen bir ev kondurmuştu. Battal Ağa tarlayı tumpu kardeşine verip şehre göçtüğünde Fakı'nın babası deşirici Nazım çoktan ev yurt sahibi olmuştu. Döndü biliyordu bunları. O deşirir biz yeriz dedi, Kumru'yu Fakı'ya verdi. Başlık parası yerine de yandaki arsayı aldılar, bir ev de onlar kondurdular.

Yaşı nerdeyse Battal Ağa'ya yakındı Fakı'nın. Aralarında olsun olsun da on-on iki yaş olsun. Zaten ölene kadar bir kez bile baba demedi Battal Ağa'ya. Kayınpeder aşağı, kayınpeder yukarı. Kendini essahtan bir şey sanıyor bu Fakı da dediler o kadar. Bir Battal Ağa'ya bakıp güldüler, bir Fakı'ya...

Döndü'nün, Kumru'yu, hoppalığından dolayı ortalığa düşmeden evlendirmek istediğinden Fakı'nın haberi yoktu tabii. Kumru'nun, dert ortakları olarak gördüğü Cemile ve Güver'e, "Beni anam orospu etti!" diye kaç defa dert yandığından da...

Kumru'nun iki kızı, iki oğlu oldu. En büyükleri Emiş, onun bir küçüğü Paşa. Ondan iki sene sonra Nazile. Bekçi Aşır'ın gelip hemen onların evin üst tarafına ev yapmasından sonra da Cevcet doğdu.

Bekçi'nin eviyle aralarında alçak bir bahçe duvarı var-

dı; neredeyse aynı avlunun içinde yaşıyor gibiydiler. Ne iyi komşularımız var, hiç el gibi değiller diye seviniyordu Fakı.

Elini yüzüne götürdü, şöyle bir sıvazladı. Haftada, on günde bir keserdi sakalını ama şimdi kızmıştı kendine. Bu neydi böyle fırça gibi. Yakışıyor muydu onun gibi bir adama. İnsan şöyle güzel bir tıraş olur.

Nazile'ye seslendi:

"Kız, Nazile, bir tas su ısıt da bir tıraş olayım."

Nazile'nin, Bekçi Aşır'ın kiracısı, meslek lisesinde okuyan Tekin'e kaçıp önce Tekin'in köydeki annesinin yanına, Tekin okulu bitirdikten sonra da Ankara'da bir fabrikada işe başlayınca buralardan gitmesine daha vardı.

Nazile, babasının durduk yere, hem de canlılığı sesinde yankılanan bir hevesle tıraş suyu istemesine şaşırdı.

Hava kararda kararacakken Kumru geldi. Fakı kim bilir kaçıncı sigarasını yakmış, karşı damın üstünde dolanıp duran Battal Ağa'nın güvercinlerine içinden küfretmekle meşguldü. Kuşlar gidip ezberledikleri o küfürleri Fakı'yı adam yerine koymayan Battal'ın kulağına fısıldayacaktı sanki. Kuşlar gidip paranı niye sağa sola saçıyorsun diyecekti. Kuşlar gidip Allah akıl fikir versin... Kuşakıllı kayınbabasına ne kadar sinirlense de bugün kimse keyfini bozamazdı. Suratı ve gözleri ışıldayan Fakı'yı görünce bir şeyler olduğunu anladı Kumru. Nasırlı elini kaymak gibi olmuş suratında dolaştırdı Fakı o sırada. Bu hareketin anlamını bilirdi Kumru. "Bir sen eksiktin baba yiyesice, canım çıktı akşama kadar," diye söylendi.

Kocası onun ne söylediğini duymasa da tahmin etti ve buna rağmen kaş altından bakıp sırıtmayı sürdürdü.

"Kayınpeder yine kuş uçuruyor avrat, gördün mü?"

"Kuşu başını yesin!"

"Ne kızıyorsun avrat, hele yaklaş, ne diyeceğim."

Kumru, oyuna doymamış gözlerle ortalarda dolanan Cevcet'e:

"Acıktın mı kurban olduğum?" diye sordu; eşikte bekleyen Emiş'le Nazile'ye sofrayı kurmaları için başıyla işaret etti.

"Sen ne diyorsun herif akşam akşam! Ne diyecekmişsin!"

Fakı'nın keyfi iyice yerine gelmişti.

"Hele şu karnımızı bir doyuralım da."

Kumru sabır çekti içinden.

"Paşa'ya yemek ayırdın mı?" dedi Emiş'e sinirini ondan çıkarırcasına.

Getirilip baba evine atıldığından beri babasının yanında pek konuşmayan Emiş evet anlamında sustu. Emiş köyden getirilip babasının evine atılalı bir ay olmuştu. Adını bile duymadığı bir köye gelin etmişlerdi. Tarla ona uzak geldi, bağ bahçe işleri yabancı. Kocası daha da yabancı. Tam bu yüzü gülmeyen adamı sevebilir miyim diye içinde dolanıp duran duyguları yoklarken önce kocasının sonra kayınbabasının dayakları başladı. Etrafında gülümseyerek dolaşan, gözleriyle konuşup yüreğini alışkın olmadığı çırpıntılarla yerinden oynatan delikanlıya kibrit kutusunun içinde mektup vermesi o günlerde oldu. Oğlanın gevşek ağızlı olmasından mı, köylünün uçan kuştan haberdar olma becerisinden mi her nedense bu mektup köyün tüm evlerine ulaştı. "Emiş'i getirip babasının evine attılar." Herkes böyle dedi: "Attılar."

Bulgur pilavını yufka ekmek ve taze soğanla yiyip kalktıklarında hava iyice kararmış, yapraklar hışırdamaya başlamıştı. Peykeye oturup sigarasını yaktı Fakı. Nazile yer sofrasını toplamış gaz lambasını yakmıştı içeride. Kumru gelip Fakı'nın yanına oturdu.

Sigaranın koru burnunun ucunda parıldadı Fakı'nın, sonra çukura kaçmış gözlerinde parlayıp söndü.

"Bak hele avrat," dedi dumanların arasından, "şu cebimdekini gördün mü?"

Kumru'nun bir şey söylemesine fırsat bırakmadan cüzdanı çıkardı.

"Nerden buldun onu, askeriyenin çöplüğüne mi gittin?"

"Askeriyenin çöplüğünde ne arasın bu! Matbaacı Abbas Bey'in orda. Bahçe bellerken..."

"Ne varmış ki içinde?"

"Ne mi var, sorulur mu hiç, ne olacak, bir bak..."

Kumru'nun yüzü gevşedi, gülümseyecek gibi oldu.

"Hem de gâvur parası."

Kumru cüzdanı koynuna sokuverdi bir çırpıda. Bir gören olmuş mu diye sağa sola baktı karanlıkta. Kendi evlerinin eşikte biten solgun ışığıyla Bekçi Aşır'ın evinin yalancı, titrek aydınlığından başka göz yoktu ortalıkta. Bir tek akşam esintisinde hafiften çırpınan yapraklar...

"Kimse görmesin, elimizden alırlar sonra." Fısıldar gibi konuşmuştu Kumru.

Kimse görmüş müydü, birine söylemiş miydi? Kime söyleyecekti Fakı, söylenir miydi böyle bir şey! İyice bakmıştı sağına soluna. Kimin düşürdüğünü nerden bilsindi! Abbas Bey'in olmasın? Bir arasa mı ağzını? Ne diye arayacak ki, gâvur parasını nerden bulsun Abbas Bey! Bir şey kaybetseydi hiç söylemez miydi Fakı'ya? Hem yeni değildi bu. Kim bilir ta ne zamandan beri yatıyordu toprağın altında.

Kumru sormasın da ne yapsındı! Bu seme herifin ne iş göreceği belli olmazdı. İyi ki çarşıya gidip kahvede, orada burada önüne gelene, ben bir cüzdan buldum, içi para dolu, hem de gâvur parası diye anlatıp gerine gerine gezmemişti. Biri elinden çeker alır, bunu da bir bardak çay ısmarlayıp başından savardı. "Savak bu!" dedi kendi kendine. Sonra da birden içi ılıdı. Yazıktı. Baksana nasıl da halinden memnun görünüyordu. Şunun sigarayı çekişine hele... Bir de tıraş olmuş. Birazdan yatakta sırtından sokulup kucaklayacak, memelerini avuçlayıp, "Kumru," diyecekti derinlerden gelen bir sesle, "Kumru..."

"Ben bunları Taha Bey'e götüreyim sabah. O anlar. Koskoca avukat."

Fakı, Kumru'yla birlikte Taha Bey'e gidip gitmemeyi düşündü. Lezzet Lokantası'nı geçince ilk aradaki, ancak devlet gibi zengin adamların sahip olabileceği jaluzili penceresi olan yazıhane. Abbas Bey'in matbaasına giderken önünden geçer, Taha Bey'in içeride olup olmadığına bakardı. Çoğunlukla kapalı olurdu kapısı. Bazen de deri koltuklara oturmuş kahve içen adamları görürdü. Taha Bey, Fakı'yı tanımazdı elbette. Kumru'nun yanında görünce ne düşünürdü; görmemişin bir oğlu olmuş çekmiş şeyini kopartmış demez miydi? Senin burada ne işin var efendi, nerden buldun bu parayı, ya sahibi çıkarsa diye ağzını aramaz mıydı? Hükümet el koyarsa paraya! Taha Bey koskoca avukat, bu para bizim paramız değil, bundan sonra hükümete ait derse! En iyisi Kumru tek başına gitsin. O, kendini acındırır; altından girer üstünden çıkar, bir hal çaresini bulur.

O gece yatakta Kumru'ya arkadan sarıldı Fakı.

"Gel hele kölesi olduğum avrat."

Kumru isteksiz döndü, donunu sıyırdı yorganın altında. Fakı üstüne çıktı, şarp diye öptü yanağından. Kumru, onun ağırlığının bir an önce üstünden inmesini, eline tükürdüğünde çıkan sesin, kulağına soluduğu çürük kokunun, gırtlaktan gelen tuhaf iniltinin çabucak dağılıp gitmesini, adamın vurulmuş bir kuş gibi yana devrilmesini sabırla bekledi. Çok sürmedi bu. Hatta hemen bitti.

Kumru'nun üstündeyken çocukları dinlerdi onları. Nazile görmüştü bile. Eskiden. Çok eskiden. Beklerdi Nazile; bu gece yaparlar, bu gece olmadı öbür gece... Seyrek yaparlardı zaten. Kumru istekliydi ama Fakı bütün zevklere olduğu gibi buna da uzak dururdu çoğunlukla.

Ertesi gün Kumru yemenisini çıkartıp eşarbını bağladı, çarşı kıyafetini giydi, doğruca Taha Bey'in yazıhanesine gitti.

Taha Bey gür beyaz saçlı, yanakları tombulca, orta boylu bir adamdı. Boyunu aşan devasa koltuğunu gıcırdatarak

masasına kollarını dayadı kapıdan giren Kumru'yu görünce. Kumru hem evinin hem de yazıhanesinin temizliğini yapardı avukatın.

"Buyur Kumru, temizlik günü müydü bugün yav?"

"Yok beyim, onun için gelmedim."

Nereden başlayacağını bilemiyordu. Taha Bey anladı durumu:

"Hele şöyle bir otur," diye deri koltuklardan birini gösterdi. Çekinerek oturdu Kumru. Avukatın babacan bakışları ve yumuşak ses tonuyla cesareti arttı; çantasından çıkardığı parayı adama uzatarak olan biteni anlattı.

"Nerede bulmuş tam olarak?"

Sabaha kadar da düşünmüştü, yolda gelirken de. Askeriyenin çöplüğünde dese, çöplüğe kim para atar, hem yanlışlıkla atılsa bile o paranın sahibi devlettir, demez mi adam? Kimden çaldınız, derse? Kimde var bu para da kimden çalalım! Olduğu gibi anlatmaya karar verdi. Bu adamlar akıllı adamlardı, insanın yalanını şıp diye anlarlardı.

"Demek orda bulmuş," dedi Taha Bey, "ne kadar peki, elinizde bunlardan kaç tane daha var?"

Kumru ellerinden alınıp paralarına el konmasın diye bir tanesini getirmişti avukata. Bu soruya da hazırlıklıydı:

"Bir-iki tane daha var da bilemedim nasıl ederiz. Yaparsan sen yaparsın bu işi. Allah da çoluğumun çocuğumun yüzüne bakar inşallah."

Taha Bey, hasta karısına yardımcı olan, evin işini çekip çeviren, yazıhaneden de elini çekmeyen Kumru'dan memnundu. Karısına da sık sık hatırlatır, kullanmadıkları eşya, çocukların eskisi, kuru diri yiyecek ne varsa elinden geldiğince esirgememesini söylerdi. Kumru da hanımının verdiklerinden ihtiyaca göre Cemile ve Güver'e de pay ederdi.

"Kalk gidiyoruz."

Kumru'nun kuş olup uçası geldi o an. Taha Bey'in sesin-

deki umudu, kaynağını ve sebebini bilmeden sezdi. Yazıhaneden çıkıp Büyük Cami'ye doğru Buğday Pazarı'nın güvercin kalabalığına daldılar.

O sırada Fakı da Matbaacı Abbas Bey'in bahçesine doğru yürüyordu. Matbaaya uğrayıp şöyle bir nabız yoklamayı düşünmüştü ama ya çenemi tutamayıp da o daha bir şey sormadan her şeyi açık edersem diyerek vazgeçmişti.

Taş köprüyü geçince derenin göllendiği, salkım söğüdün de o göle yapraklarını saldığı gölgeye oturdu. Omzundan indirdiği beli sağ bacağının yanına uzattı. Tabakasından bir sigara çıkarıp yaktı; Abbas Bey'in az ilerideki bahçesine dikti gözlerini. Kimse yoktu. Sevinse mi üzülse mi bilemedi. Adamın biri çıkıp dese ki, yav hemşerim, ben bir cüzdan düşürdüm, görüp etmişliğin var mıdır? Gördüm, der, yok, der, cüzdanın bende kardeşliğim, der, bu defter kapanırdı. Böyle nasıl olacaktı şimdi? Her gördüğü adam cüzdanını arayan bir adama benzemeyecek miydi? İçinin yandığını hissetti. Kalktı, bahçenin üst yanındaki Karayolları İşletme Şefliği'nin çeşmesine gitti. Kana kana su içerken, kayınbabası Battal Ağa'nın kendisini izlediğini, hatta cüzdandan haberdar olduğunu zannederek telaşlandı. Sonra kızdı kendine. "Sen de temelli kafayı yedin oğlum Fakı," dedi içinden. Şimdi Kumru cebinde bir dolu parayla dönerdi, Fakı'ya da şöyle kuvvetli bir bahşiş verirdi. Fakı da oğlanları çağırır, "Gelin lan sıpalar, öpün bakayım babanızın elini," der, yirmi kuruş Paşa'ya, yirmi kuruş da Cevcet'e verirdi. "Gidip Feramuz'dan leblebi tozuyla iğde alıp da yeyin."

Taha Bey'le Kumru Buğday Pazarı'ndaki güvercinlerin kanat şakırtısını geride bırakıp sarrafların aralığına döndüler. Cami çeşmesinin karşısındaki kuyumcuya girdiklerinde Tol Çarşı'nın köşesini dönmekte olan Feramuz onları gördü ve Kumru çıkana kadar da bekledi.

8

Alı al moru mor bir cıvıltının heyecanıyla koşturarak Cemile'nin mutfak penceresine gelen Selver, Kumru'yu orda görünce söyleyeceklerini yutmuş, parlayan gözlerle pencerenin gerisindeki Cemile'ye bakmıştı. Bu bakışta, anlatılmazsa olmaz, bölüşülmezse uyunmaz, birlikte sevinilmezse bir yudum su bile içilmez bir haberi erteleyiş vardı.

Anlatılmazsa olmazdı, çünkü Selver az önce Feramuz'un dükkânındaydı. Bölüşülmezse olmazdı, çünkü Feramuz ona neler neler yapmamıştı ki!

Cemile pek çok kişinin olduğu gibi Selver'in de sırdaşı, dert ortağıydı. Görümcesi Kumru da derdini ona anlatır sırlarını paylaşırdı, eltisi Güver de, ahretlik bacısı Hacer de, mahallenin yeni yetişen kızları da. Aynı avluda yan yana, içiçe, tek evmiş gibi görünen iki evde birlikte yaşadıkları Güver'in eli ayağı o değil miydi? Güver'i Nurettin'le nişanladıklarında parasızlıktan düğünlerini bir türlü yapamamıştı Battal Ağa. Parayı denkleştirmeye de pek niyeti yoktu esasında. Aceleleri neydi canım, beklesinlerdi azıcık. Ama Cemile'den başka kimsenin bilmediği bir gerçek vardı ki, duyulması halinde ortalık fena karışırdı.

Güver hamileydi.

Nurettin bir gün Cemile'yi çekti kenara; masum, yalvaran gözlerle baktı, yutkundu. Eşref'e abi demediği gibi, Cemile'ye de yenge demezdi.

"Cemile," dedi, "ben Güver'i kaçıracağım."

Erkeklerin işe, çarşıya, kahveye, Döndü'nün de komşuya gittiği bir gün öğleyi az geçe Cemile, Güver'e gitti. Güver anlattı, ağladı; Nurettin'e kızdı, kendine kızdı, kaderine kızdı, kafasını yumrukladı. "Kaçacağım!" dedi. "Nurettin'e söyleyeceğim, kaçırsın beni. Bunların düğün müğün yapacağı yok." Cemile anlamıştı durumu. Nurettin'in konuşması bo-

şuna değilmiş. Ciddi ciddi sinirlendi Cemile:

"Deli misin sen bacım, kaçıp da bunları sevindirme. Mecbur yapacaklar düğününüzü. Başkalarının düğünü derneği olunca elden önce koşuyorlar, herkese avuç avuç dağıtıyorlar da senin düğününe gelince mi bulamıyorlar! Mecbur bulacaklar."

O akşam sofrada Battal Ağa'ya sordu bunların düğünü ne zaman olacak diye. Kayınbabası, gelininin onun yamacına geçip laf konuşmasına sinirlendi, kalkıp dövecekti neredeyse. "Borcum var, beklesinler. İt doydu da Haydar mı kaldı?" dedi. Ertesi gün Cemile olan biteni kaynanasına anlattı bir bir. Döndü, Güver'in hamile olduğunu duyunca hopladı yerinden. "Hele ağzına sıçtıklarıma hele. Bu da mı gelecekti başıma! Başımı alıp da nerelere gideyim ben hele!" diye yakasını bağrını dağıttı, yemenisini sıyırıp attı; göğsünü yumruklamaya başladı.

"Ana," dedi Cemile, "Güver daha çocuk, aklı ermiyor hiçbir şeye. Şeytana uymuşlar bir kere. Karnında bebesiyle kendine bir kötülük yapar Allah göstermesin. Gel bir analık yap bu öksüze."

Döndü bir hafta avluda deli danalar gibi dolaştı; ne oturduğu yeri bildi ne kalktığı yeri. Memesini çıkarıp çıkarıp Nurettin'e gösterdi:

"Aha şu mememden emdiğin sütüm haram olsun sana! Zehir zıkkım olsun! Sidikliğin dursun inşallah gâvur tohumu! Bir şeyine sahip çıkamadın mı türemiyesice!"

Nurettin süt dökmüş kediydi anasının karşısında; o haltları yiyen Nurettin değildi sanki.

Battal Ağa durumu öğrenince Nurettin'in yüzüne karşı değil arkasından küfretti koyu koyu. Sonunda karşısına oturttu onu; en ucuz yoldan düğün işini halletmenin yollarını, kimden neyin alınacağını, hangi masrafların kısılacağını kararа bağladılar.

Çalgıcılar kahvesinden çalgıcı ve davulcu, pırtıcı İbrahim'den okuntu olarak dağıtılacak ucuz kumaş, şekerci Âlim'den iki kutu lokum, komşuları Nezaket'ten emanet gelinlik aldılar; yemekler pişirildi, evin damına bayrak direği dikildi, Kışla'nın eteğinde vurulan davulun sesi karşı tepede de kendini tekrarlayarak şehrin üstüne döküldü.

Beş ay sonra bir kız doğurdu Güver. Döndü, "Ben elin piçine bakmam," dedi; gelinlerine zaten gündüzleri yemek şöyle dursun ekmek bile vermiyordu; Güver doyuramadı yavrusunu. İki aya varmadan öldü bebek.

Güver bir oğlan doğurdu ertesi yıl. Bir sabah Güver'in çığlığıyla uyandı hane halkı. Güver bağrına bastığı kundaklı bebeğiyle kendini avluya atmış, dış kapıyı bulamıyormuş, bulursa çıkıp kendini dağlara vuracakmış gibi çığlık atarak dolanıp duruyordu ortalıkta.

"Üstüne yattı da öldürdü bebesini!" dedi Döndü. Çevire çevire dövdü gelinini. Nurettin'e söyledi o da dövdü. Zaten Nurettin akşamları eve geldiğinde annesinin ağzına bakıyor, sonra gidip karısını eşek sudan gelinceye kadar dövüyordu. Suçunun ne olduğunu, yine ne kabahat işlediğini bilmeden dayak yiyordu Güver.

Dört sene çocuğu olmadı Güver'in. Sonra Hamdi...

Cemile hep yanındaydı. Gözünün yaşı da o oldu, elinin tutuşu da.

Kumru'yu görünce konuşamayan Selver ertesi gün tekrar geldiğinde Cemile'nin yanında Güver de vardı. Avlu kapısının yanına, duvarın dibine oturdular. Ellerinde oya, gözleri yoldan gelip geçenlerde.

Selver anlattıkça kızarıyordu. Kızarıyordu ama utandığından değil, aynı heyecanı yeniden yaşadığından, Feramuz'un öpüşlerini teninde yeniden duyduğundandı.

Cemile, amcası Feramuz'la Selver'in bir şeyler karıştırdıklarını anlamıştı kaç zamandır. Feramuz'un onu da önceki-

ler gibi yaralı, dünyaya küs, değersiz bir eşyaymışçasına bir kenara atacağını biliyordu. Selver'in olur olmaz vakitlerde Feramuz'un bakkal dükkânına gidiş gelişlerini kaç kez görmüştü. Eşref'in hastalığıyla uğraşırken konuşma, dertleşme fırsatları olmamıştı ama aklına gelenleri dışa vurmaya korkmuş, bir tek Güver'e söylemişti.

Korktuğu başına gelmişti Cemile'nin. Selver'i severdi; hem komşusunun kızı hem yaşı kendinden küçük olmasına rağmen arkadaşıydı. Düne kadar çocukken birdenbire serpilip güzelleşmiş, sağa sola bakışı, konuşması değişmişti. Ya çok can yakacak bu kız ya da çok canı yanacak diye düşünmüştü Cemile. İşin ucu gelip amcası Feramuz'a dayanınca ortada kalmıştı. Görümcesi Kumru'nun da bir zamanlar Feramuz'un dükkânından çıkmadığını biliyordu. Kaç kere Köhne'ye hamama gittiklerini ve orada akrabaları Besim'e uğradıklarını ta o zaman öğrenmişti. Besim'in karısı Halime, "Kele bacım," demişti Cemile'ye, "bunlar temelli bir hoş olmuş, kudurmuşlar. Feramuz Abi almış elin karısını bize getirdi; Besim'e eğri baktım olmadı, doğru baktım olmadı, hatırını kıramamış amcan olacak herifin. Söylemesi ayıp yavan yaşık ne varsa yedik, çaylarını bisküvilerini verdim. Seninki, bir görsen, taze gelin gibi kurum kurum kuruluyor, bir gerdan kırmadığı eksik, Feramuz Abi'nin ağzının içine düşecek. Yatmadan önce de Kumru bana demesin mi, 'Bu azgın herif yine dek durmaz, sen sabaha suyu ısıt.' Kele bacım azmış bunlar tümden. Ar, utanma hiçbiri kalmamış."

Selver anlattıkça aşağı sokaktan geçen ve kulaklarını dört açan biri ya da oyun oynarken bazen görünmez olan bir çocuk onun kikirdemeleri arasından alacağı sözleri alıp sonra başlarına bela olacak şekilde dilden dile, kulaktan kulağa dolaştıracak diye kaygılanan Cemile huzursuz kıpırtılarla bir Güver'e bir Selver'e bakıyordu.

"Kız, yoksa?" dedi Cemile, sağa sola baktı, sanki sır kendisindeymiş de onu fısıldıyormuş gibi Selver'in kolunu tutup sıktı, "O iş oldu mu?"

Selver yine kikirdedi:

"Hee, oldu valla. Dur lan, yapma, dedim ya dinleyen kim, o domuz bana acımadı," derken bir yandan da Feramuz'u görecekmiş gibi Şen Bakkal'ın bulunduğu yöne doğru baktı neşeyle. Feramuz oradaymış da bir kez daha işveyle aynı sözleri tekrarlamış gibi heyecanlanmıştı.

Cemile de Güver de elleriyle dizlerini dövdüler.

"Kız deli, ne yaptın sen, ne olacak şimdi?" dedi Güver.

"Beni çok seviyor bir kere. Deli oluyor benim için."

"Asıl deli sensin domuz elekçi. Böyle olacağı belliydi. Herifin dükkânına gide gele... Sizin bir bok yiyeceğinizi bildik biz."

"Ay öyle deme kız Güver."

"Ne öyle deme!" diye kaşlarını çattı Cemile. "Amcam Semiha yengemi boşayıp seni mi alacak! Çoluklu çocuklu koca herif."

Selver göğsünü dikleştirdi. Yanakları hâlâ al aldı.

"Alacak elbet. Öyle dedi bana."

"İt sıçsın senin o aklına. Eşeğin şeyini alırsın!"

Cemile böyle dedi ama dediğine de pişman oldu. Gençliğine vermeliydi. Baksana nasıl da kanat takmış uçuyordu. Kalbine el değmezdi şimdi. Yakardı dokunanı. Cemile de dokunmamaya karar verdi.

"Hele bir anlat bacım, en başından anlat. Soydu mu seni?"

9

Fakı dayanamayıp her gün Abbas Bey'in bahçesine gidiyor, şüpheli bir durum var mı diye etrafı kolaçan ediyordu. Her

gittiğinde de o uzun boylu mülteciyi oralarda dolaşıyorken görmek istiyordu. Görürse, yakasına yapışacaktı o Alman'ın, bana bak hemşerim, diyecekti; yaşın benden büyük, sana hürmetim var, belki de çoktan öldün gittin, o yüzden hürmetim iyice artar sana karşı. Para düşürdüysen açıkça söyle. Yalan yok ben buldum. Amma velakin bu paralar geçmiyormuş, kaldırın atın, bir boka yaramaz bunlar, dedi aklı erenler. Biz de yaktık. Bırak benim yakamı artık.

Kumru öyle tembihlemişti çünkü. Olur da ağzından kaçırırsa, geçmiyormuş o paralar, biz de yaktık gitti, diyecekti.

Bu arada bahçeyi belleme işini çoktan bitirmişti. Abbas Bey, nerde bu adam, parasını almaya da gelmedi, demez miydi? Derdi elbet.

Matbaanın kapısına vardığında ilk Yağız gördü onu. Abbas Bey düğün davetiyesi bastırmak isteyen bir müşteriyle konuşuyordu. Yağız'ı okul tatilinde matbaaya çırak veriyorlardı. Abbas Bey memnundu çırağından. Uysal, içe kapanık, meraklı bir çocuktu. Abbas Bey ona dizgi yaptırmasa da kalıbı söktükten sonra kumpastaki harfleri kasaya dağıtma işini vermişti. Bu bile Yağız'ın, yaşadığı evden, sokaktan, mahalleden ve şehrinden kopup kimsenin bilmediği yepyeni bir dünyaya doğru yol almasına yetmişti.

Fakı'yı Yağız'ın yanında gören Abbas Bey:

"Koş oğlum çay söyle eniştene," dedi.

Fakı rahatladı. Abbas Bey'in hiçbir şeyden haberi yoktu. Bahçe işinin hallolmasına sevinmişti; cüzdan, para gibi herhangi bir laf etmemişti. Fakı çayını içerken Abbas Bey kalfa Salih'le birlikte gazetenin prova baskılarını yapmaya başladılar.

Abbas Bey'in verdiği parayı cebine koyduktan sonra matbaadan çıkan Fakı, Tol Çarşı girişindeki kelleciye doğru yürüdü. Kumru da biraz para vermişti. "Parayı bozdurduk herif, Taha Bey olmasaydı bu iş zordu. Ama elimizde fazla yok

dedim, iki tane daha var dedim, onları da getir dedi kuyumcu. Sonrasına Allah kerim, başkasını bulacağız artık."

Fakı kellecinin önünden ne zaman geçse, canı çok çekmesine rağmen çoluk çocuğun nafakasını kendi nefsime kaptırmayım diyerek yutkuna yutkuna uzaklaşırdı oradan.

"Hele ordan iki tane kelle sar iyisinden Mikail Usta."

"Kötüsü mü var bunun kardeşliğim, kuzu bunlar kuzu," dedi kelleci Mikail paket kâğıdına uzanırken; bir yandan da çarşının kalabalığına doğru bağırdı keyifle:

"Sıcak sıcak, kuzu bunlar, kelleciiii..."

"Çift kâğıda sar usta, yolda soğumasın."

Camekânlı küçük tezgâhın içinde bir fırının sıcaklığı dolaşıyor gibiydi. Kellenin kokusuyla karnı daha da acıktı.

Kelleci Mikail'in karşısındaki fırından da dört tane parmak çörek aldı.

Bir başka gün de Lezzet Lokantası'na uğrayıp hep hayalini kurduğu mercimek çorbasından içecekti. Yanında taze yarım ekmek, bol limon, bol biber. Tabağa bulaşanları da kalan ekmekle bir güzel sıyıracaktı. Evdeki mercimek çorbasına benzemiyordu lokantadakiler. Rengi yeşil değildi mesela. İçinde tane yoktu.

Deli Şahinde'yi gördü Saat Kulesi'nin orda. Bu, yüzü dövmeli Kürt kızı evinin önünde oturur, kâğıtları küçük küçük koparark dağ gibi yığardı önüne. Sigarası veya şarabı bitince çarşıya iner, para isterdi önüne gelenden. Biri para, sigara veya şarap verince, verenin ellerini okşar, aldıklarını koca memelerinin arasına sıkıştırarak kimsenin anlamadığı birtakım seslerle kendince konuşurdu. Kürtçe Türkçe türküler söyleyerek dolaşır, sarhoş olunca bir duvarın dibine kıvrılır kalırdı.

Fakı'yı görünce elini uzattı. Bugün vermeyecek de ne zaman verecekti Fakı; belki böylece paranın bereketi artardı.

O akşam yufkadan başka ekmeği kolay kolay görmeyen

çocuklar ilk kez kelle kebapla karşılaşınca gözlerindeki ışıltı değişti, yüzlerine sevinçli bir çocuk yüzü gelip oturdu.

Çocukların yüzündeki mutluluğun bir benzerinin bitişik avluda, oturmuş onları izleyen Bekçi Aşır'ın yüzünde de olduğunu Kumru'dan başka gören olmadı.

10

Keloğlan'a annesi dedi ki, kel oğlum keleş oğlum, baban tarlada çalışıyor, al şu ekmeği ona götür; acıkmıştır, karnını doyursun, dedi. Keloğlan bu, laftan anlar mı, bana ne, dedi, ben atımla oynuyorum, şimdi gidemem, az beklesin ne olacak. At dediği de bir değnek. Salak oğlan değneği bacaklarının arasına alıp deh diyerek it ayağı yemiş gibi oradan oraya tozutarak koşuyor.

Cevcet, Keloğlan'ın değnekten atına bindiği için salak yerine konmasına bozulduysa da fazla kulak asmadı. Kendi değnekten atını, hatta atlarını hatırladı. Keloğlan'ın atı kim bilir nasıldı! Ee, koskoca Keloğlan bu, dünyaya akıl erdirmiş, şeytana papucunu ters giydiren, padişah kızlarına parmak ısırtan bir keleş oğlan. Onun atı şu gariban Cevcet'in atı gibi olacak değil ya! Defalarca dinlediği hikâye, ne kadar çok dinlerse o kadar güzelleşecekmiş gibi kulaklarını dört açtı.

Keloğlan'ın anası bu, başka analara benzer mi? Demiş ki, kel oğlum keleş oğlum, baban sonra çok kızar, valla işim gücüm var demez, çıkar gelir, seni eşek sudan gelinceye kadar döver. Ee, Keloğlan akıllı oğlan, bu lafı duyunca atıyla beraber gelip anasının karşısına dikilmiş. Anam anam garip anam, demiş. Ben hiç babamı aç bırakır mıyım, atıma atladığım gibi koşturup gider babamın ekmeğini yetiştiririm. Anası demiş ki Keloğlan'a, ekmeğe sahip çık, yolda kimseye verme, evde başka ekmek yok. Vermem ana, demiş Keloğlan,

hiç verir miyim, evde ekmeğimiz yok. Anası koymuş ekmeği Keloğlan'ın kolunun altına, hadi koş bakalım benim keleş oğlum, demiş. Keloğlan zaten atının üstünde ya, deh demiş atına, tırıs mırıs varmış tarlaya. Bakmış babası tarlanın öbür ucunda çalışıyor. Baba, diye seslenmiş. Seslenmiş seslenmesine ya, oraya varana kadar karnı da acıkmışmış. Ekmek bir güzel kokmuş ki, olursa o kadar olur. Babası sesi duyunca dönüp bakmış, ne var, diye bağırmış. Keloğlan demiş ki, baba baba, tarlanın ne yanından geleyim? Adam, Keloğlan'ın niye öyle söylediğini anlamamış ya, ne yapsın, tarlanın sağından gel, demiş. Keloğlan ekmeğin sağ tarafını yemiş. Baba baba, diye tekrardan bağırmış. Babası, ne var, demiş, ne desin fakir! Tarlanın ne yanından geleyim, demiş. Adam, tarlanın öbür başından bağırmış, sol taraftan gel. Keloğlan ekmeğin sol tarafını yemiş. Baba baba, bağırmış tekrardan babasına. İçinden lahavle çekip ne var lan eşşoğlu eşek, demiş adamcağız. Tarlanın ne tarafından geleyim? Gelmez olasıca demiş babası içinden. Elini ağzına götürüp var gücüyle bağırmış, ortasından gel, ortasından. Keloğlan ekmeğin ortasını da yemiş.

Cevcet elinden ekmeği alınmış gibi hayretle, üzülerek baktı ablasına.

Emiş ablaları anlatırdı önceden. Çok gülerlerdi. Şimdi Nazile ablaları, Emiş'in sesiyle, onun tonlaması, kıkırdaması, yüzünü şekilden şekle sokmasıyla onun yerine geçmiş anlatıyordu, yine çok gülüyorlardı. Emiş güzel güzel masallar anlatıp duruyorken İkiören Köyü'ne gelin etmişlerdi çocuk yaşta. Hamileyken bir adama kaçıp onunla Ankara'ya gitmişti Emiş de. Orada doğurmuş fakat çocuk doğduktan kısa süre sonra ölmüştü. Haber duyulunca Selver'in boğazına bir yumru oturmuştu. Emiş onun en yakın arkadaşıydı. Ağlayıp o yumrudan kurtulmak istese de bunu gerçekleştirememiş, günlerce hasta yatmıştı. Kumru, kardeşi Eşref'e yalva-

rıp yakarmış, ikna edince de birlikte Ankara'ya gidip Emiş'i geri getirmişlerdi. Sonra başka bir adama vermişler, o adam da alıp Mersin'e götürmüştü. Bir çocuk da ondan doğurmuştu Emiş. İşte o zaman Selver'in boğazındaki düğüm çözülmüş, doya doya, hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Nazile masal anlatırken Kumru, Emiş'i düşünüyordu. Emiş Mersin'de zengin bir adamın bahçesine bakıyor, oranın işlerini yapıyorlardı ailecek. Kocası ve kayınbabasıyla beraber. Kocası sık sık amelelik için uzak yerlere gidiyor, günlerce gelmiyordu. "Kayınbabam çekirdek alıp geliyor akşamları. Oturup karşımda çıt çıt da çıt çıt. Sanki benimle yatacak dürzü!" demişti son geldiğinde.

Güvercin donuna (o güzelim kuşların donu da varmış meğer) giren evliyalar, toprağından kalkıp yürüyen mezar taşları, çocukları alıp mağaralarına kaçıran sonra da onları kazanlarda pişirip yiyen devler, geyik avına çıkan âşık delikanlılar, karanlık yerlerin neredeyse hepsini dolduran cinler, insanın aklını başından alan periler, altları fokur fokur kaynayan kazanlarının başında manyak manyak kahkahalar atan cadılar...

Keloğlan da olmasa onları güldürecek, devlerin mağaralarına götürüp yüreklerini ağızlarına getirecek, sonra aynı şeyleri tekrar ede ede hikâyeyi tatlandıracak başka kimleri vardı ki!

Demek Keloğlan ekmeğin sağ tarafını yemiş, sol tarafını yemiş sonra da ortasını yemiş. Ee, babasına ekmeğin neresi kalmış? Neresi kalacak salak! Hiçbir yeri kalmamış, Keloğlan ekmeğin hepsini yemiş. Keloğlan ekmeğin hepsini yediyse babası ne yemiş? Babası zıkkımın kökünü, babanın bekini yemiş, ne yiyecek, ona bir şey kalmamış ki, hah hah ha... Ee, akşama sopayı yemiştir Keloğlan. Hem de ne yemiştir türemiyesice hah hah ha...

11

"Güzelliğinin hakkını veremiyordur bu herif," demişti Feramuz sıkı sıkı sarılırken. Kaçın kurasıydı Feramuz, anlamıştı Kumru'nun bakışlarından. Bir kez bakması yetmişti zaten. "Alıcı gözle," demişti Feramuz sonradan. O anlarmış. Bir bakışta bilirmiş kadının aklından geçeni.

Dükkândaydılar. Şeker almaya gitmişti. Feramuz onu görünce dükkânın önündeki tahta iskemlesinden kalkıp içerinin tozlu loşluğuna girmişti.

"Buyur bacı?"

"Şeker alacağım Feramuz Abi, bir kilo."

Sokağın yeni bakkalı. Şen Bakkal. Liseye giden bir oğlana yazdırmış o yamuk yumuk tabelayı. Oğlan resim yapıyormuş, senin yazın da güzeldir demiş Feramuz, bedavaya yazdırmış. Kapının üstünde düştü düşecekmişçesine, boyasının yarısı dökülmüş, soluk benizli bir hasta gibi duruyordu şimdi. Çoğunlukla kızları gönderirdi bakkala Kumru. Feramuz'un adı kadınların fısıltılarında işveli gülüşmelerle sarmaş dolaş gezinmeye başlayınca kızların ayağını kesti. Günden güne serpiliyorlardı ne de olsa. Kızlarını bakkaldan uzak tuttu tutmasına ama kendi ayaklarına söz geçiremedi. İçinde dolanıp duran sese onlar da kayıtsız kalamamıştı.

Uzun, loş bir karanlıktı dükkân. Feramuz'un o karanlık dip köşelerde ne haltlar yiyeceğini kim bilebilirdi.

"Senden iyi şeker mi olur Kumru Hanım..."

Birden elinden tutup peynir tenekelerinin, şeker çuvalının arkasına, karanlığın derinleştiği köşeye sürükledi onu. Sımsıkı sarıldı Kumru daha ne olduğunu anlamadan.

"Sen parmağını çaya batırsan bal gibi olur zaten, şekere ne hacet!"

Kıkırdadı Kumru. Karnından yüzüne doğru kontrol edemediği, etmek de istemediği bir alev yürüdü.

"Benimki de bir bilir ki şekeri balı!"

Bir oda daha vardı içeride. Odanın kapısı rafların arasında kaldığı için dikkatli bakılmazsa fark edilmiyordu. Oraya sürükledi kadını.

Dükkâna biri girerse diye yüreği yerinden oynadı Kumru'nun. Kurtulmak istediğinde daha sıkı sarıldı Feramuz.

"Güzelliğinin hakkını veremiyordur o herif," dedi. Sesi çok istekliydi. Bunca yıldır Fakı'dan böyle bir söz duymadım, böyle bir ateşte yanmadım diye geçirdi içinden Kumru.

O gün Taha Bey'le kuyumcudan çıktığını görünce peşine düştü Feramuz, Büyük Sinema'nın önünde usulca sokuldu yanına.

"Hayırdır komşu, nerden böyle?"

Kumru telaşlandı birden. Eşarbını düzeltti yalandan, ne yapacağını bilemedi bir an.

"Hiç abi, bizim avukat beyin bir işi vardı da..."

"Ne işiymiş öyle? Koskoca avukat altın gümüş işlerini tek başına halledemiyor muymuş!"

Ne de olsa görümcesinin amcasıydı, uzak da olsa akrabaydı. Hem kapı bir komşuydu. Sahip çıkıyordu belli ki.

"Ben bilmem ne işi olduğunu. Aldılar sattılar, konuştular öyle."

Feramuz inanmış görünmüyordu. Orada ne aradığını sorarsa verecek cevabı yoktu Kumru'nun. Allah'tan sormadı. Kumru bakışlarını yerden kaldıramadığı için o sırada Feramuz'un sinsice sırıttığını görmedi. Şehrin meydanı apak ışığa kesmişti. Buçuklarda bir kez çalan Saat Kulesi'nin çan sesini duyunca adımlarını hızlandırdı ama Feramuz peşini bırakmadı.

"Kuyumcu lazım olursa tanıdık var. Elin adamlarını rahatsız etmenin lüzumu yok. Biz ne güne duruyoruz! Öyle değil mi?"

Kumru her şeyi anlatmamak için zor tuttu kendini. Fera-

muz'un sesi öyle güven veriyordu ki, Kumru o sese daha yakın olmak, içindeki ılıklığı o sesin sahibine göstermek isteği duydu birden.

"Vardır senin tanıdığın elbet."

Bunu söylediğine pişman oldu. Böyle söyledikten sonra arkasını bırakmazdı bu yakışıklı adam. Feramuz'un başka kadınlara sonuna kadar açık olan kapısı Kumru'ya da aralanmıştı şimdi. Bir titreme geçti içinden.

"Olmaz olur mu, hem de en sağlamından."

Bu adam her şeyi biliyormuş gibi konuşuyordu. Taha Bey yabancıydı; elin adamıydı. Belki onu kandırıyordu, kim bilir!

O gün başlangıç oldu. Ertesi gün Kumru kendini Feramuz'un dükkânında buldu.

12

Aşır'ın kaşları yukardan rüzgâr vurmuş da aşağı doğru uçuşmuş gibi gözlerinin üstüne düşmüştü. Kaşları yüzüne doğru gezintiye çıkmış da denebilirdi. Gözleri dersen, bu dünyaya ait değildi zaten; bilinmez bir yerden bakıyordu. Aslında ona "bakıyordu" bile denemezdi, bakmıyordu çünkü. Olduğu yerde eskimiş, rengi solmuş, ışığını kaybetmiş... Ben bakmasam da her şeyi, hepinizi, olan biteni, hatta bundan sonra olacakları da görüyorum dercesine olduğu yerde, aşağı sarkmış fırça gibi kaşların gölgesinde bekliyordu.

Karşısındaki şişman kadının ter kokusu Aşır'ın ayak kokusuyla birleşip küçük odanın havasını iyiden iyiye ağırlaştırmıştı.

"Beni iyi dinle. Bu işte senin hiçbir suçun, günahın yok. Seni çekemeyenler var. Bunlar senin etrafını sarmışlar. İçlerinden biri kocana büyü yaptırmış. Hem de ne büyü!"

Önündeki Yıldızname'den kafasını kaldırdıkça kaşları daha da aşağı sarkıyor gibi geliyordu kadına. İşin sırrı o kaşlardaydı sanki. Adam her şeyi biliyordu. Hakikaten çekemeyeni çoktu kadının.

"Âdet kanı içirmişler kocana. O da sen kokuyorsun sanıyor. Yatağına yanaşmıyor o yüzden."

Yerde içi su dolu bir leğen vardı. Aşır Yıldızname'yi pencerenin girintisine koydu, kopya kalemini ve küçük bir kâğıt parçasını aldı.

"Şu leğeni önüme koy şimdi."

Kadın hemen toparlandı, geç kalırsa hocaefendi işi yarıda bırakır endişesiyle leğeni yerden kaptığı gibi sedire, Aşır'ın önüne dikkatlice koydu. Sonra yine sessizce yerdeki kirli çaput çula dizlerinin üstünde oturdu.

Aşır, bu kez kurumuş dudaklarını kıpırdatarak suya okudu üfledi, okudu üfledi.

"Bu suyla bir iyice yıkan. Sonra da kocanın orasını yıka, senin işin hallolur. Tek damlasını ziyan etme!"

İki yıldır ayrı yatan kocasını buna nasıl ikna edeceğini düşünen kadın bir yandan da suyu nasıl götüreceğinin derdine düşmüştü ki, aralık kapıdan görünmeden onları dinleyen Aşır'ın karısı Kadriye, kapı komşusu Kumru'nun çalıştığı evden getirip Cemile ve Güver'le birlikte ona da verdiği kavanozlardan birini kadına uzattı.

"Al bacım buna koy suyu. Bu su maya olsun. Isıttığın bir kazan suya kat. İşin bitince de kavanozumu geri getir."

Kadın çıktıktan sonra Kadriye'yle birlikte nicedir kapının arkasında bekleyen Kumru çekinerek içeri girdi.

"Buyur komşu, geç şöyle otur," dedi Aşır.

Daha önce de konuştukları gibi, Emiş'in yedi tel saçını getirmişti Kumru. Emiş'i kendi genç kızlığına benzetiyordu; adı üstünde deli Emiş'ti, bir an evvel başını bağlamak gerekiyordu. Bekçi Aşır'ın muskalarının, büyülerinin methini

duymayan yoktu. Nerden, kimden öğrendiğini kimseye söylemezdi. Büyük oğlu Tural, babasını gizli gizli izleyerek cin, büyü, muska işlerini öğrenecek, daha imam hatipte okuyorken Yıldızname'ye bakmaya, muskalar yazmaya başlayacak, yakın bir köyden, cin tutuyor diye getirdikleri bir kızı iyileştirip onunla evlenerek Ankara'ya taşınacak ve bu işlere devam edecekti.

Aşır, saçları birer parça balmumuyla bir araya getirerek yedi adet çatal yaptı. Yedi kâğıda yedi erkek ismi yazdı. Kâğıtları katlayıp muşambaya, muşambayı da yeşil beze sarıp bağladı. Bu küçük çıkınları yedi yolun ortasına derince gömmesini istedi Kumru'dan.

Aşır, Emiş'in yıldızına, burcuna baktı. Bir sure okuyup Fakı'nın evine doğru üfledi. Bir de muska yazıp uzattı Kumru'ya, "Bunu Emiş'in boynuna bağla," dedi.

O günden sonra Bekçi Aşır'ın evde –nöbetten gelmiş olurdu–, Kadriye'nin mezbaha ya da askeriyenin çöplüğünde olduğu vakitlerde Kumru kendini komşu evinde buldu.

Çok geçmeden Emiş'i gelin ettiler. Kumru, kendisi de yeniden gelin olmuş gibi deli bir heyecanın içinde çırpınmaya başladı.

Cemile ve Güver, sonradan, Aşır'ın Kumru'ya da büyü yapıp kendine bağladığını aralarında çok konuştular ama bunu ona söylemediler.

13

Keloğlan'ın ekmeği yediği gibi Fakı'nın bulduğu paraları da aracılar yemişti. Her biri kendi ağırlığınca... Ekmeğin sağını kuyumcular yedi, solunu Feramuz (Köhne'ye, –her ne kadar sonu Battal Ağa'nın kamyondan düşüp erken emekliye ayrılmasına ve Kumru'yu evlatlıktan reddetmesine bağlansa da–

amcaoğlu Besim'in tanıdığı, karanlık işlerle uğraşan Şikirsiz Hüseyin'in yanına boşuna gitmemişlerdi herhalde), ortasını da Aşır. Fakı'ya da Keloğlan'ın tarladaki babası gibi, her gün parayı bulduğu yere gidip cüzdan arayan biri var mı ya da birilerinin düşürdüğü başka paralar var mı diye aç aç, döne döne dolaşmak kaldı. Yürümeyi ve yalnızlığı severdi zaten. Herkes bilirdi bunu. Kimse sormazdı nereden geldiğini, nereye gittiğini. Yürüdükçe karardı, yürüdükçe yüzündeki kırışıklıkların sayısı arttı, güneşte biraz daha kırıştı, soğukta derinleşti. Uzakların, sessizliğin, bilinmeyenlerin sırrını bilen bir adam görünüşüne kavuşmuşken...

Fakı bir gün ansızın öldü.

Uyudu uyanmadı oldu.

Cevcet, avludaki oyunlarının bir devamıymış gibi babasının yanına oturur, saatlerce onun sessizliğini, kıpırtısızlığını izlerdi birazdan kalkıp gidecek birine son kez bakıyormuşçasına. Babasının, ince yüzünü, çökük avurtlarını alıp uzaklara götüren sigara dumanlarının katmanları arasında kimselerin görmediği, bilmediği, koynunda kaybolacağı yollar açtığını ve burada, şu kapının yanında, duvarın dibinde kendine benzeyen soluk bir suret bıraktığını düşünecekti yıllar sonra. Her düşündüğünde babası o dumanlı yollardan çıkıp gelecek, gelip şu duvarın dibinde oturacak, oturunca da şimdi yerinde yeller esen susamlar, laleler, yıldız çiçekleri yeniden açacaktı. Ama Cevcet babasının yaşına kadar bile gelemeyecekti.

Bir kış günü gömdüler Fakı'yı. Yaşarkenki yokluğu ölümünde de kendini gösterdi; Fakı hiç yaşamamış, bu evin kerpiçlerini dökmemiş, bu bahçedeki laleleri, susamları, yıldız çiçeklerini her akşamüzeri sulamamış, şu sedire oturup da geceleri şıpırdayan kayısı ve erik yapraklarındaki rüzgâra çobanlık etmemiş gibi oldu. Bir dal kırıldı sanki. Çıt. O kadar. Sessizlik kaldığı yerden devam etti sessizliğine. Evin

önündeki hayali de çabucak silindi gitti. Babasını dumanların ardındaki eskimiş bir çift göz olarak hatırladı Cevcet.

14

Küçük pencereli, daracık bir odadaydı. Üst üste yığılı yün yatak ve yorganların arkasında Şadiye'nin açtığı boşluğa saklanmış annesini düşünüyordu.

Odada karıncalar vardı. Bir de kırçıl tüylerinden patilerine, oradan da yattığı yerdeki yırtık çul kilime uyku akıtan bir kedi. Geceleri gökyüzünün hışırtısı duyuluyordu. Ay seğirtip pencerenin karşısına geliyordu. Akşam olduğunda, seslerin sırtına binip gelmiş bağ, bahçe ve tarlaların yorgunluğu dolduruyordu evi. Sonra erişteninüzerine yakılan tereyağının kokusu. Sonra ağız şapırtıları. Hıyar turşusunu ısırırlarken ağızlardan çıkıp ta buraya, zaman zaman nefessiz kaldığını hissettiği ve kendine kızdığı için kabına sığamadığı bu daracık yere kadar gelen o ses... Atın, ot ya da arpa yerken çıkardığı sese benziyordu neredeyse. Öyle hoşuna giderdi ki, yerden bir tutam çayır yolup yememek için kendini zor tutardı. Yese aynı ses çıkar mıydı ki?

Herkes uyuduktan sonra Şadiye yemek getiriyordu ona. İşemesi için de köpeğin yal çanağını. Seslerin bile uykuya çekildiği o saatlerde ses çıkarmadan öpüşüp koklaşmanın yolunu öğrenmişlerdi iki gündür. Geceyi dinleyen biri için karanlıkta saklanan ne çok ses olduğunu da.

İki gündür Şadiyegilin evinde saklanıyordu Feramuz. Üçüncü gün öğleye doğruydu.

Bacaklarından yukarı tırmanan karıncaları silkelerken pencerenin önünden geçen annesini gördü.

"Ana, ana kız, bak bir!" diye bağırdı, camı tıklattı.

Feramuz on beş, Şadiye on dört yaşındaydı. İki gün bo-

yunca Şadiye'yi kucaklamış, yemenisinin açıkta bıraktığı boynuna gömmüştü kafasını. Daha önce duymadığı, farkında olmadığı, anlatılamaz o kokuyu içine çekmişti. Bu koku, yeni yeşile durmuş firiklerin çocuksu, dövenin altında çıtırdayan buğday saplarının sarışın, bahçedeki elmaların diri, aygın baygın tozlanan iğdelerin sarhoş, derin bir uykudan çıkıp gelmişçesine insanı uyuşturan cevizlerin serin kokusunu unutturan bir kokuydu. Artık başka hiçbir koku bunun yerini alamayacak, buna benzemeyecekti. Başka hiçbir yer Feramuz'un yuvası olamazdı. Onun yeri belliydi bundan sonra.

Şadiye, evdekilerin tarlaya gittiği bir saatte Feramuz'u eve almış, koca köy, koca dünya bir odaya sığmıştı. Yatak ve yorganların arkasında ona bir yer açmıştı Şadiye. Evin işlerini tek başına sırtlayan Şadiye'den başka pek kimse girmezdi bu odaya. Feramuz iki gün boyunca vaktinin çoğunu karıncalar ve onu yalnız bırakmayan kediyle geçirmişti. Üzüm morundan alaz mavisine, alıç kırmızısından armut yeşiline parıl parıl parlayan özenle köpünmüş yorganlara, doldurulmuş yastıklara bakarak aralarında ellerini dolaştırmış, bunlara kaç batman yün doldurulduğunu hesap edemeyince hemen vazgeçmiş, Şadiye'yi kendisine verdiklerinde başlık parasının yanında kaç batman yün isteyeceklerini düşünmüştü. Koskoca Nail Çavuş en küçük oğlunu namına yakışır şekilde evlendirecekti elbette. Böyle düşününce rahatlıyordu ama annesi Penpe Karı aklına geldikçe canı sıkılıyordu. İki gündür eve uğramayıp ortalarda görünmeyince merak etmiş miydi acaba? Etmiştir etmesine de ondan haber alamayınca, bir şeye kızıp Yukarıören'deki büyük ablası Kevser ya da Kabayel'deki ablası Meyrem'e gitmiş olabileceğini düşünmüştür. Çocukken gözünün önünden azıcık uzaklaşsa telaşlanırdı Kara Penpe. "Çok uzağa gitme kurban olduğum, başına çökerler Allah etmesin!" O yaşlarda anlamamıştı annesi-

nin ne demek istediğini. Sonraları hangi kulamparanın hangi oğlana ıssız bir derede neler yaptığını duyunca köy civarındaki nerelerin daha ıssız ve tehlikeli olabileceğini tartışıp tek tek belirlemişlerdi arkadaşlarıyla. Deli Zakir için bile neler neler söyleniyordu. Bu köyün adamı değildi tabii bu dinsizliği yapan. Buralardan gelip geçen it kopuk mu arardın, ortalık sapık doluydu.

Oysa Penpe Karı deliye dönmüştü iki gündür. Aslan gibi oğluna kıymıştı çekemeyenler. Dağ gibi yiğidine kim bilir neler yapmıştı karaltısı kara yerden gelesiceler.

"Nail Çavuş, ne oturup duruyorsun öyle, nerde bu oğlan?" dedi kocasına daha ilk akşam.

Ocağın önünde oturuyordu Nail Çavuş. Külü eşti bir süre. Tabakasına uzandı, sigarası bitmişti; sarmaya başladı. Ağzının içi acı suyla doluydu.

Çok değil, bir seneye kalmadan ortadan kaybolacak, günler sonra ölüsü gelecekti eve. Dilden dile pek çok söylenti dolaşsa da kimin öldürdüğü bilinmeyecekti. Ya da herkesin bildiği ama ortaya çıkmayan bir sır olarak kalacaktı. Katilin Deli Zakir'den başkası olamayacağına inandı köylü. Deli Zakir çocukluğundan beri Nail Çavuş'un peşinde dolanır, asıl babasının o olduğunu söylerdi herkese. Anası, ölmeden önce söylemişmiş buna. O henüz çok küçükken ölen, babası olarak bildiği adamın gerçek babası olmadığını fısıldamışmış kulağına. Nail Çavuş'un evinin gölgesinden ayrılmayan bu öksüz ve yetim yarım akıllı delikanlıya Nail Çavuş kol kanat geriyordu her zaman. Kaybolduğu gün de karşısına çıkmış para istemiştir belki diye konuştu köylüler kendi aralarında. Zakir'den kaçacak hali yoktu ya, ne bilsin bu delinin ne yapacağını. İstediğini alamayınca oracıkta kıtır kıtır doğramış adamı. Doğramış da götürüp kuş uçmaz kervan geçmez, kör itin öldüğü yerde bir dereye atmış garibi. Günlerce Nail Çavuş'un evinin çevresinde dolaşmış, eskiden olduğu gibi av-

lu kapısında bekleyip sofraya davet edilmeyi beklemiş, "Nail amcamdan haber var mı?" diye hane halkının ağzını aramış bir de. Sonra da, "Ben onu derede görmüştüm geçenlerde. Ölmemiş, ortalarda dolanıp duruyordu öyle," diye bir laf atıyormuş ortaya. Bıçak sapını kesemez derler bir de, kesiyormuş işte.

Deli Zakir'in, Nail Çavuş'un ölüsü bulunmadan onun öldüğünü söylemesi deliliğine verildi, jandarmanın sorgusundan da durumu aydınlatacak bir sonuç elde edilemedi.

Günlerce haber alınamayacaktı Nail Çavuş'tan. Nice zaman sonra kurumuş bir dere yatağında cesedinden geriye kalanları bulduklarında dağı taşı öyle bir koku almıştı ki ceset kendini ihbar ediyordu adeta. Üstünde kıvıl kıvıl kurtlar. İnsan suretinde kıvıldayan milyonlarca kurt sürüsüydü gördükleri. Daha doğrusu kimse bir şey görmüyordu, çünkü gözlerini kapatırlarsa sanki kokuyu duymayacaklarmış gibi kör kör yaklaştılar kaynayan kurtlara. Lime lime dökülen etleri kurtlarıyla birlikte bir torbaya doldurup köyün yolunu tuttular. Onlardan önce o kurtlu koku ulaştı köye, köylüler de o kokunun esir aldığı kocaman, kıvıl kıvıl bir kurt gölgesi gibi süzüldüler cami avlusuna. Nail Çavuş'u yıkıyormuş gibi yaptılar, etleri sıyrılmış kemikleri gömüyormuş gibi... Yaptılar yapmasına da her sofraya oturuşlarında, her pencereyi açışlarında, ağaçların fısıldayarak birbirlerine yaklaştıkları, yaprakların buldukları en küçük esintide hışırtılı bir oyun tutturmaya başladıkları zamanlarda, işte o koku gelip oturdu başköşeye.

Şimdilik o başköşede Nail Çavuş oturuyordu. Ve yakında bu dünyadan çok acı bir şekilde göçeceğinden, ölümünün ardından da Sabri ile Feramuz'un şehre taşınacağından haberi yoktu elbette.

"Kim bilir nerde kiminle ne boklar yiyordur, gelir elbet, tasalanma."

"Bacılarına gitmiştir diyeceğim ya, habersiz gitmezdi."

"İkindi sonrası Oduncunun Kâzım'a rast geldim; Yukarıören'den geliyormuş, Feramuz orda olsaydı söylerdi," dedi Sabri.

Fayık, sigarasını yakmak için ocaktan aldığı kırmızı kırmızı tüten odun parçasıyla dışarı çıkarken eşikte durdu, "Kabayel'de de yok, olsaydı bana haberi gelirdi," dedi.

"Aklımı çıvdıracağım!" dedi Penpe Karı, "Nereye gider bu oğlan? Kimsenin pişirdiğini de yemez."

Dizlerini dövmeye başladı. İki gelini gelip iki yanına oturdu.

Şeker, "Küşümlenme ana, çıkar gelir aha şimdi," derken sesini Nail Çavuş'tan saklamak istercesine kıstı, ona doğru gözünün ucuyla baktı.

Kayınbabası onları duymuyor gibiydi. Tek dinlediği ocağın çıtırtısıydı. Ocaktan sıçrayıp alaca bir gölge suretinde sofayı dolaşan çıtırtılardaydı gözü.

Nail Çavuş'un yüzüne konan sinek bile anasından doğduğuna pişman olurdu. Herkes çekinirdi de en çok Penpe korkardı ondan.

Pespembe bir bebekti doğduğunda; o yüzden adını Penpe koydular. Esmer bir kız oldu büyüdükçe, bu kez Kara Penpe oldu adı; evlenip çoluk çocuğa karışınca birdenbire yaşlandı, o zaman da Penpe Karı'ya çıktı adı. Gözleri nazar boncuğuydu. Çakmak mavisi. Aynısı Feramuz'daydı; bir de torunu Cemile'de. Yüzündeki çiller de Cemile'ye sıçramış onun yüzünde hükmünü sürüyordu. Yaşlandığında dişleri dökülecek, avurtları çökecekti. Göz kenarları, alnı, dudakları bile kırış kırış olacaktı. Yemenisinden kurtulan bir tutam kınalı saç alnına dökülecekti. Nail Çavuş'un ölümünden sonra "Kalkamadıklarından oturuyorlarmış," dediği büyük oğlu Sabri ile yeni evli küçük oğlu Feramuz şehre göçecek, köyde bir tek ortanca oğlan Fayık kalacaktı. Kız-

ları Kevser'le Meyrem de kocalarının köyünde. Penbe Karı da Sabri'nin yanında yaşayacaktı çoğu zaman. Feramuz, çocuklar istemiyor diye almayacaktı yanına. Günlerden bir gün, köyü terk etmediği için tarlaları ekip biçen, abisi ve kardeşine kışlık ekmeklerini yapacak kadar buğdayı dövüş kavga veren Fayık, "Dere kıyısındaki su basar tarlayı bana verirseniz anama ben bakarım," diyecekti. Feramuz'un canına minnetti; Sabri de oğlu İlyas'a gelin getireceği, Cemile'yi de gelin ettiği için razı gelecekti bu teklife. Penpe Karı yıllar sonra tekrar köyüne dönecekti temelli olarak. Döndü ama Nail Çavuş yoktu köyde. Şehirdeyken kocasının adını bir kez bile anmayan (bir gün, bir an bile sevmemişti Nail Çavuş'u; kaybolduğunda sevinmiş, bulunmaması için dua bile etmişti), artık yaşlanmış, hem de çok yaşlanmış olan kadın, kocasını aramak için evden çıkıp dağ tepe demeden dolaşmaya başlayacaktı. Bazen üzüm bağlarının orada, meşelikte buluyorlardı onu, bazen kurumuş bir dere yatağında, bazen de bir komşunun evinde, "Ne dolanıp duruyorsun kocamın peşinde kahpenin kızı!" diyerek bir kadının yakasını toplamışken. Sonunda bahçedeki ağaca sağlam bir iple bağlayacaktı onu Fayık. İlk günlerdeki çığlıkları bütün köyü bir indirip bir kaldırsa da zamanla herkes alışacak, zaten Penbe Karı da sesini çıkarmadan altına sıçıp oturacaktı bir süre sonra. Ve Penpe Karı herkesin gözlerinin içine baka baka çıldırarak ölecekti o avluda.

Meftune, Penpe'nin kulağına fısıldadı:

"İnşallah başına bir şey gelmemiştir."

"Ne gelecekmiş başına! Deli devre konuşma!"

Azarı yiyen Meftune, "Ben bir çocuklara bakayım," diyerek bahçeye, daha sonra Penpe'yi bağlayacakları kayısının dibinde sigarasını tüttüren kocası Fayık'ın yanına çıktı.

"Bu anana da bir laf denmiyor," dedi Fayık'ın yüzüne bakarak.

Fayık'ın karısını dinleyip dinlemediği belli değildi. Arı kovanlarına doğru giden çocuklara bağırdı:

"Ne işiniz var orda, gelin bu tarafa!"

Penpe'nin hışmından kurtulmak için erkenden yattı herkes. Penpe sabaha kadar bir içeri bir dışarı dolaştı durdu.

Ertesi gün erkenden köyün sokaklarına vurdu kendini. Bahçelere baktı tek tek, önüne gelene tekrar tekrar sordu.

Kan ter içinde, yüreği ağzında Şadiyegilin evinin yan tarafından geçiyorken Feramuz'un sesini duydu.

Feramuz annesine sesini duyurmasına rağmen bir de camı tıklatıyordu şimdi.

"Ana, kız, ben buradayım."

Penpe kimse duymasın diye dilini yuttu, kimse görmesin diye sağa sola bakmayı bıraktı, pencerenin önünde öylece Feramuz'un çıkmasını bekledi.

Hiçbir şey sormadı Penpe.

Feramuz az uğraşmamıştı Şadiye'nin gönlünü çelmek için. Şadiye, yalancıktan, "Git lan deli, ben sana varmam," dedikçe Feramuz şakayla gerçek arasında gidip gelen ve uykusuz gecelere bağlanan yollarda kaybolmuştu. Şadiye kaçmayı heyecanlı, tatlı bir oyuna çevirmiş, Feramuz'un çaresizlik içindeki sevdalı çırpınışlarını gördükçe ona daha çok bağlanmıştı.

Kızın sevgisinden emin olamayan Feramuz daha fazla dayanamayıp Cinci Binali'ye gitti. Cincinin talimatıyla bir cuma gecesi yatsıdan sonra Şadiyegilin çatal kapısının eşiğinin önünden bir avuç toprak aldı Feramuz, Binali'ye götürdü. Cinci, bir kâğıda mor mürekkeple bir şeyler yazdı. Sonra bu kâğıdı bir tas suya attı, havanla dövüp ezdi; suyun rengi bulandı. Feramuz'un getirdiği toprağı suyla yoğurup çamur haline getirdi. "Ben bunu ayazda saklayacağım, sen yarın yatsıdan sonra tekrar gel," dedi.

Güz mevsimiydi, havalar iyice serinlemişti. İkinci ge-

ce ayazdan aldığı kurumuş çamuru üçe böldü Cinci Binali; üçüncü gece kızın evinin üç tarafında, üç ayrı yere, bir üçgenin köşelerini oluşturacak şekilde çamuru ezip serpmesini istedi Feramuz'dan. Evi bir üçgene hapsettiler böylece.

Feramuz yedi gece Cinci Binali'ye gitti, cinci ona okuyup üfledi. Yedinci gecenin sonunda Cinci sofanın toprak zeminine büyükçe bir üçgen çizdi ve Feramuz'u onun içine oturttu. Daha sonra bu üçgeni de içine alan bir daire çizdi, dairenin çevresine de kızın adını yazarak kısa bir sure okudu mırıltı halinde. O mırıltıyı kuvvetli bir şekilde dairenin çevresine fırdolayı üfledi. Feramuz'un içindeki umut dal budak saldı o arada. Ne zaman biteceğini bilmediği yarı sessiz, yarı karanlık ve derin bir bilinmezliğe gidip gelen çabalarının işe yarayacağına inancının arttığını hissetti.

Cinci Binali bir ip aldı eline, yedi kez kızın adını söyleyerek yedi düğüm attı, ipi Feramuz'a verdi. Feramuz oturduğu minderden kalkıp dairenin çevresinde Şadiye'nin adını oluşturan harflerin sayısınca, altı kez döndü.

Yedinci günün sonunda Feramuz'a bir avuç okunmuş arpa verdi Cinci Binali. Feramuz o arpaları Şadiyegilin evinin arka tarafına, alçak bahçe duvarıyla gölgesiz, kavruk, kurudu kuruyacak çördük ağaçlarının arasında kalan toprak alana serpti. Birkaç gün Şadiye'ye görünmemesi gerekiyordu, o da görünmedi. Görse yapıp ettiklerini bir çırpıda anlatır, kavuşmamıza az kaldı diyerek kızın aklını karıştırıp her şeyi berbat edebilirdi. Büyüydü bu, başka şeye benzemezdi. Hoca ne diyorsa oydu. Ama tamamen de ortadan kaybolup kendini unutturmamalıydı. Bir de kuşlara dikkat edilmeliydi; toprağa serpilen arpaları kuşlar yerse her şey biterdi. Şans yüzüne güler arpa taneleri çimlenirse kız kaçıp gelirdi oğlana.

Feramuz, köy denilen derin, bilinmezliklerle dolu, göründüğünün aksine baktıkça, kerpiç duvarlarla çevrili tozlu sokaklarında dolandıkça büyüyen bu küçük yerde hem kay-

bolmanın hem de istediğine kendini göstermenin yollarını bilirdi. Şadiye'ye bir görünüp bir ortadan yok olarak her gün arpaları serptiği yere gitti.

Arpaların toprakta çimlenip boy gösterdiği günlerden birinde çeşmeye su doldurmaya gelen Şadiye helkeleri bırakıp Nail Çavuş'un evine girdi.

Penpe ocağın başında yoğurt çorbasını karıştırıyor, Nail Çavuş pencerenin önündeki sedire oturmuş bahçeyi seyrediyordu.

"Buyur kızım, hoş geldin," dedi Penpe.

Şadiye ne diyeceğini bilemedi. Odadakilerin yüzünde ağır ağır gezdirdi bakışlarını. Şeker'le Meftune, kızın bir şey istemeye geldiğini sanıp oturdukları minderden kalkar gibi oldular ama Penpe anlamıştı durumu, bakışlarıyla durdurdu onları. Bir kıza baktı bir Feramuz'a.

Feramuz sofanın en karanlık köşesinde oturuyordu; Şadiye'yi görünce ayaklandı.

"Ne istediydin kızım, anan bir şey mi istedi?" dedi Penpe çorba karıştırdığı çömçeyi tencerede bırakarak.

"Yok," dedi Şadiye, yutkundu, al al olmuştu yanakları. Gözlerinden yaşlar döküldü dökülecek.

"Olmaz kızım, ben kendi ayağıyla gelen kızı almam!"

Konuşan Nail Çavuş'tu.

Ocağın çıtırtılarından başka ses duyulmadı bir süre.

Donup kalan Şadiye öyle güzelleşmişti ki Feramuz bir kez daha âşık oldu ona. Bal rengi gözlerinde tomurcuklanan yaşlar düşmesin istedi, ağzını açıp tek kelime etmesin. Şadiye tek kelime etmeden, ağlamadan, kızaran göz kenarları ve yanaklarıyla güzelliğini derinleştirerek incecik dikilip kaldı öyle.

Penpe Karı'nın gözlerinin mavisi o güne kadar hiç böyle çakmak mavisi olmamıştı kocasına bakarken.

Feramuz, Penpe Karı'dan emanet aldığı mavi gözlerini oracıkta bırakıp elini uzattı kıza, birlikte çıktılar.

Çeşmeye gelince elini bıraktı Feramuz'un.

"Sen ananla babanla kötü olma. Ben de helkeleri doldurup eve gideyim," dedi.

Nasıl olup da ağlamadığına şaşırdı Feramuz.

İki gün sonra ortadan kayboldu.

Feramuz kaybolduğunda Şadiyegilde saklandığını kimse görmedi ama pencereden çıkarken her ne kadar Penpe Karı sağa sola bakmadığı için kimse görmüyor sansa da herkes gördü, herkes duydu.

"Seni Semiha'yla evlendireceğiz," dediklerinde öldüğünü düşünmüştü Feramuz. "Ben Şadiye'yi seviyorum," diyememişti. Demiş miydi?

Demesine gerek var mıydı, köyde herkes bilmiyor muydu durumu!

Feramuz'u çok geçmeden Semiha'yla evlendirdiler, Şadiye'yi de uzak bir köye gelin ettiler.

Nail Çavuş'un ölümünden sonra ilk Sabri taşındı şehre. İki oğlu iki kızıyla. Çocuklar küçüktü o zamanlar. Büyük oğlu Veyis'i terzi yanına çırak verdi, o da iki seneye kalmadan İstanbul'a kaçtı. Cemile üçü bitirmişti, onu da bir daha okula göndermedi. İlyas okudu. Tenzile ilkokulu bitirdi.

Sabri'nin ardından yeni evli Feramuz göçtü şehre.

Sabri, Battal Ağa'nın bitişiğine, Feramuz da Aşır'la Fakı'nın arka tarafına kondurdular evlerini. Bir sürü geçici iş yaptıktan sonra Sabri hamamda tellak oldu. Feramuz da kahvecilik, pazarcılık derken mahallede bir bakkal dükkânı açtı.

15

Eşref elinde baltayla Feramuz'un dükkânına doğru koşarken arkasından yetişmeye çalışan Cemile bir yandan da yalvarıyordu:

"Dur herif nereye, bırak o baltayı! Elinden bir kaza çıkacak! Kurban olurum dur!"

Hasta yattığı günlerden birinde ablası Kumru, pencere önüne gelerek Cemile'yle konuşmuş, Eşref de ne konuştuklarını duymuştu.

Eşref sever diye çarşı ekmeği getirmişti Kumru.

"Dün neredeydin abla?" diye sordu Cemile.

Kumru birden taze gelin oldu, yanaklarına kan yürüdü, sesi cıvıldadı:

"Senin emmin olacak gâvur dölü var ya?"

"Feramuz emmim mi?"

"He o, başka kim olacak!"

Cemile'nin içi cız etti. Anlayacağını anlamıştı. Feramuz amcasının hovardalıkları yüzünden yeniyetmeyken Cemile ve en küçükleri Tenzile'yi evden çıkarmaz, kimseye göndermezlerdi. Zelha Karı hariç. Deli Zelha. Gece yarısına kadar bulgur çekerlerdi o evde kardeşi Tenzile'yle birlikte. Sonra gecenin bir yarısında bulgur pilavı pişirirdi Deli Zelha. Kocaman, çocukların rüyasına giren, masallardan çalınıp getirilmiş gibi duran bir turşu küpü vardı, oradan turşu çıkarırdı. "Hadi gece gezmesine gidelim," derdi yemekten sonra. Bütün köy uyuyorken Deli Zelha, kızı Güldane, Cemile ve Tenzile milletin at arabasını, kağnısını alıp onunkini oraya, bununkini buraya yerlerini değiştirerek eğlenirlerdi. Şeker, olup bitenleri duyunca sinirlenmişti kızlarına deli karının peşine takılıyorlar diye. Gece yarısı dışarı çıkılır mıydı? Milletin gözü Feramuz'dan ötürü onların horantasının üzerindeydi. Sütü bozuk biri kızlardan birini ya da ikisini birden alıp kaçırsa ne olacaktı bu işin sonu?

"Ne olmuş ona?"

"Köhne'ye götürdü beni."

"Köhne'ye mi? Kele abla Köhne'de ne işiniz var?"

"Fakı enişten para bulmuştu ya! Sizin akrabanız Besim

varmış, ona gittik. Onun eli ayağı uzundur dedi emmin. Sanki kendinin pek kısa."

Kıkırdadı Kumru. Cemile tedirgin oldu birden; eğilerek içeri odaya, Eşref'in yattığı yere doğru baktı. Bir şey göremedi ama Eşref oradaydı, kapının dibinde. Yürüyüp yürümediğini denemek için yataktan sıyrılıp mutfağa doğru ilk adımlarını sevinçle attığında ablası ile karısının konuşmaları geldi kulağına.

Kumru elindeki yabancı paraları Feramuz'un tanıdıklarına bozdurduklarını anlatırken yükselip alçalan kıkırdamalardan, fısıltılardan, arada oluşan suskunluklar, hayret nidaları ve peşinden gelen kahkahalardan bütün meseleyi öğrenmişti Eşref.

İyileşmek için dua ederken Feramuz'u ayrı bir yere koymuştu o günden sonra.

İyileşir iyileşmez de eline kör baltayı kaptığı gibi Feramuz'un dükkânına yöneldi.

Henüz tam olarak iyileşmediği için koşamıyordu. O yüzden onu sokakta görenler geçmiş olsun dileklerini iletecekken yanındaki Cemile'nin telaşlı haline bakınca olup bitenlere bir anlam veremediler. Cemile hem kocasının elindeki baltayı almaya ve saklamaya hem de onu durdurmaya çalışıyordu.

Eşref Şen Bakkal'a vardığında takati tükenmişti.

O gün Battal Ağa'nın berber günüydü, çarşıya inmişti. Bu olaydan o zaman haberi olmadı, ta ki Feramuz'la Kumru tekrar Köhne'ye gidene ve Battal Ağa ikisini kendi gözleriyle görene, gördükten sonra da aynı gün kamyondan düşene kadar. Bir daha da Kumru'yu bahçe kapısından içeri sokmadı. Onunla konuşmayı da herkese yasakladı. Ama iki gelin, Cemile'yle Güver, Kumru'yla gizli gizli görüşmeyi sürdüreceklerdi. Tabii Döndü de Battal Ağa'ya sezdirmeden, komşuya gidiyorum bahanesiyle sık sık kızının hemen bitişikteki evine uğrayacaktı.

Eşref baltayı Feramuz'un sırtına indirmek için kaldırdığında oğlu Yağız gözlerini yumdu.

Feramuz'un oğlu Tahir'i düşündü o an. Arkadaşlarıyla kavak ağacından kestikleri dallardan düdük yapmak için ellerinde çakılarıyla uğraşıyorlarken ne dediği anlaşılmayan ama küfre benzer sesler çıkardığını fark ettikleri Eşref'in peşine takılıp telaşla bakkala gelmişlerdi. Tahir, babası ölünce Yağız'a küserdi kesin. Hatta düşman olurdu. Belki kavga etmek için yoluna çıkar, önünü keserdi. Yağız dövüşmezdi Tahir'le. Babası ölmüştü sonuçta. Babası ölen biri ne yapsa haklıydı. Kendi babasını da hasta olup günlerce yatınca ölecek sanmıştı da biliyordu ölümün nasıl bir şey olduğunu.

O sırada bir müşteriye peynir tartan Feramuz kapıdaki kalabalığı görüp sokağın ucundan gelerek eşikte patlayan gürültüyü işitince elinde peynir kestiği bıçakla kalakalmıştı.

"Ne oldu Cemile, Eşref! Biri size bir şey mi yaptı?" dedi şaşkınlıkla.

Müşteriyi, teraziyi, peyniri bırakıp elindeki peynire bulanmış bıçakla kapıya yöneldi ve Eşref'e saldıran birilerini arandı. Bir yandan Eşref'in ayaklandığına sevinircesine hem ona hem de Cemile'ye bir şeyler söylemek istiyor, bir yandan da muhtemel düşmanı arıyordu.

Takati tükenen Eşref, Feramuz'un bu hallerini de görünce olduğu yere yığıldı kaldı.

O günden sonra Feramuz'la selamı sabahı kesti, ablası Kumru'yla da. Ancak yıllar sonra tekrar Feramuz'la konuşmaya başlayacak, hatta onun kahvehanesine çok sık uğrayacaktı.

Eşref'in, elinde kör baltayla Feramuz'un dükkânına gittiğini Battal Ağa'ya söylemediler. Feramuz'la Kumru paranın geri kalanını bozdurmak için ikinci kez Köhne'ye gittiklerinde onları görene kadar bu olup bitenlerden Battal Ağa'nın, tam da o günlerde Feramuz'un dükkânına girip çıkan Selver'den de Kumru'nun haberi olmadı.

16

Feramuz'un mahalleye dükkân açıp çalışan diğer erkekler gibi çarşıda değil de mahallede olması çok şeyi değiştirdi. Mavi gözlü, kaytan bıyıklı, boylu poslu bu yakışıklı adam limonla ıslattığı geriye taranmış saçları, derin, anlamlı bakışları, zekice konuşmalarıyla dikkatleri üzerine çekti. Karısı Semiha ise başka yönleriyle mahallelinin dilindeydi. Önüne geleni azarlayan, iyiliğinin üstünde olduğu zamanlarda bile azarlar gibi bağırarak konuşan koca burunlu, koca çeneli, koca götlü bu kadın Feramuz'un yanında çok yaşlı görünüyordu. Gözü kara, lafını esirgemeyen Semiha, bir gün çarşıda kocasıyla bir yere gidiyorken bir adamın, Semiha'yı kastederek Feramuz'a, "Bu teyze annen mi?" diye sorduğunu, bunun üzerine adamın yüzüne bir, "He anasıyım, karını boşa da ona alayım," dediğini önüne gelene anlatarak kendisiyle uğraşılmaması gerektiğini bütün mahalleye ilan etmişti. Herkesin gözünde o, mahallenin avukatıydı. Onunla ağız dalaşına girecekler iki kez düşünmeliydi.

Feramuz'dan iki çocuk doğurmuştu: Perihan ve Tahir. Perihan'ın güzelliğini Feramuz'dan aldığına kimsenin kuşkusu yoktu. Hoppalığını da...

Şehirle birlikte gün geçtikçe büyüyen mahallenin Kışla'ya yakın ucunda oturuyordu Süpürgeciler. Onların ortanca oğlu Kemal mahallelerinde bir gül gibi açan, açtıkça bütün gençlerin aklını başından alan bu güzelliğin farkındaydı. Sıcak soğuk demeden giydiği sakosunun göğüs cebine iliştirdiği kutnu kumaşından mendilini göstermeye çalışarak ve kâh perde arkasında, kâh bahçe kapısının önünde kâh da çeşmeden eve elinde helkelerle dönüyorken gördüğü kıza arkası horoz resimli aynasını tutarak mahallenin tozlu sokaklarında az gezinmemişti. Perihan arkasında dolaşan, göz süzen, bıyık buran delikanlıların farkındaydı elbette. Çakır

gözleriyle onları süzüyor, işveli, davetkâr gülümsemelerle kalp atışlarını hızlandırıyor, başıboş hayallerin kucağına atıyordu onları. Ama bir ikindi vakti gölgelerin sessizce kıpırdandığı bir bahçe duvarının kuytusunda Kemal'in kibrit kutusu içinde verdiği mektupla –bunu beklediği halde– Perihan'ın yüreği yerinden çıkayazdı.

Mektupların ucu gecelerin karanlık saatlerinde iyice derinleşen bahçe köşelerine, tahta merdivenle çıkılan çatı aralarına ve daha çok da kömürlüğe bağlandı. Kemal dursa Perihan duramıyordu, Perihan dursa Kemal... Damarlarında akan kana, yüreklerindeki çarpıntıya ve tenlerindeki özleme söz geçirmekte zorlanınca gündüzleri de buluşmaya başladılar. Kemal Endüstri Meslek Lisesi'ne derse gidiyorum deyip evden çıkıyor, Perihangilin evin etrafında kimseye görünmeden bir-iki tur attıktan sonra okula değil de zaten oraya gidiyormuş gibi ya çatı arasına çıkıyor ya da kömürlüğe sızıveriyordu.

O gün...

Kemal'in kafası Perihan'ın saçlarına gömülmüş, Perihan'ın eteği yukarı sıyrılmış, nefesleri yeri göğü doldurmuşken bahçenin uzak köşesindeki kömürlüğün yanından geçen Penpe Karı'nın yaşlı kulakları birtakım sesler duyar gibi oldu. Yaşına uygun bir sessizlik ve yavaşlıkla kedi misali yaklaştı. Kömürlüğün kapısındaki asma kilit açıktı. Kapıyı usulca itti. Her zamankinin aksine gıcırdamadı kapı. Büyük oğlu Sabri'nin az ilerideki evinde kalan Penpe Karı, Feramuz'a pek uğramazdı aslında. O gün orada olmasını kaderin bir oyunu olarak yorumlayacaktı sonradan. Kapıyı biraz daha itince gördü onları. Görmesiyle yaşından beklenmeyecek bir çeviklikle hemencecik kapattı ve asma kilidi tık diye kilitledi. İçeridekiler neye uğradıklarını şaşırmışlardı; kendilerine gelip toparlandıklarında kapı çoktan üstlerine kilitlenmişti. Bağıramadılar, kapıyı zorlayamadılar. Küçücük kö-

mürlükte saklanıp kendilerini yok edecek, görünmez kılacak yer varmış gibi sağa sola bakındılar. Kulaklarını kapıya dayayıp dışarıyı dinlediler. Ses yoktu. Kemal korkuyla yokladı kapıyı; açmaya uğraştı, faydası yoktu.

O sırada Penpe Karı sanki hiçbir şey olmamış gibi ama kendince hızlı adımlarla Feramuz'un dükkânına vardı.

Annesini kapıda allak bullak olmuş bir yüzle görünce telaşlandı Feramuz.

"Ne oldu ana, hayırdır? Bir şey mi oldu? Sen buraya..."

"Tuuu senin sıfatına, tuu senin kalıbına! Sen erkeğim diye burada böyle otur, kızın kömürlükte el âlemin piçleriyle ne boklar yiyor senin haberin var mı?"

Penpe Karı nefes almadan konuşmuştu. Oğlunun suratının aldığı şekli görünce geldiğine geleceğine, söylediğine söyleyeceğine bin pişman oldu ama iş işten geçmişti. Feramuz o telaşede annesinin elindeki anahtarı almayı unutmayarak ve küfürler savurarak evin yolunu tutmuştu bile.

Penpe Karı eve varıp kömürlüğe girdiğinde Kemal, Feramuz'un altındaydı. Bağrışmaları duyan Semiha ve Tahir de oraya gelmiş, Feramuz'dan fırsat buldukça ellerine ne geçerse onunla vuruyorlardı delikanlıya. Ağzı burnu kan içinde, suratı tanınmaz haldeydi. Feramuz eline bir beşon geçirmiş, son bir çabayla yerinden kalkmaya çalışan Kemal'in neresine rast gelirse vuruyordu.

Penpe Karı korktu.

"Dur gâvurun eniği dur! Öldürecek misin çocuğu? Başımıza iş çıkarma şimdi!"

Feramuz dinlemedi annesini. Semiha'yla Tahir de... Perihan bir köşeye sinmiş, sesini yutmuş, küçüldükçe küçülmüştü.

Kemal kıpırtısız, sessiz yatıyordu yerde. Onun bu halini fark eden Feramuz yorulduğunu hissetti ama bu kez kızına yöneldi. Saçlarından tuttuğu gibi yerinden kaldırmasıyla du-

vara savurması bir oldu. O duvardan aldı diğer duvara. Yere düştüğünde tekmeledi, ayağının altında ezdikçe ezdi. Karısıyla annesi aldılar Perihan'ı elinden, götür bunu eve diye Tahir'e teslim ettiler.

Feramuz omuzlarından soluyordu. İyiden iyiye yorulmuştu. Yerde yatan Kemal'i dürttü ayağıyla.

"Kalk lan kalk! Puştun evladı! Bas git, elimden bir kaza çıkacak şimdi!"

Kemal kımıldamadı. Ses de çıkarmadı.

Feramuz tere batmış gömleğinin cebinden bir sigara çıkarıp yaktı. O sırada ablasını eve bırakan Tahir de gelmişti kömürlüğe. Bir sigara da ona uzattı. Oğlan sigarayı aldı, cebinden babasınınkine benzer benzinli çakmağını çıkardı, yaktı. Kırk yıllık tiryaki gibi üfledi dumanları, babasınınkine karıştırdı.

Henüz on iki yaşındaki bu oğlanın sağda solda, mahallede, büyüklerden, yani dedeler, amcalar dayılar ve abilerden çekinmeden sigara içmesi tepkiyle karşılanmıştı başlarda. İşin içyüzünü öğrendikten sonra herkesin sesi kesilmişti. Doktor tavsiyesiydi sonuçta. Perihan'ın aksine babasından çok annesi Semiha'ya benzeyen ve sarışınlığından dolayı (bir tek sarışınlığı çekmişti Feramuz'a) mahalledeki çocukların "Sarı Pipi" lakabını taktıkları bu çocuk çok küçük yaşlarda babasına özenerek sigara içmeye başlamıştı. Önceleri oğullarını gülüp eğlenerek, hatta biraz da gururlanarak izleyen anne babası bu işin gereksiz ve çok erken bir tiryakiliğe dönüşmeye başladığını fark ettiklerinde önce hocalara gittiler, son çare olarak da doktora. Hastaneden mahalleye döndüklerinde herkes yollarını bekliyor, doktorun ne dediğini merak ediyordu. Son sözü kimseye tartışma, görüş belirtme fırsatı vermeyecek kesinlik ve sertlikte Semiha söyledi:

"Bu çocuğa sigarayı yasaklarsanız daha kötü olur, bırakın içsin, yoksa hasta olur, dedi doktor."

Küçüklerin büyüklerinin yanında sigara içemediği, yaşı küçükse önüne gelenden dayak yediği, yeniyetmeyse azar işittiği mahallede Sarı Pipi Tahir tüttüre tüttüre dolaştı o günden sonra.

"Hiişştt lan! Kalksana lan!" diyerek ayağının ucuyla dürttü Tahir yerde yatan Kemal'i.

Kemal'den ses gelmedi.

"Kancık it yalanmazsa erkek it dolanmaz!" dedi Penpe Karı. Kınalı saçları yemenisinden sıyrılıp alnına dökülmüştü.

Semiha'nın sesi gök gürlemişliğinde yankılandı kömürlükte:

"Kızımı kandırmış bu orospu analı. Ben onun babasının ağzına sıçmaz mıyım!"

Feramuz sigara dumanına boğulmuştu.

"Bir susun siz de! Bu eşşoğlueşşeği ne yapacağız? Ölü gibi yatıyor baksana!"

Tahir yere diz çöküp Kemal'i yakından incelemeye başladı. Patlamış bir surat ve kan... Gücü yettiğince sarstı delikanlıyı.

"Anaaa, ölmüş ya la bu..."

"Ne diyorsun oğlum sen? Ölmüş mü yani?" dedi Feramuz.

"Hee, hem de nasıl!"

Penpe Karı yemenisini sıyırıp attı, dizlerini dövmeye başladı:

"Dedim ben sana, öldüreceksin, vurma yeter dedim."

Semiha'nın hırsı geçmemişti daha:

"Gebersin domuz köpek! Süpürgecilerin oğlu değil mi bu? Hele it ayağı yemiş gibi dolanıyordu bizim evin etrafında. Dur sen dur, ben sana daha neler yapacağımı biliyorum."

"Yav ana, adam ölmüş diyorum ben sana, sen daha neler edeceğim diyorsun," dedi Tahir ağlamaklı. Oğlunun yüzünü görünce Feramuz'un aklındaki kuşku yerini korkuya bı-

raktı. Birden fırladı yerinden. Yerde kanlar içinde yatan Kemal'in kafasını tutup sarsmaya başladı.

"Öldün mü lan yoksa? Öldün mü? Bir de onu çıkarma başımıza!"

Şimdi üçü de yere oturmuş susuyorlardı. İlk toparlanan Penpe Karı oldu:

"Olan oldu. Durun şimdi. Hava kararda kararacak. İyice karanlık olunca bunu götürüp Kurtini deresine atın gelin."

"Ne diyorsun ana sen!" dedi Feramuz.

"Ne diyecekmişim gâvur oğlu gâvur! Bu işler böyle olur. Babana ne yaptılar unuttun mu? Kaldırıp bir dereden bir dereye, birinden alıp öbürüne atmadılar mı? Ya ne yapacaktık? Gidip babasına anasına haber mi verelim?"

"Anam doğru söylüyor," dedi Semiha, "götürüp bir dereye atmalı. Görsün el âlemin namusuna dolanmayı."

Baba oğul oturdukları yerde sigara üstüne sigara yaktılar. O arada Semiha dükkânı kapattı geldi.

Penpe Karı, "Ben kimseye bir şey demem, siz de demeyin. Şunu da kakın bir dereye," dedikten sonra Sabri'nin evine gitti.

Semiha, kendine bir şey yapmasın diye Perihan'a baktıktan sonra kömürlüğe geldiğinde bir hayli sakinleşmişti:

"Acıkmadınız mı, yemek yemeyecek misiniz? Bir şey pişireyim mi? Dünden kalan patates yemeğim vardı, ekmek de sularım şimdi," dedi.

"He valla ana, ölüyorum acımdan," diyen oğluna kızdı Feramuz:

"He, bir tek sen öldün sanki sıpa!" dedi.

Semiha sofrayı hazırlamak için kömürlükten çıktığında Feramuz'un aklı da geçmişe, kızının dört, oğlunun da iki yaşında olduğu yıllara gitti.

Şen Bakkal'ı açtığı yıllar... Bu iki göz yeri kiraladığında bu evden bakkal mı olur demişti herkes. Ama tam karşıdaki Ar-

pacı Muharrem'in kızı Azize'nin perde gerisinden gün boyu onu gözetlediğini fark ettikten sonra ne kadar doğru bir karar verdiğini bir kez daha anladı. Sandalyesini çıkarıp oturdu dükkânın önüne. Sigarasını yakıp efkârlı efkârlı üfledi.

Kız nişanlıydı. İstemediği birine zorla nişanlamışlardı. Bakkala her gidişinde Feramuz'dan bir parçayı alıp dönüyordu evine. Bu, kimi zaman Feramuz'un sesi oluyordu, kimi zaman cıncık gibi parlayan mavi gözleri, kimi zaman da çapkın gülümsemesi. Bir bakmışsın onun güzelliğini öven bir cümlesi, bir bakmışsın çok da belli etmeden yaptığı hafif bir temas Azize'yle birlikte gelmiş eve. Azize, Feramuz'dan getirdiği ne varsa hepsini rüyalarına sarıp sarmaladı, yeni hayallerin peşine düştü. Feramuz ise Şadiye'nin kokusunu arıyordu onda. Dükkândaki gizli odada Azize gelin olup gidene kadar koklaştılar. Bir evde yorgan kıpırdasa haberi olan mahallelinin bu gizli buluşmalardan da haberi oldu tabii. Elbette Semiha'nın da. Ama Semiha kocasını çekemeyen bu olmaz olasıca mahallelinin her birinin ağzının payını verdi.

Benzer sözler köyün sokaklarında, duvar diplerinde, bağ aralarında, harman yerlerinde de yankılanmaya başlayınca Fayık çıktı geldi şehre. Feramuz'u karşısına oturttu, "Hele bir de sen anlat kardeşim," dedi.

"Ne anlatacakmışım ben!"

"Orasını sen daha iyi bilirsin. Ayıp değil mi bu yaptığın? Çoluğun çocuğun var, yakışıyor mu sana? Bu kaçıncı? Uslanmayacak mısın oğlum sen? Sayende kimsenin yüzüne bakamıyoruz, çoluğumuzu çocuğumuzu dışarı bırakamıyoruz."

Kapı dibindeki minderde oturan Semiha birden ayaklandı; Fayık'a döndü ve her zamanki ses tonuyla bağırmaya başladı:

"Ta nerden kalkıp kocama hesap sormaya mı geldin! Benim herifim hepinizin küçüğü diye babanızın uşağı mı oldu,

gelen kızıyor giden kızıyor. Sahipsiz değil benim aslanım. Aynısını Sabri abin yapsaydı böyle konuşabilir miydin!"

Fayık yutkundu kaldı. Sonra kendini toparlamak için tabakasına davrandı. Sigarasını ağır hareketlerle yakarken dilinin ucuna gelen sözleri sıraya sokuyormuş gibi nereye baktığı belirsizdi. Semiha, otururşa sesinin gücünü kaybedecekmişçesine ayakta dikiliyordu. Feramuz'un gözleri karısına karşı minnet doluydu. Ağzının kenarında kendinden hoşnut bir gülümseme...

Fayık bir sigara da kardeşine uzattı. Abisinin yanında yakmak istemeyen Feramuz olmaz dercesine eliyle karşı koymaya çalışırken Fayık:

"Yak kardeşim, şimdi içmeyeceksin de ne zaman içeceksin," dedikten sonra Feramuz'un sigarasını yaktı. Ortalığı bir anda duman ve benzin kokusu doldurdu.

"Bravo sana kardeşim. Kurban olurum ben sana. Ne iyi yapmışsın. Ver elini öpeyim," diyen Fayık eğilip elini uzatarak Feramuz'un elini tutmaya çalıştı.

"Estağfurullah abi, ne yapıyorsun!"

"Valla kardeşim bir kez daha takdir ettim seni. Az yapmışsın, daha çok yap taşağını yediğim. Yap ki namımız yürüsün. Birde ikide bırakma. Eniğini cücüğünü, yerde biteni gökte gezeni, önüne ne gelirse... Ha gayret benim kardeşim. Beline kuvvet. Şimdiye kadar durduğun kabahatmiş. Ne bekledin bu zamana kadar. Valla gurur duydum seninle. Göğsüm kabardı bak!" dedikten sonra sigarasını küllüğe bastırıp kalktı; Feramuz bir şeyler söyleyip durdurmaya çalışıyordu ama aldırmadı ona, bahçe kapısını çarparak çıktı, sokağın yalancı güz aydınlığında gözden kayboldu.

O günden sonra da içinde Semiha olmadan dolaştı kadınlar arasındaki fısıltı. Şen Bakkal'ın tam karşısındaki Arpacı Muharrem'in evinde gürlemeye dönüştü bu fısıltı ve Feramuz'un dükkânında patladı. Arpacı bir hışımla girmişti ama

onun küfrederek geldiğini gören Feramuz tezgâhın arkasında asılı duran av tüfeğini çoktan eline almıştı. Daha adamcağız yeni küfürlere başlayamadan Feramuz tüfeği doğrulttu:

"Geri bas!"

Arpacı Muharrem göğsüne doğrultulmuş tüfeğe bakarak geri geri dışarı çıktığında, Nuru Ağa elinde kürekle sokağın köşesini döndü.

Karısı kaç gündür Nuru Ağa'yı evde zor zaptediyordu. Feramuz gibi adamlarla uğraşılmaması gerektiğini, herkesin geriye çekilip onun kötü olacağını söylese de dinletememişti kocasına. Adama göre namus meselesiydi bu. Birincisi, orası bir ticarethaneydi, ikincisi mahallenin namusu...

"Nedir bu senin elinden çektiğimiz!" diye Feramuz'un üstüne yürüdü Nuru Ağa.

Sokağın ortasında toprak yolu ikiye bölen kocaman bir akasya vardı. Mahallenin çocuklarının oyun yeriydi orası. Kızlar gölgesinde oğlanlar dallarında oynarlardı. Akasya, Şen Bakkal'ın çaprazındaydı. Arpacı Muharrem'i ağzında küfürlerle, Nuru Ağa'yı da elinde kürekle gören kızlar oyunlarını bırakmış, oğlanlar ağaçtan inmiş, yoldan geçen, pencereden bakan herkes bakkalın önünde toplanmıştı.

Feramuz tüfeğini Arpacı'dan Nuru Ağa'ya yöneltmişti.

"Sana ne oluyor Nuru Ağa? Karışma bu işe!"

"Mahallenin namusunu beş paralık ettin. Elbet karışırım. Sen bu mahalleyi sahipsiz mi sandın? Biz dürzü müyüz, kavat mıyız?"

Nuru Ağa burnundan soluyordu, yüzü pancar gibi olmuştu. Küreği havada tutan elleri titriyordu. Feramuz'un, "Ben bu mahallede istediğim karıyı altıma alırım!" demesiyle küreği indirdi.

Feramuz kanlar içinde yere yıkıldığında Semiha ve diğer kadınlar çoktan oraya gelmişlerdi. Feramuz'u hastaneye kaldırdılar, Nuru Ağa hapse girdi.

Feramuz yıllar sonra omzundaki kürek yarasının sızladığını hissetti. Eliyle şöyle bir yokladı. Gerçekten sızlıyordu.

Semiha'nın ısıtıp önlerine getirdiği dünden kalan patates yemeğine elini sürmedi. Bir gün önce pişen yemeği yemediğini kaç kere tekrar etmesi gerektiğini söyleyip tabağı Semiha'nın tepesinden aşağı boşaltmayı geçirdi bir an aklından ama hemen vazgeçti. Şu yerde yatan delikanlıyı haşat ederken yanlarında olan, hatta elinden geldiğince katkıda bulunan kadının yemek pişirecek zamanının olmadığını düşündü.

Hava iyiden iyiye kararıp ortalıkta in cin top oynamaya başlayınca gecgereye koydular Kemal'i; Semiha, bir gören olur diye üstüne bez örttü, cesedi atarken bezi geri getirmeyi unutmamalarını sıkı sıkı tembih etti; daha önce toprak, kömür gibi şeyleri taşıdıkları bu dört kollu tahta sedyenin önüne baba geçti, arkaya oğlu, yürüdüler. Uzak yakın köpek havlamaları, bahçe duvarlarının arkasından gelen öksürükler, hızla yaklaşıyormuş gibi tedirginlik uyandıran ama birden sönen ayak seslerinin arasından karanlığı yararak, yoruldukça gecgereyi yere koyup dinlenerek, ön mü ağır arka mı diye yer değiştirerek Kurtini deresine ulaştılar. Oraya vardıklarında ikisinde de ayakta duracak hal kalmamıştı. Gidene kadar ikisinin ağzından da tek kelime çıkmamıştı. Gecgereyi yere bırakıp Kemal'i dereye aşağı yuvarlayınca bir of sesi çıktı Feramuz'un ağzından. Oğlu da babasını taklit etti:

"Offf!"

17

Feramuz günlerce dövdü Perihan'ı. Semiha'nın sözleri ise Feramuz'un dayağından daha fazla yakıyordu Perihan'ın canını. Kemal'in ölmediğini kıza söylemediler. Kızcağız yediği dayaklara değil Kemal'in ölümüne ağladı günler geceler bo-

yunca. Kemal'inin dereye atıldığının ertesi günü, köylerinden inekleri ve ahırlarıyla birlikte şehre taşınan mahallelinin malını davarını güden çoban tarafından bulunduğunu, öldü sanılan delikanlının aslında yaşadığını sonradan öğrendi. Öğrendi öğrenmesine ama sevinci uzun sürmedi.

Almanya'dan izne gelen Süheyl'e akrabaları Perihan'ı anlattılar. Adamın yaşı Perihan'ın iki katıydı. O güne kadar evlenmek kısmet olmamıştı. Küçük yaşta ana babasını kaybedince bir süre akrabalarının yanında kalmış, sesi kalınlaşmaya başlayınca köyünden çıkıp orada burada ne iş bulduysa çalışmış, sonra birilerinin el uzatmasıyla Almanya'ya kapağı atmıştı. Bugün yarın derken yıllar akıp gitmiş, saçları dökülmüş, sakalına aklar düşmüştü. Akrabaları Perihan'ı gösterince, uzaktan da olsa görür görmez güzelliğine vuruldu. Kızın başından geçenleri öğrenmesi bir süre kafasını bulandırsa da gönlünü düşürdüğü bu güzelliği unutmasının kolay olmadığını anladı. Kabul etti sonunda.

Perihan, Süheyl'i görür görmez, "Ben bu koca adamı istemem. Babam yaşında var," dedi. Annesi, "Adam olgun, aklı başında; seni çeker çevirir. Yağlı kapıya gelin gidiyorsun, daha ne istiyorsun! Çöpsüz üzüm; kaynanan yok başında dır dır edecek, kayınbaban yok. Köyde bir ablası var; senede bir izne gelince az ona uğrarsınız az bize. Azıcık aşım ağrısız başım diyeceğim ama aşınız az olmayacak inşallah. Eli sıkıymış Sübeyil'in. Neydi kız adamın adı? Ben getiremem onu. Hah, Süheyil. Bir tek sigarası varmış. Kazandığını biriktirmiştir o. Kızım senin durumun ortada. Bak böyle giderse babanın elinde kalacaksın," diye saatlerce konuştu. Kâh kızdı, kâh bağrına basıp saçlarını okşadı, böyle böyle ikna etti kızını.

Bohça geldi, alışverişe çıkıldı; iki nişanlı doğru dürüst iki kelime konuşamadan Süheyl'in izni bitti. İki ay sonra tekrar geldi. Damadın izni olmadığı için düğün yapamadıklarını söylediler herkese ve Perihan'ı gönderdiler Almanya'ya.

18

Selver'in dükkâna gelip gitmeye başladığı günlerde Feramuz Kumru'ya soğuk davranmaya başladı. Kumru'nun paralarını Besim ve Şikirsiz Hüseyin'le aralarında bölüşüp kadının eline de üç-beş kuruş sıkıştırmıştı. Kumru'nun evli olması, saflığı, cahilliği, Cemile'den dolayı hısımlık bağı, çocukları derken kendine sorular sormaya başladığında kafası allak bullak oluyordu Feramuz'un. Kafasındaki bu bulanıklıkla içi sıkılıyor, yeni gönül işleri söz konusu olduğunda ise bütün sıkıntılarının ilerde karşısına katmerlenerek çıkacağını bildiği halde erteleyerek geçici bir teselli buluyordu kendine.

Selver'i gözüne kestirmişti çoktan. Kızın acemiliğini, merakını ve hevesini kendi lehine çevirmek için elinden geleni yapmıştı. Sonunda kız da ondan aldıklarını bakışlarına yansıtmış, işveli konuşmalarına eklemiş, lafı uzatmakta kullanmış ve dükkânda kaldığı süreyi her defasında biraz daha uzatmıştı. Feramuz zaman zaman kendine kızıyor, Selver'in yaşını düşündükçe derin bir pişmanlık içinde kıvranıyordu. Sonra kızın güzelliği ve körpeliği aklına geliyor, içine ılık ılık bir şeyler akıyordu.

"Ana bir, bacı iki; gerisine çal siki!" derdi arkadaşlarına. Sonra "Çok şerefsizim!" deyip gülerdi. Onların, "Sen hayvanın önde gidenisin oğlum," sözlerine cevabı hep aynıydı: "Hepimizin mayasında var oğlum; ben sizin gizliden yediğiniz bokları açıktan yiyorum sadece. Anamdan isteyim ondan bile alırım şerefsizim."

Selver ki kara kaş, kara göz bir esmer güzeli.

Babası Aşır'ın bekçi düdüğüyle çocukluğunda az alay etmemişti. Babasından utanmıştı daha doğrusu. Okulda kimseye söylememişti babasının ne iş yaptığını zorda kalmadıkça. Annesi Kadriye ise kızardı ona: "Senin o beğenmediğin düdükle karnımız doyuyor domuz elekçi!"

Babasının dere kıyısındaki o eve hiç aksatmadan belli aralıklarla gittiğini biliyordu Selver. O dul kadının uzaktan akrabaları olduğunu, sahipsiz bırakmamak gerektiğini söylüyordu Aşır ama Selver, "Senin o düdüğünün nohuduna sıçayım!" diyordu içinden. Bilmiyor muydu sanki o kadının evinde ne aradığını. Sürmeli, rastıklı, süzüm süzüm süzülen, kırıta kırıta yürüyen o kadının ne mal olduğunu herkes biliyordu. Kadın, ya kızına ya kendine ya da maaile kısmet aramak için Aşır'ı bulmuş olmalıydı. Aşır da boş durur mu, bir sana bir bana demiştir. Geceler boyu herkes yattıktan sonra bile gaz lambasının ışığında kopya kalemiyle veya mor mürekkeple kâğıtlara bir şeyler yazdığını, onları ince ince özenle katladığını, muşambalara, derilere sardığını gördükçe yine kim bilir kimlerin kanına giriyor diye düşünmediğini mi sanıyorlardı? Bu kadın akrabaydı da şimdiye kadar neredeydi? Kaç tane kırığı var belli değil diyordu mahalleli. Kadının kızına da Harun diye talebe bir oğlan dolanıyordu. Neredeyse her gün onlarda olduğu söyleniyordu. Bir gün oğlanın ölüm haberi geldi. Söylenene göre kendini asmış. Hem de kadının İstanbul'da çalışan oğlunun izne geldiği günlerde. Harun'un, kıza mı annesine mi dolandığı mahallede uzun süre tartışıldı durdu. Bir de dümbelekçi bir oğlan var evden çıkmayan. Ölüm hadisesinden sonra dümbelekçinin babası, oğlunu İzmir'deki dayısının yanına gönderdi de rahat bir nefes aldı.

Annesinin vurdumduymazlığına ayrı kızıyordu Selver. En küçükleri Yunus'un karnında solucan var, et yemesi lazım diyerek devamlı mezbahaya gidiyor, atılan sakatatları toplayıp getiriyordu kadın. Mahalle çeşmesinde gece yarısı, kimseyi pis kokularla rahatsız etmemek için saatlerce temizliyordu. Biraz et yiyorlardı böylece. Babasının iki eve birden baktığını annesi de biliyordu elbette. Bir de evde it mi var köpek mi, diye kimseyi umursamadığını...

Aşır, daha sonra Kumru'ya kancayı takacaktı. Fakı ölün-

ce iyice meydanı boş bulacak, ikinci eş olarak alacaktı onu. Kadriye, kapı komşusu Kumru'yla kuma olmaya itiraz etmeyecek, eskiden nasılsa öyle davranmayı sürdürecekti. Bu duruma en sert itiraz Eşref'ten gelecek, "Güzel kadınsın, bir isteyenin olur, Kadriye'nin kuması olmak sana yakışıyor mu?" diye ablasına karşı çıkacaktı. Ama bu karşı çıkışı desteksiz kalacaktı. Çünkü Fakı'nın ölümünden sonra çok geçmeden birdenbire fenalaşan Battal Ağa da dünya değiştirmişti. Nurettin babasının ölümünü umursamadığı gibi ablasının kuma gitmesini de kafasına takmayacak, Döndü her zaman olduğu gibi kızını haklı bulacak, Cemile'yle Güver ise içlerine sinmese de seslerini çıkarmayacaklardı. Bu arada Battal Ağa'nın arzuhalciye gidip Kumru'yu evlatlıktan reddettiğine ilişkin aldığı kâğıt bir işe yaramayacaktı tabii ve maaşı karısı ile dinî nikâhlı kızı arasında paylaştırılacaktı. Kumru ile Kadriye, iki kuma üç aydan üç aya bankaya birlikte gidip maaşı çekecekler, iki evin eksiğini alıp döneceklerdi.

Kumru'nun, babasından kalan emekli maaşına ortak olduğunu öğrenen Eşref eve sarhoş geldiği akşamlarda ya Aşır'ın evini ya da ablasının evini bastı. Kavga etmek istemeyen Aşır, çareyi Kumru'yu köye, babadan kalma eve götürmekte buldu.

Bu arada Selver'le Feramuz'un ilişkisi ayyuka çıkmış, neredeyse mahallede konuşulan tek konu olmuştu.

Ama konuşulmayan, yalnızca Selver'in bildiği bir mevzu ve kişi vardı:

O mevzunun adı aşk, kişi ise Deli Yıldırım...

19

Tuturuk Adil bahçe kapısından girip eve doğru ilerledi. Kapının paslı gıcırtısı yürüyüşünü engellemek, onu durdur-

mak istercesine inlemeyi sürdürdü. Genç adam ister istemez dönüp baktı kapıya. Küfredecekti, vazgeçti.

Dedesi öldükten sonra güvercinlerin yeni sahibi olan Yağız kümesin önüne oturmuş, elindeki bembeyaz güvercini seviyordu. Tuturuk Adil'i görünce fırladı yerinden, ona doğru koşar adım yürüdü.

"Oo, Adil Abi, buyur."

Tuturuk, Paşa Abisinin ortağıydı. Kahvehaneye gidip geldikçe görüyordu onu. Pek konuşmaz, hele yüzü hiç gülmezdi. Yağız ondan çekinir, uzak dururdu. Şimdi karşısında görünce şaşırmıştı ama kendi bahçelerinde olduğu için biraz daha rahattı. Yine de her zamanki asık suratı, birazdan tutuşturulacak çalıya benzeyen tuturuk, uzun, kıvırcık saçlarıyla Tuturuk Adil her an patlayacak, bir şeyleri kırıp dökecekmiş gibi görünüyordu.

Paşa Abisi Tuturuk Adil'i, daha doğrusu onun babasını anlatırdı keyifli anlarında. Bu Tuturuk'un babası Yorgi denilen bir adamın yanında çalışırmış. Pastanede. Derken Yorgi'nin kızına âşık olmuş. Bunlar mülteci. Gün gelmiş tası tarağı toplayıp gitmişler. Tuturuk'un babası da gitmiş onların ardından İstanbul'a. Bir gidiyormuş adam, ortadan kayboluyormuş; bir bakıyorsun çıkıp gelmiş. İstanbul'da onları aradığını söylüyormuş. Bulamıyormuş ki herhalde, dönüp geliyormuş. Her seferinde de pastane açma sevdasına kapılıyormuş. Ama olmamış bir türlü. Kahve açmış açа açа. Babası ölünce Tuturuk devam etmiş kahveciliğe.

"Hişşş, neydi la senin adın?" dedi Tuturuk Adil. Bıraksan dövecek.

"Yağız, abi..."

"Sen Paşa'nın yeğeni miydin?"

Bir yandan da evde başka kimlerin olup olmadığını anlamak istercesine sağa sola göz gezdiriyordu.

"Öyle sayılır, dayısının oğluyum. Bir şey mi oldu abi?"

"Yok bir şey, Paşa işe gelmedi de, burada mı diye bir sorayım dedim. Sizin haberiniz var mı ondan?"

O sırada Güver çıktı kapıdan.

"Ne oldu Yağız, kurban olduğum; kim bu, ne istiyormuş?"

Yağız, Güver'i görünce unuttuğu bir şeyi hatırlamış gibi yüzü aydınlandı; elindeki beyaz güvercini salıverdi boşluğa. Kanat şakırtısı bir süreliğine Yağız'ın aklını başından alıp götürdü, Yağız kendine geldiğinde yengesi ondan cevap bekliyordu hâlâ.

"Şeeyy, yenge, Paşa Abimi soruyor bu. Bu Tutu... Adil Abi."

"Onun evi bura değil, yandaki demedin mi? Onun evi bura değil kardeş, yandaki..."

"Biliyorum yenge, ben onun ortağıyım. Bir-iki kez geldim evine. Sizin evi de o gösterdi bana; burası dayımların evi dedi. Ben Eşref Abi'yi de Nurettin Abi'yi de tanırım."

Güver de, Yağız da lafın sonu nereye varacak diye merakla Tuturuk Adil'e bakıyorlardı. Kuşluk vaktinin alaca ışığı cevizin uykulu yeşiline akıyordu.

"Ee, ne istiyorsun sabah sabah?"

Tuturuk Adil'in suratından kanı çekilmiş, gözleri bile bembeyaz olmuştu. O sırada çatıdaki güvercinlerden ikisi aheste kanat çırpışların hafifliğinde yüzerek Yağız'ın ayak dibine indi. Adil'in suratı biraz daha dağıldı. Öylece baktı kaldı kuşlara.

Güver'in içine bir kurt düşmüştü ama belli etmemeye çalıştı. Lafı dolaştırırsa kötü haberi kendinden uzaklaştıracakmış gibi Yağız'a yöneldi:

"Ne diyormuş sordun mu?"

"Valla ben de bilmiyorum yenge."

Güvercinlere, onları seviyormuş gibi bakarak zaman mı kazandığı yoksa bir şey mi sakladığı anlaşılmayan Tuturuk Adil dalıp gittiği yerden döndü birden:

"Yenge, ben gittim Paşa'ya. Kapı kilitli. Kaç kere çaldıysam kapıyı, bir türlü uyandıramadım. Seslendim, bağırdım, kapıyı tekmeledim, olmadı. Bir de pencereden bakayım dedim. Baktım, pencerenin önündeki makatta yatıyor. Camı tıklattım, seslendim, uyandıramadım. Bir de siz gelin bakın."

"Ben uyandırırım onu," dedi Yağız, fırladı çıktı bahçe kapısından. Aralıktan yukarı koşturup Kumru halasının bahçesine daldı.

Koşarak kapıya gitti. Yumrukladı, Paşa Abisine seslendi, kapıyı zorladı; olmayınca pencereye koştu. Paşa, pencerenin önündeki sedirde yatıyordu sırtüstü. Üzerinde yün yorgan. Uyuyor işte diye düşündü. Camı tıklattı. Tıklattı. Tıklattı. Tam camı kırıp içeri girmeyi düşünürken Güver'in sesi geldi arkadan.

"Dur oğlum, az bekle!"

O sırada Tuturuk Adil anlatmayı sürdürüyordu:

"Biliyorsunuzdur, Cevcet köye, annesine gitti. Yoksa Paşa gelmese onu gönderirdi. Sabah bir geldim, kahve kapalı. Paşa hiç geç kalmazdı. Hele Cevcet de yokken... Biraz bekleyim dedim ama bekle bekle, gelen yok giden yok. Çıkayım gideyim, bir bakayım dedim."

Güver'in Adil'i dinleyip dinlemediği belli değildi. Camı kırmak üzere olan Yağız'ı durdurdu. Eliyle onu kenara ittirdi, cama eğildi. Sonra birden geri çekildi, Yağız'ı da kolundan tuttuğu gibi bir-iki adım uzaklaştırdı pencereden.

Yüzü bembeyaz olmuştu. Sesi titreyerek Tuturuk Adil'e seslendi:

"Kardeşim sen git bir polis çağır."

Yağız hâlâ Paşa Abisinin uyuduğu, camı kırarak onu sarsarlarsa uyandırabileceği düşüncesindeydi.

Paşa Abisi, Mersin'deki ablası Emiş'in yanından yeni gelmişti. Askere gitmesine sayılı gün kalmıştı. Askerden önce hem ablamı göreyim hem de bir güzel gezeyim diye orala-

ra gitmiş, denize bile girmişti. Sabahın köründe kahveye gidiyor, gecenin bir yarısı dönüyordu. Kumru köye gittikten sonra Cevcet'le ikisi kalmışlardı bu evde. İzinli olduğu günlerde neşesine diyecek yoktu. Kısacık bir süre de olsa o meşhur gazete ve dergilerini şöyle bir gösterirdi Yağız'la Cevcet'e. Meme uçları siyah yıldızlarla kapatılmış yarı çıplak kadın fotoğrafları...

Tuturuk Adil ertelediği sona beklenmedik bir anda ulaşmışçasına dikilip kalmıştı bahçenin ortasında.

"Ne sorutup duruyorsun kardeşim, bize geleceğine karakola gitseydin ya..."

Sesleri duyan Kadriye seslendi yukarıdan:

"Ne oldu bacım, ne toplandınız sabah sabah?"

Güver elini bırakmadığı Yağız'ı çekiştirerek ve Tuturuk Adil'i tavuk kışkışlar gibi önüne katarak bahçe kapısına yöneldi:

"Dur geliyorum abla, anlatırım."

20

Kışla'nın geniş arazisinin şehre bakan kuzey eteklerine, tel örgülere kadar dayanmıştı mahalle. Tellere en yakın ev, Dondurmacı Zabit'in, meyve ağaçlarının yanında küçük bir bağ oluşturacak kadar üzüm kütüklerinin de olduğu kocaman bahçeli eviydi. Dondurmacı Zabit seyyar dondurma arabasını her gün iterek Saat Kulesi'nin karşısına, Büyük Sinema'nın önüne götürür, akşam da aynı yolu ama bu kez yokuş yukarı bir hayli zorlanarak dönerdi. Mahallenin çocukları dondurma arabasını yokuşun altında görünce oyunlarını bırakır, bir koşu Zabit'in yanında alırlardı soluğu. El birliğiyle ittirerek eve kadar getirir, çatal kapıyı geçip koca bahçeye girerlerdi. Dondurmacı Zabit, dondurmanın tamamını

satmaz, çocukların payını ayırırdı. Adamın bu tavrının kıymetini bilirdi çocuklar. Onun, Kışla'nın arkasındaki tepenin kuzey yamacına kazıp üzerini çalı çırpı ve otlarla kapattığı kar kuyusuna dokunmazlardı. Hatta bazı erkenci çocuklar Zabit'le sabahın kör saatinde oraya gider, büyük helkelere doldurdukları dişli karı taşımasına yardım ederlerdi. Zabit'in oğlu da onlarla birlikte olurdu tabii. Çocuklar büyüyüp sesleri kalınlaşmaya, bıyıkları terlemeye başlayınca yerlerini yeni çocuklar alıyor, Zabit'in kuyudan kar taşıması, dondurma yapması, akşamları mahallenin çocukları tarafından kuşatılması değişmiyordu.

Tek değişen vardı: Oğlu Yıldırım.

Yıldırım, tüm akranlarıyla birlikte doludizgin girdiği ergenlikten onlar gibi çıkamadı.

Annesi, "Bizim oğlanın heyheyleri üstünde, başında kavak yelleri esiyor," diyordu konu komşuya. Haklıydı da. Ama o kavak yelleri hiç durmadı, hep esti. Kimsenin duymadığı kavak yelleri Yıldırım'ın kafasının içinde esmeyi sürdürdükçe, o, kendini dışa kapattı, sadece kafasındakileri dinlemeyi tercih etti.

Selver de severdi kavak hışırtılarını. Evlenip Ankara'ya gittiğinde en çok arayacağı şeylerin başında kavak hışırtıları gelecekti. Kavak döllerinin insanları kaşıntıya, bıkkınlığa iten etkisinden olsa gerek kavak ağaçlarının Ankara'da pek tercih edilmediğini öğrenecekti. Ama burada gecelerini dolduran, her bir yaprağından çıkıp odasına gelen şıpırtısıyla onu alıp hayal ülkelerine götüren kavakları rüyalarında bile görecekti. Gözünü her yumduğunda kendini memleketinde, işte bu mahallede, bu sokakta, bu evde bulacaktı. Yarı beline kadar evlerle dolu Bademlik, bahçe kapısından çıktı mı karşısına dikilecekti. Dondurmacı Zabit'le kendi evleri arasındaki bir zamanlar kerpiç döktükleri boş araziyi bekleyen çelimsiz, kurudu kuruyacak dedikleri ama her

bahar yeniden dirilen kayısı ve erik ağaçlarıyla sokağa sıra sıra dizilmiş, bir yel bulmaya görsünler, hemen sırtına atlayıp şımarık bir oyun tutturan kavaklar el edecekti ona. Gece buluşmak üzere der gibi. Gece olunca, buralarda ne varsa alıp götürmek istercesine Selver'in uykusunda bile çırpınırdı kavakların hışırtısı. Ne zaman, gerçekte ya da hayalinde kavaklar hışırdasa aklına Deli Yıldırım gelirdi. Akıllısı beni bulmaz ki diye kaderine sitem etmeye başlamasının ilk kıvılcımı oydu.

Yeni yetişip geldiği günlerden birinde aralarında başka gençler de varken konuşmuşlardı kavaklar üzerine. Yıldırım bunu unutmadı. Hatta bunu büyüttü. Her gün karşısına çıkmaya başladı Selver'in. "Seviyorum," demişti Selver. Kavak ağaçlarının hışırtısıydı kastettiği. Mahalledeki bir düğün ya da nişandaydılar. Oğlan bundan ne anladıysa, Selver işte onu anlamadı. Yıldırım birkaç kez mektup vermeye çalıştı. Bu çekingen delikanlının böyle bir cesareti göstermesinin kendisi için ne büyük bir adım olduğunu tahmin ediyordu Selver ama...

"Ama"sı var işte.

Ama Feramuz vardı.

Selver, Feramuz'un dükkânının yolunu tuttuğunda Yıldırım da çarşının yolunu tuttu. Okulu bıraktı, babasına yardım etmeyi bıraktı, arkadaşlarını bıraktı. Konuşmayı bıraktı. Nereye gidip geldiğini, nereleri dolaştığını kimse anlamadı. Kimse merak etmedi, kimse takip etmedi. İz bırakmamak, anlaşılmamak için karışık mı dolaşırdı, bu da bilinmedi.

Yıldırım'ın adı "deli"ye çıktı.

Selver'in adı "kahpe"ye.

Artık ilk iş Selver'in bir an önce baş göz edilmesiydi.

21

Bazı ağaçlar erkenden sarardı, yapraklarını yolup rüzgârın önüne kattı; bazısı yemyeşil hâlâ, inadına. Hiç dökmeyen, hatta sararmayan bile var aralarında. Erken sararanlar, erkenden uyanıp yapraklananlar mı diye düşündü Cevcet. Hepsinden önce tomurcuğa durup çiçek açarak yaprakla donananlar... Yoksa onlar da insanlar gibi miydi, erken açan erken kapanacak diye bir kuralın dışında... Sonradan çiçeklenip, hepsinden sonra yaprağa, meyveye bürünüp, hepsinden önce de sararıp solanlar...

Sarmaşıklar da yeşilden kaçarken şurup, vişne, şerbet rengi tatlılığa yakalanmış, güvez renginde ışıldayıp kalmışlardı.

Bahçedeki masalar, üstlerine yığılan yaprakların altında sessizce bekliyorlardı. Rüzgârın kuytulara sürüklediği kuru gazeller ince salınışlarla, sararan bir mevsimin silikleşen derinliğine kayıveriyorlardı.

Bahçede birkaç gülhatmi kalmış. Gülhatmiler uzun, kıvrılmış boylarıyla sallanıyorlar güz yelinde. Görünmeyen iplerle ağaçlara asılmış da boşluğu bekliyorlar sanki.

Mahalledeki arkadaşlarının şimdi gazel topladıklarını biliyordu Cevcet. Ellerinde çuvallarla Naciye'nin bağındalar. Sararıp solmuş, bakırçalığı olmuş yaprakları yukardan birileri kafalarından aşağı döküyor gibi. Kayısı, erik, armut, elma ağaçları... Bağın alçak taş duvarı boyunca sıra sıra kavaklar. En çılgın sarı da onlarda. Çocuklar, zıplayıp zıplayıp tuttukları dalları silkeliyorlar; yaprak yağmuru artıyor. Çuvallar doluyor. Ekmek pişirirken tandırda yakacak anneleri.

Anne denilince içinde bir bulantı dolaşıyor Cevcet'in.

Kahvenin kapısı açılınca içeri sarışın bir aydınlık doluyordu. Elinde çay tepsisi, masaların arasında dolaşan Cevcet'in dalgınlaşan yüzündeki donuk çizgiler, camlardan içerinin sıcaklığına yansıyan maviye karışıyordu. Bu mavinin suların-

da akıp gidiyordu düşünceleri. Güzün donuk ışıklı renklerinin sarıp sarmaladığı bir bahçe... Babası, her zamanki yerinde minderine oturmuş, ağır ve özenli hareketlerle tabakasından çıkardığı tütünleri sarıyor. Ablaları, radyodaki türküye genç kızlığın verdiği coşku ve zaman zaman da dalıp gitmelerle eşlik ederek el işi yapıyorlar. Abisi, bir ona bir de kendisine ayak kızağı yapmaya uğraşıyor. El genişliğinde, ince uzun tahtanın ucunu bahçe duvarının iki taşı arasındaki boşluğa sokmuş, Cevcet'in tuttuğu yanan çıranın ateşinde tahtayı ısıtarak, kırmadan ucunu yukarı doğru bükmeye çalışıyor. Yanlarında uçları kırılmış bir-iki kızak olamamış tahta ölüsü. İlk yaptığını ona veriyor. Öyle güzel ki! Uçları kalkık. Acayip kayar... Abisi de onun sevincine bakıp gülüyor.

Çayları dağıtmış, boş masaların üzerini siliyordu. Camlardan vuran mavilik azalmıştı. Sarıda ve kirli bir gride erişmişti renkler.

Birkaç yaprak daha süzülerek indi. Bunlar son yapraklardı artık. Kahvenin bahçesi sararmıştı. Ağaçların uç dallarındaki ve yerdeki yapraklara akşamın rengi düştü.

"Ben çıkıyorum Adil Abi," dedi.

Tuturuk Adil, abisinin ölümünden sonra, ne yapsa alttan alıyor, anlayışla karşılıyordu Cevcet'i.

"Peki koçum, sabah geç kalma."

Cevcet, sabah gelmeyeceğini söylemedi Tuturuk'a. Ceplerini yokladı, sigarası ve çakmağı yerindeydi. Çıktı kahveden, otobüs yazıhanesinin köşesinden sağa döndü, Saat Kulesi'ne doğru yukarı yürüdü. Sümerbank'ın önünden geçti, Büyük Eczane'nin duvarına bitişik seyyar arabasında kuruyemiş satan adamdan yüz gram tuzlu fıstık aldı. Aklı erdi ereli, daha doğrusu yolu çarşıya düşeli beri parası oldukça, bu adamdan ay çekirdeği alırdı ama adını bilmezdi. Kimseden duymamıştı. Paşa bile, eczanenin oradaki kuruyemişçi derdi ondan bahsederken. Yirmi metre ilerideki Candan Ku-

ruyemiş'ten alışveriş yapacak kadar parasının olacağı günleri hayal ederek Saat Kulesi'nin yanından karşıya geçti, Yirik Recep'in büfesine ulaştı. İki fayton vardı büfenin yanında. "Battal dedem gibi şimdi faytona binip mahalleye havalı havalı girmek var ama..." diye geçirdi aklından, hemen toparladı düşüncelerini, Yirik Recep'in yine çok meşgulmüş, tek işi etrafında olup biteni gözden kaçırmamakmış gibi çarşıya dalıp gitmiş hareketsizliğine aldırmadan, "Bana bir şarap, bir paket de sigara. İkinci..." dedi.

Nevalesini düzdükten sonra Lise Caddesi'ne doğru yürüdü. Çamlık'tan havalanıp şehrin üstüne dökülen çam kokusu Lise Caddesi'ndeki çam kokularına karışmıştı. Garajların girişindeki Sucukçu Veli Ağa'nın barakasından yayılan kokulara aldırmadı. Bir şey yemeyecekti. Şarabı vardı onun. Garajları geçip Kışla'ya, mahallesine doğru yürüdü. Sokağın köşesini dönecekken mahallenin gençlerinin her türlü pis işlerine alıştırdıkları dişi köpeğe rastladı. Köpek onu görünce hemen çöktü olduğu yere. Aldırmadı Cevcet.

Bahçe kapısından içeri girdiğinde, karşıda, peykede babasını görür gibi oldu. Hep öyle olurdu. Ne zaman bahçe kapısından girse...

Artık kilitlemediği kapıyı gıcırtıyla açıp sofaya girdi, oradan sola dönüp odaya geçti. Paşa Abisinin öldüğü odaya. İşte şu pencerenin önündeki sedirin üstünde...

Paşa Abisi öldüğünde köyde, annesinin yanında olduğu için o gün bugün affetmedi kendini. Niye gittiysem sanki diye çok sorguladı. Gitmeseydi ne değişecekti, ne yapacaktı, bilmiyordu. İlkokulu yarıda bırakıp abisinin yanında, Tuturuk Adil'le işlettikleri kahvede çalışmaya başlamıştı. Bir akşam işten çıkıp eve geldiklerinde, evi bomboş bulmuşlardı. Sadece iki yatak, bir gaz ocağı, bir-iki kap kacak... Annesi, Bekçi Aşır'la nikâh kıymıştı. Paşa çok kızmıştı bu duruma. "Kudurdun mu, kaç yaşında kadınsın, çoluğun çocuğundan da mı utanmıyor-

sun?" demişti. Ama Kumru boynunu bükmüş, "Kadın başıma ben ne yapayım yavrum? Ersiz erkeksiz el âleme karşı kolay mı?" dedikten sonra ağlamıştı uzun uzun.

Paşa Abisi o gün akşam kahvede başlamış içmeye. Ara ara neşelenmiş, türküler söylemiş. Müşteri yokmuş o arada. Tuturuk Adil de bir bira içmiş onunla. Paşa, bir diyormuş Emiş'in oraya Mersin'e gidip orada yaşayacağım, bir diyormuş Ankara'ya, Nazile'nin yanına. Ama önce askerlik. Bütün bunlar askerlikten sonra. Vakit geç olunca kahveyi kapatıp çıkmışlar Tuturuk'un söylediğine göre. Ondan ayrıldıktan sonra gidip tekrar içki almış demek ki. Eve gelip içmiş de içmiş. Pencerenin önündeki sedire uzanmış, yün yorganı üzerine çekmiş. Bir de sigara yakmış. Sızıp kalmış o arada. Sigara yanıyor tabii. Kendi yansa neyse, bir de yorganı yakıyor. Yün yorgan yanacağım diye içten içe tütüyor sabaha kadar. Duman odayı dolduruyor, sonra da Paşa'nın ciğerlerini. Sabah işe gitmeyince Tuturuk Adil çıkıp eve geliyor. Aslında anlıyor durumu. Ama bozuntuya vermiyor, dayısıgilin evine gidiyor. Polis çözüyor olayı. Dumandan zehirlenmiş. Elinde sigara, yerde içki şişeleri, üstünde yarısı yanmış yorgan...

Şarabın tıpasını ağzıyla açtı Cevcet, derin bir yudum aldı; bir yudum daha... İkinci'nin paketini açtı, yedek olarak hazırda beklemesi için sağ yanına yere koydu. Oturduğu sedirden sıyrılıp indi yere. Abisinin üstünde oturuyormuş gibi hissetmişti bir an. Gömlek cebindeki yarım paketi çıkardı, bol dumanlı bir sigara yaktı.

Pencereden vuran gece aydınlığından başka ışık yoktu odada. Bir de sigarasının parlayıp sönen kırmızısı.

Sedirin altındaki boşlukta çay bardakları vardı. Bittikçe yenisini alıyordu. Elini uzattı arkaya doğru, yerini biliyordu, bir tanesi geldi eline. Aldı, ağzına götürdü, kıt diye ısırdı. Hoşuna gidiyordu bu ses. Acının ve çaresizliğin sesi. Garibanlığın sesi. Sonra un ufak etti ağzında. Yuttu. Bir ısırık

daha... Ağzının kan revan içinde kalması önemli değil. Şarapla birlikte ne varsa yutuyor. Şarap bitmek üzereyken köpek geldi aklına. Bir şeyi unutmuş da birden hatırlamış gibi telaşla kalktı yerinden, hızla bahçeden çıkıp sokağa girdi. Köpeği, bıraktığı yerde buldu. Aldı kucağına, eve yöneldi. Sokakta kimse var mı yok mu dikkat etmedi. Önemli değildi zaten. Şu mahalleli bir güne bir gün bu yetim, hem de öksüz çocuk ne yapıyor acaba, ne yiyor ne içiyor diye soruyor muydu? Allah var, Kadriye gözünden ayırmıyordu onu. Anası gittiyse o vardı. Aşır çok sıkı tembihlemişti. Ama Cevcet, ya eve gelmeyip kahvede yatıyor ya da eve gelirse böyle karanlıkta şarap içerek bardak yiyordu. Kendine kızgınlığının böyle geçeceğini düşünüyordu. Şu işe yaramaz Cevcet'le hesabını bu şekilde görüyordu işte.

Az önceki yerine, şarap şişesinin yanına oturdu. Yeni bir sigara yaktı, bardaktan bir ısırık daha aldı. Köpeği de diğer yanına almıştı. Zavallı hayvanı, mahallenin piçleri öyle alıştırmışlardı ki, görevini biliyormuş gibi hemen çöküyordu olduğu yere.

"Merak etme kuzum," dedi Cevcet, "benden sana zarar gelmez. Seni mahallenin göbellerinden kurtardım bu gecelik. Hadi gene iyisin. Dua et bu Cevcet Abine."

Köpek başını bacaklarının arasına koydu, uykuya daldı.

Sigarasını ve şarabı bitiren Cevcet, Paşa'nın öldüğü sedire uzandı, pencereden dışarı, ay aydınlığındaki bahçeye baktı. Kanıyordu bütün ağaçlar. Şakır şakır kanıyordu. Babası olsa ona sorardı bu kanamayı. Abisi olsa ona anlatırdı.

Sabah erken kalkacak, annesini öldürmeye gidecekti köye.

22

Döndü'nün yılan yuttuğunu söylediği günlerden birinde Selver'in düğünü yapıldı.

Mahallenin karşısına bir dağ gibi dikilmiş ve daha akşam olmadan bütün evleri, sokakları gölge içinde bırakan Nohutlu tepesinin hemen ardındaki Kırıksoku Köyü'nün müzisyen abdalları çalarlardı düğünlerde. Tol Çarşı'daki abdallar kahvesinde oturur, düğüncü beklerlerdi. Artık radyolarda türkülerini dinledikleri Muharrem Ertaş ve oğlu Neşet Ertaş da bu kahvede bir zamanlar az oturmamışlardı. Onlar Kırıksoku Köyü'nden değillerdi. Karısı ölünce Muharrem Usta çoluğum çocuğum ortada kalmasın diye onlara bir ana bulmaya gelmişti. Oğlu Neşet de kâh darbuka çalıyor, kâh köçeklik yapıyordu babasının çalıp söylediği düğünlerde. Seyit'in akrabaları da abdallar kahvesinde bir ekiple anlaştılar, eve bayrak dikildi, düğün başladı.

Döndü kendi derdine yandı. Herkes Selver'in düğününü konuşuyor, Döndü'nün yılanını soran olmuyordu. Yine de Döndü lafı oraya getirmenin bir yolunu buluyor, duvarın gölgesinde, yemenilerinin bir ucuyla üstünü yalandan örttükleri ak memelerini copur copur emen bebelerinden ayırmayan komşularına, "Kele bacım, vallaha aha şuramda duruyor," diyerek boğazıyla karnının arasında ellerini gezdirip başlıyordu anlatmaya: Gece içi yanmıştı; uykusundan kalkıp bir tas su içeyim diye helkenin başına gitmişti. Üstünde kapak var mıydı yok muydu, yalan yok bak şimdi, geçmiş gün, orasını hatırlamıyor. Hep o gelini olacak fışkıların suçu; piçlerine öğretmiyorlar bunları. Kapatıyorlar da... yalandan. Ee, oradan da toz toprak ne varsa doğru suyun üstüne. Yılan da açık yer bulursa durur mu, o da su içmek için sarkmış helkeye, içeceğim derken düşmüş içine demek ki. Yılanın yavrusuymuş herhalde. Aha buramda öylecene duruyor. Ağzıma kadar geliyor, geri iniyor aşağı.

Davulcu, misafirler daha sokağın başında görünür görünmez tokmağı vurdu, aynı anda şehrin karşı yamacına, Bademlik'e gidip bir de orada vurdu. Böyle böyle, bir orada bir

burada vura vura düğünün başladığını önce mahalleye sonra tüm şehre duyurdu.

Akşam olunca bahçedeki ağaçlara lüks lambaları asıldı. Çalgıcılar başköşeye oturtuldu. Mahallenin eli lezzetli kadınları günlerdir yemek hazırlığı yapmışlardı düğün evinde. Çorba, taze fasulye, bulgur pilavı, salata, yaprak sarması, turşu, cacık, oklava tatlısı... Rakı masaları kuruldu. Büyüklerinin yanlarında içemeyen gençler için komşu evlerden birinde bir oda ayarlandı. İşinden çıkan, dükkânını kapatan, camiden dönen geldi oturdu sofraya. Ağzına alkol koymayan adamlara, içtikleri meyve suyunun votkalı olduğunu söyleyip adamları kuşku içinde bırakarak onların kararsız, çaresiz, komik hallerine bakıp eğlendiler. Saatlerdir oyun havalarıyla oynayıp coşan kadınlar biraz geri plana çekildi; çalgıcılar daha ağır havalara geçtiler. Kemancı, hayatın derinlerinden her defasında yeni acılar çekip çıkarıyormuşçasına gözlerini yumarak söylemeye başladı. Çakırkeyif olan konuklar dünyanın çilesini çoktan sırtladıklarını belli eden bir kabullenmişlikle kendi içlerine döndüler.

Çocuklar ağaçların arkasında karanlığa bata çıka koşturup dururken oyunlarına sazı, dümbeleği ve türküleri de katıyorlar; gençler kendilerine ayrılan odada ayarı kaçırıp rakı içtikleri çay bardaklarını yere atıp parçalıyorlar, genç kızlar ve kadınlar çalgıcıların arkasında kalan kısımda oyun havalarının hakkını vererek düğünün tadını çıkarıyorlardı.

Kız evinde ise genç kızlar ve taze gelinler def çalan yaşlıca bir kadının türkülerine eşlik ederek hem söylüyor hem oynuyorlardı. Selver, etrafını saran kalabalığın arasında ama çok uzaktaydı. Bir an evvel bitmesini istediği ancak o istedikçe inadına uzayan bir zaman parçasında mengeneye kısılmış gibi hissediyordu. Perdedeki açar açmaz donup kalmış gül motiflerine, titrek, ince bir dalın üzerinde neyi bek-

lediğini bilmeyen serçe ya da bülbül benzeri kuşlara bakarak Feramuz'u düşünüyordu. Onu düşününce perdedeki kuşlar kanatlanıp gidiyor, geride acınası bir boşluk kalıyordu. Biliyordu Feramuz'un yakınlarda bir yerlerde, karanlığa sırtını vererek düğün evindeki sesleri dinleyip iç geçirdiğini. Aklının burada olduğunu.

"Seni babandan isteyeceğim," demişti kaç kez. Dediğini yapardı o...

Çarşı dönüşü yokuşun dibinde yolunu kesmişti Aşır'ın.

"Selamünaleyküm Aşır Ağa."

Aşır şaşırmış, karşılık verip vermemekte tereddüt etmişti. Yakasını toplayıp ağzının payını vermek de vardı, muhatap olmamak da... Bu zamana kadar mahalleye daha fazla rezil olmamak için susmuşlardı oğullarıyla. Üç-beş kişinin bildiğini tüm mahalleye, hatta tüm şehre duyurmanın âlemi yoktu. Hem bir taşı kaldırdın mı altından neler çıkacağını bilemezdin. Doğrusu, ağzı sıkı biri olarak kimse hakkında tek kelime etmeyen Aşır, kendisi hakkında da sağda solda konuşulmasını istemezdi.

"Allah'ın selamını da mı almıyorsun Aşır Abi?"

"De çabuk ne diyeceksen!"

Soğuk bir adamdı Aşır. Kaşları bile muhatabı ile arasına aşılmaz bir mesafe koyuyordu. Bu adamla konuşmak, irtibat kurmak isteyen kişi önce bu kaşları aşmalıydı. Ondan sonradır ki gözlerini görüp nereye baktığını ve o gözlerin neler anlattığını bilebilsin.

Ama mahallenin gençleri soğuk bakmazlardı ona. Çünkü genelevde bekçilik yaptığı yıllarda yaşları tutsun tutmasın içeri girmelerine müsaade etmiş, mahallede karşılaştıklarında görmezden, tanımazdan gelmişti. Gençler de onu genelevin kapısında gördüklerini kimseye söyleyememişlerdi elbette. Karşılıklı suskunluğun gizli anlaşmasını öyle güzel yürüttüler ki, mahallelinin hiçbir şeyden haberi olmadı.

"Böyle ayaküstü konuşulacak bir mevzu değil bu. Bir yere otursak..."

Aşır, Feramuz'la uzaktan da olsa karşılaşmak istemezken böyle bir teklif karşısında etraftan birileri onları dinliyormuşçasına tedirginliğe kapıldı birden. Sağa sola bakındı.

"İstemez!" dedi sertçe.

Sonra bunun bir işe yaramayacağını anlayarak eliyle sırasöğütleri işaret etti:

"Şuraya doğru geçelim. Hem gölge..."

Gölgede olurlarsa görülme ihtimalinin azalacağını düşünmüştü bir yandan.

Dereye aşağı yürüdüler. Gölgenin koyu yerine, salkım söğütlerin serçe cıvıltılarıyla dirilmiş serinliğine girdiler.

Feramuz, lafı dolandırmadan, Selver'e âşık olduğunu, onu Allah'ın emri peygamberin kavliyle istediğini, eğer rızası olursa, anasını ve abisini de alıp kapısına geleceğini söyledi bir çırpıda.

Kendinden bekleneceği gibi sakin, kıpırtısız dinledi onu Aşır. Gözlerini yine püskül püskül kaşlarının altına saklayıp göstermeyerek o sırada cinlerine danışmış da akıl alıyormuş gibi uzun süre sessiz kaldı. Sonra tabakasını çıkarıp bir sigara yaktı. Ona tutmayınca, Feramuz damatlığa kabul edildiği için böyle yaptığını düşünerek sevindi. Bu sevinci bir sigara tellendirerek çoğaltmak isteğiyle kıvrandı. Eli, gömlek cebindeki Birinci sigarasına gitti. Öyle de kaldı.

"Sen evlisin. Benim kızım daha hiç evlenmedi. Bekâr kızını evli adama verdi dedirtmem."

Feramuz, yıllar yıllar önceye dönmüştü çoktan. Sanki Şadiyegilin evinde, o küçük odada, yatak ve yorganların arkasındaki dar aralıkta ama bir o kadar da derin boşluktaydı. Sesini çıkarırsa Şadiye'yi bir kez daha kaybedecekti.

Sustu.

Gömlek cebinin üstündeki eli pakete gitti; tek dal ala-

yım diye paketi diğer eline vurunca birkaç sigara yere düştü. Yerdekileri ezdi, eline gelen bir tanesini ateşledi, söğüdün yapraklarından dışarı, ortalığı yakan gün ışığına doğru üfledi.

"Şimdi bekâr adama mı verdin sanki Aşır Efendi!" dedi, ardından da çay bardağındaki rakıyı dipledi ışığını açmadığı, kapısını da kilitlediği dükkânında oturmuş az ilerideki bahçeden gelen oyun havalarını dinleyerek.

Seyit denen bir adam çıkmıştı ortaya nerden çıktıysa. Karısı ölmüş. Bir kızı varmış.

Feramuz'la Selver'in arasında olup bitenler gizli kalması gereken her şey nasıl oluyor da birdenbire ortaya çıkıyorsa tıpkı öyle, çok geçmeden herkese ayan olmuştu. Ve benzeri her konuda olduğu gibi bu meseleyi çözmeyi iş edinmişti birileri. Seyit gibiler de her zaman tetikte beklerdi zaten. "Buldu tabii lokum gibi kızı," dedi Feramuz, türkülerle başı dönmüş, ağlamaklı, bir duble daha yuvarladı. Semiha'nın ölmesini istediğini söylerdi Selver, Feramuz'un tek sahibi olmak için. Sıkı sıkı sarılırdı. Bırakma beni, derdi. Şimdi aynısını Feramuz hissediyordu; ölemez miydi şu Seyit denen herif! Heyecanlanıp kalpten küt diye gitmeliydi kendini bilen biriyse. İşin en kötü yanı, herif Selver'i alıp Ankara'ya götürecekti. Burada kalsalardı, Selver ne yapar eder ona gelmenin bir yolunu bulurdu.

Şişenin dibinde azıcık rakı kalmıştı; onu da boşalttı bardağa. Gözünün önündeki suyu görmedi. Öylece dikti rakıyı.

Selver, sokağa sıra sıra dizilmiş uzun kavaklardan gelen yaprak hışırtılarını işittiğinde anlamıştı Feramuz'un içtiğini. Onu bir an bile yalnız bırakmayan Cemile'yle Güver'e baktı. Sırdaşlarına. Odayı dolduran, hatta odaya sığmayıp sofaya taşan bunca kadın arasında sadece üçü vardı.

"Kele bacım nerden çıktı bu? Kimin nesi, kimin fesi?" demişti Güver.

"Bana bir koca bulmadan gözlerine uyku girmedi fışkıların. Onlara giren çıkan neyse. Anamın yığdığının yığdığı, dığdığının dığdığı akrabaları mı, babamın cinleri büyüleri mi bilemedim, nerden çıktıysa çıktı geldi bu şikirsiz herif."

"Öyle deme kız, kocan olacak o senin. Koynuna girecek-sin, o zaman nasıl olacak?" diyen Cemile'ye ikisi de çaresiz gözlerle baktılar.

Bu konuşmayı, Seyit'i Selver'e gösterip de, aha bu adam seni istiyor dediklerinde yapmışlardı. İş ciddiye binince, bu adam benim durumumu biliyor mu ki, sorusu beynini tırmalamaya başlamıştı Selver'in. Karısı ölmüş, bir çocuklu adam, daha önce evlenmemiş birine talip oluyorsa? Olamaz mı? Olur tabii. Tamam, olsun da, o mesele ne olacak? Biliyor mudur?

"Nerden bilecek?" dedi Güver. Cemile'yle göz göze geldiler. Sonra güldüler. Selver'e de anlatmışlardı önceden, o da Nurettin'le Güver'in evlenmeden önceki yaşadıklarını biliyordu.

"Benimki başka, ben Nurettin'le evlendim."

"Aracı olanlar dedilerse bu kız böyleyken böyle diye?" dedi Selver.

Yine Cemile'nin penceresinin önündeydiler.

"Anam bacım," dedi Cemile, "sen bu adamı zaten istemiyorsun. Söyle olan biteni, gerisini o düşünsün."

Söyledi Selver. Lafını esirgemezdi o. Adam vazgeçsin istedi.

Ama adam vazgeçmedi. "Olsun," dedi, "siz çarşaf meselesini halledin, anamgile gösterelim, gerisi mesele değil."

Çarşaf konusu Cemile'ye kaldı. Aralarında öyle konuştular. Tavuğu Kadriye verdi. Cemile elinde tavukla Yağız'ı yanına çağırdı:

"Şu tavuğu bir kes kurban olduğum. Kadriye Teyzen kestirecek kimseyi bulamamış."

"Ben kesmem. Kıyamam."

"Biliyorum yavrum, biliyorum da, düğünleri var, işleri acele."

Yağız nasıl kesileceğini biliyordu ama hiç kesmemişti, kesmeyi de düşünmüyordu. Bir yandan da erkek yerine konması, bir erkeğin yapabileceği bir işle sınanması gururunu okşamıştı. Kıbleye döndü, yatırdı tavuğu, ayaklarının üstüne bastı, boynunu sündürdü, bıçağı bir-iki kez yukarı aşağı gezdirdi; Allahu ekber dedi üç kez, çaldı bıçağı. Tavuğun başı elinde kaldı. Boynundan kan fışkırıyorken, annesi, Yağız'ın o âna kadar fark etmediği bir tasa tavuğun kanını akıttı. "Sağ ol oğlum, eline sağlık," dedikten sonra hızlıca bıçağı, tavuğu, ne varsa alıp içeri girdi.

Sonrasını Kadriye'yle hallettiler. Kadriye kanlı çarşafı kızına verdi, neler yapması gerektiğini anlattı.

Selver, Cemile ve Güver ses çıkarmadan, sadece bakışarak konuşuyorlardı. Selver Ankara'ya gidince bir daha ne zaman görüşeceklerdi?

O sırada geceyi yırtan bir nara yankılandı:

"Heeyyyttt ulaannn..."

Düğün evinin dışından geliyordu ses. Selver biliyordu sesin sahibini.

Ama ömrü boyunca bu sesi bir daha duyup duymayacağını bilmiyordu.

İkinci Bölüm

1

Selver, çardakta oturmuş, karşı yamacın güneşte kavrulan gecekondularına bakıyordu. Esmiyordu bugün yine. Asmanın gölgesi de fayda etmiyordu. Terlemeye başlamıştı. Bu kadar kilo aldığı için bir kez daha kızdı kendine. Kim bilir kaçıncı kezdir aynı şeyler geçiyordu aklından. "Bodunun bok yuttuğu gibi önüne geleni mideye indirirsen olacağı bu," dedi içinden. Sonra kendine haksızlık ettiğini düşündü. Onun yerinde kim olsa bırakırdı ipin ucunu. Gerçi o da az direnmemişti. Kendini seviyordu en azından. Kendine kıyamıyordu. Bu kadar kiloyu, bir zamanların, bir bakanın bir daha dönüp baktığı Selver'ine yakıştıramıyordu. Yıllar önce, biri, gün gelecek ve sen aynaya bakamayacağın kadar kilo alacaksın deseydi, gülüp geçer miydi yoksa ağzının payını vermek için şöyle dolu dolu güzel bir küfür mü hazırlardı bilemiyordu. Eğilip doğrulurken bile zorlanıyor, nefesi daralıyor, azıcık hareket ettiğinde hemen terliyordu.

Yasemin, "Anne o kadar da kilolu değilsin, abartıyorsun," diyordu.

Hoşuna gidiyordu bu sözler. Kızı doğru söylüyordu ona göre. Hafif topluydu, o kadar. Yaşıtlarına bakınca kendine haksızlık ettiğini düşünüyordu; çevresindeki akraba hısım kadınlarla, bahçeleri birbirinden kimi alçak duvarlar kimi de kırık dökük, bakımsız çitlerle ayrılmış gecekondulardaki komşularıyla kıyaslayınca hoşnutluğu daha da artıyordu.

Yasemin, bir tepsiye koyduğu çaydanlık, bardaklar, şekerlik ve bir tabak kurabiyeyle geldi çardağa.

"Getir kızım getir. Hararete iyi gelir."

Selver, kızının doldurduğu çaydan derin bir yudum aldı, dört bir yanı dolduran gecekondulara baktı tekrar. Tepelere tırmanıp kendileri tepe olmuş, birbirlerinin gölgesine sığınmış evlere... Küçük bahçelere, ağaç altlarına sığınmıştı çoğu. Birdenbire yolun önüne çıkanını mı ararsınız, sokağı görmeyen, bu gidişle de hiç görmeyecek olan, hatta sokağa nereden çıktığı, nasıl bağlandığı belli olmayanını mı, karmakarışık bir düzende içiçe geçmiş binlerce ev... Yuttukları tepelere tutunmasalar onları bekleyen bilinmez bir boşluğa her an yuvarlanacakmış gibi görünüyorlardı. Son anda yuvarlanmaktan kurtulmanın şaşkınlığıyla donup kalmış olanlar hâlâ korkudan titriyorlarmış gibi gelirdi Selver'e.

Yeşil ayna takındın mı beline
Gelin kurban olam tatlı diline anam diline...

Cavidan radyoyu açmıştı içeride. Selver, açık pencereden gelen sese dönünce Yasemin neşeli bir cıvıltıyla seslendi kardeşine:

"Annemin türküsü çalıyor, biraz daha aç sesi."

Bu türküyü ne zaman duysa geçmişe giderdi Selver. Feramuz'un ona kurban olduğu yıllara... Çok eskiye...

Selver, hep Feramuz'da bulduklarını aradı sonrakilerde. Seyit'te ve Karabey'de... Seyit'i hiç arzulamadı. Canı çekmedi onu.

"Beni alıp da ne yapacaksın, duymadın mı beni!" demişti Seyit'le ilk kez baş başa kaldıklarında.

Adam neye uğradığını şaşırmıştı. Çekinmeden, gözünün içine bakarak, üstelik sorgular gibi konuşan bu genç kızın tavrı karşısında bir süre ağzını açamadı.

"Bir şeyler duydum da... İnanmadım."

"Niye inanmıyorsun, millet yalan mı söylüyor?"

Selver istiyordu ki, bu sümsük herif vazgeçsin ve geldiği gibi hızla defolup gitsin.

Sonradan Cemile ve Güver'le konuşuyorlarken, "Herif unutulmuş çul gibi öylece kaldı, çekip gitmedi anam bacım," diyecekti gülerek. "Neredeyse içime düşecekti."

"Olabilir," dedi Seyit, "insan olanın başına her şey gelebilir. Ben bir şey demiyorum. Yalnız köydeki anamgilin bir şeyden haberi yok. Onlar bunu bilmesinler, aramızda halledelim. Sırdaşların vardır illa ki, onlarla bir olup çarşaf meselesini hallederiz. Düğünü de buradaki bacımın evinde yapacağız. Zaten burada durmayacağız. Ankara'ya gideceğiz. Kimse bilmez bizi orda."

Sen düşürdün beni âlem diline.

Feramuz'la olduğu gibi olmuyordu Seyit'le yaptıkları. Ona karşı bir çekim hissetmiyordu. Sevgi yoktu da, şefkat de yoktu aralarında. Azıcık isteklerini belli edecek olsa adam ne orospuluğunu bırakırdı ne kahpeliğini. Sesini çıkarmıyordu. Hemen bitsin istiyordu. Bitsindi zaten. Böylesi daha iyiydi.

Düğünden sonra Ankara'ya, Seyit'in abisinin evine gelmişlerdi. Leyleğin yuvadan attığı yavruya dönmüştü Selver. Kaderine ağladı her Allah'ın günü. Abiyle karısının her bakışı, her konuşması, her hareketi batıyordu Selver'e. Onlar da batsın istiyorlardı zaten. Ama eve birileri geldiğindeki konuşmaları, tavırları öyle değildi. Birdenbire dünyanın en vicdanlı, iyiliksever, akraba canlısı insanına dönüşüyorlar-

dı. Onlar kendilerini başkalarının gözünde büyütürken Selver'in ne kadar küçüldüğünün farkında değillerdi ya da daha beteri, umursamıyorlardı. Bir geçmişi olmadığı duygusuna kapılıyordu kimi zaman. Doğar doğmaz bu yaşa gelmiş ve hep burada, bu şekilde yaşamıştı sanki. Çocukken, babası, geçmişe dönüp köydeki anılarından, ana babasından, dedesinden, çocukluğundan söz etmeye başladığında, Selver, tüm bunları gözünün önüne getirmeye çalışır, hatta onları görür, seslerini duyardı. O daha doğmadan bunların yaşanıp bitmiş olması ve geçmişte kalması bir kaybetme duygusunu da beraberinde getirirdi. Bir süre sonra da dinlediklerinin kendi anılarına karışmasına şaşardı. Ne çok şeyi kaybettiğini, geride bıraktıklarıyla bundan sonraki yaşantısında bir daha bir araya gelemeyeceğini düşündükçe mutsuzluğu artıyordu.

Bunca zaman sonra birçok anıyla vedalaşmayı öğrenmişti artık.

Oğlu Umut'la bile...

Memleketten haber aldıkça kısa süreliğine bir yolculuğa çıkıyordu, o kadar. O kadar mıydı gerçekten?

En son Döndü'nün öldüğünü haber almıştı. Onu son gördüğünde Döndü, yılan yuttuğunu söyleyip geziyordu. Bunu hatırlayınca güldü istemsizce. İçindeki yılan onu sokup öldürmüştür belki diye düşündü. Aslında rahmetlinin kötü bir insan olmadığını, zihninde ölçüp biçip tarttıktan sonra kabul etti. Cahildi sonuçta. Köyünden çıkıp gelmiş, mahallesinden başka bir yeri görmemiş, duyup gördükleri dışında hiçbir şeyden haberi olmamış bir kadıncağız. Kötüler varken yılan niye gelip onun gibi bir garibanı bulur! Semiha ne güne duruyor? Onu ta o zaman sokup öldürseydi, hayatı böyle mi olurdu? Diyelim ki, Semiha gerçekten öldü, Feramuz dul kaldı; alır mıydı Selver'i? Alırım, alacağım demişti o zaman. Babasından istemişti bile. Dinî nikâh kıyacağım, ayrı ev açа-

cağım demişti. Ama o gâvur babası, Aşır denilen dinsiz, kırk dereden su getirmiş, olur yanını olmaza yatırmış, vermem Allah vermem demişti.

Aşır, gençliği olmayan adamlardandı. Onu gören biri, bu adamın da bir zamanlar genç olduğuna imkânı yok inanmazdı. Nasıl oluyor da bunca kadınla yakınlaşabiliyor, onları koynuna alabiliyor sorusu Selver'in zihnini hep kurcalardı. Az konuşan bu adamın en büyük özelliğinin zekâsı olduğuna karar vermişti sonunda. Zekâsının bir yansıması olarak ağzından çıkan o azıcık laflar da içi dolu, ağırlıklı, anlamlı olurdu. Birkaç cümleyle ikna ederdi karşısındakini. Söylediklerine inandırırdı. Size, itiraz edeceğiniz en ufak bir boşluk bile bırakmazdı.

Turşusunu mu kuracaktı Selver'in? Ne yapacağı belli olmuştu çok geçmeden. Nereden bulduysa bulmuş, Seyit denilen bir dangalağı çıkarmıştı karşısına. Seyit dediğin de Allah'ın bir Seyit'i. Şeye sürülecek tarafı yok. Yalan yok, bir an, olur mu ki bu herifle, koynuna girebilir miyim diye düşündü, aklında şöyle bir tarttı.

Cemile'yle, Güver'le de konuştular. Söz dönüp dolaşıp Feramuz'a geldi. O, yapacağını yapmıştı. Koskoca Aşır'ın yolunu kesmiş, böyleyken böyle demişti. Cemile dedi ki, benim emmimin uçkuru düşüktür. Ona göre gelen ağam, giden paşam. Kele anam bacım demişti Selver, benim babamın yanına destursuz yanaşanın aklına şaşarım. Aşır dedin mi bir düşüneceksin sonra dönüp dolaşıp gelince bir daha düşüneceksin. Aşır'dan bir kıl koparmak kolay mı? Doğru söylüyorsun kız, demişti Cemile, ben hep korkarım babandan. Cinlerini üstümüze salar diye aklım çıkar. Hakikaten kız, demişti Güver o zaman, babanın cinlerini gördün mü? Bir cinle evliymiş diyorlar. He, evli; önündeki boku yedi de bir o kaldı; cin de şu kambur, kaşları bilmem neresinin kıllarına dönmüş bu sümsükten başka evlenecek başka kimseyi bulamadıysa onun da

it sıçsın aklına, demişti. Sonra aklına gelmişti birden. Bu Seyit denilen baş belası, Allah'ın bir afeti, babasının cinlerinden biri miydi yoksa? Diyelim ki öyle. Bu, cin dedikleri her ne karın ağrısıysa başkasına görünmüyordu. Seyit dediğimiz Allah'ın belası ise gün gibi ortadaydı. Sabahtan akşama evde malak gibi yatıyordu. Eğer cin taifesinden ise, kimseye görünmeden, nerden buluyorsa bulsun, hadi ekmekten yemekten geçtim, içtiği boku, sigarasını alsın gelsin.

Bir ev bulana kadar onlarda kalıp kalamayacaklarını sormuştu abisine Seyit. Bu davetsiz misafire, bir emrivakiyle eve çöreklenen herife ne diyecekti abisi! Tası tarağı toplayıp gelmiş. Bir de kızı var yanında: Ayla. Beş yaşında bir öksüz.

Selver uzunca bir süre neye alışacağını, hangisine katlanacağını bilemedi. Seyit ne ev arıyordu ne iş...

Kendi melül melül gözü yaşlı da yâr sen sefa geldin
Benim ile mercimeği daşlı da yâr sen sefa geldin

Türkünün sözleri arasında anılar ölü yapraklar gibi uçuşuyorken telefon sesi geldi.

Selver çayından bir yudum daha alırken saatine baktı. Yine aynı saatti.

"Cavidan, telefona bak, yine sapığımız arıyor. Bekletme puştu..."

Yaklaşık bir aydır aynı saatte telefon ediyordu biri. Açıyorlardı, cevap yok. Hırıltı yok, fısıltı yok, en kısık bir nefes bile yok.

Yasemin on üç, Cavidan on bir yaşındaydı. Bir sapık için yaşın önemi yoktu elbette. Selver'in, babalarının korkusundan kafalarını yerden kaldırmayan kızlarına güveni tamdı.

Kendime münasip yâr bulamadım sen sefa geldin

Çayından bir yudum daha aldı, yerinden kalktı, eve girdi.

"Ver kızım şu telefonu bana."

Cavidan'ın elinden ahizeyi aldı:

"Sen misin oğlum, kurban olduğum? Niye ses vermiyorsun? Ben bilirim, bak kalbim bana bu o diyor, sensin değil mi? Bir ses ver yavrum, kuzum. Bir sesini duyayım. Ne zamandır duymadım sesini. Değişmiştir tabii. Ama ben bilirim. Sen konuş, bir ses ver, ben anlarım. Niye konuşmuyorsun yavrum? Ne yaptım ben sana?"

2

Issızlık çın çın ötüyordu.

Allah her şeyi görüyor, her yeri biliyor diye düşündü.

Her yeri, her şeyi Allah yarattığına göre, Cevcet'in göremediği şu tepelerin ardını, ondan sonrasını, şu derenin geldiği ve gittiği yeri de biliyordur. Bu çın çın öten sessizlik; bu tepelerin, yamaçların yalnızlığı; kayalıkların, kavakların sararmışlığı ürkütücüydü. Söğüt, iğde ve kavakların kimi yerde bir araya toplandığı, çoğunlukla da sıra sıra dizildiği dere boyunda hayat belirtisi var gibi görünüyordu ama uzun süre bakınca aynı bıkkınlığın, ölmüşlüğün orada da hüküm sürdüğünü duyumsuyordu Cevcet.

Bazen yol, gözünde öyle uzuyordu ki, umutsuzluğa kapılıyor, sonsuza kadar bu yolun üstünde kalacağını, ölse kurtulacağını ama ölmeyip, hiçbir yere varmayan bir yol üzerinde debelenip duracağını hissediyordu. Yolun bir an önce bitmesi için koşmaya başlıyordu o zaman. Bodur bir ağacı, yolun kıvrıldığı bir noktayı, yol yüzünden yerlerinden edilmiş kaya parçalarını gözüne kestiriyor, oraya varana kadar tüm gücüyle koşuyordu.

Hedeflediği yere varınca dönüp arkasına bakıyordu orada birilerini görecekmiş gibi. Onu izleyen birilerini... O kadar çok koşmadığını, yolun hiç de azalmadığını fark ettiğin-

de içinden bir alevin gözlerine doğru ilerlediğini hissediyordu. Ellerini dizlerine dayayıp eğilerek nefesini toplamaya çalıştığında koşmayıp da yürümeyi tercih eden gölgesinin alay edercesine ve sakince durup beklediğini görünce sinirleniyordu kendine.

Koşarken, gideceği yere değil de geldiği yere yaklaşıyor, geri dönüyormuş gibi hissediyordu zaman zaman.

Sabah kalktığında başı hâlâ dumanlıydı. Köpek de ayak ucunda uyumuştu. Evde yiyecek hiçbir şey yoktu. Acıdı köpeğe. Kapıyı açtı, çıkıp gitmesi için hafifçe iteledi. O arada sigarasını yakmıştı çoktan. Aşır'ın evine baktı pencerenin gerisinden. Aşır'ın ne zaman köyde, ne zaman burada olduğunu bilmiyordu. Kimseyi görmeyince hızla bahçeyi geçip aralıktan sokağa indi.

Garaj kahvesine girmeden, kafasında tablayla dolaşan simitçiden bir simit aldı.

İki çay, bir simit, iki sigara... Kahvaltı tamamdı.

Kasabalara giden minibüsler boştu. Onlardan yayılan benzin ve mazot kokusu mide bulandırıcıydı. Zaten araba tutardı onu. Bu minibüslerin dolması ve hareket etmesi öğleyi bulurdu. Hem de bir sürü para. Cebindeki para sigara ve şaraba ancak yeterdi. Yürümeye karar verdi. İşinin adı neydi, yürür giderdi.

Muslubelen yokuşunu çıkıp da şehre şöyle bir tepeden aşağı bakınca çoktan yorulduğunu ve yolunun çok uzun olduğunu anladı ama vazgeçmeye niyeti yoktu.

Minibüsle bile çok uzak geliyordu köy, şimdi iyiden iyiye uzaklaşmıştı.

Sık sık nereye yetişeceğim ki diye düşünüyordu. Geri dönmeyi geçiriyordu aklından.

Tozu kendinden önde giden kırmızı bir traktör geçti uzaktan, hemen ardından da bir at arabası. Onu görmediler. Giderken, tarlaları, iğde ağaçlarını, dere boyundaki söğütleri

ve onları güneşli bir uykunun derinliğine belli belirsiz dokunuşlarla uğurlayan rüzgârı da götürmüşlercesine ıpıssız kaldı ortalık.

Şarkı türkü söylüyordu sessizliği bozmak için. Kendi kendine konuşuyordu. Konuşmazsa, sesini duymazsa sesinin yok olacağından korkuyordu.

Tepelerin sırtında otlar, otların sırtında bir bozartı. Alt kısımlarında hâlâ direnen cansız bir yeşerti.

Söğüt söğüt kabaran dere boyları.

Köyde annesi bir başına mıydı şimdi? Bunu daha önce niçin düşünmemişti? Aşır'ın köyde olup olmadığını kolayca öğrenebilirdi halbuki. O, osuruğu cinli herif köydeyse Cevcet nasıl öldürecekti annesini?

Babası ve abisinden sonra annesi de olmayacaktı artık. İşte bu ıssızlığın ortasında nasıl küçücük, çaresiz, yok hükmünde ise hayatın ortasında da aynı durumda olacaktı bundan sonra.

Babasının ölmediğini düşünmüştü uzun süre. Sessizliğinden dolayı adamcağızı ölmüş sanabilirlerdi. Sesini çıkarmamış, gözlerini açmamıştır; sorulan sorulara cevap vermemiştir, beni nereye götürüyorsunuz, ben ölmedim, dememiştir. Ölümü baştan kabul etmiştir belki. Götürüp mezara koymuşlardır o böyle yapınca. Mezarda havasızlıktan ölmüştür.

Yorulmuş ve susamıştı. Yolun kıvrımına bakıp boş arazide, tarlalarda yürüyerek kestirmeden gidiyordu. Biraz dinlenmek ve su içmek için dereye doğru yürüdü.

Ayrıçam yakınlarındaydı. Söğütlerin, kavakların solgunluğunu, iğdelerin gümüşî çizgilerini cılız şırıltısına katıp götüren dere bir köprünün altından geçip gidiyordu. Yoldan aşağı dere kıyısına, köprünün altına indi.

Serindi burası. Su berraktı; kendi şırıltısının oyununa kapılmış, sessizliğe doğru akıyordu.

Elini yüzünü yıkadı Cevcet. Avuç avuç su içti. Sonra sırtüstü uzandı köprünün gölgesine.

Burası, dedesi Battal Ağa'nın kamyondan düştüğünde altında yattığı köprüydü.

3

"Bir ev tuttum," dedi Seyit.

"Götür beni, gözümle görmeden inanmam."

"Ula avrat, sen de benim hiçbir dediğime inanmıyorsun. Dinime imanıma yav. Yakın. Bizim bir hemşerinin evi."

Selver, hemşerin başını yesin, dedi içinden. Başını sokacak bir evi olsun da nasıl olursa olsundu. Kendi evi... Bu mıymıntı herifin kendini beğenmiş abisinden ve meymenetsiz yengesinden, onların şımarık ve sümüklü çocuklarından uzakta... Hele de yaptığı her şeyi, essahtan bir iyilikte bulunuyormuş gibi başına kakınç eden yengeden... Gerçi kadına da hak vermiyor değildi. Kocası olacak o burnu büyük adam, önce köyde kaynana kayınbaba yanında ezdirmişti kadını, sonra alıp Ankara'ya, bu iki göz gecekonduya getirmiş, yetmemiş, bir de Seyit'le sıpasını ve Selver'i üstüne atıp kenara çekilmişti. Kadınla dertleştiklerinde acıyordu ona. Kendi durumunu unutuyor, onu teselli etmeye çalışıyordu. Kıt kanaat geçiniyorlardı zaten. Seyit bir gün çalışırsa üç gün yatıyordu. Abisi alıp yanında inşaata, ameleliğe götürüyor, Seyit ertesi gün ya hasta olduğunu ya da bir tarafının ağrıdığını bahane ederek kalkmıyordu öğlene kadar. Selver, sofrada ev sahiplerinden biriyle göz göze gelirse lokmalarının sayıldığı hissine kapılıyordu. Lokmalar ağzında büyürken oturduğu yerden yok olup görünmez olmak istiyor, doymadan kalkıyordu sofradan.

Seyit'in bulduğu ev, bahçesiz, kapısı dar bir aralığa açılan

iki göz bir gecekonduydu. Pencereleri dar aralığa ve karşı gecekondunun sıvasız duvarına bakıyordu.

Ev sahibi adamın karısı iyi birine benziyordu. Bakışlarından belliydi. Uzun zamandır hissetmediği bir yakınlık duygusu uyandı Selver'in içinde. Ev sahibi adam ise az önce abdest almış ya da birazdan –müsaade ederlerse tabii– abdest almaya niyetlendiğini ve güya içinden zorunlu haller dışında hiç çıkmadığı camiye dönme isteğini herkesin gözüne sokar gibi gezinen bir tipti. Evin kirasının ne kadar olduğu sorulunca adam Mekke'den girdi, bir süre çöllerde dolaştı, Medine'ye geldi; bu arada cennet ve cehenneme şöyle bir göz attı, sonra anasının nikâhını istedi. Selver, bula bula bunu mu buldun, demek için baktı kocasına ama o gevşek gevşek sırıtmakla meşguldü. Seyit'in sırıttığını görünce Selver de gülümsedi gülümseyebildiğince. Ev sahibine bakıp içinden, Seyit'ten kira bekleyen anasından şey beklesin, diye geçirdi; gülmemek için kendini zor tuttu.

Sonraki aylarda ev sahibini kapılarında fazlasıyla gördüler tabii. Maddiyat önemli değildi elbette, onun parayla işi olmazdı; hem hemşeriydiler, Seyit'in abisinin de hatırı vardı; amma velakin, herkes ev geçindiriyordu, çoluk çocuğun nafakası malum, üstelik burayı eve ilave ederken az masrafı olmamıştı, daha bir sürü borç vardı geride...

Bitpazarından üç-beş eşya alıp eve yerleşmişlerdi ve Seyit ilk günler işe gitmişti.

Ev sahibi kadın, durumlarını, nasıl olduklarını sorduğunda, "Yavan yaşık geçinip gidiyoruz işte," diyordu. Bunu söyledikten sonra annesi Kadriye geliyordu aklına. Annesinin onu düşünüp düşünmediğini merak ediyordu. Kızımı gönderdim ta Ankara'lara elin adamıyla, ne yiyor, ne içiyor, nerde yatıp kalkıyor, bir de elin öksüzü var... Daha el kadar sabi. Selver ne zaman büyüdü de elin bebesine bakacak? Bunları soruyor mudur? Kadriye, akşama ne pişireceğinden baş-

ka soru sormuş mudur kendine? Ayak kokusundan yanına varılmayan Aşır'dan mümkün olduğunca uzak durmak dışında başka bir şey düşünmüş müdür? Selver'e, beyaz gelinliği içindeyken sımsıkı sarılıp, "Bundan sonra gözünün önüne bak kızım, bizim bizden başka kimsemiz yok," derken söylemek istediği neydi? Biz? Bizden başka kimsemiz yok!

Bu gerçeği çok erken öğrendi Selver. Fırlatılıp atıldığı yere bir daha dönmeyecekti. Seyit'in çalışmaya niyetinin olmadığını anlamıştı. Kirayı ödeyemiyorlar, biriken borçları yüzünden bakkalın önünden geçemiyorlardı. Selver, dizinin dibinden ayrılmayan, sessiz, uslu Ayla'ya baktıkça, alıp başını gidemeyeceğini, bu bahtsız çocuğu babasının vurdumduymazlığına terk edemeyeceğini derinden hissediyordu. Mecbur kalmadıkça konuşmuyordu çocuk. Bir çocuk annesine nasıl bakarsa öyle bakıyordu ona.

Bu derme çatma gecekonduyu Ayla yüzünden yuva bildi Selver. Hamile olduğunu öğrendiğinde kararını vermişti.

Ev sahibi kadına gitti. Sarma sarıyordu kadın. Selver geçip karşısına oturdu, asma yapraklarından alıp sarmaya başladı.

"Biliyorum abla, yüzüm yok sana karşı. Ama bir şey danışmaya geldim. Bana bir akıl ver, yol göster. Ne yapayım ben? Çalışmak istiyorum. Benimkinin durumunu biliyorsun. Belli bir işi yok. Borcumuz birikti. Evde küçük çocuk var. Pişirmesen, tencere kaynatmasan olmuyor. Sen de ara ara işe gidiyorsun. Ben de çalışsam diyorum."

Bir çırpıda söylemişti. Durursa devam edemeyecekmiş gibi gelmişti ona.

"Bir iş var mıdır bana göre?"

Kadın avucunda yuvarladığı son sarmayı da tencereye koyduktan sonra kafasını kaldırıp Selver'in gözünün içine baktı.

"Olmaz olur mu? Hacı Bayram'da bir lokantada bulaşıkçılık işi var. Yaparım dersen, konuşurum."

4

Cevcet köprünün altında yattığı yerden göğe bakıyordu. Gökyüzü birkaç bulutu eline almış, kendini göstermeyen rüzgârla aralarında anlaşarak bir oyun tutturmuştu. Sigarasının dumanı gidip buluta ekleniyormuş gibi geliyordu ona. Cebindeki çakıyı yokladı. Öldürür müydü bu? Ölene kadar sokup çıkarırdı o da. Yine ölmezse? Ya da, yapma oğlum, etme kuzum, öldürme beni diye yalvarır da, onun da acıyacağı tutarsa? Acımak yok! Anası ona acıdı mı? Af yok! Olmadı, boğazını keser. Kan fışkırır kurban kesmişsin gibi. Dün akşam bahçedeki ağaçlar nasıldı? Nasıl da şakır şakır kanıyordu! Ağzında bile yoktu o kadar kan. Abisi çıktı geldi birbiriyle didişen iki bulutun arasından. Onu yatakta nefessiz bırakıp zehirleyen dumanları da alıp gelmişçesine yüzü bulutluydu. Kardeşim, dedi ona; aslan kardeşim, biz anamızın yüzünden öldük. Abi ben ölmedim, diyecekti, vazgeçti; belki de ölmüşümdür, böyle yattığıma ve gökyüzünde olduğuma göre... Böyle ana olmaz olsun, dedi Paşa. Fakı olacak dürzüye varırken bize sordu mu? Her ne kadar benim kapımın iti de olsanız yine de bir hatırınız var, siz ne diyorsunuz, ben böyle bir bok yiyorum, dedi mi? Demedi. Paşa oğlum, baban ölünce evin erkeği sen oldun; artık sen ne dersen o, dedi mi? Demedi. Senin olmadığın yerde, bak aslan gibi yetişip geliyor, Cevcet var, dedi mi? Sen yakında askere gideceksin, yerini kardeşin alacak. Bundan sonra bu evin yükünü o sırtlayacak. Dedi mi? Demedi. Peki, ne yaptı? O kaşlarına ötürdüğüm Aşır olacak moruğa vardı. Altına yattığın adam da bir adam olsa. Kendi çoluğuna çocuğuna faydası yok herifin, sana mı olacak? O dürzü ne yaptı? Senin burada oğulların var, gecenin bir yarısına kadar çalışıyorlar eve ekmek getirmek için, onların başında dur, önlerine bir tas çorba koy, üstlerini başlarını yıka, dedi mi? Niye desin değil mi? Adam şeyi-

nin derdinde. Ee, bizimkinin derdi ne? Öyle değil mi ama? Senin aslan gibi iki oğlun var. Ne dedin de yapmadılar? Hangi bir dediğin iki oldu? İnsan bir düşünür, ben oğullarımı bırakıp gidersem bunlar ne yer, ne içer, akşam işten eve geldiklerinde kimseyi göremezlerse canları sıkılmaz mı diye... Konu komşu ne der? Hadi konu komşuyu eşek kovalasın, ne derlerse desinler. Anandan, kardeşlerinden de mi utanmadın? Onların da bir dayılığını görmedik ama... Sahip çıktılar mı sana ben öldükten sonra? Çıkmazlar, çıkmazlar, onların kendilerine hayırları yok. Eşref dayım ciğerlidir, vicdanlıdır da Nurettin'i salla gitsin. Sen şimdi cebindeki bıçağı anamıza mı sallayacaksın, Aşır'a mı?

Aşır?

Bak bu hiç aklına gelmemişti. Öyle ya, Kumru'nun aklını çelen o değil miydi? Aşır allem kallem etmiş kandırmıştı onu. Yoksa bir ana, çocuklarını piç gibi ortada bırakıp gider miydi? Yılanın başı Aşır...

Yerinden doğruldu Cevcet, az önce konuştuğu bulutun önünden akıp giden dereye düştüğünü gördü. Bükteki karamuklar, kuşburnu çalıları, tavşan elmaları da suya inmişti. Güz yapraklarının hışırtısı geldi ilerideki kavaklardan.

Dünyanın sonunda bir boşluk varmış da oraya düşmüş gibi hissediyordu. Bir an önce o boşluktan kurtulmak için hızla yürüdü. Terk edilmiş bir benzinliğe düştü yolu. Eski günlerin acılı ya da mutlu pek çok hikâyesine bulanmış sesleri ve çoktan tozlanmış ışığı bir yerlere saklanmış da ilk fırsatta tekrar ortaya çıkacakmış gibi bir hava vardı benzinlikte. Tabelanın gıcırtısı... Burayı daha fazla yalnız bırakmamak için sağdan soldan ve uzaktan gelmiş yapraklar... Ve birazdan beklenmedik bir şeyler olacak da başka bir hayat başlayacak duygusu... Ve burayı boş bulduğundan mıdır bilinmez, daha sert esen rüzgâr...

Kapısı olmayan tuvalete girdi. İçerinin pisliği yetmiyor-

muş gibi geçip giden mevsimlerin, hırsını alamamış rüzgârların, yolu buraya düşen veya burada biten hayvanların pisliği adım atmayı imkânsız hâle getirmişti. Yarısı kırık lavabonun musluğu da yoktu tabii. Dışarı çıkıp tuvaletin duvarına işedi.

Bir zamanlar benzinlik çalışanlarının kullandığı yapının önündeki beton zemine oturdu, sırtını sıvası dökülmüş duvara verdi, bir sigara yaktı. Karnı acıkmıştı, sigara içini iyice ezdi.

Bir genç geldi o sırada. Yaprak gibi zayıf, rüzgâr hafifliğinde biri.

"Selamünaleyküm. Hayırdır hemşerim, ne arıyorsun burada?"

Annesini, o yetmedi babalığı olacak Aşır denilen adamı öldürmeye gittiğini söyleyecekti neredeyse. Sahi, asıl öldürülmesi gereken Aşır'dı. Aslında birini öldürüp diğerini bırakmak akıl kârı değildi. Eli değmişken ikisini birden...

"Hiiç... Geçiyordum."

"Buranın sorumlusu benim."

"İyi kardeşim, yemedik ya..."

Oğlan yaklaştı, gelip oturdu Cevcet'in yanına. Sigara istedi. Başka zaman olsa sigarayı esirgemezdi Cevcet ama sayılı sigarası kaldığı için gönülsüz uzatıp yaktı.

Yakında burası tekrar açılacakmış. Eskisinden daha çok iş yapacakmış. Bu civarda çok ihtiyaç varmış çünkü.

"Ben işleteceğim. Mahmut Abi bana emanet etti burayı."

Cevcet nasıl olsa buraları bir daha görmeyeceğini düşünerek herhangi bir şey sormadı. Mahmut Abi büyük bir adam olmalıydı. Burasını kendi işletmeyecek kadar meşgul biri. Şans bizim de yüzümüze şöyle bir gülmedi ki, dedi kendi kendine. Müsaade isteyip kalktı. Oğlan nerden gelip nereye gittiğini sormamıştı. Sevindi buna. Aşağıçay Köyü'nde bir ya da iki kişinin öldürüldüğü bu civarda konuşulmaya başladı-

ğında bu oğlanın aklının ucundan geçmezdi Cevcet'le karşılaştığı, hatta bir sigarasını içtiği.

Yoldan ara sıra bir kamyon ya da minibüs geçiyor, onların uzaktan gelip yine uzağa giden sesleri kaybolduğunda dünyanın da bir kısmının yok olduğunu ama hiçbir şeyin değişmediğini, hayatın eskisi gibi aynı şekilde sürüp gittiğini hissediyordu. Annesi ölünce de aynı kalacaktı her şey. Kimse Cevcet'ten şüphelenmeyecekti. Minibüse binmemişti; köye de gece girecekti kimseye görünmeden. İnsan annesini öldürür mü? Niye şüphelensinler ondan?

Kaç saattir yoldaydı, çok yorulmuş ve acıkmıştı. Hava puslanmış, güneş etkisini kaybetmeye başlamıştı. Köyün sapağına gelince heyecanlandı birden. Cebini yokladı, çakıya dokununca kaybettiği bir şeyi bulmuş gibi farkında olmadan içinde tuttuğu nefesi boşalttı.

Asfalttan ayrılıp köyün toprak yolunda ilerlerken birilerinin onu görebileceği aklına geldi; hızla tarlalara vurup dereye yöneldi. Köy henüz görünmüyordu. Dereye varınca oturup dinlenecekti biraz. Kuşlar inip kalkıyordu tarlalara. Kara kara kuşlar. Kargalar. Aralarında saksağanlar da vardı.

Yılan gömleği gördü birkaç adım ilerisinde. Tırnağından başlayarak tüm bedenine yayılan bir titremeye kapıldı. Adeta uçarak uzaklaştı oradan. Kavakların altına gelip de sırtını ağaçlardan birine yasladığında nefesini de bıraktı. Hâlâ titriyordu. Yavaş yavaş çöktü olduğu yere. Gömleğin sahibi her an, beklenmedik bir anda, ummadığı bir yerden karşısına çıkar mıydı? Onun akrabaları vardır, bir sürü hem de...

Sanki yaşamıyormuş, hayatta değilmiş gibi bir duygu çöreklendi içine.

Derenin cılız suyunda sürüklenen yapraklara yetişmek istercesine yenileri düşüyordu ağaçlardan. Göremediği kuşların sesleri de onların peşinden... Dalıp gitti Cevcet. İçi boşalmış gibiydi. Bir süre sonra oturduğu yerde uyuyakaldı.

5

Selver, Hacı Bayram'da, Zincirli Cami'nin karşısındaki Eti Tandır Lokantası'nda çalışmaya başladı. Bulaşıkhanenin buharlı, su içindeki dar bölmesinden lokantanın arkasına, sokağın genişliğine sigara içmek için çıktığında kısa süre de olsa ferahlıyordu. Zincirli Cami'nin avlusundaki uzun kavakların hışırtısı onu çocukluğunun küçük bahçelerine götürüyordu. Hışırtı olmadığında dolmuşların, gelip geçen arabaların, telaşlı kalabalığın üzerine düşen gölgesi bile yetiyordu geçmişi hatırlamasına. Cemile ve Güver'le ettikleri sohbetleri özlüyor, annesini düşündüğünde burnunun direği sızlıyordu. Feramuz yavaş yavaş uzak bir hayale dönüşmeye başlamıştı zihninde. Dükkânın karanlık odasındaki fısıltılar, içiçe geçmiş nefesler aklından bir bir uzaklaşıyor, rüyaları boş kalıyordu. Sanki hiç yaşanmamıştı onlar. İlk zamanlar, Feramuz'un ne yapıp edip buralara geleceğini ve onu bulacağını umut ederek beklemişti. Sokağın başında gördüğü birini ona benzetmiş, kapı çalındığında onunla yüz yüze geleceklerini düşünerek heyecanlanmış, geceleri perde aralığından karanlığa bakarken onu göreceğini sanmıştı. Pişmanlık duygusu ağır bastığında içinden bir alev boğazına doğru yükseliyor, nefes almakta zorlanıyordu. Bir zamanlar en yakın arkadaşı olan Emiş'in ilk çocuğu öldüğünde olduğu gibi boğazına bir yumru oturuyor, o yumru gözlerine doğru yürüse de bir türlü ağlayamıyordu. Aynı yumrunun, hatta daha beterinin kendi çocuğu elinden alındığında da gelip aynı yere oturacağını ve ne kadar ağlarsa ağlasın bir daha oradan kalkmayacağını henüz bilmiyordu.

Eskiden tek tük içerdi sigarayı, işe başlayalı bayağı artırmıştı. İşin yavaşladığı saatlerde nadiren de olsa dükkânın önüne çıkıp meydana bakarak sigara tüttürmeyi seviyordu.

Dikilitaş'ın tepesindeki leylek yuvası, arkasındaki Vilayet

Konağı'nın dökülmüş sıvaları, çatlamış beton duvarlar... İşportacıların, ayakkabı boyacılarının, oradan oraya koşturan ince boyunlu çırakların yüzlerindeki çok uzaktan bile fark edilen yalnızlık duygusu... Serçelerin yüksek bir ağaçtan dökülen cıvıltısı... Lokanta camlarının gerisinde tüten yemekler, döner kokuları, köfte cızırtıları, kalabalıkla birlikte ortalarda dolanan uğultu... Tüm bunlar Selver'in hayatını kuşatmış, ona artık dönüşü olmayan bir yolculuğa çoktan çıktığını duyurucasına kafasını dolduran görüntülerin içine yerleşmişti.

Gündüz, Ulus'a yolu düşenlerin, yolu Ulus'ta bitmişçesine hep aynı yerlerde dolananların; çorapçısı, dolmuşçusu, işportacısı, büfecisi ve bilumum esnafıyla zaten buralı olanların uğradığı lokanta, akşamın ilerlemesiyle birlikte sarhoşların mekânı haline geliyordu. Garson İsa onların dilinden anlıyordu; paça ya da işkembe çorbalarını içiriyor, ikram ettikleri sigaraları kulağının üstüne sıkıştırdıktan sonra her birini öperek uğurluyordu. Sonra da ekmek dolabının arkasındaki kendisi için kurduğu çilingir sofrasına dönüyor, ayaküstü rakısından bir yudum, mezesinden bir çatal alıp müşteri avlamak üzere kapı önüne çıkıyordu.

Gün boyu bir muhafız gibi etrafı kollayarak kasada oturduktan sonra kısacık boyunu daha da kısaltan takım elbisesiyle ortalarda dolanmaya başladığında topuğunun altına giren paçaları yerleri süpüren Patron Fındık Ali'nin, telefonda, karısıyla nasıl sert, olduğu gibi, kendisi olarak, sıra metresine gelince, nazik, anlayışlı, Fındık Ali değil de başka biriymiş gibi konuşmasına sinir oluyordu Selver. Allah'tan Selver'e asılmıyordu. Metresinden korkuyordu herhalde. Garson İsa ise tam bir garibandı. Selver'den bile gariban. Sarhoş olmuş bir dünyanın içinde çalkalanan bir hayat kurmuştu kendine. Cebeci'de tek göz bir yerde –ev denemezdi oraya– kalıyordu. Kapısında kilit yoktu. Orayı bi-

len, daha önce gelmiş ya da birilerinden duymuş olan ayyaşlar teklifsiz içeri dalıyor, bir köşede sızıp kalıyordu. İsa'ya soracak olursanız, bu âlem ondan sorulurdu. Ankara'nın en nezih yerlerinde çalışmıştı. En kalantor adamları tanırdı. Ulus'ta, böyle bir lokantada çalışacak adam değildi aslında. Geçiciydi burada. Ama Selver merak etmesindi, kurda kuşa yem etmezdi bacısını; onu bir kardeşi olarak bilsindi; İsa burada oldukça, evelallah kimse Selver'e yan gözle bakamazdı.

Selver, bulaşıkhanenin küçük bölmesinden salonu ve kapı önünü izlerken hayat denilen bu can sıkıntısı karşısında ne kadar cahil, ne kadar acemi olduğunu kuvvetle hissediyor, dünyadan habersiz bir kadın olarak kendi küçüklüğünün ve çaresizliğinin farkına bir kez daha varıyordu. İlerde, çok ilerde, o yıllarda ne kadar da masummuşum, dünyanın bunca kötü olduğunu nasıl da bilememişim diyecekti.

Deli Yıldırım'a benzeyen biri vardı caminin orada. O mu değil mi diye bir an paniğe kapılmıştı ilk gördüğünde. Buraya kadar çıkıp gelmiş olabilir miydi?

Deli Yıldırım'ın yine kimseyle konuşmadan, kimsenin yüzüne bakmadan, aynı saatte evden çıkıp aynı saatte sokağın başında görünmeye devam ettiğini düşününce içi bir tuhaf oldu. Dondurmacı Zabit'in öldüğünü duymuştu. Bir tek annesi kalmıştı Yıldırım'ın. Annesi de ölünce ne yapacaktı o zavallı? Ablası kocada, çoluk çocuğu var, belki torunları bile olmuştur. Enişte, bana ne der, elin delisiyle mi uğraşacağım? Yıldırım, herkesin yaşadığı dünyanın kıyısında duruyormuş zaten; kendi tarafına geçmek için bahane arıyormuş. Selver de istiyordu öyle bir kurtuluş. Bir bakmışsın, şu bildiğimiz, pisliğe bulanmış dünyada değilsin. Öyle bir yerdesin ki, sadece kimi istersen onu görüyor, onunla konuşuyor, sevmediklerine yanında yer vermiyorsun. Eve gidince suratına havlayan, elindeki parayı alıp seni beş parasız bı-

rakan, kendi yatıp seni sigara almaya bakkala gönderen bir koca yok.

6

Cevcet uyandığında hava kararmış, kavakların hışırtısı artmış, hafiften ısıran bir soğuk çıkmıştı. Öyle yorgundu ki kalkarken zorlandı. Birkaç adım sağa sola dolandı durdu. Birilerini görecekmiş gibi çevresine bakındı. Gece evde yatarken duyduğu seslerden farklı sesler geliyordu açık arazide. Karanlıktan korkardı. Bir türlü kaçamadığı karanlıktan. Azıcık ışık yeterdi uykuya geçebilmesine. O yüzden evde perdeyi örtmezdi. Dışarıda gecenin elinde kalmış ne kadar ışık varsa onunla idare ederdi. Karanlığın bir yerden delinmesi şarttı. Henüz göz gözü görüyordu, dere boyunca kuru dal aramaya çıktı.

Topladığı çalı çırpıyla ateş yaktı. Canı fena halde şarap istiyordu. Açlığından daha önemliydi bu. İki yudum alsa ne açlığı kalırdı ne gerginliği. Kasaba buraya yakındı. Köhne. Ninesi Döndü'nün köyü de Köhne'den bağırsan duyulacak mesafedeydi. Kaç kere gitmişlerdi. O yüzden bilirdi buraları. Köhne dediğin buraya yürüyerek yarım, bilemedin bir saat. Uyumasaydı, karanlığa kalmasaydı gidip oradan bir şişe şarap, iki paket de sigara alırdı. Sigarası azalmıştı. Birini benzinlikteki oğlana kaptırmıştı zaten. Ben yaşlarda, diye düşündü; o işletse keşke benzinliği. Yapabilir miydi? Niye yapamasın? Mahmut Abisi ona güvenip tüm oraları emanet ettiğine göre... Varırdı yanına. Selamünaleyküm. Aleykümselam. Beni tanıdın mı hemşerim? Tanımaz olur muyum canım ciğerim. Seninle biz, buralar viraneyken karşılaştık. Allah seni inandırsın, canım öyle sigara çekiyordu ki o kadar olur. Cebimde tek dal sigara yok. Kokusunu mu aldım, artık

ne olduysa buraya geldim. Gerçi her gün uğrardım. Koskoca tesis, öyle değil mi? İti var, uğursuzu var. Kimin ne yapacağı belli olmaz. Ayaklarım çekti getirdi. Derken, efendime söyleyeyim, seni, kardeşimi gördüm. Hiç teklifsiz çıkarıp sigara ikram ettin bana. Senin için önemli olmayabilir ama ben böyle şeyleri yazarım bir kenara. İnsanlık böyle belli olur kardeşim. İnsanlık küçük şeylerin altına saklanır. Sen başka yerde ararsın. Gözünün önündedir, görmezsin. Bakmasını bilmezsen görmezsin tabii. İnsanlığı nerede arayacağını bileceksin. Kim insan, kim değil bileceksin. Ben seni bildim kardeşim. Sen insansın. İnsanoğlu insan. Gel beraber çalışalım, burayı beraber işletelim. Ben tek başıma kalkamam bu işin altından. Buraya gelen müşteriye şöyle eli yüzü düzgün bir çay içirmeden olur mu? Olmaz diyeceksin. Ee, bu işin ustası da sensin. Simit getirtiriz Köhne'den. Buraya gelen adamın karnı da aç olacak illa ki, öyle değil mi? Bak, sucuk ekmek de olur. Buranın köylüsü sucuğu nerde buluyor! Ya Köhne'ye gidecek ya şehre. Ee, biz burada yaparsak, vatandaşa büyük iyilik yapmaz mıyız? Yaparız elbette. Valla adam köyünden çıkar gelir, şu benzinlikte bir sucuk ekmek yiyeyim, şöyle tavşankanı bir çay içeyim, der. Demez mi? Vallahi der. Bu oğlanın kafası çalışıyor dedi içinden. Bu benzinlik alır başını gider bu kafayla. Ama onun desteği şart. Cevcet olmadan bu seme oğlanın aklına bunların bir tanesi bile gelmez. Cevcet'in işe el atması şart. Hem Kumru'yu öldürdükten sonra kimse onu bu kadar yakında aramaz. Derler ki, bu işi yapan adam buralarda durur mu, alıp başını gitmiştir, hem de Ankara'lara. Oralarda fink atıyordur şimdi, ne güzel de öldürdüm diyordur. Niye öldürmüş arkadaş, öldüren? Niyesi var mı, hak etmiş ki öldürmüş öldüren. Her şey her yerde söylenmez ki! Millet onu ta nerelerde arıyorken Cevcet burunlarının dibinde dolaşmaya devam eder. Yetmedi, anasının mezarını da sık sık ziyaret eder ki, milletin gözü

hayırlı evlat görsün. Tamam, der Cevcet, başka ne diyecek. Bizim seninle bir geçmişimiz var, oturup sohbet ettik, sigara içtik. Bundan sonra anca beraber, kanca beraber.

Alevler, karanlığın içinden bu dünyaya ait olabilecek titrek görüntüyü toplayabildiği kadar toplayıp ortaya çıkarıyor, şöyle bir gösterip geri alıyordu. İrili ufaklı taşlar, otlar, çalılar, sertleşmiş toprak...

Çömeldi ateşin başına. Sigara yaktı.

Ya ayağına dolanırsa? Ya da Cevcet onun üstüne basarsa, hele hele üstüne otururs a? Ağaçtan inip boynuna dolanırsa?

Yılanlar gece uyur muydu? Yoksa onların da insanların kırk fikirli olanları gibi geceleri gündüzleri belli olmaz mıydı? Daha çok sıcak havalarda ortaya çıkmaz mıydı bu sürüngen yaratıklar? Gecenin serininde, hatta ayazında ne işleri vardı! Hem ateşi görünce ürkmesi gerekmez mi? Niye yaklaşsın ateşe! Ya asıl işi hareket eden şeylere saldırmaksa?

Yılandı bu, ne yapacağı belli mi olurdu? Döndü ninesinin boğazından gürp diye akan o değil miydi? Ninesi onlara geldiğinde az korkmamıştı Cevcet. Döndü bahçe kapısından girdiğinde bir titreme alırdı onu. Ya, o olmam diyesice yılan ninesinin ağzından çıkıp da yere doğru ığıl ığıl akarsa... Akıp da, şöyle kafasını kaldırınca onu görürse... Görüp de, süründüğü yerde tortop olup da, öyle çöreklenmişken atılıp da boğazına sarılırsa...

İnsan gündüz düşünmediklerini gece düşünüyor, gündüz söyleyemediklerini gece söylüyordu kendine.

Eve gitmek istiyor muydu? Gitmeyecekse bunca yolu aç biilaç niye tepmişti? Şimdi ne yapıyordur annesi? Ya da ne yapıyorlardır Aşır'la ikisi? Aşır burada mıdır? Buradaysa yemeklerini yemişlerdir çoktan. Aşır, gün batmadan sofrayı hazır ister önünde. Bir lokma alır ağzına, yavaş yavaş çiğnerken bir yandan da geğirir. Sonra köşesine çekilir, oturduğu yerde uyuklamaya başlar. Belki komşuları gelmiştir oturma-

ya. Cevcet şimdi gitse, evde de birileri varsa nasıl öldürecek annesini? Karnı çok acıktı. Kumru onu görünce aç olduğunu bilir, hemen sofrayı hazırlar. Yavan ekmeğe bile razı şu anda. Aşır evdeyse önce hangisini öldürecekti? Birini öldürürken diğeri gelir ona engel olurdu. Öldürmesin diye arkasından gelip bıçağı saplamaz mıydı? Ya da ellerine ne geçerse kafasına vurup karpuz gibi ortadan ikiye bölmez miydi?

Aşır gerçekten babasıysa? Az duymamıştı bu lafı. Kaç kere kulağına çalınmıştı Cevcet'in babası aslında Aşır diye. Hatta Aşır kendisi söylemiş bunu millete. İnsan babasını öldürür mü? Evet, en çok da babasını öldürür. Hem de kaç kere öldürür. Yaşasaydı Fakı'yı da öldürürdü belki. Fakı onu unutmuş mudur şimdi? Cevcet çok küçüktü ya, onu az gördü ya... Aşır babasıysa Selver de ablası oluyordu o zaman. Baba bir ablası. Ana ayrı, baba bir. Öpöz kardeş oluyorlardı. Ankara'ya gittiğinde iki kapısı olacaktı demek ki; Nazile'nin evi de onundu, Selver'in evi de...

7

Mamak Kömür Deposu'nun üstündeki otobüs durağında bekliyordu. Gecekonduları sırtlamış kambur tepelerden donuk bir sızı yükseliyordu. Her sabah olduğu gibi aklı ve yüreği yine evde kalmıştı. Oğlu boynuna kollarını kenetlemiş, gitmemesi için yalvarıp ağlamıştı.

Hamile olduğunu öğrendiğinde içinde bir umut doğmuştu Selver'in. Oğlan olursa adını Umut koymaya karar vermişti. İlk kez hayatın artık kendi ellerinde, kendi kontrolünde olduğunu hissetmişti. Aynada, bir yüzüne bakıyordu, bir karnına... Bu çocukla birlikte iyileşecekti. Yaşadığı berbat hayatı olduğu yerde bırakıp geleceğe doğru bir koşu tutturacaktı. İçinde taşıdığı yeni hayatın yalnızlığını azaltacağını düşünü-

yordu ama gün geçtikçe yalnızlığı derinleşmişti. Sevdiği bir yalnızlık olmuştu bu. Paylaşmak istemediği, kendi derininde yaşayacağı yeni bir sığınak...

Umut doğduğunda dünya artık eski dünya değildi, Selver de eski Selver... Hatta Seyit bile ilk günlerde başka bir adam olmuştu. Bir lokantada garsonluk yapıyor, eve koşa koşa geliyor, parasını çarçur etmiyordu. Selver'i, sigara istemek için konu komşuya göndermiyordu en azından. Gittiği evin kadınından ricacı olarak kocasından kendisi için bir-iki adet sigara almasını isteyen Selver, utancından kor gibi yanarak ve sonra içeceğini söyleyerek kaçar gibi uzaklaşıyordu komşudan. Kendisini bu duruma düşüren Seyit'e etmediği beddua kalmıyordu ama yüreği serinlemiyordu yine de. Bedduaların bir işe yaramadığının farkındaydı elbette. Kaderine ağlamaktan ve içindeki öfkeyi büyütmekten başka bir şey gelmiyordu elinden.

Kardeşi Tural da Ankara'ya gelmişti. Aşır gibi o da büyü, muska işlerine başlamış, cin tutuyor diye getirilen Macide'yle evlenmişti. Gelin olup Ankara'ya geldikten sonra ilk kez memleketine, onun düğününe gitmişti Selver. Evine, sokağına ve mahallesine karşı nedenini bilmediği, düşündüğünde kendine bile açıklayamadığı tuhaf bir kızgınlık hissettiğinin farkına vardı. Kimseyle görüşmek, konuşmak istemiyordu. Seyit'le evliliğine onay vermişler, oysa karşı çıkabilirlermiş gibi geliyordu bir an, sonra kendisinin bile direnmediğini hatırlayınca, başkalarını boşuna suçlamış olmanın pişmanlığını yaşıyordu. Semiha'ya kuma olmayı kabul etmişti. Feramuz onu babasından istemişti. Kumru'yu annesine kuma yapan Aşır onu Feramuz'a vermemişti. Bu durumda başkalarını suçlamanın haksızlık olduğunu bilse de engel olamıyordu kendine. Mecbur olmasa gelmeyeceğini belli edercesine surat asmıştı çevresine. Cemile ve Güver haricinde kimseyle konuşmamıştı. Gözü hep Feramuz'u aramış-

tı. Düğün işi gündeme geldiğinden beri gözüne uyku girmemişti. Düşler kuruyordu ona ilişkin: Masmavi gözleriyle başka diyarlara ait bir gökyüzünün ardından bakıyordu Feramuz; sarılırken onu içine sokacak ve bir daha bırakmayacakmışçasına kollarının arasında nefessiz bırakıyordu; sesin ne kadar güzel, diyordu, sabaha kadar konuşsan bıkmam; çocukmuşçasına şımarıyordu Selver, susturamazsın beni bir konuşmaya başlarsam deyince, kolayı var, diyordu Feramuz, ağzını kapatırım olur biter. Sonra onu günler geceler boyu öpüyordu. Feramuz düşte değil gerçekte, dükkânda Selver'le ateşli dakikalar yaşarken Semiha hamileymiş meğer. Bir kız doğurmuş Selver'in düğününden sonra. Gültaze koymuşlar adını. Selver, Feramuz'un ne yapıp edip karşısına çıkacağını ve bir fırsatını bulup onunla konuşacağını hayal etmişti. Hatta bunun böyle olacağından emindi. O gözü kara Feramuz böyle bir fırsatı kaçırmazdı ve kulağına neler neler fısıldadığı Selver'i görmeden edemezdi.

Feramuz'u görememişti ama haberlerini almıştı. Feramuz bakkalı kapatıp çarşıda kahvehane işletmeye başlamıştı. Onun yüzünden hapis yatan Nuru Ağa oğullarıyla kahvehaneyi basmıştı bir gün; Feramuz da eline geçirdiği bir sandalyeyi bunların sırtında parçalayınca birkaç günü nezarethanede geçirmişti. Çarşıya yakın evlerden birinde oturan bir kadınla adı çıkmıştı şimdi de. Vukuatları bitmiyor senin anlayacağın, demişti Cemile.

Tural'ın düğününden sonra annesiyle babası da gelip gider olmuşlardı Ankara'ya. Umut doğduktan sonra bir kez de onun kapısını çalmışlardı. Başlarından attıkları, zaten onu hiç sevmedikleri duygusu iyiden iyiye yerleşmişti Selver'in içine. Oğlundan başka şu yeryüzünde tutunacağı ve onu ayakta tutacak bir dal olmadığını bir kez daha anlamıştı.

Seyit, oğlan babası olmanın heyecanını kısa sürede tüketiktikten sonra hemencecik eski haline dönmüş, Selver'e de

Umut'u Ayla'ya bırakıp tekrar işe gitmekten başka çare kalmamıştı. Seyit'in, Ayla'yı okula göndermeye niyeti yoktu zaten, kardeşine baksın diye kızcağızı okuldan almıştı.

Ayla dört yıldır çok iyi bakıyordu Umut'a. Daha dokuz yaşındaydı ama erken olgunlaşmıştı. Çocukken de çocuk değildi aslında. Annesinin yokluğu ve babasının acı veren varlığı bir çocuğun hakkı olan her şeyi almıştı elinden. Ne şımarmaya hakkı olmuştu ne de bir şey istemeye... Konuşmaya bile hakkı olmadığını düşünmüştü. Susmuştu bu yüzden. Umut'a annelik yaparak kendi annesinin eksikliğini kendinde var ediyordu. Doğru dürüst hatırlamadığı için hayalinde tamamladığı bir anneyi oynuyordu. Selver'in gözü arkada kalmıyordu. Ama böyle sabahları evden çıkarken çocuğunun boynuna sarılıp gitme diye ağlaması Selver'i perişan ediyordu. Çocuk içeride ağlıyordu, Selver dışarıda.

Otobüs durağı her zaman olduğu gibi kalabalıktı. Gecekonduların üzerine çöken pus Ankara'nın içlerine doğru iyice yoğunlaşıyordu.

Bir kamyonet yanaştı durağa. Sabırsızlıkla otobüs bekleyenlerin bir kısmı merakla bakarken birkaç kişi sanki hemen o an otobüs gelecek de onun yüzünden yer bulamayacakmışçasına homurdandı. Kamyonet Selver'in önüne gelince durdu; şoför eğilip camı açtı, seslendi:

"Buyurmaz mısın Selver Hanım..."

8

Cevcet, altına gazellerden yatak yapıp sırtını duvara dayayarak sabaha karşı uyuyakaldıktan az sonra uykusunu almış bir gökyüzü çıkıp geldi.

Ağaçlar, kurumuş otlar, rüzgârlı tepeler öylece bekliyordu. Sabırla bekliyordu. Önceki, daha önceki, çok çok önce-

ki yıllarda nasılsa aynı. Neyi beklediklerini bilmeden. Sabrı öğretiyorlardı insanoğluna. Yeni gün, önceki günlerin tekrarıydı ve geçmişi sırtında taşıyarak aslında zamanın geçmediğini hatırlatıyordu.

Kuşların şımarık cıvıltılarıyla birlikte sarışın bir aydınlığa uyandı Cevcet. Gece benzinliğe dönmüştü. Uyku tutmamış ya da gece vakti gezintiye çıkan bir hain yılan ağaçtan sinsice süzülüp –bu puştların yuvası toprağın altında olmuyor muydu– koynuna akarsa veya boynuna dolanırsa diye korkmuştu. Ya da dereye su içmeye inen ve kara olduğu için karanlıkta görünmeyen bir şerefsiz, hazır Cevcet orada uyuyorken, hazır buraya kadar gelmişken dur şunu bir sokayım deyip paçasından içeri süzülürse... en iyisi benzinlik... Oralara zamanında insan ayağı değmiş, hem de fazlasıyla. Bu dere kenarına bir kişi geldiyse oraya bin... Benzinlik şimdi terk edilmiş ve sessiz olsa da, zamanında orada yankılanmış seslerin hatırası var. Belki birileri uğrar, bir araba gelir. Böyle ayakaltı bir yerde yılanın işi olur mu? Şu an harabe ama hep böyle kalacak değil ya. Sahibi burayı böyle bırakır mı? Şöyle bir elden geçirdin mi al sana gıcır gıcır bir benzinlik. Gelsin kamyonlar, minibüsler, gitsin traktörler. Uzun yol otobüsleri bile durur belki. O zaman restoran şart. Restoran da yaptın mı cennet olur burası. Paraya para demezsin. Yılanlar düşünmez mi bunu, düşünür elbet. Bir sürü ıssız, boş yer varken, her an insanların uğrayabileceği bir yerde ne arasın yılan! Uğradın diyelim, biri seni gördü; senden, bırak seni, sülalenden, yedi ceddinden, gelmişinden geçmişinden, uzunundan kısanızdan, eniğinizden cücüğünüzden korkmayan biri... Eline küreği alıp belinin ortasına vurdu mu seni ikiye bölmez mi? Böler. Hem de anamı bile... Hadi kürek bulamadı diyelim. Öyle ya insanlık hali, bulamaz bulamaz. Adam zaten senden korkmuyor; elimi vurmam, o kaygan ve soğuk pisliği ellemem filan demiyor. Kuyruğundan yakala-

dığı gibi havaya kaldırıp şöyle sertçe silkeledi mi belini bıkınını çat diye kırmaz mı? Kırar. Ee, o zaman ne işin var senin eski benzinlikte! Git insanoğlundan uzağa, o da rahat etsin, sen de...

Ee, yılan efendi! Sen öyle sinsi yaklaşıp insanların aklını başından alır mısın? İşte, bir babayiğit çıkar, aha da böyle çat diye... Ne işin var senin Döndü ninemin helkesinde? Ne istedin benim ninemden? Sonra o uyurken, haberi olmadan boğazından akıp gitmişsin de ancak o zaman rahatladı. Ama bize geldiğinde ağzını açıp da konuşmaya başladığında aklım çıkardı benim, bundan haberin var mı? Ninemin ağzı açıkken sen kafanı çıkarıp da ordan bakarsın diye... Aman Allah göstermesin! Ya da süzülüp de ığıl ığıl ortalığa akarsan...

Bunları düşüne düşüne, tarlaların keseğine takıla düşe benzinliğe geldi gecenin bir vakti. Sıvası dökülmüş duvarlar, betonu çatlamış yerler, lambaları patlamış direkler ve duvarlara çarptıkça canı yanmışçasına ortalarda uğunan rüzgârın ıslığı bile dere kenarındaki o ağaçlıktan daha güven verici geldi ona. Gece rüzgârıyla tabelanın gıcırtısı artmıştı ama olsun...

Üşümüştü. Paketine davrandı; tek sigarası kalmıştı. Yaktı. Dünden beri hiçbir şey yememişti. Sigara iyice ezdi midesini. Ne çok yaprak dökülmüştü sabaha kadar. Gökyüzünün bu kadar boş ve sıkıcı olduğunu daha önce düşünmemişti. Bu sıkıntıya benzinliğin ıssızlığı da eklenince içinde bir ürperti dolaşmaya başladı.

Kalktı; sarısı bollaşmış yaprakları çiğneyerek Köhne'ye doğru yürüdü. Yol boyu uzanan tarlalardaki anızların bıktırıcı sessizliği, zamanın geçmediğini, olduğu yerde durup durduğunu boğuk boğuk fısıldıyordu insanın kulağına. Şaşırtıcı bir dinginlik vardı yerle gök arasında. Anızların parıltısı; sarı, tozlu bir buğday kokusu...

Toprak Mahsulleri Ofisi'nin gümüş rengi metal siloları

buranın bir kasaba olduğunu haber verircesine uzaktan göründü.

Kuşluk vaktiydi. Çarşı er saatlere özgü durgunluğu üzerinden atmamıştı henüz. Çıraklar dükkânların önünü sulamış, yalancı bir canlılık yayılmıştı ortalığa. Bir bakkaldan sigara aldı, tam yakacakken vazgeçti. Bakkalın karşısındaki lokantaya girdi. Ondan başka müşteri yoktu. Zayıf mı zayıf, abisi yaşlarında, beyaz gömlekli, parmaklarının arasında yanmamış sigarasıyla şimdiden yorgun görünen garson yaklaştı. O daha bir şey sormadan, "Bir mercimek," dedi Cevcet.

Garson, içeri seslendi:

"Bir mercimek Besim Usta."

Garson yılgın hareketlerle bir tabak ekmek ve kaşık getirdi. Cevcet bir dilimin yarısını koparıp ağzına attı aceleyle.

Az sonra Besim, mutfağı salondan ayıran delikten dumanı tüten çorbayı uzattı. Sonra da kendi çıktı mutfaktan. Elinde bir kâse çorba vardı.

"Şu ezogelini de Şikirsiz Hüseyin Abine götür. Az önce açtı dükkânı, gördüm," dedi garsona.

Garson bir elinde hâlâ yakmadığı sigara, diğerinde çorbayla karşıdaki ne olduğu belirsiz dükkâna doğru giderken Cevcet limon ve pul biberle doldurduğu çorbasına dalmıştı çoktan. İçi ısınmış, gözünün önü ışımıştı.

Besim, çarşıyı kontrol ediyormuşçasına elinde çay bardağıyla kapının önüne çıkmış gelen geçene bakıyor, selam alıyor, laf atıyordu.

Cevcet çorbayı ve ekmeği bir çırpıda yuttu. Bir çorba daha isteyecekti ama cebindeki parayı düşününce vazgeçti. Garsonun ortalarda görünmemesi ve Besim'in kapı önünde olması da işine geldi. Paketi açıp bir sigara yaktı. Hafiften başının dönmesi hoşuna gitti. Aklına şarap geldi. Nereden alabileceğini Besim'e ya da garsona sorup sormama konusunda kararsız kaldı. Sabah sabah şarap soran birine ne gözle

bakarlardı acaba? Önemli miydi? Bir daha karşılaşmayacağı adamların onun hakkında ne düşüneceklerini kafaya takmanın sırası değildi.

Ne idiği belirsiz dükkândan çıkan garsonu bekliyormuş gibi o gelince birlikte içeri giren Besim, sigara dumanına gömülmüş Cevcet'e,

"Afiyet olsun kardeşim, çay içer misin?" dedi.

"İçerim abi, zahmet olmazsa."

Besim kasaya, makamına oturdu.

"Kardeşime bak, zahmet olur mu hiç!"

Garsona bakmasına gerek kalmadı, elinde çayla Cevcet'in dibinde bitmişti.

Besim, çayından son yudumu aldıktan sonra epeydir süzdüğü Cevcet'e, "Yanlış anlama da kardeş, kimlerdensin, seni birine benzetiyorum ama..." dedi.

Kendini ele vermenin anlamı olmadığını düşündü Cevcet:

"Tanımazsın abi, buralardan değilim."

Çayı beğenmedi. Biz böyle çay demlesek müşteri bizi tefe koyar tıngırdatır, diye düşündü. Ama hiç yoktan iyiydi. Hatta bir tane daha içebilirdi. Garson –nihayet sigarasını yakmıştı– Cevcet'in aklından geçeni okumuş gibi çayını tazeledi.

O sırada uzun boylu, karanlık bakışlı, koca burunlu, kara suratlı, şekilsiz, çirkin bir adam girdi içeri.

"Selamünaleyküm."

"Aleykümselam," dedi üçü birden.

"Hoş geldin Hüseyin, içtin mi çorbanı, geç hele..."

Garson çayları getirdi. Kendine de almıştı; Şikirsiz Hüseyin'in masasına oturdu.

"Hüseyin, şu arkadaşı birine benzetiyorum ama çıkaramadım," dedi Besim. Cevcet bir an korktu. Sanki cinayeti işlemiş de eşkali biliniyormuş, bu adam da onu tanımış gibi tedirgin oldu.

Hesabı ödeyip çıktığında Cevcet'in aklında şarap vardı.

Çarşının nerede başladığı belli olmadığı gibi nerede bittiği de belli değildi. Bir aralıktan geçip de sokağa benzer bir yere çıktın mı çarşı bitiyordu. Cevcet şarap ve bir paket daha sigara aldıktan sonra kendini kasabanın dışında buldu. Adamlar peşine takılmışlar gibi bir hisse kapıldı. İlk kez geliyordu bu lokantaya, adamları da daha önce görmemişti. Derdi neydi bunların? Ne dertleri olabilirdi ki, birine benzetmişlerdi, o kadar. Böyle düşününce rahatladı. Yolun iki yanında akasyalar vardı. Battal Ağa'dan çok dinlemişti Köhne yoluna diktikleri akasyaları. Bu yollarda çok emeği vardı rahmetlinin. Kamyondan düştüğü yer buraya yakın mıdır ki diye düşünürken istemsizce gülümsedi. Dönüş yolu daha kısa geldi. Bir-iki kamyon geçti, bir-iki minibüs, bir at arabası... Dünkü yere, dere kıyısındaki ağaçların altına oturdu, şarabını içmeye başladı.

Az ötede kırlangıçlar damla damla döküldüler yazının yüzüne.

Annesine bıçağı sallayacaktı ama ne taraftan ve ilk neresine... Arkasından sessizce yaklaşıp boynuna saplasa, kadıncağız korkardı. Kim olsa korkardı arkasından biri habersizce yaklaşırsa. Ödü patlardı insanın. Öldürmeden önce bir de korkutmaya gerek yoktu. Sonradan üzülürdü Cevcet; keşke korkutmadan öldürseydim, derdi. Yavrum beni niye korkuttun, aklım çıktı derse öbür tarafta, ne diyecekti, yüzüne nasıl bakacaktı? Karşısına geçse, eskiden, çocukluğunda yaptığı gibi, ona sevgiyle sarılacakmış gibi yaklaşsa... Sonra şak diye bıçağı çıkarıp... Yine korkmaz mıydı zavallı kadın? Neden korksun? Korkmaya vakti olmayacak ki! Bıçağı da görmeyecek. Acı bile hissetmeyecek. Cevcet bardak yerken acı çekiyor mu? Acı neyse de, kan kötü. Kan benden uzak olsun, dedi içinden. Gitsin ağaçları kanatsın. Otları, çiçekleri. Toprağı kanatsın. Aksın şırıl şırıl, kıvrım kıvrım, gitsin dereye karışsın. Kan olmazsa ölüme katlanmak biraz daha ko-

laylaşır mıydı? Abisi kansız ölmüştü. Onun ölümünden geriye kan değil, is kokusu kalmıştı. Bir daha çıkmamıştı o koku. Çıkmaması daha iyiydi Cevcet için; abisini hatırlatıyordu ona. Duvarlara sinen is kokusu abisinin onu terk etmediğini, gözünü üstünden ayırmadığını fısıldıyordu kulağına. Bardak yerken kızıyordu Paşa ona. Kendine kıyma, senin suçun yok, diyordu. Sen köydesin diye ölmedim ben. Ölmeye niyetim de yoktu zaten. Daha seni Mersin'e götürecektim, Ankara'ya, belki İstanbul'a. Ama ne yaparsın, ölüm gelip buldu beni.

Keloğlan masalını Emiş ablası nereden öğrenmişti; kimden duymuştu? Kendisi uydurmuş olabilir miydi? Duyduklarını kafasına göre değiştirmiş olma ihtimali de vardı tabii. Cevcet olsa öyle yapardı. Masal dediğimiz o büyülü dünyada, devler, Keloğlan, onun ana babası, krallar, padişahlar, padişahların kızları, saraylar, uçan halılar, şunlar bunlar zaten vardı da, o dünyada yaşayanlardan dinlediklerini mi anlatıyordu insanlar eskiden beri, yoksa ağzı laf yapan kocakarının ya da ak sakallı dedenin biri, dur şu gariban çocukların aklını başından alayım diye uyduruyor muydu? Sonra başka birileri biraz da biz uyduralım diye değiştire değiştire getirip önümüze mi bırakıyordu? Öyleyse Cevcet de uydururdu bundan sonra. Keloğlan, anasını, çocuklarını bırakıp gittiği, onları el âlemin adamlarına muhtaç ettiği için babasını öldürürdü. Sonra sıra öbür babasına gelirdi. Keloğlan bu, durur mu, onu da öldürürdü. Ekmeği yediği için dayağa razı olacak değildi ya, öldürür kurtulurdu. Tarla ortada mı kaldı? Kim mi ekip biçecek? Onun da kolayı vardı: Satardı tarlayı, evi barkı, ver elini Ankara...

Şarabı bitirdikten sonra köye doğru yürüdü. Mezarlık çıktı karşısına. Alçak duvara yaslandı, güz aydınlığında cayır cayır yanan mezar taşlarına, benzi atmış kuru otlara baktı. Dedesi, babası ve abisi şehirdeki mezarlıkta yatıyordu. An-

nesini öldürünce buraya gömerlerdi muhtemelen. Herkes köyden şehre göçerken Kumru tersini yapmıştı. O zaman belasını bulacaktı. İşte şu taşlı tarlanın en uç köşesine atarlardı it ölüsü gibi.

Köyün bütün güvercinleri havalanmış, üstünde uçuyordu, onun burada olduğunu tüm köylüye duyurmak istercesine.

Saman kokusu geldi harman yerlerinden. Severdi bu kokuyu. Bir de elma kokusunu... Annesi elma kurusu vermişti son geldiğinde. Oldum bittim her şeyi kuruturdu. Biber, domates, patlıcan... Hele o patlıcan. Kışın patlıcan yerken soğuktan çatlamış parmakları yemeğin acı suyuna değince sızım sızım sızlardı.

Köpek havlamaları işitti. Yakın evlerden birinden sıcak ekmek kokusu geldi.

Öğle ezanı okunurken köye girdi.

Evlerden birinin çatal kapısı gıcırdayarak açıldı o sırada. Elinde iğdeden kırmızı değneğiyle ihtiyar bir adam göründü kapı arasında. Ayaklarının altından bir-iki tavuk yarı uçup yarı yürüyerek bahçeden dışarı fırladı. Cevcet görünmemek için bir evin böğrüne iyice yapıştı. Adamın sırtında sako. Şalvara benzeyen pantolonunu kendir uçkurla bağlamış. İğdeden kırmızı değneğini beline enlemesine koyup kollarını sağdan soldan geçirdi, dengesini onunla sağlıyormuş gibi hafiften öne eğilerek ağır ağır yürümeye başladı.

Kumru kapı önüne oturmuş iplik eğiriyordu. Sol koluna doladığı yünü, parmaklarının arasından iğe dolayıp inceltiyor, sağ eliyle de iği ağırşaktan tutarak çeviriyordu.

Köy hayatına çabuk alışmıştı Kumru. Köyde doğmuş, orada büyümüş, aklı ermeye başladığında kendini şehirde bulmuştu. Battal Ağa, evi, bağı bahçeyi, tarlaları tek kuruş almadan kardeşine bırakıp da şehre göçtükten sonra bir-iki düğün dışında köye yolu düşmemişti Kumru'nun. Ama Aşır'la nikâhlanıp bu köye geldiğinde, uzun yıllar sonra ka-

palı bir odanın penceresi açılmış da içeri dolan tozlu güneş ışığında o güne kadar sessizce beklemiş ne varsa ortaya çıkmışçasına tanıdık gelmişti her şey. Zihninin her köşesine bildik, eski bir ışık düşmüş ve zamanın içine gömülmüş hatıralar mezarlarından birer birer çıkmıştı. Başladığı yere döndüğünü, yolculuğunun burada sonlanacağını kulağına fısıldayan, rüyalarına kadar taşıyan bir duygunun kollarında sorular sormaya başlamıştı kendine. Üç aydan üç aya babasından kalan maaşı çekmeye şehre gittiğinde artıyordu kafasındaki sorular. Cevcet'i görmek için kahveye gittiğinde, oğlunun onu görür görmez ortadan kaybolması, akşam eve gelince görürüm düşüncesiyle bir-iki gece Kadriye'de kalmasının da işe yaramaması uykularını kaçırıyordu. Cevcet eve uğramıyordu o varken. Köyü bırakıp evine dönmeyi çok düşünmüştü. Döndü'nün parasını böldüğü için Nurettin iyice düşman kesilmişti ona. Battal Ağa'nın arzuhalciye yazdırdığı, muhtarın imzasını ve mührünü taşıyan kâğıdı sağda solda millete gösterip babasının Kumru'yu evlatlıktan reddettiğini ve bu parayı alamayacağını bağıra çağıra anlatıyordu. Resmî kurumlara başvurmuş ama sonuç alamamıştı tabii. Kumru ise en baştan işini sağlama bağlamıştı. Taha Bey yol göstermiş, hatta maaş bağlanana kadar bu işi takip etmişti. Aşır'la evlendiği için besledikleri kızgınlık maaş meselesiyle zirveye çıkmıştı iki kardeşte. Eşref, Feramuz'la ilgili duyduklarından beri yüzüne bakmıyordu zaten. Kumru ise kardeşlerinin sahip çıkmamasından şikâyetçiydi. Neyi var neyi yoksa paylaşmıştı onlarla; yok dememiş, elinden geldiğince ablalığını göstermişti. Bir türlü kumalığını kabul ettirememişti onlara. Aşır'ı mahallede kimse sevmez ama başları sıkıştığında, sen ağasın, sen paşasın diyen kapısında sıra olurdu. Nurettin'le Eşref de düşman bellemişlerdi onu. Kumru başka gözle bakmıştı Aşır'a. Kimseye zararı olmayan, kimsenin arkasından konuşmayan, ba-

şı sıkışanların derdine koşan bir adamdı ona göre. Başı ağrıyan, içi daralan, uyku uyuyamayan, kocasıyla geçinemeyen, koca arayan ona gelirdi. Parası olandan, verirse alırdı; olmayandan almaz, vermeyenden istemezdi. Kumru, onun yanında kendini güvende hissetmişti her zaman. Bu köye ve eve de alışmıştı. Tek derdi Cevcet'ti. Onu düşündükçe bir yumru gelip yerleşiyordu boğazına. Gün boyu evin sekisine oturup uzak tepelerden gelen rüzgârın kuru toprakta esişini, meyve bahçelerindeki dalları kırışını ve daha sararmamış kavak yapraklarını bile acımasızca yoluşunu seyrederken harman yerinden doğru oğlunun geldiğini hayal ediyordu. Cevcet yaklaşıyor, bu zamana kadar hiç yapmadığı bir şeyi yaparak sarılıyordu ona. Anam, diyordu, anam, çok göresim geldi seni.

Hiçbir şey demedi Cevcet. Herkesin geldiği yerden, köy meydanından doğru değil de aniden yerden bitivermişçesine evin arkasından gelmiş, Kumru da neye uğradığını şaşırmıştı. Doğrudan annesinin eline vardı, öpüp başına koydu. Kumru sımsıkı sarıldı oğluna, şarp şarp öptü. Durdu durdu öptü. Burnuna gelen şarap kokusuna aldırmadı. Dört dönmeye başladı ortada. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilmiyordu. Nihayet konuştu:

"Açsındır sen kurban olduğum. Ne zaman geldin, nasıl geldin?"

Cevcet birdenbire çocuk olmuştu. Eski günleri alıp bugüne getiren öpüşlerdi bunlar. Anne sıcaklığını saklandığı yerden, çocukluğun unutulmayan rüyalarının arasından alıp gelen öpüşler... Dün erken saatte yayan yapıldak yola koyulduğunu, geceyi eski benzinlikte geçirdiğini söylerse annesi bin tane soru sorar, vah tüh eder, kızmasa bile üzülürdü. Ne diyecekti, seni veya ikinizi birden öldürmeye geldim ama ilk gün cesaret edemedim mi diyecekti? Dışarıda, kurdun kuşun içinde, taşın toprağın üstünde aç biilaç yattım dese üzü-

lürdü kadıncağız. Öldürmeden önce bir de üzüp canını sıkmanın âlemi yoktu. Öbür tarafa üzgün mü gitsindi?

"Pek de aç değilim, çorba içtim."

"Ne çorbası, nerde içtin?"

"Köhne'de."

"Köhne'de ne işin vardı, köyün aşağısında inmedin mi?"

Cevcet bu soruyu beklemiyordu. Doğru ya, önceki gelişlerinde sapakta iner, köye kadar yürürlerdi. Tepeyi aşıp dereyi geçtin mi al sana asfalt...

"Uyumuşum. Minibüs durunca uyandım. Bari bir çorba içeyim dedim."

"İyi etmişsin de kurban olduğum, keşke paranı boşa harcamasaydın. Köhne aha şurası. Burada yerdin. Orada nereyi biliyordun da nereye gittin?"

"Ne bileyim, baktım öyle; Besim diye birinin lokantasına gittim. Bir de Şikirsiz Hüseyin dedikleri bir herif geldi; bunlar tutturdu seni bir yerden çıkaracağız, seni birine benzetiyoruz filan... Uyladılar da uyladılar. Yok hemşerim, ben buradan geçen bir yolcuyum, beni nerden tanıyacaksınız, dedim ama kime ne anlatıyorum..."

İçi cız etti Kumru'nun. Besim'i ve karısı Halime'yi hatırladı. Onların evini... Parayı bozdurmak için dükkânına gittikleri Şikirsiz Hüseyin'i... Ne zaman Aşır'la Köhne'ye gitse onlara rastlamaktan korkardı. Feramuz... Kanına giren Feramuz. Bir çocuk gibi kanmıştı ona; peşine düşüp buralara kadar gelmişti. Halime'nin evindeki o yer yatağı... Feramuz'un öpüşleri hâlâ düşlerinde o sıcak saatleri tekrarlayıp duruyor ama pişmanlığı ve kendine öfkesi de her defasında katlanarak artıyordu. Halime'ye, şimdi bu herif dek durmaz, sen suyu ısıt, dediği ânı yeniden yeniden yaşıyordu içinde. Bunca düşüncesizliği nasıl yaptığına kendi de şaşıyordu şimdi. Eşref az kalsın onun yüzünden katil olacaktı.

Dar sofanın ucundaki ocağın başına geçti; iyice cılızlaş-

mış ateşi üfledi, hemen yanda yığılı duran kuru dallardan alıp tek tek kırarak ocağa attı. Bir daha üfledi. Koyu bir duman yuvarlandı, sündü dalların üzerinde, Kumru'nun suratı duman içinde kaldı. Gözleri yaşardı, uzun uzun öksürdü. Cevcet de arkasından gelmiş, ocağa yakın mindere oturmuştu.

"Anam olacak Döndü Karı ne yapıyor?"

"Ne yapacak, önüne gelene gelinlerinden dert yanıyor. Güver Yengem onu aç bırakıyormuş."

"O da zamanında az aç bırakmadı onları. Ama yok, Güver yapmaz öyle. Cemile de yaptırmaz hem."

"Maaşımı Nurettin yiyor, bir de beni aç bırakıyorlar diyor. Yiyorsam kendi maaşımı yiyorum, diyor bir de..."

"Nurettin desen, bak o yapar. Az değildir o. Kendi doymadan çoluğuna çocuğuna bir lokma koklatmaz. Vicdansızdır, hem de nasıl. Eşref'e bile neler etti. Onun yüzünden sakat kalıyordu Eşref dayın. Şakir'le Gök Halit kurtardılar onu. Oğlan sızım sızım sızlanarak yattı da bu Nurettin dalga geçti. Tosbağa eti yedirdik dayına..."

Hikâyeyi biliyordu Cevcet, kaç kez dinlemişti. Zaten nerde bir tosbağa görse veya lafını duysa aklına dayısı ve Şakir emmisi geliyordu.

Helaya gitmek için dışarı çıktı, evin arkasına dolandı. Bahçenin uzak köşesindeydi kapısı doğru dürüst kapanmayan hela. Yolunmuş ağaçlar ve çalı çırpının rengi atmış çizgi kalabalığı bahçeyi olduğundan daha da ıssız, terk edilmiş gösteriyordu. Bir kenarda kırık bir kağnı tekeri, onun yanında eski bir arı kovanı... Kuru otların arasında ağır ağır ilerleyen bir tosbağa gördü. Çok acırdı bu hayvanlara. Birileri onları hapsetmiş gibi gelirdi. Kabuklarını kırıp çıkarmak isterdi. Tosbağa ilerideki çalıların altında gözden yitti. Aşır'ın ne zamandır buralara el atmadığı belli oluyordu. Birden durdu. Sahi, Aşır burada mıydı?

Çisil çisil yağmur inmeye başladı birden. Beklenmedik bir şeydi. Havada bulutlar surat asmış, aşağı doğru kötü kötü bakmaya başlamışlardı ama doğru dürüst haber vermeden içlerini dökeceklerini de belli etmemişlerdi.

Cevcet eve girdiğinde Kumru sahanda yumurta pişirmişti. Tereyağı kokuyordu sofa.

"Gel kurban olduğum, o kadar yoldan geldin; azıcık çorba içmeyle olur mu? Ekmek sulamıştım sabahtan. Akşama bulgur pilavı pişiririm. Aşır baban da gelir birazdan."

Yeni sulanıp dinlendirilmiş yufka ekmekle yumurtayı sildi süpürdü. Aşır'ın köyde olması Cevcet'in planını alt üst etmişti. Acele etmemeli, daha detaylı düşünmeliydi. Yer sofrasından kalkıp pencere önündeki sedire oturdu, sigara yaktı. Kumru çaydanlığı çoktan koymuştu ocağa.

Yağmur toprağı ıslatmış, kendi sesinden başka ne kadar ses varsa hepsini alıp götürmüştü.

Kumru geldi, oğlunun karşısına oturdu. İç çekerek baktı ona. Konuşsun istedi. Zamanın yaraları iyileştirdiğini duymuştu. Kimden duyduğunu kesin olarak hatırlamıyordu. Kulağında böyle bir laf kalmıştı. Ağzının içi laf dolu ve her lafı insanı buradan alıp bilinmedik âlemlere götüren Feramuz'dan mı, emrindeki cinlerden bir şeyler mi öğreniyor yoksa onlara mı öğretiyor, ne yaptığı belli olmayan Aşır'dan mı, Taha Bey ya da şimdi hatırlayamadığı başka birinden mi duymuştu bu sözleri, bilemedi. Zaman, ateşi, yangını bile yavaşça söndürüyordu. Oğlu Paşa, yangın olmasa, ateş olmasa bile, ateş olmaya, yangın olmaya heveslenmiş ama dumanını ortalığa salmaktan da geri kalmamış bir ateşin narına yanmıştı. Aslında yangın olamayan bu yangın Kumru'nun zihninde derin çatlaklar oluşturmuştu ve Paşa'nın ölümü hâlâ ilk günkü gibi tütmeye devam etmekteydi. Unutmak için uğraştıkça bu gerçek pas tutmak yerine bir yangın misali parlamaya devam etmekteydi. Paşa askerliğini bitiriyor ve ana ben

geldim diyerek karşısına dikiliyordu. Askerlikten terhis olan herkes gibi ailesinin karşısına artık evliliğe hazır bir genç olarak çıkan Paşa, annesinin gözünün içine bakıyordu. Kumru, Paşa'nın bıyıkları terlemeye başladığından beri çevresindeki yeni yetişen kızları göz hapsine almıştı zaten. Elbet oğlunun kısmeti de bir yerlerde saklıydı. Ne yazık ki nasip olmamıştı işte. Hâlâ Paşa yaşıyor gibi geliyordu ona. Oğlundan kalan bütün izler silinmişti aslında, zihnindeki görüntüsü de her geçen gün değişerek yok oluyordu. Yüzü siliniyordu ama ölmemiş, hep buradaymış gibi tuhaf biçimde Paşa bu evin içinde, şu arkadaki bahçede, şu ocağın yanında, şu şimdi yağmurdan dolayı görünmeyen harman yerinde, şu köşedeki iğdenin yorgun dallarının gölgesinde dolaşıyordu. O buralarda dolaştığı için de Cevcet'in abisinin hasretine dayanamayarak köye geleceğini hayal ediyordu Kumru.

Kumru'nun gözlerinden siyim siyim yaşlar iniyordu. Dışarıda yağmur köyü yeryüzünden silmeye başlamıştı. Yoğun bir pusun içine saklanarak gelmişti ve bir anda oluşturduğu dereciklerde çer çöp yaprak ne bulduysa alıp götürüyordu.

Bu yağmur işinin kendisi için kötü olduğunu düşündü Cevcet. Hazır Aşır da evde yokken işini halledip kaçardı köyden. Ama bu yağmur...

Eliyle cebindeki çakıyı yokladı. Annesine baktı.

"Niye ağlıyorsun ana, ne oldu?"

Kumru burnunu çekti, yemenisinin ucuyla gözlerini sildi.

"Rahmetli abin... Paşa... Bu köye hiç gelmedi. Bak sen geldin, gönlümü hoş ettin. Allah senden razı olsun kuzum."

Cevcet için abisi ölünce annesi de ölmüştü. Ölmeseydi oğlunun yanında olmaz mıydı? Yanında değildi. Yanındaydı belki ama onun yanında da Aşır vardı. Dışarıdayken birdenbire içeri giren biri... Ölülerin yanında başka bir ölü...

Şarabın kafasında oluşturduğu duman yavaş yavaş dağılmaya başlamış, yerine dün yeterince doyamadığı uyku koş-

turup gelmişti; gözleri kapanıyor, başı öne düşüyordu ara ara. Kumru'nun gözünden kaçmadı:

"Bu yağmur da adamın uykusunu getiriyor değil mi? Gel, şu odada yatağın hazır duruyor."

9

Alevler uzadı. Çıtırtılar uzadı. Sağa sola dil attı alazlar. Çıtırtıların içinden çıngılar koptu. Gidip yağmura karıştı. Alevler damla damla toprağa düştü. Yağmur damlalarının yanına. Yağmur toprağı oydu. Toprak tozdu. Bir tosbağa çıktı ateşin içinden. Et kokusu geldi. Alevlerin arasındaydı. Yanan etinin kokusunu duydu. Babası odun atıyordu ateşe. Fakı'nın babası da ordaydı. Hiç görmediği dedesi. Deşirici dedesi. Odunları o dilenmiş. Tosbağayı da dilenmiş. Keloğlan geldi yağmurun içinden çıkıp. O gelince yağmur dindi. Alevler tarlaları da sardı. Tarlalar kanamaya başladı. Toprağın altından kan fışkırdı. Göllendi yağmur gibi. Ağaçlar kanardı ama toprağın kanadığını yeni görüyordu. Babası tarlanın öbür tarafında ekmek bekliyordu. Ekmeği ısırdı. Ama ısırdığı ekmek değil cam bardaktı. Bardağı korkuyla fırlattı elinden. Bardak ateşin ortasına düştü. Tosbağanın üstüne. Kabuğuna. Alevlerin altında kıvrılmıştı kabuk. Fakı odun attı ateşe. Atarken güldü. Sen ölüsün, dedi Cevcet ona. Sen gülemezsin. Sen beni bırakıp gittin. Bir de gülemezsin. Tosbağa çıkmıştı ateşten. Cevcet diri diri yanıyordu. Keloğlan geldi. Paraları Fakı ateşe attı, dedi. Yandı mı tüm paralar? Yanmadı. Kim kurtardı ateşten? Aşır. Aşır mı? Evet. Seni de o kurtaracak ateşten. Tosbağayı kurtardığı gibi. Seni de mi o kurtardı devlerin elinden? Başka kim kurtaracak? Cinlerini gönderdi mi devlerin bile aklı şaşar. Ödü de patlar. Patlamaz mı elbet patlar. Yağmur başladı tekrar. Belki başlamadı

da sadece sesi geldi. Aşır nerde diye sordu Cevcet. Aşır? İşte orda ya... O Aşır mı, o çocuk. Evet, dedi Keloğlan, Aşır o. Seni o çıkardı ateşten. Alevler şimdi de onu sardı. Yanmasın. Çocuk daha o...

Birden gözlerini açtı Cevcet. Yatakta doğruldu. Soyunmadan yatmıştı. Cebini yokladı. Kalkıp pencereye gitti. Yağmur dinmişti. Kasvetli bir yalnızlık yayılıyordu köşedeki iğdeden. Akşam inmek üzereydi.

Sofaya geçti. Kumru onu beklediğini belli eden ama yine de şaşırmış gibi bir heyecanla oturduğu minderde doğruldu.

"Uyandın mı kurban olduğum? İyi uyudun maşallah."

Aşır, pencerenin önündeki sedirde bir bacağını altına almış oturuyordu. Dizine dayadığı elindeki sigara sönmüş bir ateşin dumanı gibi tütüyordu. Cevcet ona baba da demezdi, emmi de... Bu kelimeleri kullanmadan konuşurdu onunla.

"Hoş geldin oğlum."

Kalın kaşlarının altındaki rengi soluk gözleri sevecen bakıyordu.

Cevcet gitti, elini öptü.

"Çok yaşa, el öpenlerin çok olsun. İyi ettin gelmekle. Anan çok merak ediyordu."

Cevcet ocağın yanındaki mindere oturdu. Kumru yer sofrasını hazırlıyordu. Ocağın çıtırtısı sofayı doldurdu. Alevlerin gölgesi tavandan duvara, oradan pencereye sıçradı; her sıçramada şekil değiştirdi. Rüya görmeye devam ettiğini sandı Cevcet. Pencereye sıçrayan alevin gölgesi Aşır'ın yüzünde yanıyordu. Zavallı Aşır yüzünün yandığından habersiz, alevin pencereden çıkıp gitmesini bekliyordu. Bırakayım yansın, öldürmekten kurtulurum, o kendi kendini öldürür, dedi içinden. Ama az önce çocuktu o. Çocukların ölmesine göz yumulmamalıydı. Göz göre göre çocuklar ölüme giderken sessiz kalınır mıydı? Aşır, çocuk olduğu halde, boyuna posuna bakmadan alevlerin en sıcak yerine dalarak gelip onu

kurtarmıştı. Kalk oradan, yüzün yanıyor, kül olup gideceksin, anam da senin narına yanacak, demek için zihninde kelimeleri toplamaya çalışırken Aşır konuştu:

"Oğlum, sen kahvede mi yatıyorsun, eve gitmiyor musun? Kadriye bakıyormuş senin evden yana, göremiyormuş. Yemeğe de gelmiyor, diyor. O da senin bir annen sayılır, orası senin evin, niye gitmiyorsun? İstersen de burada dur. Sen bilirsin."

Cevcet, Aşır'a cevap vermek yerine annesine döndü:

"Demin bahçede tosbağa gördüm."

Kumru pilav tenceresinin kapağını açtı. Turşu çıkarmıştı.

"He, evin tosbağası o..."

"Evin tosbağası mı olur, kaçmaz mı insandan?"

"Yok, kurban olduğum, niye kaçsın... Bilir bizden zarar gelmeyeceğini. Evin tosbağası da olur, yılanı da... Geçenlerde aha şu oturduğun sedirin altında gördüm; topaklanmış yatıyordu. Üstüne de toprak örtmüş. Nerden, nasıl getirdiyse... Aşır babana gösterdim, elleme dedi, onun da evi dedi. Sonra kayboldu yılan."

Cevcet ocağın dibinde hayatı boyunca üşümediği kadar üşüdü o gece. Ne yediğini bildi ne içtiğini... Kumru'nun bütün ısrarlarına rağmen yatmadı. Sabaha kadar besledi ocağı; rüyasındaki gibi yükseldi alevler. Bu ateşe hiçbir hayvan dayanamazdı. Aklı olan yanaşmazdı. Yanaşan diri diri yanardı. Ucu kor olmuş dal parçalarını yakınında tuttu. Gerektiğinde bir kılıç gibi şak diye çekilmeye hazır olmalıydı ateşli dal.

Kumru da uyumadı o gece. Kapı aralığından oğluna baktı da baktı.

Sabaha kadar yağdı yağmur.

10

Banliyö treni, bazı yerlerde kayalıkları, kimi zaman da evleri adeta yalayarak ilerliyor, her istasyonda biraz daha artan kalabalığı geride tek kişi bırakmamacasına yutuyordu; gecekonduların yorgun babalarını, uykusunu alamamış çıraklarını, temizliğe giden çileli kadınlarını birer birer toplayarak tıkırtılarına yeni tıkırtılar ekliyor, puslu şehrin merkezine doğru kıvrılıyordu.

Gecekondular trenin penceresinden solgun resimler misali geçerken vagondakilerin yüzleri de bahçe duvarlarından, yoksul ağaçların cılız dallarından, evlerin donuk bakışlı pencerelerinden, dik yollardan, çarpık çatıların kiremitlerinden geçiyordu.

"Benim bir abim var. Geçen seni görmüş benim yanımda," dedi Sultan.

"Ee?" dedi Selver.

"Seni sordu."

Evleri birbirine yakındı; komşu sayılırdılar. Her sabah hemen hemen aynı saatte çıkıyorlardı evlerinden, ya yolda ya da istasyonda karşılaşıyor, aynı trenle gidiyorlardı işlerine. İkisi de Sıhhiye istasyonunda indikten sonra ayrılıyor, biri bulvar yönüne diğeri Necatibey Caddesi'ne ilerliyordu. Selver, Ulus Hacı Bayram'daki Fındık Ali'nin lokantasından ayrılmış küçük bir işletmenin yemeklerini pişirmeye başlamıştı bir süredir. Trenle gelip gitmeye başlayınca dönüşte değilse de giderken Sultan'la buluşmaya, yol boyu sohbet edip dertleşmeye başlamışlardı.

"Benim neyimi sordu? Ne yapacakmış beni de, soruyor!"

Sultan cilveli bir gülümsemenin ardından koluyla dürttü onu. Yan yana oturuyorlardı. Tepelerinde bir sürü insan dikiliyordu. Onlara duyurmamak için Selver'in kulağına fısıldadı:

"Seni çok beğenmiş. Ne kadar güzel bir kadın, dedi."

Selver'in yüreği oynadı. Birileri duydu mu diye kafasını kaldırıp ayaktaki yolculara baktı. Herkes akıp giden görüntüleri izliyor, trenin tıkırtılarını dinliyordu. Feramuz'dan beri kalbi böyle çarpmamıştı. Çoktan unuttuğunu zannettiği duyguların yakınında, içinin derinliklerinde dolaştığını fark edince yüzü kızardı.

"Kız kudurmuş mu koca herif, o nasıl laf öyle, tövbe tövbe!"

Sultan kikirdedi, bir kez daha dürttü.

"Ne yapsın adam kız, maşallah maya gibi kadınsın..."

Selver yüzündeki kızarıklığı silercesine elini yüzünde gezdirdi.

"Tövbe tövbe..." diyebildi sadece. Gülümsediğinin farkındaydı. Ama kovamıyordu bir türlü yüzünden.

"Kele anam bacım, bizden geçti o işler. Beni kim ne yapsın..."

Sultan'ın hiç susmadan anlatmasını, onu genç kızlık heyecanına, o rüzgârlı mevsime götürmesini ve nicedir hasret kaldığı tatlı çalkantıların ve titreyişlerin kollarına teslim etmesini istiyordu.

Kamyonet yanında durup da camı açan şoför, "Buyurmaz mısın Selver Hanım..." dediğinde bunları hatırladı Selver. Bir an ne yapacağını bilemedi. Otobüs durağında tanıdık birilerinin olabileceği endişesiyle sağa sola baktı hızla. Olsa da göremezdi zaten. Beklediği otobüs yalnızca onu almak için gelmişçesine rahat tavırlarla kapısı yarı yarıya açılmış kamyonete bindi.

Geniş ve biraz büyükçe burnunu, köşeli çenesi ve kaytan bıyığıyla dengeleyen bir suratı vardı adamın. Sıradan bir adam olmadığı hissini bakışları söylüyordu karşısındakine.

"Hoş geldin," dedi.

"Hoş bulduk."

Selver kapıyı çekti ama kapanmamıştı.

"Bir daha çekersen kapıyı..."

Çekti Selver. Kamyonet yokuş aşağı hızla kaymaya başladı.

"Ne tarafa?"

Eşarbını düzeltti Selver:

"Ulus..."

"Ben de oradan geçiyorum. Tesadüf oldu."

Selver'in o gün Ulus'ta bir işi vardı, onu hallettikten sonra Sıhhiye'ye, iş yerine gidecekti. O yüzden tren istasyonu yerine otobüs durağına gitmişti.

Sigara yaktı adam. Sonra başkalarının karılarına sigara tutmayı seven erkeklerden biri olduğunu hatırladı:

"Kusura bakma... sigara?" dedi ve paketi uzattı.

İçinden bir tane çekti Selver. Adam gözünü yoldan ayırmadan yaktığı çakmağı uzattı.

Selver, adamın eline dokunmadan eğilip sigarasını yaktı. Bu iyiydi, rahatlamıştı. Arabanın tavanına yükselip oradan geri dönen dumanları sevdi.

Adamın yüzünde dışarıdan görülmemesi gereken bir gülümseme dolaştı.

Çoktan unutulmuş bir yazlık sinemanın ölü görüntüsü geçti yanlarından. Hınca hınç dolu otobüs durakları, tıslayan otobüsler, yaylanan taksi dolmuşlar, böğüren kambur minibüsler... Trafik lambaları. Kırmızılar, yeşiller...

"Tanışmadık Selver Hanım, ben Karabey."

Selver kamyonete bindiğinden beri yola, geçtikleri yerlere bakıyormuş gibi yapıp adamı izliyordu.

"Biliyorum, Sultan'ın abisi değil misin sen?"

"Hee... Söyledi mi beni?"

Selver, genç kızlığındaki Selver oldu birden:

"Hee, söylediydi..."

Selver'in güzelliği Karabey'in yüzünde yankılanıyordu. Güzel bir kadın tarafından sevilince onun güzelliğinin ken-

disine geçeceğini söyleyen bir ses vardı içinde. Başka adamların onun yerinde olmak için yarışacağını, yarışmak ne kelime, birbirini boğazlayacağını söyleyen bir ses... Peki, Selver ne diyecekti, ondan nasıl bir ses çıkacaktı? Sultan, bildiği her şeyi anlatmıştı abisine. Seyit'in evle barkla ilgilenmediğini, tembelliğini, vurdumduymazlığını... Bir erkek, karısını başkasının evine sigara istemeye gönderir miydi? Çalışmayıp evde yatarak karısının eline bakar mıydı? Fare sanki kendi deliğine sığmış gibi bir de kuyruğuna kabak bağlamış; bu Seyit'in ölen karısından kızı var. Bir de bundan var, el kadar bir sabi. Ne yapsın bu zavallı kadıncağız, saçını süpürge ediyor ama yine yaranamıyor.

Hapisten çıkalı birkaç hafta olmuştu; kız kardeşi Sultan'ın yanında görmüştü Selver'i. Görür görmez de hayatında henüz kapanan kapının yerine başka bir kapının açılacağını hissetmişti.

Daha on sekizine girmeden evlendirmişti babası onu. Ankara'ya yakın mesafedeki Gölbaşı'nda oturuyorlardı. Amcasıgille aynı bahçe içinde, bitişik iki evde yaşıyorlardı. Her iki evdeki çocuklar ve anneleri, baba ile amcanın yanında konuşamazlardı. Gölün tamamını değilse de bir kısmını gören bir yamaçtaydı evleri. Baba veya amca kızacak diye, mahallenin çocukları göle çimmeye giderken Karabey ve amca oğulları korkudan evden çıkamazlardı. Büyüklerin ağzına bakardı küçüklerle kadınlar; dudaklarından hangi sözlerin dökülecceğini daha ağızlarından çıkmadan, ne çıkması, eğer zihinlerinden geçtiyse, daha geçmeden bilip emirlerini yerine getirmek için hazır olda beklemeleri gerekirdi. Yemek biraz sıcak ya da soğuk mu geldi sofraya veya azıcık gecikti mi, bir tekmeyle önce tencere, tava, tabaklar yerle bir edilirdi, sonra bunun sorumlusu kadın... Yanlışını gördü veya senin doğru zannettiğine o yanlış dediyse dayak kaçınılmazdı. Onlar söylemeden söylediği varsayılarak emirler yerine getirilecekti.

Dededen, babadan böyle görmüşlerdi. Ama Karabey'in babası ve amcası, babalarını köyde bırakıp Gölbaşı'na, ilçeye göçmüşlerdi. Babalarının yanında yapamadıkları babalığı şimdi ondan uzakta gönüllerince yerine getiriyorlardı. Babanın, tamam, bu kadar yeter dediği gün okul hayatı sona erdi Karabey'in. İlkokul bitmişti. Daha fazlasına gerek yoktu. Göle girip çimmek masum bir hayal olmaktan uzaklaşırken sabahın köründen gecenin zehrine kadar sürecek karanlık, havasız atölye hayatı başladı. Çocukluk uykuları derin bir yara olarak kaldı onun için. Sabah üşümeleri... Titreyerek, yolun yarısını uyuyarak gittiği iş yerinde kalfadan ve ustadan yediği tokatların suratından gün boyu silinmeyen izleri, sönmeyen ateşi... Yediği tokatlardan daha çok suratındaki izlerin yangını acıtıyor canını. Başkalarının onun suratında gördükleri... Gözlerinde biriken acıyı saklamak hepsinden daha zor. Evini özlüyor, mahallesini... Arkadaşları oyunlarını bırakıp gelmiş de gizlice onu izliyorlarmış gibi utanıyor atölyenin alacakaranlığından... Ergenlikle birlikte başında esmeye başlayan kavak yellerini önce evden sonra atölyeden saklamak hiç de kolay olmadı. Rüzgârı belki saklayabiliyordunuz ama dallar kırılıyordu yine de...

Kırılan dalların acıklı çıtırtılarını rüyalarında bile toplamaya vakit bulamadan evlendirildi Karabey. Akranları, yaşları tutmadığı için rahatça giremedikleri Bentderesi'ndeki geneleve sızma yolları arar, taktikler geliştirirken o, elinin altındaki sessiz, çekingen tomurcuğu koklamaya koşuyordu akşamları. Evin bir odasını onlara verdiler. İş dönüşü eve girdiğinde ondan sevgi dolu olmasa da sevecen bir bakış bekleyen karısının yüzüne bakmamayı, her an, her durumda kaş çatmayı çoktan öğrenmişti. Ezberlenmiş bir alışkanlık ve maharetle hemencecik, hiç ses çıkarmadan kurulan yer sofrasında yemeğini yerken babasının fark etmeyeceğinden emin olduğu için gizlice karısına bakardı. Güzel bir

söz beklememeyi içine sindirmiş bu taze fidanın, neredeyse ağzını açmadan, çiğnemeden, kafasını kaldırmadan yemeğini yemesini izler, az sonra yaşayacaklarının heyecanıyla titrerdi. Kız kardeşleri çoktan evlendirilmişlerdi akrabadan birileriyle. Evin bütün işi geline kalmıştı. O da bütün işleri bitirip sessizce bir köşeye oturunca ana babalarının uykuya çekilmelerini beklerlerdi.

Aynı heyecandı şu an Karabey'in içindeki. Selver'in sigara içişi bile farklıydı. Çok dikkatle bakamasa bile öyle hissediyordu. Tanımadığı bir adamın arabasına çekinmeden binmiş, sigara ikramını geri çevirmemişti. Kendi karısının sigara içtiğini görmemişti bugüne kadar. İçmesini de istemezdi. Hele de başka adamların karşısında... Selver başka kadınlara benzemiyordu. Konuşması, bakışları ve özellikle sesi görünen güzelliğinin altında sakladığı başka güzelliklerin habercisi gibiydi bir bakıma. Karabey, talihinin yüzüne güldüğüne inanıyordu artık. Bu inançla gaza dokundu, onun hızına uymayan öndeki arabaya sinirlenerek kornaya bastı. Şoförlüğü bilmeyen bu acemiler yüzünden trafik aksıyordu. Eskiden şoförlerin nasıl zorluklardan sonra direksiyon başına geçtiklerini, şimdi önüne gelenin ehliyet aldığını anlatırken Selver de onu inceliyordu.

Yaşının büyük olduğu belli. Feramuz yaşlarında. Bıyığı da aynı Feramuz'un bıyığı... Kaytan... Bakışları olgun. Görmüş geçirmiş bir hali var. Ankara ondan sorulur denecek kadar hâkim her yere. Yanından geçtikleri yerleri anlatırken eskilere gidiyor, nelerin nasıl değiştiğini bir çırpıda söyleyiveriyordu. Selver'e güven veren bilgilerdi bunlar. Bu koca şehre dışarıdan gelmiş birinin hayatını kolaylaştıracak, genişletip zenginleştirecek önemli bilgiler, kolay ele geçirilemeyecek bir tecrübe...

"Ben seni daha önce görmedim mahallede. Yeni mi taşındın?"

"Yeni, yeni... On-on beş gün oldu olmadı. Gölbaşı'nda oturuyordum ben asıl..."

Hacettepe yokuşundan Samanpazarı'na dönerken hafifçe eğilip çapkınca gülümsedi:

"Nasıl fark etmedin, Sultan söylemedi mi?"

Sultan'ın ağzı kalabalıktı; o kadar çok anlatıyor ve soruyordu ki, Selver zamanını da sırasını da karıştırıyor, bazen hiçbir şey anlamıyor, bazen de anlamış gibi yaparak geçiştiriyordu.

"Söyledi de... Ne bileyim o gün kafam karışıktı biraz."

Denizciler Caddesi'nin köşesine gelince:

"Ben burada ineyim."

"Gideceğin yere bırakayım, vaktim var."

"Yok sağ ol abi. Ev hemen şurada zaten."

Karabey gömlek cebinden bir sigara çıkarmıştı o arada, keyifle yakacakken bir an duraladı, sonra sırıttı:

"Kafan karışmasın ufak tefek şeylerle. Çözeriz..."

11

Hamal Hüsnü'nün büyük kızı, Güver'in ablası Elmas, Denizciler Caddesi'ne yakın bir sokakta oturuyordu. Elmas, iki çocuğunu bırakıp dört çocuklu marangoz Orhan'la Ankara'ya kaçtığında Selver küçüktü. Marangoz Orhan ona Ankara'da bir ev açmış, bir ayağı Ankara'da, bir ayağı memlekette bir süre öyle idare etmişti. Sonunda Elmas'ı yüzüstü bırakıp karısı ve çocuklarının yanına dönmüştü. Elmas çalışmaya başlayınca çocuklarını almak için çok uğraşmış ama kaynanası vermemişti torunlarını. Elmas memlekete geldiğinde kardeşi Güver'de kalırdı. Konu komşu bir duvar dibinde, bir ağacın gölgesinde veya bir avlunun köşesinde toplanır, bir yandan el işlerini yaparken bir yandan da Elmas'tan

Ankara'yı dinlerlerdi. Çocuklarını göremediği için bir süre ağlayıp herkesi de ağlatan Elmas sıra Ankara'ya gelince coşar, yüzüne renk, sesine canlılık gelir, içinde gazinolar, lunaparklar, sandallarla dolaşılan kocaman havuzlar, trenler olan Gençlik Parkı'ndan, troleybüslerden, geniş bulvarlardan, yüksek binalardan bir masalın derinliklerine doğru yol alıyormuşçasına söz ederdi. Selver için gerçek bir masaldı anlattıkları. Birçok şeye henüz aklı ermese de Ankara, önünde sonunda gidilmesi gereken bir yer gibi gelirdi ona daha o yaşlarda.

Elmas çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra Hasip'le tanıştı ve evlendiler. Hasip'in Ulus'ta, Denizciler Caddesi'ne açılan sokaklardan birinde babadan kalma iki katlı, kâgir bir evi vardı. Şehrin merkezindeki bu ev, Elmas'ın memleketten bir iş ya da hastane için gelen tanıdık, akraba ve hısımlarına büyük nimet oldu. Hasip uysal, sessiz bir adamdı; misafiri sever, gelenleri nereye oturtacağını şaşırırdı.

Selver, yüreğindeki engel olamadığı, olmak da istemediği kıpırtının verdiği neşeyle kaldırımda yürürken Karabey'in anlattıklarını ve en son söylediği "çözeriz" sözünü düşünüyordu. Seyit gibi her gün, her an insanın başına dert açan bir adamdan sonra dertleri çözeceğini söyleyen bu adam alışkın olmadığı duygular uyandırmıştı içinde. Hakkında hiçbir şey bilmediğini fark etti. Yarın Sultan'la konuşacakları çok mevzu olduğunu düşünüp kendi kendine gülümsedi.

Kapının tokmağını vururken hâlâ gülümsüyordu. Evin alt katı depo ve kömürlük olarak kullanılıyordu. Üst kata tahta bir merdivenle çıkılıyordu. Selver bu evi, Elmas, Mutlu ve Güver'in doğup büyüdükleri eve, Ahraz'ın evine benzetirdi. Yalnız ona bunun gibi sokaktan değil, genişçe bir bahçeden geçilerek girilirdi. Tahta gıcırtılarıyla karışık ayak sesleri duyuldu, kapı açıldı. Selver'i karşısında gören Elmas, bir süre şaşkınlığını saklayamadı.

"Hoş geldin, hoş geldin de..."

Sarıldılar birbirlerine, Selver elini öpecek oldu, vermedi Elmas.

"Hayırdır sabah sabah?"

"Hayır ablam hayır. Özledim de geldim."

Elmas'ın, Selver'in yüzündeki neşeyi fark edince şaşkınlığı dağıldı. Merdivenleri gıcırdatarak yukarı çıktılar.

"İyi ettin, iyi ettin. Ben de özledim valla. Ne zamandır gelmiyorsun. Ayla nasıl, oğlun nasıl? Büyümüştür tabii..."

Memleketten, çocuklardan konuşurlarken Elmas çay demledi. Evin arka tarafında diğer binalar tarafından çevrilmiş, bakımsız, izbe, küçük bir bahçe vardı, bahçeye bakan bir de balkon... Oraya oturdular.

"Şahan okulda mı?"

Elmas sigara uzattı, yaktılar.

"Yok, ne okulu, babası aldı okuldan. Sanayide çalışıyor."

Şahan, Ayla'dan üç-dört yaş büyüktü. "El âlemin bebe beliği bile işe girip çalışıyor, bizim koca öküz, evladı yaşındakiler çalışırken evde kıçını devirip yatıyor," dedi içinden.

Seyit'i sordu Elmas. Selver'in gözleri doldu birden; hem ağladı hem burnunu çeke çeke anlattı:

"Ben kadın başıma çalışayım, eve ekmek götüreyim diye çırpınıyorum, o yata yata göt büyütüyor. Buraya onun için geldim canım ablam. Hasip Enişte postanenin yemekhanesinde çalışıyor ya, oraya işçi alınacakmış, bir faydası olur mu diye sormaya geldim. Ben şimdi bir yerde çalışıyorum, yemek pişiriyorum orada, yani iyi kötü tecrübem var ama geçici iş. Kadrolu bir işim olsa, sigortam da olur hiç değilse."

"Hadi inşallah," dedi Elmas. "Akşam Hasip gelince söylerim ben. O da şefinden, müdüründen ricacı olur. Akrabam, der. Kısmetinde varsa olur inşallah."

İşe gitmesi gerektiği için kalktı Selver. Birkaç gün sonra haber almak için uğrayacağını söyleyip vedalaştı.

Evden çıkıp caddeye doğru yürürken köşede onu bekleyen Karabey'i gördü.

12

Elindeki sigarayı ocaklığın yanındaki masanın kenarına bıraktı, son müşterilere çayları dağıtmaya başladı.

Kahvenin kapısı açıldı, birkaç müşteri çıktı; cadde kenarındaki kararmış, is bağlamış atkestanelerinin kuru dallarından kopan ince bir hışıltı alacakaranlıkla birlikte içeri doldu.

Işıklar yanmıştı. Cam kenarındaki masanın müşterileri akşama aldırmadan oyunlarına devam ediyorlardı. Onlardan başka kimse kalmamıştı. Patron oturmuş hesap yapıyordu. Camlı bir masası vardı. Camın altında bir sürü vesikalık fotoğraf, bir-iki kartpostal, eski paralar... Kasanın hemen üstünde, büyük bir çerçevenin içinde adamın kendi gençlik resmi... Arkasında yüzü yer yer dökülmüş bir fon. Futbol takımlarından birinin yıpranmış, tozlu posteri...

Çayları dağıttıktan sonra masanın kenarında tütmeye devam eden sigarasını aldı, karşıdaki iki köhne binanın arasından görünen Ankara Kalesi'ne baktı. Kışa yakalanmış kalenin soğuk kütlesi onu tedirgin ediyordu. Çocukluktan henüz sıyrılamamış gözleri, titreşen dallara baktıkça çocukluğun soğukta geçmiş kış günlerini bir daha yaşamak istemezcesine kısıldı. İşte soğuk bir akşam daha inmek için tetikte bekliyordu. Artık Nazile ablasının evini unutmalıydı. Tıpkı memleketteki evlerini unuttuğu gibi bu evi de silip atmalıydı aklından.

Sonsuz bir karanlık dolanmıştı evin içinde o gece. Abisini hatırlatan is kokusu bile o karanlıkta yok olmuştu. Köyden ala şafakta yola çıktığının gecesiydi. Kumru'yla Aşır'ı tosbağaları ve yılanlarıyla baş başa bırakıp soluğu şehirde, kahve-

de almıştı. Annesi ne kadar yalvarsa da dinlememiş, sabaha kadar yağan yağmurun balçığa çevirdiği yollarda bulanık ve iyiden iyiye soğumuş havaya aldırmadan eski benzinliğe kadar yürümüş, birkaç saat titreyerek bekledikten sonra onu alan bir kamyonla dönmüştü. Tuturuk Adil sevinmişti onu görünce. Rahmetli Paşa'dan ona yadigâr kalan bir emanet olarak görüyordu Cevcet'i. Nerede olduğunu, iki gündür işe niçin gelmediğini sormadı.

"Aç mısın koçum, kıymalı döktürelim mi?" dedi.

İçi ısındı Cevcet'in. Severdi kıymalı pideyi. Gözleri ışıdı.

"Valla iyi olur abi."

Tuturuk Adil'in verdiği parayı alan Cevcet bulutların azıcık çekilmesiyle parlayan güneşin ışığa boğduğu meydanı geçip sebze haline girdi; Feramuz'un kahvesinin bitişiğindeki manavdan kuru soğan aldı, karşıdaki kasap Edip'in dükkânına girdi. Edip kıymaya soğanı doğradı, baharatlarını kattı, bir güzel karıştırıp verdi. Cevcet alt sokaktaki fırına kıymayı teslim etti. Kaç tane çıkarsa o kadar kıymalı dökmesini söyledi. Ardından, "Ben hemen geliyorum usta," diyerek az ilerideki otobüs yazıhanesine gitti. Ankara otobüslerinin saatini öğrenip döndüğünde kıymalı pideler hazırdı.

Tuturuk Adil ve diğer garsonla bir güzel karınlarını doyurdular. Cevcet o kıymalı pidenin tadını kısa süren ömrü boyunca unutmayacaktı.

O akşam kahveyi kapattıktan sonra Şehir Kulübü'ne gitti Cevcet. Şehre akşam erken inerdi. Dükkânlar kapanır, kepenkler çekilir, kahveler de kapandıktan sonra meydandaki içkili lokanta ve Şehir Kulübü'nden başka açık yer kalmazdı.

Eşref uzunca bir süredir garsonluk yapıyordu Hükümet Konağı'nın karşısındaki parkın yüksek çam ağaçları altına gizlenmiş gibi görünen Şehir Kulübü'nde. İki katlı bu konağın içi dışarıdan görünmez, yoldan geçenler ya da parkta dolaşanların şöyle bir bakıp çıkmaya niyetlenseler de içeri alın-

madıkları için hevesleri kursaklarında kalırdı. Cevcet, dayısını göreceğini söyleyip Eşref'in adını verince sorunsuz girdi içeri. Tuturuk Adil'den para istese şüphelenirdi, en iyisi dayısına gitmekti. Eşref mutfak kapısının önündeydi, Cevcet'i görünce şaşırdı.

Cevcet dayısının eline vardı.

"Çok yaşa yeğenim, berhudar olasın; el öpenlerin çok olsun," deyip yanaklarından öptü, saçını okşadı. Ağzı alkol kokuyordu.

"Hayırdır?" derken gözü masalardaydı. Avukat Taha Bey'le oturan Matbaacı Abbas Bey'in işaretini görmüştü. Hemen koşturdu, hafiften eğilerek yaşlı adamı dinledi. Hızlı adımlarla mutfağa geçti, elinde bir küçük şişe rakıyla döndü. Başka isteklerinin olmadığını öğrenince Cevcet'in yanına geldi, en dipte yarı karanlıktaki masaya oturttu. Salon doluydu. Sigara dumanına ve anason kokusuna karışan uğultu burada kimsenin acelesinin olmadığı, hatta saatin işlemediği duygusunu uyandırdı Cevcet'te.

Eşref sigara yaktı, Cevcet'e de uzattı.

"Yok dayı, estağfurullah..."

"Yak lan sıpa, sanki bilmiyor muyum içtiğini. Sigarayla saygı olmaz oğlum."

Ağzına zorla soktu sigarayı, yaktı. Doğru dürüst çekmedi Cevcet, hemen avucuna sakladı. Bütün masalarda muhabbet koyulaşmış, masalar yükünü almış, garsonların işi azalmıştı. Ortalarda dolaşan iki garson daha vardı, Eşref onlardan biriyle konuştuktan sonra elinde bir bira ve yarısı içilmiş bir kadeh rakıyla oturdu masaya. Birayı uzattı. Cevcet'in bir şey söylemesine fırsat bırakmadan:

"İç yeğenim. Bak, sigarayı içme ama bundan zarar gelmez. Sigarayı her gün içersin, bu zıkkımı paran oldukça. Sigarayı herkesten istersin ama içkiyi isteyemezsin."

Yarım kadehi dipledi, bıyığını sıvazladı, yüzüne babacan

bir yumuşaklık geldi. Büyük avizenin gür ışığında beyaz saçları olduğundan daha ak görünen iki ihtiyarın masasını gösterdi.

"Şunları tanıyor musun?" dedi.

"Görmüşlüğüm var da... Kim olduklarını bilmiyorum. Bizim büyük adamlarla ne işimiz olur dayı?"

"Şu soldaki, yanakları tombulca olan avukat. Avukat Taha Bey. Anan bir zamanlar onun yanında çalışırdı. Sen var mıydın o zamanlar? Vardın tabii, ama küçüktün daha. Bak geçmiş zaman işte... Öbürü de matbaacı. Abbas Bey. Rahmetli baban, Fakı Eniştem de onun yanında çalışırdı, bağın bahçenin işlerine bakardı. Yağız da çalıştı onun matbaasında küçükken. Baban, Abbas Bey'in bahçesini bellerken para bulmuştu. Gâvur parası. Kıymetli tabii o para. Ama bozdurmak zor. Yasak çünkü. Günahı söyleyenin boynuna, o paraları Taha Bey yedi diyenler var ya, sen kulak asma. Benim tanıdığım Taha Bey gözü gönlü tok adamdır, fakir fukaranın malına göz dikmez. Ama bak o Feramuz denilen şerefsizden beklerim. O gün öldürecektim onu. Ah ki ne ahhh... İnsan bir kere niyetlenip de öldüreceğim diye gözünü kararttı mı dediğini yapacak. O dakika yaptı yaptı, yapamadıysa geçmiş olsun, bir daha yapamaz. Ananı gördün mü yakınlarda? Ne yapıyormuş, iyi mi?"

"İyi, iyi... Dün köydeydim. İyi olmayıp da ne yapacaklar... Evlerinde yılan besleyip oturuyorlar."

"Tövbe lan, ne yılanı!"

Sonra önemli bir şey hatırlamışçasına bıyık altından güldü:

"Oğlum bizim anamız da böyleydi. O da yılan yuttum deyip geziyordu; yılanla yatıp yılanla kalkıyordu."

Yerinden kalktı, salonda kısa bir tur atıp masaları kontrol etti, geldi Cevcet'in saçını okşadı ilk geldiğindeki gibi.

"Oğlum eve niye uğramıyorsun, başında anan da yok. Cemile yengen merak ediyor. Çamaşırın neyin olmuyor mu?

Sahi, hayır mı yeğenim, sorulmaz ama sebebi ziyaretin gece gece?"

Cevcet elindeki bira şişesiyle oynadı bir süre. Yutkunarak:

"Dayı hakkını helal et, ben Ankara'ya gidiyorum. Nazile ablamın yanına," dedi.

"Dur bakalım dur, işin şekli değişti."

Garson arkadaşlarıyla konuşup elinde bir tepsiye koyduğu bira, rakı ve kuruyemişle döndü. Sigaralarını tazelediler, birer yudum aldılar içkilerinden.

"Bak şimdi yeğenim, Allah var biz sana sahip çıkamadık, çıkamıyoruz da. Ne desen haklısın. Bacımla aramıza soğukluk girdi, bir daha eskisi gibi olamadık. Eskiden etle tırnak gibiydik, birbirimizin evinden çıkmazdık. Bacımın da enişte min de çok hakları var üzerimizde. O günleri çok arıyorum valla. Hey gidi günler, Emiş'in peşine Kumru ablamla ta Ankara'lara gitmişliğimiz bile var. Neyse... Aslan gibi delikanlısın; şunun şurasında askere gitmene de bir şey kalmadı. Askerliğini yap gel, Allah büyük, helal süt emmiş birini bulur baş göz ederiz seni. Bak biz varız, anan var, Aşır Ağa var, el birliğiyle... Ne işin var Ankara'da?"

Cevcet elindeki tuzlu fıstığın kabuğunu soymuş, ağzına atmak yerine parmaklarının arasında döndürüp duruyordu.

"Ben burada kalırsam ya anamı öldüreceğim ya Aşır'ı. Olmadı, ikisini birden... Benim gitmem lazım dayı."

Eşref bir an duraladı, o da rakı kadehini çevirmeye başladı.

"Oğlan dayıya diye boşa dememişler. Ben de senin gibiydim yeğenim. Azıcık sinirlenmeyim, tın tın atıyordum. Tut tutabilirsen. Amma velakin öyle olmuyor işte. Rahmetli abin yapamadı, görev sana düşer; babanın ocağını tüttür."

"Yok dayı, ev üstüme üstüme geliyor. Abimi görüyorum nereye baksam. İçmezsem gözümün önünden gitmiyor."

Derin bir nefes alıp burnundan bıraktı Eşref.

"Ee, sen yola düşmüşsün oğlum, ne deyim... Ankara'ya gidince Yağız'a da uğra. Okulunu biliyorsun değil mi? Cebeci'de, Hukuk'ta... Birbirinize sahip çıkın yavrum, siz yabancı değilsiniz."

Cevcet son yudumunu içti,

"Bana müsaade," dedi, yerinden doğruldu. Dayısı omzundan tutup oturttu onu.

"Dur sen az bekle."

Kasadaki adamın yanına gitti, bir süre konuştular Cevcet'e bakarak. Sonra kasadaki adam kasadan bir miktar para çıkardı, sayıp Eşref'e verdi, o da getirip Cevcet'in cebine sokuşturdu.

"Azımızı çoğa say yeğenim. Al bunu lazım olur."

Dayısının elini öpüp eve giderken yol boyu ağladı. Ara ara yağmur çiseliyor, sert esen rüzgârla savruluyordu. Ev karanlıktı, her zaman olduğundan daha karanlık. Cevcet o karanlığı da unutmayacaktı.

O sabah ilk otobüsle Ankara'ya gelmişti.

Ortalığı süpürdükten sonra duvardaki çiviye asılı iyice eskimiş ceketine uzandı. "Hesabımı kes Yılmaz Abi, yarın gelmeyeceğim," diyecekti. Üç ay önce enistesi Tekin getirmişti onu bu kahveye.

"Daha önce hiç çalıştın mı?" diye sormuştu, çerçeveli resimdeki gençliğini kaybetmiş adam.

"Çalıştı," dedi Tekin.

Cevcet, bir sürü insanın girip çıktığı uğultulu kahvede baş dönmesine benzer bir bunaltının sanki hiç bitmeyecek dalıp gitmelerini yaşadı.

"Bak Cevcet, eğer benim sözüme gidersen, efendi efendi, doğru dürüst çalışırsan, ben de seni adam ederim. Bizden başka kimin kimsen yok. Madem çıktın ta buralara kadar geldin, o zaman adam gibi çalışacak, gözünün önüne bakacaksın! Aldığın parayı çarçur etmek, içki içmek, kumar oy-

namak yok, kerhaneye bilmem neye de gideyim demeyeceksin! Ablan çamaşırını yıkar, yemeğini de evde yersin, lüzumsuz yere para harcamazsın. Paranı biriktir, ablana ver."

Nazile ablası Tekin'le evlenip Ankara'ya geldiğinde babasının çok ağladığını hayal meyal hatırlıyordu Cevcet. Keloğlan'ın da onunla birlikte bir daha görünmemek üzere ortadan kaybolduğunu...

Şimdi bir gecekonduda, iki yatak, renkleri solmuş bir kilim ve üç-beş eşyadan oluşan daracık bir odada kalıyorlardı. Kilimin üzerinde oynayan iki de ufaklık vardı. Emine'yle Fatoş... Duvarın birinde eski bir takvim, diğerinde hayatlarından koparılmış yapraklara benzeyen soluk, kahverengileşmiş birkaç fotoğraf, birkaç kartpostal...

Ayaklarının ucuna bakmıştı.

"Tamam enişte, sözünden çıkmam," demişti kafasını kaldırmadan.

"Akşamları eve erken geleceksin!"

"Gelirim."

Tavandaki kendine bile hayrı olmayan lambadan dökülen sarı gölgeler inmişti yüzlerine. Eniştesine bakmıştı, yorgunluk yer etmişti onun da gözlerine; fabrikanın uğultusu yüzünden akacak gibiydi. Birer sigara yakmışlardı.

"Bir daha da Maltepe içme, Bafra, Birinci neyine yetmiyor senin!"

Emine'yle Fatoş'a bakmıştı cevap vermemek için. Gülümsemişti. Sessizce oturan çocuklar ortalığı kaynatıvermişlerdi bir gülücüğe...

Çocuk sesleri, bir-iki kartpostalın arasında renksizleşen fotoğraflar ve kat kat sigara dumanlarının buğulu perdesi uzaklaştı, akşamın serinliğine bulaşan sesi duyuldu Cevcet'in:

"Benim hesabımı kes, işten çıkıyorum Yılmaz Abi..."

Adamın suratı bok koklamış gibiydi her zaman. Yüzünü

azıcık yumuşatsa, gülümser gibi yapsa zavallılığının ortaya çıkacağını biliyor, bu yüzden sert ifadesini günün hiçbir anında değiştirmeden sürdürüyordu. Tükürür gibi fırlattı parayı.

Cevcet ceketini giyip kahveden çıktı.

Akıp giden araba farları, yanıp sönen trafik lambaları, kapanmamakta inat eden, suratsız ihtiyarların beklediği küçük dükkânlar, bakımsız vitrinlerin cılız ışıkları ve telaşla bir yerlere yetişmeye çalışan insanları ısıran ayaz...

Üç ay olmuştu. Bu şehre alışmak kolay değildi. Trenle gidip geliyordu eve. İlk zamanlar, külrengi akşamların indiği saatlerde, tren istasyonunda, ona korkunç gelen bir içe kapanma ve suskunluğu yaşadıklarını düşündüğü insanların sabrın sınırlarını zorlayan bekleyişlerini yadırgamıştı. Fakat bir süre sonra aynı bekleyişleri biraz garip bir alışkanlıkla farkında olmadan kendisi de kabullenivermişti.

Yıllardır buradaymış gibi yorgun hissediyordu kendini. Oysa Ankara'da hayatının başka, daha renkli, hareketli, hatta ele avuca sığmaz olacağını hayal etmişti. Hiçbir şeyin ayrıntısını görmeden yaşayıp gidiyordu. Sadece yaşadığı anların ağırlığı vardı içinde. Hafif bir sis caddeyi bulanıklığa boyuyordu. Elini cebine attı, sigarası kalmamıştı. Bir büfenin önünde durdu.

"Bir Maltepe!"

Camın arkasına dizili biralara ilişti gözü. Büfenin arkasında karanlığa sinmiş iki kişi şarap içiyordu.

Boşlukta yuvarlandığını sandı bir an... Dün gece geç dönmüştü eve... Sarhoştu. Daha fazla tutamamıştı kendini. Kaç aydır içmiyordu ne güzel. Kapıyı çalana kadar da başına gelecekleri düşünmemişti. Nazile açar sanmıştı kapıyı, enişte-si uyumuştur, o da sessizce girer, doğru yatağına... Öyle olmadı. Tekin açtı. Onu beklediği ve kendini bir bıçak gibi bilediği belliydi. Kapıyı açar açmaz yakasını topladı Cevcet'in,

bir-iki adım sürükledi. Cevcet'in canı neydi ki, bildiğin kemik torbası. Tekin, yıllardır beklediği ve sonunda ele geçirdiği düşmanına bakıyordu adeta. Cevcet, onun gözündeki karanlığı gördü o an. Ve sesini yuttu. Nazile de sesini yutmuş, ağlıyordu. Keloğlan ekmeğin sağını solunu, ortasını kıyısını yiyip bitirmiş, sıra onun dayak yemesine gelmişti. Tekin, gözlerine karanlığı, suratına acılığı yüklemekle yetinmedi, sille tokat girdi ona. O kadar derdin üstüne bir de sarhoş kahrı çekemeyeceğini haykırdı ışıkları bir bir sönmekte olan gecekondulara karşı.

"Bas git, bir daha da gelme bu eve!"

Kapı suratına kapanınca geceyle baş başa kaldı. Asıl o zaman canı acıdı. Dünyanın ne kadar ıssız ve karanlık, yalnızlığınsa her şeyden büyük olduğunu anladı. Karanlıkta açtıkları oyuklarla onu daha da koyultan sokak lambalarının ışıklarına bata çıka istasyona indi. Bekleme salonunda bir köşeye oturdu. Banklardan birinde uzanmış yatan bir evsiz vardı. Altına bir mukavva sermiş, üstünde kalın bir palto, uyuyordu. Sabaha kadar da uyudu. Cevcet de ceketini boynuna çekip banka uzandı ama uyuyamadı. İstasyonun ve az ilerideki Mamak Çarşı'nın donuk ışıkları sigara dumanlarıyla yumuşayıp dağılarak uzaklaşıyordu. Aylar önce köyün yakınındaki eski benzinlikte geçirdiği saatlerin bir benzerini yaşıyordu şimdi. Bir daha geri gelmeyecek, tekrar edilmeyecek sandığı ne varsa dönüp dolaşıp yeniden çıkıyordu karşısına. Geri kalanı yağmurlu, sisli, karanlık bir rüyaya benziyordu. Gece boyu iki yük treni geçti sarsıntılarla. Vakit geçmedi, sabah olmadı bir türlü...

Paketi açtı, bir sigara çıkarıp yaktı. Hava iyice soğumuştu, titreyerek yürümeye devam etti. Yürüdükçe yabancılığı arttı. Buralar kimindi, kime aitti bu caddeler, ara sokaklar, dükkânlar, mağazalar, köhne binalar, sokak lambaları, trafik ışıkları, bu kaldırımlar, asfalt, arabalar... Bunlara bakıp kendini

mutlu hisseden, ısınan, gülümseyen var mıydı? Bentderesi'ne doğru indi. Surların dibine geldiğinde keskin bir sucuk kokusu çarptı burnuna. Sucuk ve köfte ekmekçilere, ciğercilere, kasetçilere baktı bir süre. Genelevin kapısının önü kalabalıktı, oraya doğru yürüdü. Bekçi büyük bir ciddiyetle herkesin yüzüne bakıyordu. Tıfıl gördüklerini çekiyordu kenara. Bekçi Aşır'ı hatırladı Cevcet. Mahallenin gençlerinin anlattıklarını... Göz yumduğu için kıyak adamdı onlara göre. Kalabalığa karışıp girdi içeri. Pencerelerin, kapıların önüne biriken yığınların arasında bulabildiği boşluklardan kadınlara baktı. Mahallenin yeni yetişen kızlarına kahvedeki kasetlerden götürürdü. Fotoromanlar alırdı onlar için. Çalışmadığı zamanlar ütüsüz takım elbiselerini giyer, cebini çekirdekle doldurup sinemaya gider, gazoz içerdi. Abisi hayattaydı o zaman...

Pencerelerden vuran ışıklar, içeri bakanların yüzlerinde donup kalmıştı. Çoğu yaşlı, koca koca adamlardı. Bunların evleri, karıları yok mu diye düşündü. Sonra, sana mı kaldı oğlum, sana ne, dedi içinden. Avlunun loş köşelerinden keskin bir sidik kokusu yayılıyordu.

"Seni evlendirmek de benden!" demişti Tekin enişteşi.

Abisi evlenmeden ölmüştü. Abisi... bir kadınla yatmış mıydı? Eşref dayısının oğlu Yağız'dan kitap isterdi; şöyle alengirli olsun, anlarsın ya deyip göz kırpardı. Nerden bulacaktı kadını? Geneleve de bekçi Aşır yüzünden gidememiştir. Kapı bir komşu. Utanır insan. Her daim orada değil ya Aşır, nöbeti var, izni var bunun. Abisi çaktırmadan öğrenmiştir onun ne zaman orada olduğunu. Bir de, ölmeden önce Mersin'e gitmişti Emiş ablasına; orada genelev yok muydu? Vardır elbet. Ve abisi muhakkak gitmiştir. Siftah etmeden ölecek değildi ya... Kendisinin de siftahı yoktu. Ne olacaktı yoksa? Daha çok gençti. Önünde çok zaman vardı her şeyin tadına bakacak. Bu devran hep böyle dönmeyecekti ya... Dün geceden sonra böyle düşünmesine şaştı.

Kadınlar, yüzlerindeki abartılı makyajlarının altına sıkıştırdıkları yapay gülücüklerle müşteri çağırıyorlardı. Kaş göz işaretleri, müzik, kırmızı ışıklar, bağrışıp çağrışanlar... Yüreğinde bir şeylerin kımıldadığını hissetti bir an. Kalbi çarpmaya başladı. Diğerlerine göre daha genç görünen bir kadını kestirdi gözüne. Kadın sigarasının dumanını kapıya doğru üfledi, Cevcet'in aklından geçeni okumuş gibi göz kırptı. Cevcet az sonra geçireceği dakikaları düşündü. İçeri girip kadının gösterdiği yöne doğru yürüyecekti herkes arkasından bakarken. Bekleyeceklerdi, bakalım kaç dakikada çıkacak diye. Arkadaşlarıyla gelenler aralarında konuşup gülüşeceklerdi. Çıkarken daha dikkatli, didikleyerek bakacaklardı. Anlatsana, nasıldı, iyi miydi, muamelesi nasıl, soyundu mu, öptürüyor mu, konuştunuz mu, verdiğin paraya değdi mi? Duymuştu bunları. Onun hakkında da konuşacaklardı elbet. Duvarda vizite ücretinin ne kadar olduğunu belirten çerçevelenmiş bir yazı asılıydı. Cebindeki parayı düşündü. İçeride olacakları... Vazgeçti birden. Pencerenin önünden ayrıldı, genelev sokağından çıkarken bekçiye baktı. Üniformalarının içinde bu adamların hepsinin birbirine benzediğini düşündü. Sonra kendini sırıtırken yakaladı. Ama bunun aklına gelenle mi yoksa parasının cebinde kaldığıyla mı ilgili olduğunu bilemedi.

Karşı tepedeki, çıplak üşüyüşlerle gökyüzünü çizen, birbiri üstüne yığılmış gecekondulara bakarken kar çağıran bir soğuk onu titretti. Karaborsa sigara satan uyanık Çingene çocukları, kestaneciler, ayvacılar ve köftecilerin arasından geçerek minibüs durağına doğru yürüdü. Plakçı, kasetçi, çorapçı, kokoreççi, sucuk ekmekçilerin sesine bir de minibüsçülerin sesi eklendi.

Mamak dolmuşuna binerken hafiften atıştırmaya başladı kar. Bu sene karın geciktiğini, bir yağsa havanın rahatlayacağını söylüyordu herkes. Bir-iki kez yükseklere düşmüş

ama tutmamıştı. Sıcak bir oda hayali hayatın unutulan bir köşesinden çıkıp gelmişçesine yakınlaştı, dün geceden beri uyumadığını hatırladı. Çay kokuları içinde uyuklamak hoşuna giderdi. Kışın kahvenin sıcaklığı... Demli çayın buğusu... Abisiyle kahvede güveç yaparlar, fırından yeni çıkmış pidelerden alırlardı. Karnının açlığı aklına geldi. En son içtiği karbonatlı buruk çay içini ezmişti iyice... Camdaki yansısına baktı: Kumral kıvırcık saçları uzamış, gür kirpikli gözleri soğuk ve uykusuzluktan kızarmıştı.

Selver ablasına gidiyordu.

Kar lapa lapa yağmaya başladı.

Birazdan beyazlardı her yer ve belki soğuk biraz kırılırdı.

13

Arabalar kayarcasına uzaklaşırken Selver vitrinlere, kaldırımlara, elektrik direklerine ve bütün bunları çepeçevre kuşatan atkestanelerine mutlulukla bakıyordu.

Döner kokularının, müşteri avlamaya çalışırken kokuları sağa sola saçan garsonların, her şeyin sahtesini satan işportacıların önünden geçtiler. Caddeyi izlerken donup kalmış vitrin mankenlerine gülümseyerek baktı Selver; ekşi bir kokunun içinde sallanan birahaneler ve şıngırtılı kaşık seslerine yaslanan kahveler olduklarından daha güzel göründüler gözüne.

"Ankara'da hiç sinemaya gittin mi?"

Gitmemişti Selver. Ne sinema, ne gazino... Seyit'e bir kez söyleyecek olmuştu da, ne babasının evinde sinema mı görmüşlüğü kalmıştı ne gazinonun ne olduğunu bilip bilmediği... Oysa komşulardan duymuştu Gençlik Parkı Lunapark Aile Gazinosu'nu... Sarmalarını, böreklerini alıp kadınlar matinesine gidiyorlar, ünlü şarkıcıları dinliyorlarmış. Umut

doğmadan önce bir-iki kez Gençlik Parkı'na gitmişler, Ayla'yı lunaparkta, çarpışan arabaya bindirmiş, dondurma yemişlerdi. Bir defasında da havuz kenarındaki çay bahçelerinden birinde oturup semaverde çay içmişlerdi.

Kaç yıl olmuştu sinemaya gitmeyeli? On beş günde bir salı günleri öğleden sonra saat ikide kadınlar matinesi olurdu. Ara sıra da olsa konu komşu toplanıp gittikleri sinemadan ağlayarak çıkar, günler boyu Fatma Girik'in veya Türkan Şoray'ın dertleriyle dertlenirlerdi. Türkan Şoray'ın kirpikleri oyalarına ilham olarak çeyizlerini süsler, renge örnek vermeleri gerektiğinde Fatma Girik imdada yetişirdi.

"Yok, gitmedim," dedi Karabey'e.

İzin günüydü ama çalışacağını söylemişti Seyit'e. Karabey'le buluşup Ulus'a indiler. Ulus Çarşısı'ndaki pidecide karınlarını doyurduktan sonra Anafartalar Caddesi'nden yukarı doğru yürürken Adliye'nin önünde toplanmış kalabalığı ve cezaevi araçlarını görünce durdular. Ulucanlar Hapishanesi'nde yatan ünlü biri adliyeye getirilmiş; toplanan kalabalık onu görmek için bekliyormuş. Bir süre de onlar beklediler ama fazla vakitleri yoktu, filme yetişeceklerdi.

Selver, Denizciler'e, Elmas'a gittiği gün onu köşede bekleyen Karabey'i görünce heyecanlanmış, geri dönemeyeceği bir hata yapacağını içi titreyerek hissetmişti. İçi titremişti çünkü bir yanı bu heyecanı delicesine isterken, bir yanı korkuyordu. Zaten zor olan hayatı bir yükü daha kaldıramazdı. Yine de içinden bir ses, nereden biliyorsun, belki yüklerinden kurtulacaksın, huzur bulacaksın diyordu. Bazı durumlarda olayları olağan akışına bırakmanın insanı rahatlatan bir yanı vardı galiba. O da öyle yaptı.

"Senin iş yerin Necatibey'de, bakma öyle, Sultan'dan öğrendim; Denizciler'de inince, dedim, bunun burada ne işi var? Dur bakalım..."

"Ne yapacaksın ki sen benim ne işim olduğunu?"

"Ne yapacaksını var mı, sen buradan işe gitmeyecek misin? Bizde yarı yolda bırakmak olmaz."

Bunu beklemiyordu Selver. Damarlarındaki kanı hızlandıran bir duygu dolaştı tüm bedeninde. Gururu okşanmış, uzun zamandır tatmadığı için unuttuğunu sandığı karmakarışık duygular dolaşmaya başlamıştı içinde.

"Senin gibi bir kadını işe gönderen adamı..." dedi Karabey, arkasını getirmedi. Kamyoneti park ettiği yere yürürlerken adama abi dediği aklına gelince kendi kendine gülümsedi Selver.

Ertesi gün trende Sultan'ı yol boyu soru yağmuruna tuttu.

Karabey belediyede şofördü.

Dedesi, Sınırcı Reşit namıyla anılırdı köyünde. Babadan kalan tarlaları kardeşleriyle eşit şekilde paylaşmışlardı fakat bunun tarlaları zaman içerisinde büyüdükçe büyüdü. Her sene tarlaları sürerken Reşit sınırı da kendi arazisine katıyordu. Başka haksızlıkları, adaletsizlikleri, kötülükleri de vardı başta ailesi olmak üzere herkese karşı. Sınırcı lakabını kardeşleri taktılar. Sen öbür dünyada çok çekersin, bu yaptıklarının hesabını veremezsin dediklerinde küfrü basardı. Karabey'in babası, köyden ayrılıp Ankara'ya, Gölbaşı'na göçeceğini söyleyince karşı çıktı, cesedini çiğnemeden şuradan şuraya gidemeyeceğini söyledi, küfretti. Oğlu, babadır, yaşlı başlı adamdır demeden hırsını alıncaya kadar dövdü babasını. Sonra kardeşiyle birlikte evlerini bir kamyona yükleyip Gölbaşı'na taşındılar. Babaları yaptıklarının bedelini ödemek için öbür dünyayı beklemedi. Haymana kaplıcalarına gitti bir gün. Özel oda kiraladı. Küçük bir havuzu vardı odanın. Suları açtı. Soyunup havuza girerken ayağı kaydığından mı, tansiyon probleminden mi, kalp krizinden mi neden olduğu bilinmeyen bir sebepten düştü havuza. Muhtemelen düştüğünde ölmüştü ya da düşünce öldü. Havuzu dolduran sular aktıkça suyun ivmesiyle ceset de dönmüş, sıcak su muslu-

günun altına geldiğinde haşlanmış; dönüp gelmiş haşlanmış, böyle böyle tanınmayacak hale gelinceye kadar devam etmiş bu... Sonunda kaplıcada çalışan adamlardan birinin dikkatini çekmiş yaşlı adamın nice zamandır odadan çıkmadığı. Kaç saat o durumda kaldığı bilinmedi. Her tarafı şişmiş, suratı dümdüz olmuştu. Cenazesine Karabey'in babası da amcası da gitmedi.

Çocuk yaşta evlendirilen Karabey'in peş peşe iki oğlu oldu. O da babasının kendisine yaptığı gibi, çocukları ilkokulu bitirir bitirmez birini elektrikçi, diğerini de araba tamircisi bir arkadaşının yanına verdi. Karabey bu arada ayakkabı atölyesinden ayrılıp belediyede işe girdi. İlerleyen yıllarda ehliyet alıp şoförlüğe geçince hayatına da hareket geldi. Pavyonların renkliymiş gibi görünen karanlığında gençlik yıllarının heveslerini aradı bir süre; bir süre kumar masalarında elini uzatsa tutabileceği hayalleri uzaklaştırmakla uğraştı; bir süre de belediyeden ayrılıp kendi işini kurmanın yollarını aramaya başladı. Bu süreçte karısıyla zaten sağlam olmayan bağları iyice gevşedi, kopma noktasına geldi. Genellikle içkili olarak eve gittiği akşamlarda karısını dövdü her zaman olduğu gibi. Karısı, artık kaynanası ve kayınbabasıyla aynı evde oturmak istemediğini söyledikçe dayak yedi. Dayaktan iyiden iyiye yıldığı, bıçağın kemiğe dayandığı dönemlerde evi terk edip babasının evine gitti. Karabey anında orada aldı soluğu; karısını döve döve sürükledi dışarı, kayınbabası karşı çıkınca onu da dövdü. Sonunda babasına ayrı eve çıkmak istediğini söyledi.

Bahçedeki çardakta oturuyordu babası. Alaca renklere bürünmüş sessiz bir yaz akşamı usuldan iniyordu. Mogan Gölü'nün evlerin arasından, çatıların üstünden görünen kısmı ağır ağır sönüyordu.

Karabey iş çıkışı iki bira içmiş, dört bira da yanında getirmişti. Bira torbasını karısına uzattı, çardağa yürüyüp babasının karşısına oturdu.

"Müsaaden olursa biz ayrı eve çıkmak istiyoruz. Ev ev üstüne zor oluyor. Oğlanlar büyüdü malum. Yarın bir gün onlar da ev ocak sahibi olmak isteyecekler. Şimdiden hal çaresine bakmak..."

Babası cümleyi tamamlamasına izin vermedi:

"İt takkeyi neylesin, dingilderken düşürür."

Karabey, babasının konuşma tarzına, sertliğine, aşağılamalarına alışkındı ama bu kadarını beklemiyordu. Babasının yüzüne baktı, o ise her zaman olduğu gibi karşısındakine değil uzakta bir yerlere bakıyordu. Birden tepesi attı Karabey'in:

"Ne diyorsun sen şimdi, hele bir açık konuş."

Hafiften esmeye başlayan akşam yelinin kıpırdattığı asma yapraklarının gölgesiyle adamın gözleri görünmez olmuş, nereye baktığı iyice belirsizleşmişti.

"İçmiş gelmişsin, ağzın yiril yiril kokuyor, git başımdan, akşam akşam delirtme beni! Git yemeğini ye, yat zıbar!"

Karabey'in kafasının içinde bir ateş dolaşmaya başladı; alın damarları kabardı. Burnundan soludu.

"Senin karşında çocuk yok. İki bira içtik diye sarhoş muamelesi mi çekiyorsun bana?"

Baba oğulun kavgasını duyan iki evin o anda orada bulunan horantası bahçede toplanmıştı. Amcası müdahale etmek için yaklaşıp ağzını açınca Karabey elini sertçe uzatarak durdurdu onu.

"Sen karışma amca, bu benim meselem."

Babası söze karıştı:

"Elleme birader şu osuruğu cinliyi!"

Kadınlar aralarında korkuyla fısıldaşıyor, tedirgin bakışlarla yerlerinde kıpırdanıyorlardı.

Baba devam etti:

"Bugüne kadar hayatında bir dikili bok sıçmamış, bir de geçmiş karşıma ben ayrı eve çıkacağım diyor. Ulan biz burada eşekbaşı mıyız?"

"Ayrı ev mi? Ne ayrı eviymiş! Yeni mi çıktı bu? Buranın nesi varmış, suyu mu çıkmış?" dedi amcası.

"Yav birader konuşuyor işte. Osuruklu göte arpa ekmeği bahane."

Karabey yerinden kalktı, çardaktan çıktı. Sigara yaktı, kapı önünde birbirine sokulmuş kadınlara doğru birkaç adım attı, tekrar babasının karşısına dikildi. Bir babasına, bir amcasına baktı.

"Siz babanızı köyde bırakıp gelirken kimden izin istediniz?"

"O başka," dedi amcası sinirle, "sapla samanı karıştırma!"

"Nesi başkaymış? İki kardeş bir olup adamı yüzüstü bırakmadınız mı? Cenazesine bile gitmediniz be!"

"Ne diyorsun lan sen!" diye amcası üstüne yürüyünce Karabey boğazından yakaladı adamı, evine doğru sürükledi.

"Bas git evine amca! Benim derdim seninle değil!"

Bıraktı adamın boğazını, itti. Adam, karısıyla kızlarına bağırdı:

"Geçin içeri! Bu oğlan temelli bir şekil olmuş..."

O sırada babası ayağa kalkmış, karşısına dikilmişti.

Hava kararmış, evlerin ışıkları birer birer yanmaya başlamıştı.

"Bana bak, dürzünün evladı! Sen ne oldum delisi olmuşsun. Büyüğü küçüğü unutmuşsun. Benim kardeşim senin babanın uşağı mı, utanmadan el kaldırıyorsun bir de!"

"Ne oldu, kardeşin kıymete mi bindi şimdi? Bizim onun kadar değerimiz yok değil mi yanında?"

"Yok tabii. Sen kimin itisin!"

Karabey'in annesi daha fazla dayanamayarak aralarına girdi:

"İyice delirdiniz ikiniz de. El âlemi kendinize mi güldüreceksiniz!"

Babasının kara suratı daha da kararmıştı. Elinin tersiyle kuvvetli bir tokat savurdu yaşlı kadına.

"Çekil lan karı, sana soran mı oldu!"

Kadıncağız savruldu, yüzüstü düştü yere.

"Ulan seni bana sayıyla mı verdiler koduğumun puştu! Ne lan bu senin elinden çektiğimiz!" deyip sille tokat girişti babasına Karabey. Döve döve yıktı adamı. Elleriyle başını korumaya almış, yerde kıvranıyordu babası. Tekmelemeye devam etti:

"Bir daha benim işime karışırsan Allah yarattı demem, seni buraya gömerim!"

O gün, işten gelen oğulları dedelerini kurtarmasaydılar belki de öldürecekti Karabey babasını.

Sultan bunları anlatmadı tabii. Abisinin belediyede çalıştığını söyledi. Karısının ayrılmak istediğini ve babasının evine gittiğini... Oğlanların dedelerinin yanında kaldığını, Karabey'in kayınbabasının da zaten çocukları istemediğini anlattı uzun uzun. Başkalarının sıpalarına bakamam demiş kayınbabası. Karabey de göçü yükleyip mahalleye taşınmıştı işte.

Cebeci Sineması'na gittiler o gün. Hangi filme gireceklerinin önemi yoktu.

Afişlere bakarken Karabey'in koluna girdi Selver. İlk yakınlaşmalarıydı bu.

Büyük bir sinemaydı burası. Selver'in, memleketinden bildiği sinemaya benzemiyordu. Tavanı ve tabanı ahşap, koltukları deriydi; ahşap zemini mazotlanmış, kokuyordu. Karabey'in koltuğunun altında mutluluktan uçarken vaktin nasıl geçtiğini, filmin ne zaman bittiğini anlamadı. Genzini yakan kokuyu hiç umursamadı.

Sinemadan çıktıklarında Karabey caddenin karşı tarafını işaret ederek:

"Şu binaların arkası Ulucanlar Cezaevi; siyasetçiler filan, ünlü ünsüz kim varsa hepsi orada yatıyor," dedi.

İkisi de, çok değil, beş-altı ay sonra Ulucanlar'a düşeceklerini bilmiyordu o sırada.

14

Savcı kırk yaşlarında gösteriyordu. Saçları, favorilerinden başlamıştı kırlaşmaya. Büyük adam bakışı vardı adamda. Selver öyle diyordu. Bu türlü adamların konuşmaları başkaydı da, bakışları da ben sizin gibi değilim diyordu apaçık. Sesini çıkarmadan dinle. Eli ayağı çözülmüştü Selver'in. Savcının bir sözü, Selver'le Umut'un ve Karabey'in hayatlarının bundan sonraki seyrini belirleyecekti.

Genç kızlığında en yakın arkadaşlarından biri Kumru'nun kızı Emiş'ti. Kızcağızı çocuk yaşta kocaya vermişler; o da kocadayken başka bir adama gönlünü kaptırmıştı. O adama kaçtığında hamileydi. Adam, Emiş'i alıp Ankara'ya kaçırmıştı. Selver meraktan çıldırmıştı o zaman. Bu kız ne yapar, ne yer, ne içer, durumu nasıldır diye düşünmekten gerilmiş, alt üst olmuştu. Sonra bir haber gelmişti Ankara'dan: Emiş doğurmuş ama bebeği çok yaşamamış. Bunu duyunca Selver'in boğazına bir yumru oturdu. Kumru ağladı; Cemile, Güver, kim duyduysa ağladı, Selver ağlayamadı. Kumru ne yaptı etti, kardeşi Eşref'i yanına alıp Ankara'ya geldi, gözü yaşlı, bahtsız kızını yeni yuvasında gördü, başından vurulmuşa döndü. Kuşlar misali çırpındı durdu olduğu yerde. Kızım senin bu halin hal değil. Bu nasıl geçim, bu nasıl iş? Emiş, ana, dedi, bokunu yiyim kurtar beni, ben bir bok yedim, bu öbüründen de beter çıktı, ne orospuluğum kaldı ne kahpeliğim. Ne yediğimi bilirim ne içtiğimi. Gayrı sen bilirsin. Eşref'le beraber bunu alıp döndüler memlekete. Ne zaman ki Emiş başka biriyle evlenip Mersin'e gitti, bir çocuk doğurdu orada; işte o haberi alınca ağlayabildi Selver.

Savcı, önündeki dosyadan kafasını kaldırıp elindeki kalemin arkasını sümene vura vura uzak bir sesle:

"Çocuğu ver, hapisten kurtul!" deyince, tıpkı yıllar öncesinde olduğu gibi boğazındaki düğümün çözüldüğünü his-

setti Selver. Günlerdir donup kalmıştı. Koğuştaki kadınlar ağlamasını beklercesine yüzüne, gözünün içine bakıyor, el kadar yavrusundan ayrılmış kadının nasıl olup da ağlamadığına şaşıyorlardı. Selver'inse canı içine sığmıyordu. Akıtamadığı gözyaşları onu patlama noktasına getirmişti. Uyku uyumuyordu. Kanlanmış gözleri, şişmiş gözkapakları ve yüzüyle karanlık bir uykunun sarmalında, dahası bitmeyen bir kâbusun pençesinde kıvrandığını düşünüyordu. Uyanmayı bekliyordu; kâbusun bitmesini...

Savcının, hapisten kurtulması için teklif ettiği yolun kendisini Umut'a götüreceğini sandı. Daha doğrusu öyle olmasını istedi. Bitmeyen uykunun sonuydu bu. Kâbus sona eriyordu işte... Ağlamaya başladı.

"Tamam!" dedi savcı, "Burayı kadınlar matinesine çevirmenin âlemi yok!"

Her şey çok hızlı gelişmişti. Selver'in, Karabey'in kamyonetine ilk bindiği günden bu yana çok zaman geçmemişti. Ama Selver'in, Seyit'e duyduğu nefret, onun Karabey'in koruyuculuğuna çok da düşünmeden atılmasını kolaylaştırmıştı.

Sinemaya gittikleri günün akşamı evine davet etmişti Karabey. Selver kendi mahallesinde, göz göre göre, tek başına yaşayan bir adamın evine gidemeyeceğinin farkındaydı. Evine girip de Seyit'i sigara dumanları içinde uzun oturur görünce ve geç kaldığı bahanesiyle küfrü yiyince ani bir kararla geri dönmeyi geçirdi aklından ama oğlu Umut ayaklarına sarılıp kucağına atlamıştı çoktan. Artık geceler daha uzundu Selver için. Seyit daha çirkin, soğuk, katlanılmazdı. Karabey'in karısı boşanma davası açmıştı ve Karabey kollarını açmış onu bekliyordu. Sabahları Sultan'la birlikte işe giderken ona abisini anlattırmayı, sözün dönüp dolaşıp ona gelmesini, yüreğindeki taze kıpırtıyı seviyordu. Çok geçmeden, akşamları Sultan'a gitme bahanesiyle Umut'u Ayla'ya uyutma-

sı için bırakıp evden çıkmaya ve Karabey'e gitmeye başladı. Görüşmedikleri saatlerde onu merak ediyor, buluşmak için türlü bahaneler yaratıyordu. Seyit şüphelenmeye, eski defterleri karıştırıp aşağılamaya, hakaret etmeye başlayınca Selver'in sıkıntısını fark eden Karabey her şeyi anlatması için onu zorladı.

"Bundan sonra sen benim avradımsın. Bizim karıdan boşanınca sana nikâh kıyarım, topla bohçanı gel!" dedi.

Bir akşam yolda Seyit'i kıstırıp tabancayı böğrüne dayadı. Ağzını Seyit'in kulağına yaklaştırıp bir süre konuştu.

Selver, ne konuştuklarını sorduğunda söylemedi. "Orası da bize kalsın. Erkek adamın işine karışılmaz!" dedi sadece. Sonra birlikte yaşamaya başladılar. Ta ki, bir akşam polis kapıyı çalana kadar...

Seyit, çocuğunun kaçırıldığını ve nikâhsız yaşadıklarını söyleyerek şikâyet etmişti.

Karakol, nezarethane, savcılık derken cezaevinin yolu göründü.

Büyük, demir kapının üzerindeki T.C. Adalet Bakanlığı Merkez Kapalı Cezaevi yazısını okuyunca hayatının bu kapının dibinde bittiğini, buradan bir daha çıkamayacağını düşündü Selver. Kapının önünde, ellerinde sefertasları, tencereler, torbalar, filelerle bekleyen kadınlı erkekli, çocuklu bir kalabalığın uğultusu çalkalanıyordu. Jandarmalar, gardiyanlar, düdük sesleri... Ağlaşanlar, yalvaranlar...

Kapıaltı'na teslim ettiler onları. Gardiyan adlarını sordu sertçe, ters ters bakarak; kocaman bir deftere yamuk yumuk harflerle yazdı. Selver, gardiyanın kaşlarını babası Fakı'nınkilere benzetti; burada da mı buldun beni domuz herif dedi içinden. Kadın bir gardiyan gelip koluna girdi, yürüdüler. Karabey geride kaldı. Karabey'in gardiyana, "Nerelisin hemşerim?" diye sorduğunu duydu. O gün sinema çıkışı Karabey bu hapishaneyi anlatırken Deniz Gezmiş ve arkadaşları-

nın burada asıldıklarını söylemişti. İkinci demir kapıdan geçip de mavisi kirlenmiş, sıvaları dökülmüş duvarların çevrelediği alana girince insanların asıldığı yerin burası olup olmadığını merak etti ama onu sürükler gibi götüren meymenetsiz suratlı gardiyana soramadı. Bir yandan da kendine kızdı böyle şeyleri düşündüğü için. Kendi başına gelenleri, bundan sonra ne halt edeceğini düşüneceğine aklına neler de getiriyordu!

Umut'u Sultan'a bırakmışlar, o da Gölbaşı'na, annesine götürmüştü. Seyit tehditler savurarak sabah akşam demeden Sultan'ın evini basmış, oğlunu istemişti. Orada olmadığını anlayınca ev basmaktan vazgeçmiş ama yine de etrafta dolaşmaya devam etmişti. Sultan'ın kocası da yolunu kesip Karabey'in hapishaneden ona selam gönderdiğini söyleyince bir daha ortalıkta görünmedi Seyit.

Neredeyse bütün koğuşların açıldığı alana "Şeftali Sokağı" denildiğini sonradan öğrenecekti Selver. Yaklaşık on metre genişliğinde, elli-altmış metre uzunlukta olan bu alandan, labirenti andıran dar koridorlardan geçerek kadınların kaldığı F kısmına ulaştılar.

Selver, o yaşına kadar hayatında karakol bile görmemişken kendini birdenbire cezaevinde bulunca yeni korkularla tanıştı. Tahta ranzalı koğuştaki yatağında tahtakurularından, tek başına kalmaktan ve bitlenmekten korktuğunu fark etti. Onu kendine yakın gören bir kadın, tek başına helaya gitmemesini söyledi. Dinledikleri karşısında kaskatı kesilen Selver, çocukluğunda, mahalleye gelen bohçacı Çingene kadınların çocukları bohçalarına koyup götürdükleri masalını çok dinlemişti. Koğuşta çok sayıda Çingene kadın olduğunu öğrenince nedenini bilemediği ve kimseye söyleyemediği bir korkuya kapıldı, yanında birileri varken bile helaya, hamama gitmeye çekindi. Bir hapishane de kendi içinde kurmuştu şimdi. Fakat bir süre sonra davul gibi şişti. Her koğu-

şun revire çıkma günü ayrıydı. Günü beklemeden acil olarak revire götürdüler Selver'i. Yaşlı bir adamdı doktor. Saçları dağınık, dişleri seyrek, suratı asıktı. Lakabının "baytar" olduğunu, mahkûmlara insan muamelesi yapmadığını gitmeden önce anlatmışlardı. Baytar kimseyi doğru dürüst dinlemeden azarlaya azarlaya bir şeyler söylüyor, hemen herkese aynı ilaçları verip yolluyordu. Selver'e de aynı ilaçlardan verdi: Dank, Duramid ve Aspirin... Doğru helaya gitmesini, işini bitirmeden de çıkmamasını emretti.

Koğuşa girince sordular doktorun ne dediğini.

Gülümsüyordu Selver.

"Onu gördüm," dedi. Sesi kendisini de şaşırtacak kadar cıvıltılıydı.

Kadınlar merakla yaklaştılar. Anlamışlardı ama yine de dinlemek istiyorlardı. Bu dinleme isteğinin altında, kendilerinde olanı da anlatma coşkusu vardı.

"Yılmaz Güney'i gördüm. Aynı dediğiniz gibiymiş. Niye her revir gününde o tarafa koştuğunuzu anladım şimdi. Kele bacım, film seyrediyorum sandım... Uzun boylu, zayıf, üstü başı düzgün... Kalbim duracaktı az kalsın. Adamlar çevirmiş etrafını onu dinliyorlardı. Beni görünce gülümsedi, başıyla selam verdi. Ben şimdi ölmezsem daha da ölmem valla. Ayy, film gibi aynı..."

"Öyledir o," dedi kadınlardan biri. Diğerleri de tasdik ettiler. "Hiç öyle artist gibi değil. Kimseye tepeden bakmaz. Garibanbabasıdır. Bu gelen yardımları, yiyecekleri, ayakkabıları kim dağıttırıyor sanıyorsun."

Herkes kendi Yılmaz Güney'ini anlatmaya başladığında Selver, cezaevine düştüğü günden beri ilk kez yatağına uyumak için uzandı. Rutubetli koğuşta, kirli yataklara, sıvası dökülmüş duvarlara ve kapkara tavana bakarak o bakışmayı, hayranı olduğu oyuncunun bakışlarındaki sevgi dolu ışığı hayalinde tekrarlamak için gözlerini kapadı.

"Evet?" dedi savcı, "Kızım konuşsana, ne diyorsun?"

Savcının sözleri, demir parmaklıkların, merdivenlerin, demir kapılar, karanlık pencereler, taş avlular ve altına darağaçlarının kurulduğu ulu kavağın ötesinden, oğlunun ona doğru koştuğu çiçekli bir bahçeden geliyordu sanki. Gözyaşları kendi ördüğü duvarın taşlarını eritmeye başlamışken yüreğini soğuk bir elin sıktığını hissetti.

"Savcı bey, kulun kurbanın olayım, o adamın kendine hayrı yok, çocuğa nasıl bakacak?"

"Bir it bir deriyi nasılsa sürükler, sen orasını merak etme. Ne diyorsun şimdi, çocuğu veriyor musun vermiyor musun?"

Karabey atıldı oradan:

"Veriyoruz sayın savcım, şeriatın kestiği parmak acımaz, takdir sizin."

Savcı, Karabey'i duymazdan geldi. Selver'in cevabını beklediği belliydi. Karabey'in araya girmesi Selver'e zaman kazandırmıştı. O arada düşünmüş ve kararını vermişti.

"Tamam efendim, takdir sizin."

15

Selver gözleri kanlanmış, yüzü şiş, eşarbını yalandan bağlamış bir halde elinden tuttuğu Umut'la birlikte karakolun kapısından girdi. Polisler tanıyordu artık onu. Karabey'den dayak yedikçe soluğu karakolda alıyor, karı koca arasına girilmez anlayışındaki polisler olayın üzerinde durmazken komiser her defasında öğüt verip gönderiyordu.

"Atatürk Orman Çiftliği'ne gittin mi hiç?" diye sormuştu bir gün Karabey.

Gitmemişti. Adı batasıca Seyit kıçını kaldırır da bir yere götürür müydü? Kendi biliyor muydu ki bakalım, bir de

onu götürsün! Hayvanat Bahçesi'ni de görmemişti. Karabey, ona acımış gibi gülümsemişti. Bu gülümseme, üzüntüsünü saklama çabası gibi gelmişti Selver'e. İlk ve son gülümsemesiymiş meğerse... Banliyö treniyle yaptıkları o yolculuğu ve pikniği bir daha unutmayacaktı Selver. Hayvanat Bahçesi'ni gezdikten sonra Karabey mangalı yakmış, rakıyı açmıştı. "Sen de iç bir tane," dedi Selver'e. "Hep, benimle beraber sofrada oturup içen bir karım olsun istemiştim. O da oldu bak. Nikâhımızı ve mutluluğumuzu kutlayalım. Şerefe hatun..." Selver tadını sevmedi rakının ama bir film sahnesinin içinde olduğu duygusu hoşuna gitti. Kocasının mutlu görüntüsü, köfteleri çevirirkenki şen ve gözüne duman kaçtığındaki komik hali, kendini tazelemiş bir güneşle parlayan aydınlık günün verdiği yaşama hevesi Selver'in yüreğinde yeni bir hayata, yeni baştan, hem de en güzel yerinden başladığı duygusunu uyandırdı. Rakı kokusu köfte kokusuna karıştı, bahar dallarından yayılan çiçek kokuları hepsini alıp götürdü.

Olup olacağı oymuş. O kadarmış...

Selver bir daha Çiftlik'e gitmedi ama Karabey, arkadaşlarıyla orada kafayı çekip eve sarhoş gelmeyi, o güne dek Selver'in kalbinde bıraktığı ne kadar güzel şey varsa hepsini tek tek, hem de aceleyle alıp yok etmeyi hiç aksatmadı.

Komiser, yanında çocuğuyla Selver'i perperişan görünce üzüldü. Çocuk ağlıyor, Selver ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Gel kızım, oo, delikanlı da buradaymış, gelin bakalım," dedi.

Selver'le çocuğun arkasından bir polis memuru komiserin öğle yemeği döner ayranını getiriyordu. Komiser, kaşlarıyla getirmemesini işaret edince polis geri döndü.

"Getirdin mi aslan parçasını? İyi ettin kızım, bu işin sonu yok."

Sonra Selver'in yüzüne dikkatlice baktı.

"Gene mi dövdü o hayırsız seni? Neyse olur böyle şeyler karı koca arasında."

Masasından kalktı, Umut'un yanına geldi, çenesinden tutup hafifçe kaldırdı.

"Babasına haber verdin mi annesi, geliyor mu?"

Selver kafasıyla onayladı. Oğlan, annesinin bacağına yapışmış hıçkırıyordu.

Cezaevinden çıkınca Selver çocuğu vermedi Seyit'e. Ayla'nın, ürkek bir serçe misali kapıya geldiği ikindi sonrası, henüz alışamadığı yeni evini ilk kez yuvası gibi hissetti çocuğu görünce, sanki hiç ayrılmamışlardı. Ayla, "Selver anne," deyince sarıldılar birbirlerine, birlikte ağladılar. Ayla'yı aldı zerdalinin altındaki masaya götürdü. Tahta sandalyelere oturdular. Çocuğun gözyaşından ıslanmış yüzüne bakarken bu yavrunun nasıl bir hayatı olacağını düşündüğünü fark edince irkildi. Benimkine benzemesin, benimkine benzemesin, diye tekrarladı içinden.

"Aç mısın yavrum, yiyecek bir şey getireyim."

"Yok," dedi çocuk, "aç değilim."

"Ne yiyip içiyorsunuz, o domuz baban çalışıyor mu, evde bir şey var mı yiyecek?"

"Çalışıyor," dedi çocuk cılız bir sesle.

"Hee, çalışır bilirim. Bakalım kaç gün sebat edecek?"

Ayla önüne bakınca Selver söylediklerinden utandı. Bir an ne yapacağını bilemedi.

"Sen öyle dediğime bakma. Çalışacak elbet. Eskiden bana güveniyordu. Şimdi mecbur çalışmaya..."

Evden çıkmış koşarak gelen Umut'u görünce konuşmayı kestiler. Umut, ablasına sarıldı, öpüşüp koklaşmaya başladılar.

Selver çay demledi, kahvaltılık çıkardı, Umut'la Ayla'nın karınlarını doyurmalarını izledi.

"Selver anne," dedi Ayla, "babam dedi ki, çocuğu artık versin, iş kötüye varacak!"

Çitin altından geçen komşunun kedisini görünce Umut ona doğru koşturdu.

Cezaevinden çıktıktan sonra oğluna kavuşan Selver zihnini bir türlü toplayamıyordu. "En kısa zamanda," demişti savcı, karakolun konuyu takip edeceğini, Seyit'in şikâyetini geri almasının şartlarını ve daha bir sürü şeyi söylemişti. Oyalayarak, kendini acındırarak bu sorunu çözümleyebileceğini ya da en azından erteleyebileceğini düşünmüştü Selver. Fakat çocuğunu almak için Seyit kapılarına gelip bir de polisle tehdit edince Karabey hem Selver'i hem de ağlayan Umut'u dövdü. Selver sonradan da çok dayak yiyecekti ama bu dayağı hiç unutmayacak ve ileride Karabey'e aynı acımasızlıkta hatırlatacaktı.

Karabey son durak mıydı onun için? Hem de bu genç yaşında, ömrünün baharında... İlerisi yok muydu? Başka bir yol? Yol denilen şey dönüp dolaşıp aynı yere mi geliyordu? Okumuş adamdır, bir çıkış gösterir diye kardeşi Tural'a gitti en son. Tural, yaşından büyük gösteren, dünyayı yalayıp yutmuş adamlara benzetmişti kendini çoktan. Kayaş semtinde "hoca" lakabıyla anılır olmuş, üzerine bir ağırlık gelmiş, kibirli bakışları onu başka bir adama dönüştürmüştü. Ablasının yüzüne bakmak yerine tıpkı Aşır gibi pencere önündeki sedirde bir dizini altına alıp diğerini havaya dikmiş otururken camdan dışarı bakarak dinlemişti.

"Onu elin adamına kaçarken düşünecektin bacım. Şimdiki herif ister mi elin sıpasını!"

Selver, kapıdan girdiği andan itibaren gördüğü, kardeşine benzemeyen bu herif karşısında nasıl bu kadar sakin kalabildiğine kendisi de şaşırmıştı.

Yerinden kalktığını gören Macide, "Çay getiriyordum," diyecek oldu.

"Zahmet etme. İçmiş kadar oldum."

Sonra Tural'a döndü. Tural, camdan dışarı, karşı yamaçtaki gecekondu yığınına bakıyordu hâlâ.

"Ablasının kuzusu, sen böyle devam et. Senin de babanın ağzına sıçayım!"

Kayaş tren istasyonuna geldiğinde sinirden titriyordu. Peronda ileri geri yürürken, "Vay dünya!" dedi. "Vay dünya..." Ağlamamak için tuttu kendini. Artık becerebiliyordu kendini tutunca ağlamamayı. "Bana bir şey olsa, benim yavrum ortalarda kalacak demek ki. Anam, babam, kardeşim şurada dururken yavrum ortalıkta kalacak. Kimim kimsem yokmuş şu koca dünyada."

Umut, kaçan kedinin peşinde bahçede koşturup duruyordu. Selver elini uzatıp Ayla'nın saçlarını okşadı.

"O babana söyle, yarın bu saatlerde karakola gelsin, teslim edeyim çocuğu. Yazılsın çizilsin, imzalansın."

Komiser, Selver'le Umut'u bir odaya aldı, az sonra gelen Seyit'i başka odaya. Birbirlerini görmediler. Bir polis elindeki birtakım kâğıtları dolaştırıp ikisine ayrı ayrı imzalattı.

Umut'u, bacağından koparıp bağırta bağırta götürdüler.

Selver için o günden sonra Umut hep dört yaşında kaldı.

16

Tık tık sesleri kaldırımda ilerledi.

"Sıcak sıcak, kuzu bunlar, kelleciiii..." Kelleci Mikail'den oğluna kalan camekânlı küçük tezgâhın içinde bir fırının sıcaklığı dolaşıyordu. Oğlunun da babası gibi sesi gürdü.

"Çift kâğıda sar usta, soğumasın," dedi yaşlı müşteri. Sabırsızlandığı belliydi.

Kelleci Mikail'in oğlunun karşısındaki fırından, yeni çıkmış parmak çöreklerin sıcak kokusu geliyordu.

Büyük Cami'nin kubbelerinden kurşuni, eskimiş bir sessizlik dökülüyor, camiyi bekleyen güvercinler o sessizliği aldıktan sonra yine aynı sessizlikle taş dükkânların, yakındaki konakların çatılarına ve Un Pazarı'ndaki buğday öbeklerinin üzerine kanat kanat dağıtıyordu. Tık tık sesleri, dinî kitaplarla birlikte Hazreti Ali cenklerini satan adamın yanındaki büyük kapıdan girerek şadırvana doğru ilerledi.

Tık tık seslerini çıkaran genç adam, şadırvanın mermer oturağına abdest alacakmış gibi oturdu, koltuk değneğini bir bacağına yasladı, avuç avuç su içerek açlığını bastırdı.

Tık tık sesleri bir süre caminin avlusunda yankılandıktan sonra yukarıdaki sokağa açılan küçük kapıdan çıkıp sebze halinin merdivenlerine yöneldi. O sırada Saat Kulesi'nin çanı iki kez vurdu. Kısa bir süre sonra aynı vuruşu tekrarladı: Saat iki... Çarşı öğle saatlerinin durgun uykusuna gömülmüştü.

Tık tıklar hale çıkan merdivenin basamaklarında da yankılanıp geniş camında kırmızı boyayla Şen Kıraathane yazan köşedeki kahveye girdi.

"Selamünaleyküm."

Tık tıklar ilerledi, ocağın dibindeki masada söndü. Koltuk değneği ocağın duvarına dayandı.

Deminden beri gördüklerine inanamıyormuş gibi donup kalmış olan Tuturuk Adil, dört açılmış gözlerle, sol bacağının dizden aşağısı olmayan, kir pas içindeki bu zayıf adama baktı. Saçlarıyla yırtık ceketi ve pantolonundaki çerçöpe bakılırsa yerde, tozun toprağın içinde yattığı belliydi.

"Bana bir çay verirsin artık Adil Abi."

Tuturuk Adil irkildi. Cenazeye bakar gibi tuhaf bir hal almıştı suratı.

"Tanımadın mı Adil Abi?"

"La oğlum, sen şey değil misin?"

Karşısındaki kirli gömleğinin cebinden sigara çıkarıp yakmıştı bile.

"Hee... Cevcet..."

Tuturuk Adil bu kez de tezgâha yaslanıp kalmıştı. Bir süre ocaktan çıkamadı. Sonra gelip sarıldı.

"Ne oldu kardeşim sana? Vay kadersizim... Ne bu halin?"

Kıvırcık saçları, kuru, tutuşturulmaya hazır çalılar gibi aklaşmaya başlamıştı. Cevcet sigara dumanlarının arkasından konuştu:

"Sen de bayağı yaşlanmışsın abi. Ocağın başına geçmişsin. Bizim kahveye, tövbe, şey, yani senin kahveye uğradım önce. Bir baktım, kapanmış. Toptancı açmışlar yerine. Bahçesine de bir kamyon çekmişler. Yazık olmuş ağaçlara, bir tane bırakmamışlar, hepsini kesmişler. Oradan biri söyledi Feramuz emminin kahvesinde çalıştığını..."

Tuturuk Adil çay getirdi; karşısına oturdu, bir sigara da o yaktı.

"Çay verdim ama... Aç mısın kardeşim?"

Bir kusur işlemiş, bunu da herkes görmüş gibi tedirgin baktı çevresine.

"Açsındır elbet, benimki de iş yani... Ne söyleyim sana, ne yersin?"

Cevcet, eski Cevcet olduğunu gösterircesine, buralardan ayrılmamış, hiçbir şey değişmemiş gibi davranmaya çalışsa da gözleri farklı bakıyordu. Bu bakışlar hiç kimseye hiçbir şey söylemeyen; ifadesiz, boş bakışlardı.

"Abi," dedi Cevcet, "seni son gördüğümde, kaç yıl oldu sahiden, çok oldu değil mi, işte o zaman kıymalı döktürmüştük ya, hatırladın mı? Tadı hâlâ damağımda. Ankara'da bile öylesini yemedim. Yok abi, adamlar pide yapmasını bilmiyor."

Tuturuk Adil'in gözü, bir, Cevcet'in olmayan bacağında, bir, suratındaydı, "İt yalasa doyar," diye düşündü.

"Lafı mı olur, kardeşime bak..."

Dilenci kılıklı bu topal herifle ne konuştuğunu merak eden garsonu çağırdı sonra, para verip yolladı.

"Biz de öğle yemeği yemedik daha, iyi oldu valla..."

Cevcet, uzak, anlamsız bakıyordu yine.

"Feramuz emmi yok mu?"

"İt bilicisi miyim oğlum, ne bileyim nerde? Belki davara gitmiştir."

"Davara mı?" dedi Cevcet şaşkınlıkla.

"Hee... Çoban köpeği nereye gider oğlum, tabii ki malın davarın önünü ardını çevirmeye gidecek."

Güldüler. Halden ara sıra yükselen uğultu okey şakırtılarına karışıp sönüyordu.

"Hiç değişmemişsin Adil Abi."

Tuturuk Adil derin bir nefes alıp bıraktı. Cevcet'in sol bacağının diz altında düğümlenmiş ve boşlukta sallanan pantolonuna baktı tekrar.

"Sen beni bırak da, sana ne oldu kardeşim? Nerde şeyin?"

"Şeyim duruyor da... Bacağı soruyorsan, sizlere ömür..."

"Ulan, Paşa abin gibi her şeyle dalga geçiyorsun. Onu mu diyorum, tövbe tövbe..."

Kıymalının önce kokusu geldi sonra kendisi. Cevcet'in oturduğu masaya yaydılar pideleri, yemeye başladılar.

Cevcet, avurdu dolu dolu, "Kesene bereket Adil Abi, Allah senden razı olsun," deyince, Tuturuk Adil gülümsedi.

"La oğlum sizin sülalenin kıymalıyla derdi hiç bitmiyor ha," dedi. "Geçenlerde Eşref dayın, Gök Halit'i almış yanına, buraya geldi. Dedi ki, benim bu adama kıymalı borcum var. Ne borcu, hayırdır filan dedik. Çok çok eskiden bu senin dayın hasta olmuş. Doktor, türbe, hacı, hoca, cinci, üfürükçü... Yok oğlu yok, ne yapsalar çaresi yok. Adam kötürüm kalmış bildiğin. Bacaklar tutmuyor. Yürüme mürüme hak getire. Neyse bu Gök Halit demiş ki, ben bu işi çözerim. Bunun çaresi bende. Ulan nasıl olacak o? Sen doktor musun, şu musun, bu musun, ne ayaksın? Bana bir tosbağa getirin demiş bu. Rahmetli Şakir Ağa vardı, tanırsın de-

ğil mi, o, tamam demiş, ben bulurum. Bulması bir şey değil de daha mevsimi gelmemişmiş. Bütün mevzu o... Başka zaman olsa itinin önüne dök, lazım ya, arıyorsun ya, yok yanı yok yere gelir anasını satayım. Tam da öyle olmuş. Ama bu Şakir Ağa var ya, rahmetli, bak rahmet istedi herif, bu Şakir Ağa karıların arasından çıkmazmış –bana da Paşa anlatırdı, oradan biliyorum– ama çok becerikliymiş. Hem karı işlerinden anlarmış hem erkek... Yav, herif, kaç yaşından sonra ahraz bir avrat almış kendine de onun dilini bile çözmüş; tosbağa kimin iti oluyor! Bu gitmiş, o dağ senin bu tepe benim, it ayağı yemiş gibi dolaşmış, tosbağayı bulduğu gibi hoop heybesine... Gök Halit'i çağırmışlar, demişler buyur efendi ağa, tosbağan hazır, aha yılan aha meses... Ateşi yakmışlar, toplanmışlar etrafına. Tosbağayı pişirip etini Eşref Abi'ye yedirecekler. Gel gör ki, mübarek hayvan ne kafasını çıkarıyor ne kolunu... Kabuğu da kalın malum. Hayvanı olgörüp dışarı çıkaramayınca diri diri atmışlar ateşe. Etini yiyince Eşref Abi ayaklanmış. Ta o zaman söz vermişmiş Gök Halit'e, sana bir kıymalı yedirmek borcum olsun diye. Neyse aynı böyle yaptırdık, hep beraber yedik. Eşref Abi bir of çekti, o kadar olur. Sırtımdan öyle bir yük indi ki, dedi. Ulan kaç sene önce verilmiş bir söz var ortada. Ha bugün, ha yarın derken araya uzun seneler girmiş. Gök Halit'i her gördüğünde aklına geliyormuş da, işte kısmet olmayınca olmuyor. Öbür tarafa borçlu gitmek de var işin ucunda, değil mi kardeşim? Üç günlük dünya, kim erken ölecek, kimin sonu nasıl olacak..."

Çaylar geldi, sigaralar yakıldı. Tuturuk Adil dumanların arasından konuşmaya devam etti:

"Eşref dayının oğlu Yağız da Ankara'da değil mi? Avukat çıkmıştı. Görüşüyor musun onunla?"

"Ara sıra uğruyorum yanına. İyi o da. İşinde gücünde. Ne zaman işim düşse el uzatır sağ olsun."

Kahvenin kapısından Feramuz'un oğlu Tahir girdi o sırada, Cevcet'i görünce:

"La, bu şey değil mi?" dedi hayretle.

"Hee o... Cevcet..."

"Allah Allah, bacağın nerde la senin?"

"Biz de sorduk da, dur bakalım, sıra ona gelmedi."

Cevcet, Ankara'da, Tekin eniştesi evden kovduktan, geceyi tren istasyonunda titreyerek geçirdikten sonra ertesi akşam Nazile'nin oturduğu mahallenin uzak da olsa tam karşısına düşen Keçikıran'daki Selver'e gitmişti. Minibüsten indiğinde kar yağışı iyice artmış, gecekondular, bahçeleri, üşümüş ağaçları, üstlerinde eğreti takkeler gibi duran çatılarıyla kara gömülmüştü. Daha önce bir kere gelmişti bu eve. Nazile ablası getirmişti. Onu kapıda gören Selver telaşa kapıldı birden. Böyle karlı bir vakitte akşam akşam yollara düşmeyi pek hayra yormamıştı ama Cevcet olan biteni anlatınca sakinleşti. Sardı sarmaladı onu. O gece eve çakırkeyif gelen Karabey de sahip çıktı Cevcet'e. Selver'in, Karabey'den olan ilk kızı Yasemin üç yaşındaydı o zaman. İki yıl sonra da Cavidan doğacaktı.

Cevcet, derin, ılık bir uykunun kirpikleri arasından dökülüyormuşçasına yağan karı seyrederek Yasemin'le oynadı, Selver'le dertleşti. Söz dönüp dolaşıp Umut'a geliyordu. Cevcet, söz verdi ablasına, "Ben bulurum abla onları," dedi.

Çok sürmedi, Karabey, Macunköy'deki bir fabrikada bekçilik işi buldu ona. "Ne de olsa bekçilik baba mesleği bizde," dedi, güldüler.

Artık fabrikada, metruk depolardan birinin gözlerden uzak bir köşesinde yatıp kalkıyor, izin günlerinde Selver'e uğruyordu. Seyit'i tanıyan ya da tanıyabileceğini düşündüğü kişilerle görüşerek Umut'un izini sürüyordu ama tıpkı Selver gibi o da herhangi bir sonuca ulaşamadı.

Fabrikanın diğer bekçisi, gözlerinin çevresi daima ıslak,

çopur yüzlü, alt dudağı çörten gibi bir adamdı. Islak dudaklarının kıyısı köpüklüydü her zaman. Konuşurken ağzından kelimelerle birlikte hece hece köpükler de dökülürdü. Fabrikanın yakınındaki, bir zamanlar köyken zamanla şehre karışmış mahallede oturuyordu. İki kızı bir oğlu vardı. Büyük kızın bir türlü kısmeti çıkmadığı için küçüğünü de evlendiremiyordu. Büyük kız, babasına yemek getiriyordu sıklıkla. Elinde sefertasıyla gidip gelirken Cevcet'le karşılaşmışlardı. Cevcet, kızın geleceği vakitlerde bir bahaneyle bekçi kulübesinde alıyordu soluğu. Ya da oradan hiç ayrılmıyor, adamla sohbet ederek kızı bekliyordu. Zayıf, kara kuru bir kızdı ama güzel bakıyordu. Hayattan umduğu ne varsa gözlerine yüklemişti. Konuşmak yerine bakarak anlatıyordu ne anlatacaksa.

Bekçi bir gün, ben de senin gibi garibanlıktan geliyorum, kızımı vereyim sana, damadım ol, dedi.

Aile arasında basit bir törenle evlendiler. Selver'le Nazile üstlerine düşeni yaptılar güçleri yettiğince. Köyden Kumru'yla Aşır da geldi.

Adam, kiracısını çıkardı onları oturttu.

İki oğlu oldu Cevcet'in.

Hayatında değişmeyen tek şey alkoldü. Evle arasını bozan da buydu. Karısıyla her gün kavga etmeye, dahası Cevcet karısını dövmeye başladı. Bir akşam karısı duvardaki tüfeği aldı, bastı tetiğe...

Sol bacağından vurdu Cevcet'i.

Kayınbabası götürüp hastanenin kapısına attı. Eve dönerse diğer bacağını da o vuracaktı, öyle söyledi. Yara kötüydü. Kestiler bacağı...

"Vay arkadaş, işe bak sen! Demek avradın vurdu seni ha?" dedi Tuturuk Adil.

"İyileşmeyince de kestiler demek..." Konuşan Tahir'di. Çayları tazelemesi için garsona işaret etti.

Sonrasını da anlattı Cevcet. O olaydan sonra kayınbaba-

sı evden kovmuştu bunu. O da dileniyor, sokaklarda yatıyordu.

Tuturuk Adil, "Bunun dedesi, Fakı Amca'nın babası da dilenciymiş vakti zamanında. Paşa öyle anlatırdı," dedi Tahir'e alçak sesle.

Cevcet müsaade isteyip kalktı.

"Nereye gidiyorsun kardeşim sen bu halinle, ne yapacaksın şimdi?" dedi Tuturuk Adil.

"Köhne'ye doğru gideceğim, Aşağıçay Köyü'ne, anama giderim belki."

Tuturuk Adil, Tahir, garson ve birkaç müşteri dudak bükerek baktılar arkasından.

"Para verecektim ama leş gibi içki kokuyordu. Kurban ederim ona parayı pulu," dedi Tahir.

Tuturuk Adil halin donup kalmış renk cümbüşünde yankılanan tık tıkları dinledi Cevcet'in ardından.

Tık tıklar Lise Caddesi'nde kozalak kozalak çalkalanan çam kokularına bata çıka garajlara ulaştı.

İlkyazda, görücüye çıkmış gibi üstünü başını düzeltmişti toprak. Şurada papatya, burada adlarını kimsenin bilmediği sarılı marılı çiçekler. Otlarda cıvıl cıvıl bir neşe; sanırsın ilk görücü onlara gelecek. Yapraklar dersen onlarda da deli bozuk bir şımarıklık.

Cevcet, ekinlerin yeşil dalgalarına bakarak ağlıyordu. Aralarına atsam kendimi, beni böyle yerden yere vura vura boğup öldürseler diye düşünüyordu.

Dereboyu söğütler gümüşi bir rüzgâr bulmuş onunla oyum oyum oynuyorlardı. Yorulunca bir ara rahat bırakıyorlardı rüzgârı. Elleri yüzleri oyuk oyuk kalıyordu söğütlerin.

Az ilerideki tarlanın yola yakın tarafında morumsu kırmızı çiçek açmış kengerleri gördü. "Kenger dala sıçramış," dedi içinden. Taze dallarının kabuklarını soyarak yemek var-

dı şimdi ama canı hiçbir şey yapmak istemiyordu. Kadınlar yarın bir gün kenger toplar, sütünü kaynatıp kenger sakızı yaparlar, sonra da ha babam çiğnerlerdi. Cevcet de kendini tıpkı öyle çiğnenmiş hissediyordu. Çiğnenmiş ve tükürülüp atılmış...

Kaç gündür köyün aşağısındaki benzinlikteydi.

Benzinliğin yan tarafındaki çayırlıkta kengerleri görünce annesini, çocukluğunu hatırladı ama unutmak, aklından kovmak için benzinliğe döndü.

Benzinlik yeniden açılmıştı bu arada. Bayağı işlek bir yer haline gelmişti. Cevcet'in hayal ettiği gibi lokanta ve kahvesi de vardı artık. İlk gün, bir zamanlar sigarasını paylaştığı yaprak gibi ince oğlanı aradı gözü. Onun Mahmut Abisini... Çok zaman geçmişti tabii. Kim olduğunu deşmesinler diye kimseye bir şey sormadı.

Kamyoncular, civar köylerin traktörleri, bazı doğu otobüsleri uğruyor, benzinlik yirmi dört saat işliyordu.

Ara sıra köye gitmeye niyetleniyor, sonra ne olduğunu bilemediği, anlayamadığı bir gücün her defasında karşısına ördüğü duvarı aşamadığı için gidemiyordu. Gitmek isteyip istemediğinden emin olamadığını fark ediyordu ardından. Sonra bir süre unutuyordu köyü ve annesini.

17

Seyit diye biri yoktu şu dünya dediğimiz yerde. Birdenbire yok olmuştu. Yok olurken çocuklarını da kendisiyle birlikte yok etmişti. Seyit diye biri yaşamamıştı sanki bu dünyada. Ne duyan vardı ne gören...

Selver, Umut'un yüzünü unutmaya başlamıştı. Gözleri nasıldı bakmaya doyamadığı yavrusunun? Yanakları nasıldı öpmeye kıyamadığı kuzusunun? Ağzı nasıl, ya burnu...

Her gün biraz daha kayboluyordu Umut'u. Seyit denilen adı yere batasıca, karaltısı kara yerden gelesice, olmam diyesice, babalar yiyesice her gün bir kez daha alıp götürüyordu oğlunu; Selver'in çocukluğundaki renkli ve kıvrımlı giysileri içinde şıngırtılı kahkahalarla dolaşan Çingene kadınları gibi sırtındaki bohçaya koyuyor, varken yok ediyordu sihirbazmışçasına...

Kime sorsa, uzaklara bakıyordu o kişi; Selver'in göremediği uzaklara. Orada görüyormuş da hemen alıp getiriverecekmiş gibi bir süre bekliyor sonra susuyordu.

Umut'un, evdeymiş de bir yerlere saklanmış olabileceğini düşünmüştü ilk zamanlar. Bir evdeki saklanılabilecek en gizli yerleri bir çocuktan daha iyi kim bilebilirdi? Kapıların ya da perdelerin arkası, dolap dipleri, yatak yorgan altları... Bulunmayı bekleyen bir çocuk, annesi gelmeyince ya da annesi onu bulamayınca, ben zaten yoktum, bir hayaldim diyerek usulca, kimselere görünmeden çekip gitmez miydi?

Günlerce ağlamasını duymuştu Umut'un. Babasının elinden kurtulup kapının dibine gidiyor, yorulana kadar ağlıyordu. Akşamüzerleri, alışkın olduğu, annesinin işten döndüğü saatlerde kapıya gidip bekliyordu açmak için. Yemek yemiyor, gözünün yaşı kurumuyordu. Seyit'te zerre kadar insanlık vardıysa bir süre sonra çocuğunun ağlamalarına dayanamayıp geri getirirdi. Öyle ummuştu Selver. Oysa Umut'u aldığı gün evi bir kamyonete yükleyip mahalleden taşındığını ve bir daha buralara adım atmayacağını biliyordu. Karabey, "Ben de çocuklarımı bıraktım, onlardan ayrıyım, senin gibi sabah akşam zırlamıyorum," demişti. Boşanmak için mahkemeye gittiği gün hem eski karısını hem de çocuklarını mahkeme çıkışı dövüp öyle gelmişti.

Selver, eski ev sahibine gitti önce. Seyit, nereye gittiklerini söylemiş, hatta adres bırakmış olabilir mi diye. Selver'in canını yakmak için Umut'u ondan koparmış ama ona bakama-

yacağını düşünerek bir iz bırakmak istemiş olabilirdi. Ev sahibi, ne yapacağını bilemedi onu görünce. Kısa bir tereddütten sonra eve aldı. Eskiyi konuştular, ilk günleri... Selver'in neler çektiğini, Seyit'in adamlıktan uzaklığını... Kaç aylık kirayı ödemeden kaçmıştı Seyit. Nereye gittiğini bilen yoktu.

Selver, Seyit'in abisine gitti sonra. Adam evdeydi o sırada. Onu görünce tespihini avucunda sinirle toplayıp cebine soktu. Burnundan soluyarak kafasını çevirdi. Karısı, Selver'le konuşacak gibi oldu ama adam onlara bakmadan konuştu: "Kardeşim olacak itin de, senin eniğinin de nereye gittiklerinden haberimiz yok! Benim öyle bir kardeşim de yok. Adam olsaydı seni almazdı, senin gibi birini ailemize sokmazdı." Kadına baktı Selver, "Yenge," diyecek oldu ama kadın kolundan tutup sürükledi onu.

"Hadi bacım hadi, başka kapıya!"

Ankara'da gidebilecekleri neresi varsa tek tek, defalarca gitti; sordu, yalvardı, ağladı...

Denizciler Caddesi'ndeki eski eve, Elmas'a gitti. "Senin elin kolun uzundur, kulağın deliktir ablam, duyduğun bir şey var mı?" dedi. En son, yemekhane işi için Hasip'ten yardım istediğinde bir haber var mı diye uğramıştı. Hasip'in kendine bile faydasının olmadığını anlamıştı o zaman. Elmas, kaybolmuş bir çocuğun, bir annenin gözlerinde açtığı derin ve acıklı boşluğu görünce, "Ne istiyorsun bacından, bacın ölüyor acından," dedi gözleri dolu dolu. O da yıllardır çocuklarını görmemişti. Annelerini görmeden, ninelerinin yanında büyümüşlerdi. İçi bir kez daha ezildi Selver'in. Kayısı kokulu çocuk yüzleri dolaştı ikisinin de gözlerinde...

Karabey, onu işe göndermiyordu artık. "Ben erkek takımının ne şerefsiz olduğunu iyi bilirim," dedi, "ama herkes bilir ki, kadının yedi, erkeğin bir cini vardır; o yüzden otur oturduğun yerde."

Selver işe gitmiyordu ama evde de duramıyordu. Her yerde Umut'u görüyor, sesini duyuyor; bir çocuğun yürüyüşünü, bir başkasının anne deyişini, en çok da bir çocuğun ağlayışını oğlununkine benzetiyordu. El kadar çocuk, her neredeyse artık, bulunduğu yerden kaçıp da buralara kadar gelebilir miydi? Selver'e sorulacak olursa, geliyordu işte...

Uykusuzluğunu karanlıktan karanlığa sürükledi; rüyalarını kâbustan kâbusa, gözyaşlarını geceden geceye sürükledi de kendini kendinden bir adım öteye taşıyamadı.

Selver, önce Yasemin'e hamile kalacaktı, iki yıl sonra da Cavidan'a...

Ve Umut hep dört yaşında kalacaktı...

18

Yasemin on üç, Cavidan on bir yaşındaydı. Bir sapık için yaşın önemi yoktu elbette. Karabey'in korkusundan kafalarını yerden kaldırmayan kızlarına güveni tamdı Selver'in. Ama bu telefon sapığı, her gün aynı saatte arıyor, ağızlarının tadını kaçırıyor, insanın aklına kırk türlü şeyi getiriyordu. Selver çardakta oturmuş, karşı yamacın güneşte kavrulan gecekondularına bakarak çayını içiyor, fazla kiloları yüzünden kendine kızıyordu. Hafif de olsa rüzgâr esmiyor, asmanın gölgesi fayda etmiyordu. Radyoda, sevdiği türkü çıkmış, keyifle onu dinlerken telefon çalmıştı.

Kendime münasip yâr bulamadım sen sefa geldin

Çayından bir yudum daha aldıktan sonra yerinden kalktı, ağır adımlarla eve girdi.

"Ver kızım şu telefonu bana."

Cavidan'ın uzattığı ahizeyi aldı.

Telefona gelene kadar nefes nefese kalmıştı. Derin bir nefes aldı.

"Sen misin oğlum, kurban olduğum? Niye ses vermiyorsun? Ben bilirim, bak kalbim bana bu o diyor, sensin değil mi? Bir ses ver yavrum, kuzum. Bir sesini duyayım. Ne zamandır duymadım sesini. Değişmiştir tabii. Ama ben bilirim. Sen konuş, bir ses ver, ben anlarım. Niye konuşmuyorsun yavrum? Ne yaptım ben sana?"

Karşıdan tuhaf bir ses geldi. Sanki konuşacakmış da son anda kendini tutup eliyle ağzını kapatmış gibi...

"Oğlum, sensin biliyorum. Yavrum, çok aradım ben seni, izini bulamadım. Sen beni buldun bak. Telefonumu bildiğine göre evi de biliyorsundur. Eski evin az yukarısında, kendi evimizdeyiz şimdi. Ama hatırlamazsın, nerden hatırlayacaksın, çok küçüktün. Baban seni matbaaya çırak vermiş diye duymuştum en son. Rüzgârlı Sokak'taki, ne kadar matbaa varsa hepsine gittim, seni sordum, oradakilerin yüzüne baktım; onlar da bana bu kadın deli mi diye baktılar kurban olduğum. Oralarda dolaştım, bir köşeye çekilip bekledim, gelen gidene baktım aralarında sen var mısın diye. Yüzünü, boyunu, kalıbını bilmiyorum ya, benzetiyorum ancak. Sonra, yok diyorum, o değil. Ben yavrumu, kuzumu tanımaz mıyım? Ankara'da matbaa mı yok dediler, sadece Rüzgârlı'da mı var? Nerde var dedilerse hepsini tek tek dolaştım kuzum. Ben seni bulamadım ama sen beni buldun. Ben bugünü çok hayal ettim. Bak burada iki kız kardeşin var, onlar da çok merak ediyorlar seni. İki lafımın biri sensin, hep seni anlatıyorum onlara. Nasıl yakışıklı olmuşsundur kim bilir! Aslan gibi delikanlı olmuşsundur. Boyunu posunu, kaşını gözünü, yürüyüşünü, sesini çok merak ediyoruz aslan oğlum. Yokuşu çıkıp da buraya doğru gelen gençleri sana benzetiyorum. Tüm karaltılar sana benziyor. Her telefon çaldığında sen arıyorsun sanıyorum. Her kapı çaldığında..."

"Anne, kimle konuşuyorsun sen?" dedi odaya giren Yasemin. Elinde, annesinin yarısı içilmiş çay bardağı vardı. Endişeyle annesine ve pencerenin önündeki somyada oturan Cavidan'a baktı. Sonra kardeşine yaklaşıp kulağına fısıldadı:

"Kimle konuşuyor? Sapık cevap verdi mi? Kimmiş?"

"Bilmiyorum abla," dedi Cavidan, "konuşuyor geldi geleli."

"Alo! Alo!" dedi Selver. Elinde ahize, sinirli bir suratla kızlarına döndü.

"İki dakika çenenizi tutamadınız. Sesinizi duyunca kapattı."

"Kimmiş anne, kimle konuşuyorsun, ne diyor, ne istiyormuş?" Yasemin bağırarak geldi, annesinin elinden aldığı ahizeyi sertçe yerine koydu.

Selver boşluğa bakıyordu. Yüzü bir gülecek gibi oluyordu, bir ağlayacak gibi... Yasemin kolundan tutup dışarı çıkardı, çardaktaki yerine oturttu.

"Ben çayını tazeleyeyim."

Masanın üzerindeki çaydanlığa dokundu.

"Soğumuştur, ısıtayım mı?"

Selver, gerek yok dercesine doldur işareti yaptı, sonra paketine uzandı, bir sigara yaktı. Gözleri domur domurdu. Baktığı boşluklardan zihninin en kuytu yerlerine, yüreğinin en derin köşelerine, boğazındaki düğümlere yüklediği ne varsa toplanmıştı o kabarcıklara.

Cavidan da gelmişti onlarla beraber. Annesinin çayını o doldurdu. Bir kurabiye alıp kıtır kıtır yemeye başladı.

Bahçedeki kayısı ağaçları hafiften kıpırdanır gibi oldu. Ağaçların altına, birbirlerinin duldasına sokulmuş gecekonduların bütün serçeleri kalkıp buraya gelmişçesine bir anda ötüştüler.

"Bak bunlar da bildi yavrumun aradığını. Ben bilmez miyim, oydu..."

19

Seyit, insanın yüzüne didiklermişçesine bakardı. İnanmıyormuş, ciddiye almıyormuş, hatta dalga geçiyormuş gibi. Durum ne olursa olsun, o sırada ne konuşuluyorsa konuşulsun onun yüz ifadesi ve bakışları değişmezdi. Üstten, alaycı, kendini beğenmiş... Bir yanlışını yakalarsa kalkıp dövecek...

"Kızları büyütmüşsün maşallah."

"Ya abisi, büyüdüler. Yuvadan uçarlar yakında."

Selver acıyarak baktı kızlarına. Karabey'in horlamasından, dayaklarından bir an önce kurtulmaları için dua ediyordu. Çabuk büyüsünler, karşılarına hayırlı bir kısmet çıksın...

Babalarının o gün neye kızacağını, neye köpüreceğini, neyi bahane edeceğini bilmeyen kızlar donuk bakışlarla, titreyerek beklerlerdi. Bir akşam, ışığı niye erken yaktınız diye döverdi annelerinden başlayarak, bir akşam, niye yakmadınız diye...

"Sen de koca delikanlı olmuşsun maşallah."

Çardağın serin gölgesinde oturuyorlardı. Selver, kaşıyla gözüyle kızları idare ediyor, Umut'un boşalan bardağını takip etmelerini sağlıyordu. Kızlar hiç konuşmadan annelerine ve ilk kez gördükleri üvey abilerine bakıyor, yesin diye kurabiye tabağını ona yaklaştırıyor, kül tablasını her sigaradan sonra temizleyip önüne koyuyorlardı.

Onu bahçe kapısında gördüklerinde ikindi serinliği yeni yeni başlamıştı. Beyaz gömlekli, koltukaltları terlemiş biri dikiliyordu kapıda.

"Burası Selver Hanım'ın evi mi?"

Çardakta oturmuş el işi yapıyorlardı. Selver sesi duyar duymaz irkildi. Seyit'ti bu. Onun sesiydi. Kafasını kaldırıp baktığında Seyit'i gördü.

Cavidan yerinden fırlamış bahçe kapısına yönelmişti.

"Evet, buyurun."

Delikanlı tuhaf bir gülümsemeyle bahçeye girdi.

Umut'un bakışı, Seyit'in bakışıydı. Oğlanın gözlerinden bakan Seyit'ti. Yüzü de aynı... Seyit küçülmüş, delikanlılık yıllarına dönmüş de yeniden karşısına çıkmıştı. Selver yerinden kalkamadı. "Babana bu kadar benzemek için çok mu uğraştın eşek sıpası!" diyecekken kendini tuttu.

Üç gün önce anneleri sapık sandıkları Umut'la telefonda konuştuğunda, arayanın o olduğunu nereden bildiğini sormuştu kızlar.

"İçime doğdu," dedi Selver, "anneler bilir..."

Susuşundan, konuşmaya cesaret edemeyişinden, ne söyleyeceğini bilemeyişinden telefonun ucundaki kişinin oğlu olmasını istemişti aslında. O değilse bile o olmalıydı. Oğluyla on dört yıldır konuşmayan bir annenin yalan da olsa, hayal de olsa onunla konuşma hakkı yok muydu?

Dört yaşındaki Umut'un karakoldaki çığlıkları yıllarca kulaklarından gitmemişti. Geceler boyu uykularını delik deşik eden o ağlamaları zamanın karanlıklarına gömmek kolay olmamıştı. Oğlunun ondan ayrılmamak için yapıştığı bacaklarındaki parmak izlerini oraya baktıkça göreceğini sanmıştı yıllarca. O minik parmaklar Selver'de kalmıştı sıcaklığını kaybetmeden ve Selver o parmaklara tutunmuştu ayakta kalabilmek için.

"Numaramızı nereden buldun?"

"Orası da bana kalsın. Bu işler bizim işimiz," derken kaşı yukarı kalkmış, dudakları alaycı biçimde kıvrılmıştı Umut'un.

Selver'in içinde biriken sözler kabardı kabardı gelip boğazında birikti. "Ben senin babanın ağzına sıçardım ya, sen şu kızlara dua et. İte bak, yattığı yere bak! Ona kalsınmış. Sanki bana bağ bağışlayacak sıpa. Bu işler bunun işiymiş. Sen kimsin acaba babası kılıklı zibidi." Bunları söylemedi, yuttu. Yuttu ama onca kelime bu kez gözlerine toplandı. Ya-

semin'le Cavidan, annelerinin gözlerindeki kızgınlığı fark edince birbirlerine endişeyle baktılar ve Umut'a soracakları soruları ertelemenin sıkıntısıyla kıpırdandılar.

Selver, yıllar sonra Umut suretinde karşısına çıkan Seyit'in yüzüne bakamıyordu artık. Umut'un yüzünde Umut'u arıyordu. Ama olmuyordu. Zihnini ne kadar yorsa da Seyit'in yüzü gidip oğlununki gelmiyordu. Altında oturdukları asmanın yapraklarına bakarak konuştu:

"Mahalleye gelip gizli gizli bizi gözetlemişsindir Allah bilir..."

Bu da sorulur mu dercesine sırıttı Umut.

"Gözetledim tabii. Çok geldim, baktım ne yapıyorsunuz diye... Sen beni ne zannettin Selver Hanım?"

"Anne demeye dilin varmıyor mu gâvur göbel? Hanım da neymiş! El gibi..."

"El değil misin, ne anneliğini gördüm?"

Artık bardak taşmıştı. Kafasının içinden başlayarak durdurulamaz bir ateşin her yerini sardığını hissetti Selver. Yerinden kalktı, parmağını oğlanın gözüne sokacakmış gibi uzatarak bağırdı:

"Siktir git şuradan, benim bayramlık ağzımı açtırma kızların yanında! Bu puştlukları baban olacak o dümbükten mi öğrendin! Geçmiş karşıma babasının ağzıyla konuşuyor. Çok iyi yetiştirmiş seni o gâvur dölü! Yazıklar olsun senin için döktüğüm gözyaşlarına. Ben eşeğim, vallahi de billahi de eşeğim. Babalar yiyim ben ki, senin gibi hayırsız evlat için senelerce ağlayıp gezmişim. İt sıçsın içine böyle yazgının. Benim evimi barkımı bildiğin halde benden saklandın; annem ne haldedir demedin. Kazık kadar olmuşsun, şimdiye kadar aklın neredeydi? Kalk git gözüm görmesin seni it dölü!"

Üçüncü Bölüm

1

Selver, Yasemin'le Cavidan evlenip gittikten sonra onların yattığı, aşağıya, Samsun Yolu'na bakan odayı Karabey'e verdi. Daha doğrusu onu o odaya attı.

"Bundan sonra bana bakarsan gözünü oyarım senin, parmağını uzatırsan parmağını kırarım!" dedi. "Ben bilmez miyim senin gibi Ankara heriflerini! Ona hort, buna zort ederek efe efe dolanırsınız ortalarda. Çok gördük senin gibi it bokundan sert erkekleri. Ağzını açıp tek laf edersen o ağzına da sıçarım haberin olsun."

Kış günüydü. Karşıdaki Hüseyin Gazi Dağı, Mamak Askerî Cezaevi, piyade alayı, gecekondular ve bahçe kar altındaydı. Selver, gürül gürül yanan sobanın uykuya çağıran sesini dinleyerek camdan dışarı bakıyordu. Karabey çekyata, tek kolunun üzerinde uzanmış horluyordu. Emekli olduktan sonra iyice düşkünleşmiş, üstüne üstlük huysuzluğu artmıştı. Karabey uyuduğunda, uyanmasın diye dua ediyordu Selver. Son uykun olur inşallah diyordu içinden. Bahçede bir oraya bir

buraya uçuşan serçeleri görünce yerinden kalktı. Ekmek dolabındaki bayat ekmekleri sofra bezine ufaladı, bahçeye çıktı. Karlara basa basa kayısı ağacının altına kadar yürüdü. Sofra bezini silkelerken pencereden gelen bir ses duydu:

"Kazancımı kuşlara mı yediriyorsun orospu!"

Serçeler de duydu Karabey'in sesini, ânında boz bulanık duman renginde bir kanada dönüştüler; kayısının dallarına doğru sıçrayan pırpırların içinde kayboldular. Onlar kaybolunca, öfkeyle devleşen ve olduğundan daha iri görünen şişmanlamış gövdesiyle Selver çıktı hışımla kanat kırıntılarının arasından. Karabey, kararmış ve damarları kabarmış bir yüzle bir kanadını açtığı pencereden onu izliyordu. Karları eze eze eve girdi kadın; soba tutuşturmakta kullandığı pürmüzü alıp kocasının karşısına dikildi. Yeleğinin cebinden çakmağı çıkardı, pürmüzü yaktı. Aslında Selver'in gözlerinden çıkan kıvılcımlar yeterdi; nitekim bu çıngılar pürmüzün aleviyle birleşip bir gürlemeye dönüştü:

"Çık lan dışarı! Evi yaktırma bana, erkeksen çık dışarı!"

Karabey, çubuklu pijamanın içinde adeta bir kemik yığınıydı; görünmeyen bir el tarafından yanık tenli suratına hiçbir zaman değişmeyecek bir kızgınlık ifadesi oturtulmuştu. Uzun yıllar önce, belki de çocukluğunda oyun olsun diye ama özenerek oturtulan bu ifade orada öylece duruyordu. Birilerini taklit ederken donup kalan kör bir öfke...

Aynaya bakıyor gibiydi Karabey, çünkü Selver'in yüzünde kendi yüzünü görmüştü. Karısının elindeki pürmüz karanlık masallardan kaçmış bir ejderhaya benziyordu ve bu ejderhadan uzanarak boşluğu yakan dillerden biri, uzun, oynak olanı adamın kirpiklerini, saçlarının ucunu ütüledi. Yanık kokusu içindeki korkuyu artırdı. Yavaş yavaş ve geri geri, yalınayak bahçeye, karların üzerine çıkarttı onu Selver.

Kayısının dallarındaki puslu kuş kıpırtıları üst dallara çekilmişti o sırada.

Selver, öfkesini de alıp eve girdi, kapıyı kilitledi.

Birileri bir şeyleri dinliyormuş da herkesi susturmuş gibi hiç bitmeyen, aksine, uzadıkça daha da derinleşen bir sessizlik vardı dört bir yanda.

Söyleyecek sözü biten insanların, tüm söyledikleri, söyleyemedikleri, söyleyecekken vazgeçtikleri boğazlarında bir yumruya dönüşür de curk diye yutulur ya, Karabey'in de öyle oldu; yutkundu kaldı.

Rüzgâr çatıları, bahçeyi, sokağı silip süpürmüş, geride kocaman, sessiz bir boşluk bırakarak tüm soğuğu getirip bahçeye yığmıştı sanki. O boşluğun halinden anlayan sessiz kar da olup biteni titreyerek bekliyor gibiydi. Felce uğramışçasına yığılıp kalmış gecekondular da seyre durmuşlardı.

Karabey, çıplak ayaklarını kaldırıp indirerek titredi, titredikçe üşüdü, çok üşüdü. Çubuklu pijamanın içinde İmir'in iti gibi titriyordu. Onu gören kayısının serçeleri bu manzaraya daha fazla dayanamayarak Sultan'ın gecekondusuna doğru uçtular. Serçelerin gösterdiği yoldan giden Karabey oraya vardığında Sultan gündüz gözüne rüya gördüğünü sandı. Abisi bir rüyanın içinde, çubuklu pijama suretinde bir titremeye tutunmuş, yığılmak için Sultan'ın gözlerinde kendine yer arıyordu. Sultan şaşkınlığını üzerinden atar atmaz içeri aldı onu. Sobanın yanına oturttu, battaniyeyle sardı. Karabey sustu, Sultan ağladı. Abisine baktıkça rahmetli annesi aklına geldi, ona ağladı, en son da kaderlerine ağladı. Sonra annesi tarafından komşuya bırakılmış bir çocuk masumiyetinde oturan Karabey'e kocasının eski hırkasını giydirdi, önüne bir tas çorba koydu. Giyinerek evden çıktı.

Kapısını çaldığında Selver pencere önündeki sedire oturmuş bahçedeki kayısı ağacına ve karların üzerindeki ekmek kırıntılarına bakıyordu. Yemin etti eve almam diye. "Benim ne orospuluğumu görmüş?" dedi. Nefes darlığı vardı, şekeri vardı, tansiyonu; bir de günden güne artan kiloları. Ter yuva

yapmıştı tenine. "Hastaneye giderim, kızlara giderim, başka bir yer de bilmem," dedi. "Giderken banyo yaparım ter kokmayım diye, gelene kadar da tere batarım; banyoya girerim haliyle. 'Bak, orospuluk yapıp geldin, onun için yıkanıyorsun,' der. Aylardır dilimde tüy bitti, kele herif dedim, bu ekmekler bana kilo aldırıyor, benim için kepek ekmek alsan, dedim. 'Kurban ederim,' dedi almadı, ne kepek ekmek ne gazoz."

Selver anlattı, ağladı; Sultan dinledi, ağladı. O sırada kar yağmaya başladı. Tamam, dedi Selver, odasını ayırdı, ama kafanı kaldırıp bana baktığını görmeyeceğim, dedi. Bakarsa gözlerini oyacaktı, elini uzatırsa parmaklarını kıracaktı. Tamam, dedi Karabey. Maaşını da Selver çekecekti bundan sonra.

Bunlar altı sene önce oldu. Altı sene Selver zorunlu konuşmalar dışında konuşmadı onunla. Yemeğini götürdü, çamaşırını yıkadı, ilaçlarını bir peçeteye koyup yanı başındaki sehpaya bıraktı. Altı yıldır böyle bu. Karabey kendi kendine bile konuşmuyordu artık. Karısının gözlerine bakmaya korkuyordu. Ara sıra göz göze geldiklerinde ateşe değmişçesine sıçrıyordu bakışı, o hızla eskiye, çok eskiye gidiyordu. Babasını hatırlıyordu o zaman. Ölürken dudakları kıpır kıpırdı babasının. Dua mı okuyordu, Azrail'le mi konuşuyordu, yoksa bu dünyadan, oğlunun ettiklerinden kurtulduğu için türkü mü mırıldanıyordu diye, şimdi, bunca yıl sonra düşünmesi tuhaftı ama yine de düşünüyordu.

O gün Selver, camdan vuran, güneşte ısınmış ışığın ılıklığında oturmuş, baharla birlikte üzerlerine konan çiçeklerin beyazlığında birbirlerine fısıldayan kayısı, erik, iğde ve elmalara bakıyordu.

Telefon çaldı.

Ağır ağır kalktı yerinden. Camekânlı ilaç dolabının üzerindeydi telefon. Ahizeyi kaldırdı.

"Alo?"
"Alo, Selver, bacım?"
"Cemile..."

2

Fakı'dan olma –en azından kayıtlarda öyle–, Kumru'dan doğma Cevcet, kısa ömrüne koskoca bir hayat sığdırmasına rağmen, bu dünyaya hiç gelmemiş, el kadar sabiyken babası bildiği adamın ansızın bu hayata veda etmesine tanık olmamış, abisinin yanık yorganın altındaki soğumuş bedeninin hayaletiyle aynı karanlık ve soğuk odada yatmamış, onu hayal meyal hatırlayan mahalle arkadaşlarıyla çamurlu sokaklarda yağmur sonraları koşturup viran bağlarda gazel toplamamış sayıldı. Hayatta hiçbir işi beceremediği gibi yaşamayı da beceremeyişti. Karısı tarafından yuvadan atıldığında, çocukları onu hatırlayacak yaşa gelmemişti henüz. Onlar, babalarından daha küçük yaştayken babasız kaldılar. Cevcet, yaşarken görülmediği gibi öldüğü de bilinmeden bu dünyadan göçtü gitti ve çabuk unutuldu. Yaşıyorken de kapıdan çıktığı anda ya da tekme tokat kapının önüne konulduğunda da çabuk unutulurdu zaten.

Cevcet'in öldüğü haberi kulaktan kulağa yayılırken bu haberi ilk kimin duyurduğu merak edilmedi. En son nerede gördüklerini, kaç sene önce gördüklerini, ne halde gördüklerini ve daha bir sürü şeyi anlatmalarına rağmen merak etmediler bunu. Duyunca, aslında hayatlarında küçücük de olsa bir yer işgal etmeyen, akıllarının ucundan bile geçirmedikleri, şu yalan dünyada öyle birinin yaşadığını bir an bile düşünmedikleri birinin geçici ağırlığını hissettiler kısa bir süre, o kadar.

Onu tanıyanlardan biri, en son, Aşağıçay Köyü yakınlarındaki benzinlikte gördüğünü, kimi gün çalışıp kimi gün di-

lendiğini ve köye, annesinin yanına gideceğini söylemesine rağmen bir türlü gitmediğini anlattı.

Cevcet, artık anlı şanlı bir dinlenme tesisi olan benzinlikte, bir an önce köye gidip annesine, olmayan bacağını göstererek onu çoktan gitmesi gereken yere, öbür dünyaya göndermenin iyi olacağını düşünerek oyalanırken, Kumru, hasta yatağında oğlunu bekliyor, onu son bir kez görmeden ölmem diyordu. Oğlu, kadersiz yavrusu Cevcet'i gelsin, ağzına bir yudum su versin ve gözlerini o kapatsın istiyordu. Cevcet'e göre, annesi onu o halde görünce ölmeden, ölmekten beter olacak, Cevcet'in de böylece yüreğindeki ateş belki sönmeye yüz tutacaktı. Bir insanı öldürmenin bir sürü yolu vardı. Aramayarak öldürürdün, susarak ya da konuşarak öldürürdün. Bazen bir bakış yeterdi bir insanı öldürmeye... Bazen bakmayış... Sonra acıyordu annesine, öbür dünyaya küs gidecekti. Orada karşılaştıklarında da oğlunun yüzüne bakmayacaktı. Paşa abisi sormayacak mıydı ne bu haliniz diye! Ben yokken siz birbirinize sahip çıkacakken düşman mı oldunuz? Hiç beklemezdim senden bunu kardeşim. Sen baba oldun mu? Olduysan, evladın sana böyle bir şey yapsa küsmez miydin ona? Söz konusu abisi olunca akan sular ve Cevcet'in aklı duruyordu. Bütün ölüler toplanıyordu başına. Bu o mu? Bu mu yapmış topal bacağıyla, bu mu öldürmüş günahsız, gariban, kimsesiz Kumru'yu? Büyük oğlu, vaktinden önce ölen kadersiz oğlu olsaydı başında; çilekeş kocası olsaydı... Ya da hakikatli ana babası olacak insanın, ciğerli kardeşleri, vefalı evlatları... Bu topal bacağına sıçtığım, öldürecek başka kimseyi bulamamış mı bu elden ayaktan düşmüş kadıncağızdan başka? Topal bacağını kim topal bıraktıysa onu öldüreceğine... Bu dünyaya bir tane Cevcet bile fazlayken iki tane sabi daha yeni Cevcetler olmasın mı demiş? Bak o da doğru ama bu işin doğrusu eğrisi yok!

Cevcet'in ölüsü bir otobüs terminalinde bulundu. Kimi,

Bursa dedi, kimi Ankara, kimi Mersin, kimi de İstanbul. Neresi olduğu bilinmediği gibi, ölüm sebebi de bilinmedi.

Ve tabii mezarı da.

Onu bacağından vurup sakat bırakan, iki çocuğunun annesi, bir gün çocukların okul kaydı için nüfus müdürlüğüne gittiğinde öğrendi yıllardır haber alamadığı, merak da etmediği Cevcet'in öldüğünü.

Cevcet diye biri yoktu zaten.

Şimdi tümden yok olmuştu.

3

Hakkında bir şey bilmediğiniz bir insanın ölümü kolaydır; bir duyarsınız ki biri ölmüş, ne güzel, ama insanın kendi ölümü? İşte burada söz tükeniyordu. İnsanın kendi ölümünü kabullenmesi zor olduğundan mı ölemiyordu Feramuz? Yoksa ölümden delicesine korkmasının bunda etkisi var mıydı? Ölümle koyun koyuna yatıyorsanız kaç uykuluk ömrünüzün kaldığını bilirsiniz. O da biliyordu bunu.

Feramuz için her gün hayatının son günüydü. Her sabah o gün öleceği duygusuyla güne başlasa da bir türlü ölemiyordu. Sabahları bir umutla uyanıyordu. Aslında buna uyanmak da denmezdi, çünkü ona kalırsa gözüne bir damla uyku girmiyordu.

"Kaç uykuluk ömrüm kaldı acaba?" diye soruyordu kendine. İçinden konuşmayı severdi çocukluğundan beri. Başkası da içinden kendi kendiyle konuşuyor mudur ki diye merak ederdi. Soramamıştı şimdiye kadar kimseye. İnsanın kendine bile anlatamadığı şeyler varken başkasına nasıl açılırdı ki? Kendine bile anlatamadığı şeyler? En fenası oydu işte. En can yakanı, en acıtanı... Ben bunu nasıl yaptım sorusunu kendine sorduğuna bile pişman edeni... Benim gibi bi-

ri bunu nasıl yapar sorusu... En utandıranı... "Utanma diye bir şey kaldıysa sende," diye kızıyordu kendine. Bir an önce ölürse bu hesaplaşma da sona erecekti ne güzel.

Daha hiçbir kadından helallik almamıştı. Sırayla gitmeliyim diye düşündü. İlk helalliği Şadiye'den almalıydı; ne de olsa koynuna girdiği ilk kadındı o. Şadiye ölmüş müydü? Ya Azize? Kumru? Reyhan? Hanife? Neredeydiler şimdi? Ne fark ederdi; yattığı yerde, ölümle yaşam arasında kalmışken her iki dünyaya da gidip gelmesi onun için son derece kolaydı.

Rahmetli karısı Semiha'nın sözleri mıh gibi aklına çakılı kalmışken öte dünyada onunla karşılaşmaya korktuğu için mi ölemiyordu?

"Orospuları dükkânına dolduruyordun, kapıları kilitliyordun, içeride ne boklar yediğini bilmiyorum sandın öyle mi? Kapıyı kilitleyip de çoluk çocuğun bile haberi varken ne fışkılar yedin! Çarşıda ayrı birini buluyordun, pazarda ayrı birini... Hepsinden haberim vardı. Göt kadar yer, duyulmaz mı sandın? Ne bakıyorsun öyle? Tuu senin kalıbına... Kalıbın da kalmadı ya. Şu sıfata bak! Günahların yüzüne sinmiş. Kararmışsın cehennemde kalmış gibi. Teneşire gelesice. El âlemin karısıyla kızıyla fingirdeşip sonra da cenabetlikten kurtulmak için su ısıttırırdın bana. Gül gibi kızdım ben de o zamanlar. Böyle yapacaktın da niye aldın beni? Şu çoluğun çocuğundan da utanmadın. İki elim hep yakanda olacak, bunu bil! Helallik melallik de yok sana!"

Semiha ölmeden önce, hasta yatağında söylemişti bunları.

Şimdi de gurbet ellerde, elin memleketinde, Ankara'da hastanede yatarken Tahir'le Gültaze söylüyorlardı benzer şeyleri. Aklına geldikçe, ele avuca düşürmemesi, kimseye muhtaç etmemesi, süründürmemesi için Allah'a dua etmişliği vardı ama demek ki kabul edilmemiş, çoluk çocuğunun elinde, dilinde oyuncak olmuştu.

Perihan, ne arıyor ne de soruyordu. Almanya'dan uçağa atlayıp gelmek bu kadar zor muydu? Değildi elbette. Semiha hasta yatıyorken duyar duymaz gelmişti. Cenazesine de öyle. Ama Feramuz ölse kılını kıpırdatmaz, bir de zil takıp oynardı muhtemelen. Feramuz artık emindi böyle olduğundan. Hasta düşüp çocuklarının eline kalıncaya değin farkında değildi bunların. Hep bastığı yeri titreteceğini, sesinin gür çıkacağını sanmıştı. Oysa şimdi kızı yemeğini yediriyorken bakışlarıyla, hareketleriyle dövmekten beter ediyordu ve Feramuz konuşmaya konuşmaya sesini unutmuştu.

Tekne kazıntısı Gültaze'nin sözleri çok dokunmuştu.

"Senin yüzünden evden kaçmak istedim kız başıma. Vara, kurda kuşa yem olayım dedim. Annemi ipten aldık Tahir abimle, haberin var mı senin? Gerçi senin neden haberin oldu ki! Ev bark senin neyine! İpimle kuşağım, sikimle taşağım! Okula gitmek istemezdim ben yokken annem kendine bir şey yapar diye. Onu bırakıp gidemedim bu sebepten. Yoksa sen benim yüzümü bir daha zor görürdün."

Kaç gündür bu dört yataklı koğuşta, Hacettepe Hastanesi'nde olduğunu bilmiyordu Feramuz. Tahir, Gültaze'yi dinlendirmek için haftada iki gün memleketten çıkıp geliyor, kahvehanenin başında durması gerektiğinden geri dönüyordu. Tahir ve Gültaze, hastanede olmadıkları vakitlerde Keçiören'deki dayılarının evinde kalıyorlardı. Gültaze hafta boyu yatağın yanı başındaki sandalyede sabahlıyordu. Uykusuzluğa alışmıştı artık. Ama yine de bazen uykuda mı uyanık mı olduğunu ayırt edemiyordu.

Yine öyle oldu.

Yanı başında dikilen, ağladı ağlayacak bir haldeki kadını görünce bir an nerede olduğunu, ne yapacağını şaşırdı. Nefes nefese kalmış, bir hayli kilolu kadın o sırada ilaçların etkisiyle uykuya dalan Feramuz'a bakıyor, gözyaşlarını zor tutuyordu.

"Geçmiş olsun," dedi Selver.

Koğuşun penceresinden giren öğle ışığında parlayan gözlerini saklayamadığının farkındaydı. Zaten iki damlanın yanaklarına doğru süzülmesine engel olamadı.

"Sağ olasın teyze," dedi Gültaze, sesi de yüzü gibi yorgundu.

Dün telefonda, amcası Feramuz'un Hacettepe Hastanesi'nde yattığını söylemişti Cemile. Selver'in o zamandan beri Feramuz'u görmediğini biliyordu. Gerçi telefonlaştıklarında herkesi, her şeyi konuşuyorlardı ama dünya gözüyle görmek başkaydı. "Düğününden beri görmediniz birbirinizi. Bir daha da kim öle, kim kala," demişti Cemile. Feramuz'da yok yoktu hastalık bakımından. Şekerinden tansiyonuna, kalbinden böbreğine... İçi çürümüştü adamın. Dıştan göründüğü gibi değildi. Dışarıdan bakarsan essahtan bir adam sanırdın. Ama birdenbire kötülemiş, eski Feramuz'dan, bastığı yeri titreten, baktığı yeri yakan, gençliğinde, onu gören kızların kendilerini beğendirmek için göt attıkları adamdan geriye hiçbir şey kalmamıştı. Çoluk çocuğunun eline düşmüştü şimdi. Olur da hastaneden çıkarsa kimin eline kalacaktı? Gelini ya da damadı isteyecek miydi bakalım!

Gültaze, Selver'in kim olduğunu anlamaya çalışıyordu. Odadaki diğer üç yatağa bakarak, "Hastanız kim, Hasan Amca'ya mı geldiniz?" dedi.

Selver, memleketteyken Gültaze doğmamıştı. Memlekete gidip geldiğinde de karşılaşmamışlardı. Ama Selver onun hakkında her şeyi biliyordu. Kocasının pazarcı olduğunu, kaza geçirip bir süre yattığını ve Gültaze'nin ona çok iyi baktığını... Şimdi de babası. Bu da onun imtihanı demek ki...

"Yok, ben, bir hastamız vardı da, burada mı diye bakarken... Feramuz Abi'yi görünce... Biz eskiden, memlekette, komşuyduk kendileriyle de..."

"Anaaa, gel teyzem şöyle, buyur otur."

Kendi sandalyesini gösterdi.

"Kimlerdensin, ben niye bilemedim seni?"

Selver ağır hareketlerle sandalyeye oturarak hem nefes aldı hem de düşünmek için zaman kazandı.

"Ben Güver'in bacısıyım, çok oldu ben memleketten ayrılalı, bilemezsin tabii. Sen en küçüğü müsün, gelini misin yoksa?"

"He, ben en küçük, tekne kazıntısı."

Selver bildiği halde sordu:

"Adın neydi senin? Perihan'ı biliyorum da..."

"Benim adım Gültaze. Sen kimdin teyzem? Güver Teyze'nin Ankara'da bir ablası var diye biliyorum, neydi adı? Hah, Elmas. Sen o değilsindir herhalde, o yaşlıdır..."

"Hee, ben onun küçüğüyüm. Adım Sultan."

"Hiç duymamışım. Duymuşsam da... Akıl mı kaldı bende, yere mi basıyorum göğe mi belli değil. Sultan Teyzem, hoş geldin, sefalar getirdin. Senin hastanın nesi vardı?"

O sırada uyanan Feramuz sesinden bildi onu. Aklındaki Selver'le karşısındakini karşılaştırmaya çalıştı. Önce zorlandı ama çok geçmeden ses ve yüz gerçek yerine oturdu ve Feramuz'un yüreği alev aldı. Gidemediği ama oradan gelen sesleri duyduğu bir bahçe geldi gözlerinin önüne. O zamanlar bütün düğünlerde boy gösteren, şimdilerde ise ne yazık ki ortalıktan çekilen abdallar çalıyorlardı düğünde. Bakkalı kapatmış, ışığı söndürmüş, kapıyı kilitlemiş, rakıyı diplemişti. Sokağa dizilmiş sıra kavaklardan çıkan yaprak hışırtılarını işittiğinde Selver'in de düğün evinde aynı hışırtılarla boğulduğunu ve onu düşündüğünü hissetmişti. Sonra sokağa çıkıp narayı koyvermişti: "Heeyyyttt ulaannn..."

Bağırmak bir yana tek ses çıkmıyordu boğazından.

Feramuz'un ilk ölümüydü bu.

İlk kez ölenlerin başına gelen onun da başına geldi ve sevdiği kadınları hatırladı.

Ölüm böyle bir şeydi demek ki. Onca insanı toprağa vermiş, sen daha ölmüyor musun diyenlere, hepinizi o kadar çok seviyorum ki, benim için üzülmenizi istemem, o yüzden, hepinizi gömmeden bir yere gitmem, diye takılmıştı yıllarca. Şimdi neler söyleyeceklerdi arkasından kim bilir, adamı işte böyle gömerler, diyeceklerdi muhtemelen. O, toprağın altına henüz girmişken, cenaze evinde, bir yandan peynirli pidelerle çaylarını mideye indirip bir yandan sigaralarını tüttürürken, yaşadığı kadar yaşadı, diyeceklerdi. Ardından da okkalı bir küfür...

Boşa çiğnemişim yalan dünyayı, dedi içinden. Sonra bu türküyü Selver'in çok sevdiği geldi aklına. Neydi türkünün adı, "Yeşil Ayna" mıydı?

"*Kendime münasip yâr bulamadım, sen sefa geldin*" sözleri yankılandı zihninin şimdiye dek farkında olmadığı köşelerinde.

"Hoş geldin," demek istedi Selver'e.

Ama diyemedi.

Ağladı sadece.

Sonraki günlerde de Selver hastaneye gitmeye, Feramuz her seferinde ölmeye devam etti.

"İnsanlık böyle belli olur kardeşim. İnsanlık küçük şeylerin altına saklanır. Sen başka yerde ararsın. Gözünün önündedir, görmezsin. Bakmasını bilmezsen görmezsin tabii. İnsanlığı nerede arayacağını bileceksin. Kim insan, kim değil bileceksin."

Küçüklerin büyüklerinin yanında sigara içemediği, önüne gelenden dayak yediği, yeniyetmeyse azar işittiği bir Orta Anadolu köyünde iç içe geçmiş yaşamlar. Ankara, önünde sonunda gidilmesi gereken bir yer... Gecekondu evler, yoksulluğun geçit vermediği hayaller, karnı doymayan bebekler, babalarının kopyası oğullar, kardeşlerini Keloğlan masallarıyla eğleyen çocuk anneler... Bir ağacın kökleri gibi birbirine dolanmış aileler, akrabalar, komşular...

Köhne, Ethem Baran'ın anlatımda ne denli mahir olduğunu her satırında hatırlatan, yaşamın dolambaçlı yollarında gezinen, canlı ve sahici bir roman.

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-3618-2
9 789750 536182
KDV'DEN MUAFTIR